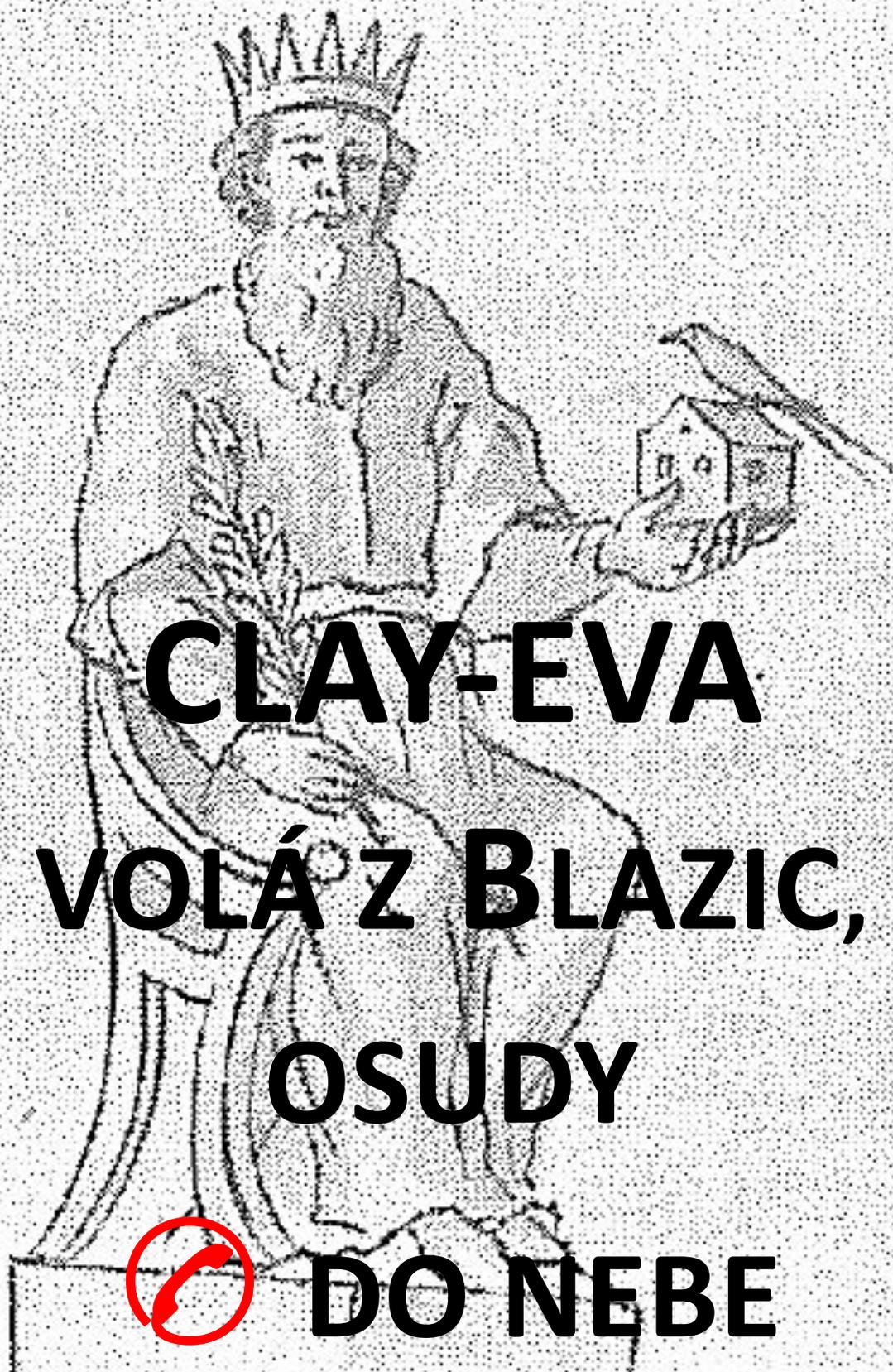

Ondřej Křížan-Hasilík a Jiří Daněk

CLAY-EVA

VOLÁ Z BLAZIC,

OSUDY

DO NEBE

Pohanský bůh Hostýn s vlaštovkou jako symbol zpravodajství

[J. H. A. Gallaš, cca 1820, Zemský archiv v Opavě, Pobočka Olomouc, inv. č. JHAG-ZK19-2]

1. vydání
Branky 2019
ISBN 978-80-270-5805-1

© Ondřej Křížan-Hasilík a Jiří Daněk, 2019

CLAY-EVA VOLÁ Z BLAZIC, osudy do nebe

Ondřej Křížan-Hasilík a Jiří Daněk

1. **Úvod**
2. **Organizování desantů a přehled desantů ze západu/Chronologický přehled operací**
3. **Balkánská cesta**
4. **Boje ve Francii**
5. **Přesun do Anglie, výcvik a návrat na Moravu**
6. **Členové skupiny CLAY**
 - 6A Antonín Bartoš, velitel výsadku CLAY
 - 6B Jiří Štokman, šifrant skupiny CLAY
 - 6C Čestmír Vojtěch Šikola, radista skupiny CLAY
 - 6D Postihy rodin emigrantů a kolektivní tresty v akci E
7. **V Protektorátu: Budování a spolupráce ilegálních sítí**
8. **Čestmír Šikola: vysílání z Blazic – spolupráce blazických a bystřických odbojářů**
 - 8A Příchod do Blazic a úkryt
 - 8B Vysílání z Blazic
 - 8C Bohumil Synek, četnická stanice v Blazicích
 - 8D František Hájek
 - 8E Jan Filip a Bohumil Mikulenka, odbojáři a přátelé z Bystřice pod Hostýnem
 - 8F Přesun radisty a vysílačky zpět do Bystřice pod Hostýnem a útěk do Blazic
9. **Přesun skupiny na Moravské Slovácko, spolupracovníci v Tvrdonicích a okolí**
10. **Konec války: události, poohlédnutí za zrádci, ztráta suverenity, pronásledování nekomunistů**
 - 10A Přehled událostí a dat
 - 10B Oběti spolupracovníků CLAY na konci války
 - 10C Před osvobozením Prahy
 - 10D Květnové a Pražské povstání
 - 10E CLAY a *Zvláštní skupina D*
 - 10F Poohlédnutí za zrádci, kteří ohrožovali skupinu CLAY
 - 10G Československo ztrácí území, suverenitu, demokracii a mravní základ
 - 10H Zrádci, zničení demokracie, čistky v armádě, oběti
 - 10I Odstraňování dalších nekomunistických důstojníků z armády
 - 10J Zisk a upevňování komunistické moci, terorizování skupin
11. **O osudech členů skupiny CLAY, věznění členů velitelské sekce a o několika popravách odbojářů**
 - 11A Antonín Bartoš
 - 11B Občanství po r. 1989
 - 11C Jiří Štokman
 - 11D Čestmír Šikola
 - 11E Věznění velitelů, poprava parašutisty, popravy partyzánů a další oběti
12. **Čtyři příběhy spolupracovníků skupiny CLAY**
 - 12A Manželé Zicháčkovi v Bystřici pod Hostýnem
 - 12B Jan Marek v Bystřici pod Hostýnem a Holešově
 - 12C František Straka ml. v Tvrdonicích
 - 12D Josef Sousedík na Vsetíně
13. **Přílohy**
 - 13A Návrh zásad k provedení očisty zemědělských škol od dětí vesnických boháčů
 - 13B JZD a vyhazování rodin z hospodářství a obcí: Tři „kulaci“ ve Stříteži n. B.
 - 13C Nekrology věnované památce rodičů Antonína Bartoše ml.
 - 13D Dochovaná část korespondence mjr. A. Bartoše ve věci obnovení občanství

1. Úvod

Na výsadku CLAY nás zaujala jeho mimořádná zpravodajská aktivita v době vysílání z Blazic. Proto jsme titul pojmenovali CLAY-EVA VOLÁ Z BLAZIC. Popisujeme skupinu CLAY, její vznik, činnost i zánik na pozadí dění 2. světové války a politických přeměn v osvobozené vlasti. Právě zmíněné změny zasáhly velice těžce všechny členy skupiny CLAY, jež za svobodu vlasti riskovali úplně všechno. Jiné cíle, než měli členové skupiny Antonín Bartoš, Jiří Štokman, Čestmír Šikola a stotisíce ostatních bojovníků za svobodu a obnovení demokracie, sledovali komunisté. Jejich vítězství zasáhlo miliony lidí a dodnes působí na společnost negativně. Proto jsme větší část textu věnovali útlaku, kterému byli členové skupiny CLAY, téměř všichni parašutisté a důstojníci ze Západu vystaveni. Pronásledování a útisku neunikli ani jejich spolupracovníci v domácím odboji a zemědělci, kteří pronásledované podporovali potravinami, a tak zabránili zásobovací katastrofě, když bylo vše pod kontrolou okupantů. **Hrůzy**, kterým byli bojovníci za svobodu vystaveni již v době Protektorátu i všichni, kdož po osvobození odmítli komunistům poslušnost, **volají do nebe**. A proto máme v titulu i „osudy ☹ do nebe“.

Σ označuje poselství, *take home message*, čili poučení v kostce.

Σ Vědomosti o světě a historii = imunita před populismem: dvě světové války a bolševická revoluce, dva puče, Hitlerův a Gottwaldův. Ničení, válčení, zabíjení, kolektivní zodpovědnost a kolektivní tresty, mučení, msta, lži a propaganda – to vše k získání a udržení moci. Vyvlastňování a okrádání nejlépe celých skupin, kulaků, kapitalistů, Židů a jiných etnik. Rozdávání cizího majetku příznivcům komunistu. Jak se vyhnout další katastrofě? K jedné se již nebezpečně blížíme, jak uchránit Zemi a přírodu, kéž by nebylo pozdě. Chybí nám zkušenosti, ale tato hrozba snad velkou část lidstva spojí. Ale s bojem o moc zkušenosti máme, jen se musíme poučit z dějin. Poučme se z osudů parašutistů a jejich spolupojovníků. Boj, který prohráli s komunisty, začínal sliby, zaséváním nenávisti a závisti, návody na jednoduchá řešení, populismem. Dnešní boj o vliv a moc využívá sociální sítě, dezinformace a *fake news*. Avšak demokracie sama nás nespasí, je to slabá rostlinka, živý organismus, o který je třeba pečovat a chránit jej, aby se zdárně vyvíjel, a přinášel plody. Musíme chránit slabé a vždy dodržovat pravidla. Měli bychom si vážit každého podle jeho činů a tolerance, projevů dobra či zla a nikoliv podle toho, odkud je, kolik má vlasů či jakou barvu pleti.

Po zániku první Československé republiky ☹ odcházely tisíce mladých vlastenců, pro něž obnova Československa, svobody, demokracie a dělby moci znamenala víc než život za každou cenu, na Západ. Velká část mužských obyvatel se hlásila do boje československé armády po boku francouzské a poté i britské armády. V Anglii se několik stovek z nich dobrovolně přihlásilo k parašutistickému výcviku a mimořádně nebezpečnému boji v týlu nepřítelů. Čestmír Šikola byl jedním z nich, na podzim roku 1944 udržoval spojení odboje mezi Blazicemi a Londýnem. Před gestapem jej obyvatelé Blazic uchránili, ale vězení neunikl, tam jej dostali komunisté. O pobytu v opavské věznici napsal: „Přátelství navázaná v těžkých dobách ilegality za války nemohla zničit ani nová totalita. Manželka i s dítětem našla vždy srdečné pohostinství v rodině Františka Hájka z Blazic, který nyní působil jako celní úředník v Opavě a pomáhal i se svou paní Anežkou, jak mohl. Ani v Bystřici pod Hostýnem, Blazicích, Tvrdomicích a Prušánkách nezapomněli, a když tam manželka přijela, byla vítána neobyčejně přátelsky“ [1.1 s. 75]. Ale netrvalo to věčnost, než „se za mnou zavřela vrata vězení, před nimiž mě čekala manželka a také manželé Hájkovi. Bylo to 21. října 1951. Do Železného Brodu pro mě přijel k rychlíku dobrý kamarád Honza Tom, v autě seděl malý, dva a půlletý Čestmír. Zkoumavě se na mě podíval a prohlásil: *Pane, já si jedu pro tátu.*“ [1.1 s. 78].

Radista na Blazice a jejich obyvatele rád vzpomínal, a když v roce 1989 komunistická diktatura padla, rozjel se za nimi. Dávno předtím jeden z nás jako chlapec (dnes **biochemik** v důchodu) jezdil se **staříčkem Janem Hasilíkem** do Blazic na hody k Hradilíkům. Staříček se těšil nejen na příbuzné, ale

i na pořádný kus dobrého masa a chlapec na záhorské koláče. Staříček a maminka Franty Hradilíka byli sourozenci z gruntu č. 34 v Opatovicích. O čtvrtstoletí později, desítku let po sovětské invazi, byl z chlapce otec a s celou rodinou se ocitl v Bethesdě, v Marylandu. Tam s dětmi chodili do *American Sokola*. Velitelem Sokola byl Tonda Bartoš ml. a ten krajana jednou seznámil se svými rodiči v New Yorku. Návštěvník jako oko v hlavě opatroval dar, který mu věnoval mjr. Antonín Bartoš, bylo jím americké vydání vzpomínek velitele skupiny CLAY (*Clay-Eva volá Londýn* [1.2]). Po pádu komunismu jezdil znovu do rodného kraje. Se sestřenicí z druhého kolena Maňenkou Hradilovou, dcerou Františka Hradilíka, v Blazicích vzpomínali, na kterém plotě že to kdysi zůstal viset za nohu, plot už nenašli. Vzpomínali na strýce Staňu, který ho na motorce, jež mu později byla osudnou, odvezl k doktorovi. Ale na CLAY by neměl nikdo zapomenout. Jak to udělat? Tak došlo na druhého z nás, Jiřího Daňka, který byl autorem pamětní tabule císaře Františka Josefa I.¹ na Piškově v Brankách. Dali jsme se dohromady a udělali tabuli *CLAY-EVA a Blazice*.

S odstupem času je vidět, že komunisté se demokratů a především dobře vycvičených účastníků západního odboje museli obávat. Smutné osudy, které komunisté těmto lidem a jejich dětem připravili, byly zatím alespoň částečně zpracovány a zaznamenány.

Vzpomínky majora Bartoše vyšly hned po válce v Československu. Jakmile to bylo možné, v roce 1990, historik Jiří Šulc vydal mimořádnou, v době normalizace sepsanou, biografii o přípravách a provedení všech operací řízených Ministerstvem národní obrany (MNO) v Londýně [1.3]. Při této práci jsme využili literaturu poskytnutou jak od účastníků odboje [1.1, 1.2, 1.4, 1.5], tak od historiků [1.3, 1.6–1.8] a adeptů historie [1.9]. Literární zdroje této práce jsou uvedeny na konci každé kapitoly a jsou označeny složenými čísly. Ta označují kapitolu prvního uvedení a pořadí citace v kapitole. Jde-li o konkrétní údaj z knihy, je udáno i číslo strany (s.), z níž byl údaj převzat. Při přípravě tabule se však záhy ukázalo, že neposkytuje dostatek místa ani pro kompilaci publikovaných dat souvisejících s odbojem v Blazicích, ani pro reflexi poválečných osudů.

Vzpomínáme na druhý odboj jako na jednu ze zásadních kapitol naší historie. Odhodláním, bojem, i svými oběťmi přispěli parašutisté *Zvláštní skupiny D* jako důležitá složka zahraniční armády spolupracující s domácím odbojem ke stavbě jednoho z pilířů naší moderní státnosti. Přes obrovské úsilí vynaložené na obranu republiky byl poválečný osud celé skupiny CLAY a všech parašutistů, i těch z Východu, kteří nepodlehli komunistické propagandě, negativně poznačen důsledky sovětské rozpínavosti a komunistické moci. Zkušenosti s komunismem byly otravné, jejich styl se projevil ihned, jakmile získali vládu.

Ke konci *zlatých šedesátých* let se Československo pokoušelo o vlastní cestu a vymanění se ze sovětské nadvlády, pokus se však nevydařil. Byl zmařen invazí armád *Varšavského paktu*, započatou v noci na 21. srpna 1968. Připomeňme, že holešovský 7. výsadkový pluk s označením *VÚ 7374 Holešov* v nejlepší tradici našich parašutistů svá kasárna před sovětskými okupanty ubránil: „Tento vojenský útvar jako jediný kladl aktivní odpor během okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968.“ Ruská tanková jednotka po jednání s veliteli pluku od kasáren ustoupila². Jinak v celé republice

¹ *Odhalení tabule* u památného kamene na Piškově a *seznam pomníků* císaře Františka Josefa I. v České republice

² *Vzpomínka* jednoho z účastníků jednání pplk. Miroslava Šediny: „s velitelem pluku [pplk. Vladimírem Košanem] a náčelníkem štábu [plk. Jiřím Dufkem] jsme vyšli z velitelské budovy a záměřili k bráně kasáren. Tam již stál ruský důstojník se svými podřízenými. Začal se rozčilovat, že mám zbraň a co si to dovoluji. Řekl jsem mu rusky, že já mám pistoli a on navíc 20 tanků. Řekl, že je velitel praporu ze zakarpatské gardové divize a že může při každém odporu natočit hlavně tanků a rozstřílet kasárna na padrt. Odpověděl jsem, že při takovém násilném aktu nám stačí dát domluvené znamení, otevřou se okna v patrech, vysunou se z nich pancéřovky a tarasnice a v krátké chvíli bude tankový prapor zničen.“ Podobně na událost vzpomíná pplk. *Josef Bartošek*. Výsadkový pluk byl v rámci *normalizace* v roce 1969 násilně rozpuštěn, jeho velitelé přeloženi a posléze jako „nevyhovující“ z armády odstraněni.

k žádnému vojenskému střetu nedošlo. Odpor kladli neozbrojení občané, ale okupanti často stříleli a na mnohých místech republiky civilisty zabili ☹. Komunisté republiku po druhé zradili a pustili se do *normalizace*. V tomto období byla veškerá vystoupení za občanská práva označena za protistátní a tito lidé byli stíháni. S politováním je nutno dodat, že pohled *ruské propagandy* na Československo roku 1968 se nedlouho po pádu *Železné opony* vrátil do dob komunistické hegemonie, o čemž svědčí lež z roku 2015, film ruské státní televize Rossija1 s titulem *Varšavská smlouva*, ve kterém byla okupace představena jako pomoc ☹.

Po roce 1989 bylo hodnocení druhého odboje zbaveno ideologických nálepek a pokřivení. Občanské a politické postavení značné části jeho účastníků, emigrantů, kteří se uchýlili do USA, však *sametová revoluce* nenapravila. Této problematice se věnujeme v kapitole 11B. Sametovým revolucionářům se pro obnovu demokratického státu zkušenosti s komunismem mohly jevit důležitější než zkušenosti s demokracií. Snad budoucnost nám zodpoví, komu tento vývoj prospěl.

13. dubna 2019 uplynulo 75 let od seskoku Antonína Bartoše, Jiřího Štokmana a Čestmíra Šikoly u Hostišové a Mysločovic. Rok co rok od pádu komunismu startuje od místa dopadu noční *Pochod* do Bystřice pod Hostýnem, který vede od pomníku až k místu prvního přijetí parašutistů (Sokola Tůmy 973 [1.11 s. 986]) nebo k pamětní desce velitele okresu Holešov Jana Marka. Počasí si na noc z 12. na 13. dubna nikdo nevybere, ale probouzející se jitro, symbolizující osvobození, je pro všechny odměnou. Jste-li motorizováni, k večeru před startem změřte cestu spojky Filipa, nahlédněte do Blazic. Pojedete-li zpět k Bystřici, než se setmí, zahlédnete svah svatého Hostýna nad cílem pochodu!

Jako organizátoři odhalení tabule *CLAY-EVA a Blazice* v den 74. výročí příchodu radisty skupiny Čestmíra Šikoly do Blazic jsme ocenili přítomnost rodinných příslušníků parašutistů i potomků jejich spolupracovníků z blízka i daleka, zástupců obce a obcí regionu, historiků, členů Sokola i vojenských klubů, vojenských veteránů (*Aby píseň Tipperary mohla volně znít*), mezi nimi i členů Klubu vojenských veteránů Holešov. Se spoluautorem Jiřím Daňkem z Otrokovic děkujeme blazickým zastupitelům, radním, i panu Bc. Martinovi Nezdařilíkovi, starostovi obce z doby příprav tabule CLAY-EVA a Blazice, jakož i jeho následníku panu Luboši Hradilovi, za vstřícnost a podporu.

Ondřej Křížan-Hasilík a Jiří Daněk, jaro 2019.

PS: Pro elektronický formát jsme se rozhodli proto, že umožňuje vyhledávání zdrojů dalších informací na internetu. Bez námahy, pouhým *kliknutím*, najdete podrobnosti k modře vyznačeným částem textu. (Jen výjimečně jde o zdroj wikipedie v cizím jazyce, přičemž na stránce samotné je možné jazyk vybrat.)

Z úcty k druhému i *třetímu* odboji nabízíme elektronickou knihu „**CLAY-EVA VOLÁ Z BLAZIC, OSUDY ☹ DO NEBE**“ bezplatně. Ovšem ti, jimž bude naše e-kniha přínosná, mohou podpořit příští projekt, který připravujeme s městem Bystřice pod Hostýnem: *obnovu pamětní desky por. pěch. Jana Marka na bystřickém nádraží*. Na obnovené desce bude připomenut jako velitel holešovské tajné vojenské organizace a vojenský velitel skupiny CLAY v okrese Holešov. Toto velitelství komunisté zamlčeli. Dary překračující rozpočet obnovy pamětní desky budou poskytovány nadací *Člověk v tísni*. Příspěvky prosím pošlete bankovním příkazem na **transparentní účet** Ondřej Křížan, č. 115-9636200287/0100, VS: 19130120.

[1.1] Čestmír Šikola, Jaroslav Pospíšil, Bohuslava Zicháčková, František Straka a Jindřich Fiala: CLAY-EVA ve vzpomínkách radisty skupiny a spolupracovníků. Praha: Nakladatelství P3K, 2014. (*ukázka*)

[1.2]* Antonín Bartoš: Clay-Eva volá Londýn. Zapsal Radimír Kunc, nákl. autora, New York, 1977.

- [1.2^a] Zdeněk Jelínek: *Závěrem. V: Antonín Bartoš: Clay-Eva volá Londýn*. 4. vydání, Praha: MELANTRICH, 1992.
- [1.3] Jiří Šolc: *Bylo málo mužů*. Praha: Merkur, 1990.
- [1.4] Čestmír Šikola, Jaroslav Pospíšil: *Nešli stejnou cestou. Osudy konfidentů Gestapa*. Vizovice: Nakl. Lípa, 1994.
- [1.5] František Straka: *Kam kráčí Česká republika?* Brno: Graset, 1998.
- [1.6] Martin Reichl: *Cesty Osudu*. Cheb: Svět křídel, 2004.
- [1.7] Jiří Plachý: *Horší než doba války. Osudy parašutistů z Velké Británie v pounorovém Československu*. Cheb: Svět Křídel, 2014.
- [1.8] Jan Kratochvil a Sabina Kratochvilová: *Život ve stínu šibenice*. Brno: Muzeum českého a slovenského exilu 20. století, 2015.
- [1.9] [Ludmila Habichová: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii \(1940–1945\)](#). Plzeň, 2016. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filozofická.
- [1.10] [Klára Poláčková: Navracení státního občanství bývalým československým státním občanům po roce 1989](#). Brno, 2006. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta
- [1.11] Pavel Šmejkal: *Průvodce protektorátem po stopách parašutistů. Vojáci – odbojáři – památníky*. Praha: Academia, 2016.

*Poznámka k literatuře: Mezi stovkou parašutistů, kteří byli po výcviku ve Velké Británii vysazeni v týlu nepříteli, byl mezi padesáti přeživšími jeden, který hned po válce popsal historii své skupiny (operace CLAY) „a těch, kdo s ní byli ve stálém styku a spolupracovali za těch nejnebezpečnějších okolností“: mjr. Antonín Bartoš. Čtvrté, offsetové vydání vyšlo v USA v roce 1977. Paradoxně byl jako autor prvního až třetího vydání v nakladatelství Melantrich a.s. Brno (1946, 1947, resp. 1948) uváděn zapisovatel vzpomínek Radimír Kunc sám. V těchto vydáních nacházíme úvod z jeho pera. Výše uvedený citát pochází z předmluvy plk. gen. štábu Jaroslava Šustry ke čtvrtému vydání autora Antonína Bartoše v USA. První až čtvrté vydání jsou všechna stránkována stejně a na toto stránkování se vztahují odkazy v tomto přehledu.

2. Organizování desantů a přehled desantů ze Západu

Σ Jak bojovat proti ztrátě suverenity

Dříve, než se vydáme po stopách vlastenců, kteří odešli z tzv. **Protektorátu** do bojů ve Francii, věnujme se zrodu struktur zodpovědných za výcvik parašutistů a za organizování parašutistických operací. Tyto operace měly plnit bojové i zpravodajské úkoly. Faktickým přednostou zpravodajského **2. oddělení Generálního štábu** byl od konce září 1938 **plk. gšt. František Moravec**. Díky zpravodajským úspěchům na půdě Německa měl vynikající renomé u anglické zpravodajské služby. Těsně před obsazením Prahy se mu podařilo přenést důležité dokumenty a spolu s hlavními spolupracovníky, tzv. Moravcovou jedenáctkou, odletět **do Londýna**, přičemž letadlo jim zařídila britská zpravodajská služba [1.9 s. 12, 2.1]. Ve Velké Británii se během válečných let shromáždilo kolem 13 tisíc československých vojáků. Po uznání naší **exilové vlády**³ v Londýně bylo možné začít se zpravodajským a parašutistickým výcvikem.

Plk. gšt. František Moravec, velící důstojník československé zpravodajské skupiny ve Velké Británii (z levé strany), dále ministr národní obrany exilové vlády gen. Sergěj Ingr, prezident Edvard Beneš a státní ministr exilové vlády gen. Rudolf Viest. VHA Praha (Tomáš Málek a Michal Bernáth: *Lidové noviny*, 14. února, 2019)

Nábor, výběr, výcvik a vysílání parašutistů do týlu nepřítele měla na starosti **Zvláštní skupina D** při oddělení ofenzivního zpravodajství u **2. odboru** Ministerstva národní obrany (MNO) [1.3 s. 32, 1.9 s. 16, 2.2, 2.3 s. 9]. Tomuto **Odboru** velel už zmíněný plk. gšt. František Moravec. V čele velitelské sekce stál škt. gšt. Jaroslav Šustr a od 2. července 1942 pplk. **Karel Paleček**. V letech 1941–1945 bylo **Zvláštní skupinou D** plánováno 46 akcí („operací“) s vysazením většinou na území **Protektorátu** anebo **Slovenského štátu**. Počet provedených akcí, na nichž se podílela **Zvláštní skupina D**, byl 37. Další dvě operace s účastí československých a amerických parašutistů vysazených u nás provedla americká zpravodajská služba **Office of Strategic Services**, OSS [1.7 s. 29]. Několik skupin československých vojáků bylo pod režii SOE nebo OSS vysláno do Francie, Itálie a Jugoslávie. Přitom byli někteří z nich vedeni těmito službami bez účasti MNO v Londýně.

V uvedených 39 operacích bylo do týlu nepřítele vysláno 102 československých parašutistů. Z nich se konce války dožilo pouze 52; téměř stejně tolik jich o život přišlo ☹. „ANO! Mělo to smysl, hluboký a vysoce mravní, protože tímto bojem se prokazovala vůle k obětem nejvyšším, cena za skutečnou svobodu národa, za jeho osvobození a opětovné zrození jeho samostatnosti.“ [1.3 s. 267] Parašutisté

³ Čs. exilová vláda byla Velkou Británií prozatímně uznána v červenci 1940, plného uznání bylo dosaženo až 18. 7. 1941.

se do výcviku hlásili dobrovolně a víc než o svobodu vlastní jim šlo o svobodu republiky, podobně jako vůdcům francouzské revoluce a všem, kteří jejich motto *žít svobodně nebo zemřít*⁴ převzali.

Do výsadek bylo ve speciálních kurzech připraveno větší množství mužů, než bylo vysláno z Anglie. Ke 31. květnu 1943 dosáhl počet vycvičených parašutistů čísla 378, na konci války jich bylo 574. [2.4]

V týlu nepřítele na území Protektorátu operovali i parašutisté a partyzáni, kteří získali výcvik a instrukce v Sovětském svazu. Československá vojenská mise v SSSR, která se pokoušela vytvořit československou jednotku v podobě výsadkové brigády, však nedisponovala dostatečným počtem vojáků vhodných pro takový výcvik [2.3 s. 12]. Když byl budován **1. československý armádní sbor** s perspektivou, že jeho části budou vysazeny na území, kde dojde k povstání, bylo v Londýně rozhodnuto přesunout parašutisty vycvičené ve Velké Británii do SSSR. Ti se stali základem, organizátory a instruktory **2. československé paradesantní brigády v SSSR**. Operace této brigády však závisely na často neprůhledných rozhodnutích sovětských armádních a zpravodajských složek. Sovětské armádní a zpravodajské složky vytvářely svůj paradesantní program samostatně i pro nasazení na našem území (viz níže). Při tom docházelo k četným nedorozuměním. [2.3 s. 15] Prosazování zájmů naším východním partnerem předznamenalo způsob řízení a ovlivňování naší armády po jejím obnovení na domácím území v roce 1945.

Operace z východu byly v největším počtu vyslány z ukrajinské fronty, především mezi 25. říjnem 1944 a 27. březnem 1945. Zúčastnilo se jich na sto parašutistů. V operaci **KOMENSKÝ** bylo na Vysočině 21. ledna 1945 vysazeno devět parašutistů, z nichž osm přišlo o život ☹. Tato tragédie stojí za zmínku, protože do **boje proti partyzánům** se zapojili i civilisté z řad zfanatizovaných německých občanů, zatímco československou část výsadku tvořili čtyři sudetští Němci odhodlaní bojovat proti nacistům⁵.

Rudá armáda usilovala o oslabení nepřítele na okupovaném území Československa vyzbrojováním a vysíláním partyzánských oddílů na Slovensko, mj. v souvislosti s přípravou **Slovenského národního povstání** (SNP). Při této důležité akci se ukázalo, že Sovětský svaz nehodlá odevzdat řízení akcí se zásadním významem pro vývoj budoucího uspořádání v Československu do rukou čs. vlády. Sovětská agentura vydala zprávu o SNP až týden po jeho vypuknutí a sovětské činitele vyjadřovali nespokojenost s výběrem velitelů povstání ☹. Povstání se „i přes výsledný neúspěch stalo v konečném důsledku nejvýraznějším bojovým počinem národně osvobozenického hnutí na čs. území v době druhé světové války.“ [2.6 s. 107]

Paradesantní 21členná skupina **Jána Ušiaka** byla vysazena koncem srpna 1944 u **Sklabině nedaleko Martina**. Poněkud překvapivě ani ne týden po vypuknutí SNP dostala tato skupina rozkaz k přesunu na Moravu⁶. Ušiakova skupina se rozrostla na několik stovek členů včetně mnoha odhodlaných, ale nezkušených a neozbrojených chlapců. Po nepodařeném prvním pokusu překročili partyzáni hranice Protektorátu ve dvou skupinách na konci září 1944, téměř měsíc před pádem povstalecké Banské Bystrice, a na začátku října. Operovali v moravských Beskydech, z počátku v okolí Čeladné. [2.7 s. 156] Na svazích Kněhyně došlo 2. listopadu 1944 k neočekávanému urputnému boji, při němž bylo několik partyzánů zabito ☹ a velitel Ušiak byl vážně zraněn. Na druhý den, aby se nedostal do rukou nepřítele,

⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Live_Free_or_Die

⁵ Jeden z nich, Helmut Morche, utekl z Protektorátu přes Polsko do Sovětského svazu. Čtyři dny po výsadku byl zajat a později popraven. Jeho čtyři bratři utekli do Anglie, kde se přihlásili ke 2. pěšímu praporu československé samostatné brigády ve Velké Británii. Bojovali za svobodné Československo, jeden z nich, Fritz, se u Dunkerque 28. října 1944 zúčastnil výpadku a v příštím roce hrdinně padl ☹. Jeho bratři, Gottfried, Oskar a Herbert byli přiděleni k oddílu, který po boku Američanů 1. května u Chebu zahájil osvobozování západního území Československa. Po válce československé občanství bratřím Morche, kteří sloužili v československé armádě, příznáno nebylo. Bylo jim dovoleno vystěhovat se. [2.5 s. 176]

⁶ Teprve 25. září byli na pomoc vyčerpaným a do defenzivy zatlačeným povstalcům vysláni parašutisté 2. československé paradesantní brigády v SSSR.

spáchal sebevraždu. Po něm se velitelem **1. československé partyzánské brigády** Jana Žižky stal jeho zástupce, náčelník štábu **Dajan Bajanovič Murzin**. Pod jeho velením se brigáda přesunula do prostoru mezi Valašským Meziříčím, Vsetínem a Bystřicí pod Hostýnem. Zde už operovalo množství domácích odbojových a partyzánských skupin. Přidávali se další odbojáři rozhodnutí bojovat se zbraní v ruce či skrýt se před gestapem. Jejich počet časem vzrostl na čtyřnásobek.

Jak uvidíme níže, v Bystřici pod Hostýnem a v okolí tehdy působila skupina **CLAY**. Veškeré kontakty musely být přísně utajovány a **CLAY** se vyhýbala zbytečnému ohrožení již vybudovaných zpravodajských a vojenských sítí. Její velitel nebyl zmocněn ani ochoten podřídit se velení příchozích partyzánů, kteří prosazovali zásadu, že všechno rozhoduje Moskva. Skupiny o sobě věděly, a pokud to situace umožňovala, pomáhaly si. Když z Blazic četnický **strážmistr Synek** veliteli skupiny **CLAY** Bartošovi oznámil, že „Němci chystají velkou ofenzivu proti partyzánům, jakmile napadne první sníh, neboť stopy ve sněhu je měly zavést až k partyzánským úkrytům“, byla zpráva odeslána do Londýna a dostala se do vysílání. **[1.2 s. 191]** Partyzáni tak byli včas varováni. (Viz také *Hranicko v odbojích* s. 29 a 31.)

Spolupráce mezi parašutisty ze Západu a partyzány, již se zúčastnila skupina **WOLFRAM** v Beskydech, probíhala za početných komplikací a nakonec byla přerušena, neboť mezi partyzány se vetřeli konfidenti gestapa. Pro spolupráci s domácím odbojem, který byl ke konci války řízen *Radou tří*, **[2.8 s. 219]** vyslali spojenci několik dalších výsadek. Z východu to byla skupina sovětských partyzánů (výsadek **JERMAK 30.** září 1944 nedaleko Vyškova) a smíšená skupina sovětských a slovenských partyzánů (výsadek **DR MIROSLAV TYRŠ**, 24. října 1944 nedaleko Pelhřimova). Ke konci války následovaly další výsadky, mezi nimi skupina **STAS**, která operovala na Českomoravské vysočině. Tito v Sovětském svazu vycvičení slovenští parašutisté 3. května 1945 narazili na skupinu **CALCIUM**. Své kolegy ze Západu odzbrojili a tak jejich další, dosud velmi úspěšnou činnost rázem znemožnili. **[1.3 s. 137]** Snaha sovětské politiky rozhodovat o dění na našem území se projevovala již před koncem války, dokonce na území obsazeném společným nepřítelem, tedy v Protektorátu.

Hlavní záměr a úkol výsadek vyslaných na Moravu a do Čech ze Sovětského svazu popsal na stránce *Paměť národa* **Čestmír Šikola ml.** takto: byly vyslány „těsně před postupující Rudou armádou... měly přebírat moc a organizovat Národní výbory“. Tak se prakticky všude stalo: Jakmile „do Tvrdomic dorazila Rudá armáda, komunisté ihned založili národní výbor a obsadili radnici.“ **[1.1 s. 128]**

Chronologický přehled 39 operací se 102 československými parašutisty

Zde uvedený přehled udává názvy operací, u nichž byla ve velké většině hlavním organizátorem *Zvláštní skupina D*. V závorkách je uvedeno datum odletu ze základen v Anglii a od jara 1944 z osvobozené části Itálie a za lomítky počet **zúčastněných československých výsadekářů** a počet těch, kteří před koncem války padli, byli popraveni nebo v bezvýchodné situaci zvolili vlastní smrt **[1.3]**:

BENJAMIN^a (16. 4. 1941/1/0), **PERCENTAGE** (3. 10. 1941/1/1), **ANTHROPOID** (28. 12. 1941/2/2), **SILVER A** (28. 12. 1941/3/3), **SILVER B** (28. 12. 1941/2/0), **OUT DISTANCE** (27. 3. 1942/3/2), **ZINC** (27. 3. 1942/3/2), **STEEL** (27. 4. 1942/1/1), **BIOSCOPI** (27. 4. 1942/3/3), **BIVOUAC** (27. 4. 1942/3/3), **TIN** (27. 4. 1942/2/2), **INTRANSITIVE** (27. 4. 1942/3/3), **ANTIMONY** (24. 10. 1942/3/3), **IRIDIUM^b** (14. 3. 1943/4/4), **BRONSE^b** (14. 3. 1943/3/3), **KARAS^c** (březen 1943/1/1), **CALCIUM** (3. 4. 1944/4/1), **BARIUM** (3. 4. 1944/3/2), **SULPHUR** (8. 4. 1944/2/2), **CHALK** (8. 4. 1944/4/1), **CARBON** (12. 4. 1944/4/2), **CLAY** (12. 4. 1944/3/0), **POTASH** (4. 5. 1944/4/0), **SPELTER** (4. 5. 1944/4/1), **MANGANESE** (9. 6. 1944/3/2), **GLUCINIUM** (3. 7. 1944/4/1), **DESTROYER^d** (3. 7. 1944/2/0), **GUMMIT^d** (23. 7. 1944/1/0), **COURRIER 5** (6. 9. 1944/3/1), **SILICA-SOUTH^d** (9. 9. 1944/1/0), **SILICA-NORTH^{d,e}** (11. 9. 1944/2/2), **KATARAKT^{d,f}** (13. 9. 1944/2/0), **WOLFRAM** (13. 9. 1944/6/1), **TUNGSTEN** (24. 9. 1944/2/0), **DAY^g** (7. 10. 1944/1/0), **EMBASSY** (21. 12. 1944/3/1), **PLATINUM – PEWTER** (16. 2. 1945/4/0), **COTTAGE^g** (19. 2. 1945/1/0), **BAUXITE^h** (22. 3. 1945/1/0).

^a První výsadek se uskutečnil v noci z 16. na 17. dubna 1941. ^b Společné letadlo těchto operací bylo sestřeleno nedaleko Mnichova; posádka i parašutisté přišli o život, František Vrbka ze skupiny BRONSE byl zajat a podlehl svým zraněním v nemocnici ☹. ^c Operaci KARAS provedl kpt. Jaroslav Krátký, který absolvoval parašutistický výcvik, avšak nebyl vysazen z letadla; od srpna 1942 pracoval pro čs. zpravodajskou expozituru v Cařihradu, odkud byl vyslán do Bratislavy. Dostal se tam pozemní cestou 20. března 1944. Spolupracoval se skupinou MANGANESE a výrazně přispěl k akcím Slovenského národního povstání⁷. [1.3 s. 161] ^d Operace provedené našimi parašutisty mimo naše území, ve Francii, v Jugoslávii a Itálii, povětšinou za účasti příslušníků jiných armád (mimo počet uvedený v seznamu). ^e Letadlo narazilo na skálu, posádka i parašutisté zemřeli ☹. ^f Operace KATARAKT byla dílčím úkolem dlouhodobé snahy narušovat německou lodní dopravu na Dunaji. Byla organizována britskou SOE a účastnili se jí britští i českoslovenští parašutisté (viz níže). ^g Operace americké OSS. ^h Poslední výsadek se uskutečnil z 22. na 23. března 1945 nedaleko Nového Města na Moravě. [1.3 s. 211]

V jádru tohoto přehledu je 36 operací s 98 parašutisty, které byly v hlavní režii Zvláštní skupiny D. Podobné přehledy poskytuje několik zdrojů: místa doskoku práce M. Habichové, [1.9 s. 82] dostupná [online](#), abecední seznam parašutistů Zvláštní skupiny D včetně neuskutečněných operací Martin Reichl, [1.6 s. 589] seznamy parašutistů včetně operací organizovaných OSS pak Jiří Plachý [1.7 s. 26] a na internetu dostupný [seznam forum.valka.cz](#).

Vůbec první operace měla název BENJAMIN. [2.9 s. 43] Zúčastněný parašutista, rotný Otmar Riedl, byl začátkem roku 1941 představen prezidentovi Dr. Edvardu Benešovi a byl jím pověřen přepravit do vlasti poselství domácímu odboji, tzv. *Vzkaz Navrátilův*.⁸ [2.9 s. 52] Částí vzkazu byla i poselství gen. S. Ingra a plk. Fr. Moravce. Omylem navigace byl náš první parašutista i se vzkazem z Anglie vysazen nad Landeckem v Rakousku. Za zmínku stojí však jeho elegantní záchrana. V odlehlém údolí dobře ukryl padák i výstroj a oblékl se do civilu. Když byl zatčen rakouskými (říšskými) celníky, představil se jako zaměstnanec firmy Baťa, jenž byl cestou z Jugoslávie okraden. Po vyšetřovací vazbě se nechal dopravit domů do Zlína; své poslání ovšem splnit nemohl. [1.3 s. 62]

Velké navigační chyby se dopustila i posádka, která vysadila skupinu TUNGSTEN nedaleko Kutné Hory. Tato operace měla plnit úkoly asi 100 km dál na východ. Naštěstí byli členové výsadku kpt. Rudolf Pernický a radista rtm. Leopold Musil v dobré kondici a velitel k základnímu proviantu přibalil celý jeden kilogram čokolády. Ta je udržela při životě. Dobře, že s sebou nemuseli nést vysílačku. Po osmi nocích „vánočního“ pochodu, jelikož se přes den museli skrývat, dorazili s omrzlinami na kontaktní adresu ve Studnici. Přijal je spolehlivý odbojář, lyžařský závodník Cyril Musil a vzápětí jim jeho paní vykouzila bifteky. Pan Musil i jiní lyžaři na Vysočině se vyznamenali jako výborné spojky, na které gestapo nestačilo. [1.3 s. 205] TUNGSTEN navázal úspěšnou spoluprací s tehdy už oslabenou Radou tří i dalšími skupinami parašutistů a urovnal jejich kompetenční spory. Po počátečním problému způsobeném nepřesným shozem zbraní slavila skupina TUNGSTEN a odboj úspěchy i v tomto směru. Ke konci války tato skupina v okolí Nového Města na Moravě s bravurou řídila a zasahovala do bojů proti ustupujícím okupantům.

⁷ Mjr. Jaroslav Krátký byl popraven ☹ v koncentračním táboře Flossenbug, ale není vyloučeno, že byl odvečen a zahynul v gulagu. V r. 1998 mu byl udělen Řád bílého lva *in memoriam*.

⁸ V tomto poselství do vlasti z 14. února 1941 Dr. Edvard Beneš posiluje víru v neporazitelnost Anglie a její odhodlání nacismus zničit, nemožnost porážky Anglie a Ameriky, obnovení bojeschopnosti Francouzů a nezadržitelný pád italského impéria, Mussoliniho i Hitlera, když bude Říší odepřen smír s Anglií nebo Amerikou a konečně i zde zmiňuje nicotnost prozatímního úspěchu Hitlera na Balkáně. Vyjadřuje očekávání vojenského střetu Sovětského svazu s Německem a směřuje pohled na budoucí vývoj u nás, na vztah k Němcům či zárcům, na zabránění bolševizace. Žehrá na Rusko, občanům vzkazuje, že Rusko „dělá politiku velmi egoistickou a jen pro své cíle. Nějakou osvobozovací politiku pro nás od něho nečekejte. Jen pro nás neudělá nic.“

V operaci **DESTROYER** byli rotný Karel Tichý a radiotelegrafista čet. asp. Bohumil Menšík jako znalci československé kolonie v Paříži vysazeni ve Francii. Tato operace byla ukončena již po půl roce návratem obou nasazených na základnu v Anglii. Jako jediná splnila veškeré vytyčené úlohy beze zbytku.

Operace CLAY, které se věnujeme v dalších kapitolách, spadala mezi operace tzv. třetí vlny. Tato začala na jaře roku 1944 operací CALCIUM. Několik pozdějších operací plánovaných před koncem války *Zvláštní skupinou D* nebo útvary spojenců provedeno nebylo, a to v důsledku změn válečných zájmů či celkové strategie a koncepce vedení válečných operací nebo z důvodu špatného počasí či rychlého postupu spojeneckých jednotek v samotném závěru války. [1.9 s. 87, 1.7 s. 25, 28]

Dříve než se začneme zabývat odchodem vlastenců či jejich výcvikem a především operací CLAY a osudy jejich členů, věnujeme krátkou pozornost operacím, na jejichž přípravě se *Zvláštní skupina D* podílela jen částečně nebo vůbec ne.

V přehledu jsou operace DAY a COTTAGE, které byly připravovány americkou zpravodajskou službou OSS. Naši parašutisté v tomto programu absolvovali výcvik v jižní Itálii. Skupina **DAY** byla vysazena 7. října 1944 na letišti Tri duby/Sliach; konce války se dožili jen Antonín Facuna a Američan K.V. Donlevy, zatímco Donlevyho krajané, kpt. Baranski, npor. L.H. Miller a npor. Daniel Pavletich i Čech Emil Tomeš byli zajati a popraveni ☹. V rámci operace **COTTAGE** byl 19. února 1945 vysazen **Vlastislav Žuk**. V roce 1944 se přidal ke spojencům v osvobozené části Itálie. Výcvik získal na americké základně v Bari. Byl vysazen nedaleko Červené nad Vltavou. Kvůli zranění při doskoku nemohl úkoly operace splnit. Na konci války se aktivně zúčastnil *Pražského povstání*. [1.3 s. 256]

Operace KATARAKT [2.9 s. 22] byla organizována britskou SOE. Zúčastnění se původně jako zaměstnanci bratislavské Dunajplavby od začátku roku 1940 zapojovali do československého odboje na Balkáně. Ten byl řízen **plk. Heliodorem Píkou**, který tehdy působil v Bukurešti. Když byl odboj u lodní dopravy prozrazen, zúčastnili se naši vojáci dalšího výcviku britskou zpravodajskou službou SIS (**Secret Intelligence Service**). Absolvovali například seskoky padákem v Haifě a Suez. V pětičlenné skupině operace KATARAKT byli dva Češi, Jaroslav Oldřich Vrána, původně strojník na lodi Svatopluk, a por. britského válečného loďstva Adolf Navrátil, původně strojník na lodi Orlík a lodivod Dunajské plavby z úseku Železných vrat. Ve skupině KATARAKT byli 13. září 1944 vysazeni spolu se dvěma britskými vojáky nedaleko Negotína a operovali na jugoslávském břehu Dunaje. Až do prozrazení a útěku do Rumunska spolupracovali s partyzány. [1.3 s. 244]

Mezi československými občany, kteří se zúčastnili boje v týlu nepřítele v různých částech Evropy, byl i Jan Kotrba. Asi pět let před válkou se seznámil s britským mořeplavcem Mikem Cumberlegem a byl přijat jako steward na loď Landfall. Pod jeho vlivem se přihlásil k výcviku u britské SOE. Absolvoval sabotážní kurz ve Skotsku (STS 21 v **Arisaigu**) a spolu s Mikem byl zařazen do operace LOCKSMITH. Ta měla za úkol zablokovat korintskou úžinu. Čtyřčlennou skupinu, v níž byl des. Jan Kotrba, vedl **por. Michael Claude Cumberlege**. Skupina byla 7. ledna 1943 vypravena řeckou ponorkou z Bejrútu k pobřeží Peloponézu. Vezla s sebou miny, které využívaly elektromagnetické detektory velkých kovových těles, miny měly vybuchnout v případě přiblížení velkotonážních lodí. K žádné explozi nedošlo. Velitel se pokoušel získat kvalitnější miny, avšak bez úspěchu. Po tříměsíčním nasazení byla skupina odhalena, její členové včetně des. Jana Kotrby zajati a později popraveni (viz **pamětní deska ozbrojených sil Velké Británie a Commonwealthu** v koncentračním táboře Sachsenhausen ☹). [1.7 s. 28, 2.10]

Skupina židovských výsadkářů, mezi nimiž byla jedna žena, **Chaviva Reiková**, byla v rámci operace AMSTERDAM vysazena na Slovensku, nedaleko Vrútek a na Sliachi. Po porážce povstání byli všichni popraveni ☹.

V přehledu nejsou uvedeni ani parašutisté, kteří byli sudetskými československými občany německé národnosti. Takových parašutistů bylo málo, protože na jedné straně exilová vláda neměla důvěru k antifašistům německého původu, což souviselo s požadavkem šéfa sudetské sociální demokracie (DSAP) [Wenzela Jaksche](#), aby Sudety byly odtrženy od Československa. Na straně druhé, sudetští sociální demokrati, kteří fašismu odporovali, byli dlouhodobě znepokojeni vládou v emigraci proklamovaným požadavkem transferu německého obyvatelstva mimo území Československa. V našem případě se jednalo o parašutisty Alberta Exlera, Otta Pichla a Ernsta Hoffmanna, [1.3 s. 260] kteří byli vycvičeni britskou SOE. Byli vysazeni pravděpodobně ve dvou různých akcích v noci ze 3. na 4. května 1944 v blízkosti Ústí nad Labem. Dva z nich přitom položili své životy ☹. Prvně jmenovaný, Albert Exler, část úloh splnil, avšak v březnu 1945 byl zajat. Ve zmatku posledních dnů války se mu podařilo uprchnout a nedaleko Karlových Varů přihlásit u americké armády. Podobně jako většina parašutistů vyslaných *Zvláštní skupinou D* i on se potýkal s opatrností, nedůvěrou i s odmítavým postojem obyvatelstva, jež se obávalo pronásledovaným parašutistům poskytnout pomoc⁹. O Albertovi Exlerovi je známo, že byl po vyhlášení mobilizace rozhodnut bránit republiku a narukoval do československé armády. Po válce působil jako politický redaktor tiskového střediska sociálních demokratů v Bonnu a v osmdesátých letech minulého století byl vyznamenán Záslužným křížem I. třídy Spolkové republiky Německo. [1.7 s. 337]

V průběhu [operace JEDBURGH](#), která byla organizována ve spolupráci britské SOE a americké OSS s armádami Nizozemí a Belgie, bylo vysazeno 97 skupin po třech výsadkářích ve Francii, Belgii a Holandsku. Jedním z *džedů* (*Jeds*), kteří prošli náročným výcvikem ve Skotsku, byl český příslušník *Svobodné Francie* vedené gen. de Gaullem [Karel Hora](#). Již tehdy měl značné bojové zkušenosti. Do Francie se dostal prvně na jaře 1939 jako „světoběžník“ cestou z jižní Ameriky. Byl zaskočen zničením Československa a přihlásil se do [cizinecké legie](#), aby se zúčastnil bojů proti Německu. V roce 1943 odešel do Anglie, avšak kvůli následkům zranění ruky nebyl přijat do československé armády. Bojoval v jednotkách *Svobodné Francie* v Alžírsku a následujícího roku se podrobil výcviku v Anglii. Dvanáctého srpna 1944 byl vysazen ve Francii, kde mimořádně úspěšně bojoval po boku partyzánů: zničili německou základnu v St. Flouru, poškodili tunel, v němž uvízl německý transport, [1.3 s. 240] osvobodili několik měst včetně rezidenčního města Vichy. Destrukci dvou desítek mostů znemožnili ústup německého vojska od Bordeaux. Za této situace vyjednával Hora s velitelem německého armádního sboru gen. Elsterem a přiměl jej ke kapitulaci. Nato se zúčastnil záchranu mostů, které podminovávalo ustupující německé vojsko. Později zasáhl do bojů v Porúří, kde se vrhl do mnoha diverzních, sabotážních a průzkumných akcí. Byl několikrát vysazen z letadla a účastnil se vcelku šesti akcí v týlu nepřitele, „což představuje mezi čs. výsadkáři z východní i západní fronty naprostý unikát.“ [1.7 s. 57]. Jak zaznamenal Jiří Šolc, „18. 3. 1945 provedl linií fronty rotu amerických rangers do východiska útoku na město Herne, při kterém sám zajal posádku protitankového opěrného bodu v síle 25 mužů.“ [1.3 s. 240] Mjr. Hora byl oceněn americkými, francouzskými i britskými vyznamenáními, jakož i [Čs. válečným křížem 1939](#).¹⁰

[2.1] František Moravec: Špion, jemuž nevěřili. Praha: Rozmluvy, 1990.

[2.2] Vladimír Mucha: *Zvláštní skupina D ve Velké Británii*. valka.cz 2009

[2.3] Jiří Šolc: VE ZNAMENÍ ČERVENÉHO BARETU. Tradice československých válečných parašutistů.

V: Daga Minkewitzová a kol.: *Výsadkáři 60 let v čele armády*. Praha: MO ČR, 2007.

[2.4] [Českoslovenští parašutisté ve Velké Británii](#). Bojovali-za-ceskoslovensko.cz

⁹ Mezi těmi, kdo Exlerovi pomáhali, byl předválečný německý starosta Ústí nad Labem [Leopold Pölzl](#). [1.7 s. 336] V roce 1938 Pölzl se štěstím unikl lynčování ústeckými nacisty. Ve městě zůstal, ale v roce 1944 byl zavražděn ☹ fanatickou nacistkou.

¹⁰ Po válce zůstal mjr. Hora u armády, ale odmítl pracovat pro Bedřicha Reicina a po komunistickém převratu byl odstraněn z Vysoké školy válečné. Ještě [v roce 1948 emigroval](#). [1.7 s. 126]

- [2.5] Martin Krsek: Neznámí hrdinové mluvili i německy. Čt. edice, Albatros Media a.s. Praha, 2018.
- [2.6] Radka Kubelková: Edvard Beneš mezi Moskvou a Londýnem. Praha: Epoque, 2017.
- [2.7] Jiří Kohutka, Josef Košťál: Josef Sousedík (ne)zapomenutý vynálezce, továrník, politik a vlastenec. 2. vyd., Praha, 2014.
- [2.8] Pavel Kopeček: [Cílem byla svoboda, Odbojové hnutí na Přerovsku, Kojetínsku, Hranicku a Lipnicku v období nacistické okupace v letech 1939–1945](#). Praha: Epoque, 2015.
- [2.9] Jiří Šolc: Podpalte Československo! Akce Benjamin. Praha: Merkur, 1991.
- [2.10] [Platon Alexiades: Target Corinth Canal 1940–1944](#). Pen and Sword, 2015.

3. Balkánská cesta

Σ cesta za svobodou se vždy najde, byť s oklikami

První republika byla hospodářsky i intelektuálně orientována na Západ. Západ stál u zrodu Československa a přes velké zklamání, které způsobila [Mnichovská dohoda](#), směřoval o mnoho větší počet mladých mužů rozhodnutých bojovat za obnovu Československa na Západ. Do Moskvy odešla část komunistů a sociálních demokratů. Pod povrchem Protektorátu vznikala odboj ([Obrana národa](#)), především z řad vojáků a četníků, kteří se povětšinou cítili vázáni přísahou věrnosti republice. Komunisté budovali ilegální stranu a jejich zájem o odboj se v důsledku uzavření [Paktu Ribbentrop-Molotov](#) redukoval na vyčkávání. O málo později, v prosinci 1939, Sovětský svaz uzavřel československé velvyslanectví v Moskvě a potvrdil svůj [odmítavý postoj k obnově Československa](#), obrovskými obchodními dodávkami podporoval Říši, která Československo okupovala. Za úplné poslušnosti vůči Moskvě komunisté proti okupantům nevystupovali. Moskevské vedení KSČ jim uložilo „přerušit jakoukoliv podporu Edvardovi Benešovi a jeho úsilí o obnovu československého státu“. [2.8 s. 138]

V první vlně uprchl velký počet vojáků do Francie přes Polsko. Než Francie padla, dostalo se tam i přes tisíc letců, kteří – dokud to bylo možné – chtěli bojovat po boku Polska. [3.1 s. 93] Po obsazení Polska byla jedinou možností pro odchod mužů k zahraničnímu vojsku ve Francii a posléze v Anglii tzv. Balkánská cesta. Touto cestou se dal i brněnský rodák a pozdější veterán 2. světové války genmjr. [Emil Boček](#), když mu bylo [sotva 17](#) let. O životě tohoto pilota-stíhače byla sepsána poutavá kniha. [3.1] Plk. Emil Boček byl v roce 2010 oceněn Řádem bílého lva.

Mladí lidé z celého území rozbité republiky odcházeli ilegálně na Slovensko a odtud tak jako i Slováci do Maďarska, neboť se doslechli, že v Budapešti mohou dostat pomoc pro další cestu. Do Maďarska vedly ilegální chodníčky kolem Bratislavy nebo kolem Nitry. Vlastenci z Podkarpatské Rusi už byli na území zabraném Maďarskem. Cesta od slovenských hranic pokračovala vlakem do Budapešti, kde vyhledali francouzský konzulát. Na něm působil český styčný důstojník.

Maďarské hranice však byly hlídány a zadržení uprchlíci byli vraceni na Slovensko. Buď hned, nebo v horším případě po několikaměsíčním pobytu v budapeštském vězení. Při opakovaném překročení maďarských hranic byli uprchlíci většinou úspěšní. Našli francouzský konzulát a tam jim byla poskytnuta finanční hotovost, organizováno ubytování a ilegální cesta na jugoslávské hranice.

Prvním cílem byl většinou Záhřeb, kam se utečenci, z velké části s minimem finančních prostředků, dostávali pěšky. V království Jugoslávie se o ně starali členové [Československého svazu](#), jehož předseda [prof. MUDr. František Smetánka](#), lékař a profesor fyziologie na záhřebské univerzitě, se za krajany na cestě u královských úřadů osobně zaručoval. [3.2]

Záhřebské útočiště běženců na Šibičově ulici č. 20 a předseda Československého svazu prof. MUDr. František Smetánka. [3.2 s. 99] Po únoru 1948 byla existence tohoto vlastence ohrožena ☹ a přes svůj pokročilý věk se rozhodl emigrovat.

Dále cestovali běženci z Protektorátu do Bělehradu, kde byli vybaveni prozatímními francouzskými doklady, penězi, jízdenkami a byla jim opatřena průjezdní víza do třetích zemí. Po několikadenní přestávce byli v převážné většině odesíláni vlakem přes Soluň (Thessaloniki) v Řecku, Cařihrad (Istanbul) [5.2 s. 45] a Ankaru v Turecku do Sýrie. Na hranicích se Sýrií přestoupili do malého vláčku, v němž dojeli do Alepa. Jak vzpomínali na setkání s Orientem? V ulicích Alepa bylo tehdy velmi rušno. Bazary byly přeplněny krámkami drobných obchodníků, kteří halasně nabízeli své zboží. Dnes je však Alepo zničené.

V Alepu se výprava zdržela několik dní a pak pokračovala ozubnicovou drahou přes Libanonské hory do Bejrútu. [5.2 s. 48] Na město se jim skýtal „jedinečný pohled do hloubky, kde na úpatí hor a mořském břehu je vystavěn Bejrút“. [1.2 s. 50] Z domova do Bejrútu urazili přes tři tisíce kilometrů, odtud od konce února pokračovali naši pamětníci ve skupinách asi 120 Čechoslováků loděmi. Po zastávkách v Alexandrii a u pobřeží Alžíru pokračovali do francouzského přístavu Marseille. Po souši a po moři to bylo z Malé Skály, Lanžhota nebo Buchlovic celkem přes sedm tisíc kilometrů. Dnes po dálnici je to sotva půldruhého tisíce. Odtud pokračovali do výcvikového střediska československé zahraniční armády ve Francii v Agde nedaleko Marseille. Čestmír Šíkola tam dorazil 4. března 1940, přesně dva měsíce po svém odchodu z Malé Skály. [1.1 s. 15]

Sýrie a Libanon byly již od skončení 1. světové války francouzským mandátním územím. Do konce roku 1939 odjelo z Bělehradu do Bejrútu 315 dobrovolníků ve 25 skupinách. Od ledna do června dalších 1743 dobrovolníků v 52 transportech. Poslední vyjel 24. června téhož roku. Když padla Francie, Balkánská cesta se uzavřela, neboť skončila i francouzská diplomatická pomoc uprchlíkům. Navíc začalo bělehradské ministerstvo vnitra spolupracovat s gestapem. Uprchlíci, kteří uvízli v Záhřebu, se sami dostali dál po moři ze Splitu. Uprchlíci většinou mířili do Palestiny a odtud do Anglie.

Agde leží na pobřeží kousek na západ od Marseilles. Vojsko tam bylo ubytováno v dřevěných barácích, které byly postaveny narychlo v roce 1939 pro uprchlíky ze Španělska. Putování do Agde poutavě popsal i [plk. Jan Fajkus](#), který budoval ve Valašském Meziříčí skupinu odbojové organizace [Obrana národa](#), a začátkem prosince 1939 musel utéci před gestapem. Později se pokusil utéct komunistům, ale marně.

Balkánská cesta na mapě ze současnosti. Její přibližná trasa je vyznačena červenou linií (porov. [KAP. 7](#)).

Už v listopadu 1939 byla [ve Francii ustavena čs. armáda](#)¹¹ jako přímá pokračovatelka čs. branné moci a 1. prosince téhož roku byla zveřejněna mobilizační vyhláška. V květnu 1940 už bylo ve stavu 1. čs. divize 11 405 mužů, z toho 3 236 dobrovolníků (*převážně uprchlíků z domova*) a 8 169 zmobilizovaných krajanů. To znamená, že většina dobrovolníků se k divizi dostala Balkánskou cestou. Co do složení, bylo v čs. armádě po 45 % Čechů i Slováků, přes 3 % Němců, necelé 3% Židů, 2% Maďarů a zbytek tvořily ostatní národnosti. **[3.3]** Velitelem 1. čs. pěší divize byl [gen. Rudolf Viest](#).¹²

V Agde sídlilo několik jednotek, včetně 2. a 3. pěšího pluku. Muži byli zařazeni k jednotkám, obdrželi zbraně, podrobili se vojenskému výcviku a byli vysláni do boje na sever k řece Marně. **[1.1 s. 16, 3.4]**

¹¹ Hybnou silou a [signatářem smlouvy](#) o ustavení armády z 2. října 1939 byl velvyslanec První republiky v Paříži, Slovák [Štefan Osuský](#).

¹² Jeden z pozdějších velitelů SNP, kteří byli na konci povstání během přechodu na partyzánský způsob boje zajati a ve Flossenburgu popraveni .

- [3.1] Jiří Plachý: Emil Boček. Strach jsem si nepřipouštěl. Brno: JOTA, 2018.
- [3.2] Václav Šrámek: Balkánská cesta v letech 1939–1941 přes Jugoslávii do zahraniční československé armády na Západě. *Historie a vojenství*, 2/2016 s. 98–102.
- [3.3] Radek Enžl: [Nasazení čs. pozemních jednotek v bitvě o Francii \(část 1 – Vznik\)](#). Server
- [3.4] *Doplňující informace na internetových stránkách:*
[Balkánská cesta – vzpomínky Ing. Václava Šrámka \(nar. 1927\), Záhřeb.](#)
[Československé pozemní jednotky ve Francii, 1940.](#)
[Odhalení pamětní desky v Agde, 2016.](#)

4. Boje ve Francii

Σ Co nám zbývá, chyby politiků musíme napravit

10. května 1940 vpadla německá armáda do Belgie a Holandska a brzy nato i do severní Francie. Československé ne zcela vycvičené a špatně vyzbrojené jednotky byly vyslány na frontu bránit rychlému postupu německých vojsk. Šikolova jednotka byla 8. června 1940 dopravena autobusy, aby rozvinula bojovou sestavu v údolí Marny, nedaleko městečka La Ferté Sous Jouarre. Německému postupu se zabránit nepodařilo, během leteckého útoku zahynulo několik československých kamarádů. Za pár dnů padla Paříž, 14. června 1940. Po zdařilém ústupu od Marny se mezi 17. a 20. červnem Šikola a jeho druzi zúčastnili bojů jižně od Paříže, nedaleko Souesmes, Dép. Loir-et-Cher. Francouzská armáda byla porážkou naprosto rozvrácena a její příslušníci často netečně seděli v příkopech a očekávali zajetí.

Českoslovenští vojáci museli ustoupit, nemohli se nechat zajmout Wehrmachtem, protože jako příslušníci Protektorátu či Slovenského štátu by byli souzeni za velezradu. Za ni byl trest smrti.

Německé jednotky obsadily celý sever i západ Francie. Příměří z 20. 6. 1940 bylo diktátem a Francie *de facto* kapitulovala. Poté její jižní a východní část setrvala až do listopadu 1942 pod kontrolu kolaborantské vlády maršála Philippe Pétaina, která od července 1940 do října 1944 sídlila ve starodávném a lázeňstvím proslaveném jihofrancouzském městě Vichy. Před kapitulací bylo přes sto tisíc francouzských vojáků evakuováno do Anglie, kde bylo pod vedením generála Charlese de Gaulla budováno hnutí *Svobodných Francouzů*. To se od roku 1942 nazývalo *Bojující Francie*. V Anglii získal gen. De Gaulle plnou podporu Winstona Churchilla.

Dne 22. června 1940 Francie kapitulovala. Aby mohla československá zahraniční armáda poraženou zemi opustit, byli po dohodě Čechoslováci z francouzské armády vyňati. Přesunuli se několik set kilometrů směrem na jih do přístavu Sète (viz mapa uvedená níže). Odtud byla organizována lodní přeprava přes Gibraltar do Liverpoolu v Anglii. Na egyptské plachetnici Rod el Farag (56 grt), která plula pod vlajkou neutrálního Egypta, byli jak francouzští, tak českoslovenští vojáci. Bohužel, o několik let později, dne 27. února 1944, byla tato loď nedaleko Bejrútu potopena německou ponorkou U.407. Když v Sète „zvedla kotvy, na pobřežním molu zůstal sám v tichém pohnutí staříček generál Faucher, velký přítel českého národa, jež neopustil ani v dobách nejhorších¹³. Stál nepohnutě a mlčky s rukou zdviženou ke štítku vojenské čapky. „Ať žije generál Faucher!“ byla poslední slova, která k jeho sluchu donesl větřík ze vzdalující se lodi.“ [1.2 s. 75] Většina francouzských vojáků byla do Anglie evakuována již dříve z přístavu Dunquerque spolu s britským expedičním sborem.

¹³ Gen. Louis Faucher byl předválečný velitel francouzské vojenské mise v ČSR, o němž je známo, že na protest proti podepsání Mnichovské dohody na svou funkci rezignoval.

Div. gen. Rudolf Viest, 24. září 1890 Revúca – 1944/45?

Od 17. října 1939 člen Československého národního výboru v Paříži a velitel tvořícího se exilového československého vojska. Foto: [atelier Jana Nepomuka Langhans](#).

Přestože českoslovenští vojáci bojovali ve Francii jen krátce, získali za svůj přístup velké uznání od francouzských velitelů. Od exilové vlády získali Pamětní medaili československé armády v zahraničí se štítky Francie a Velké Británie.

V roce 1942 zřídil režim Vichy v [Agde na stejném místě, kde předtím byli naši vojáci, koncentrační tábor](#), v němž byly internovány židovské rodiny.

Tábor u města Agde. [1.2 s. 48 násl.]

Poslední lodní transport československých vojáků tedy odplul z jihofrancouzského přístavu Sète přes Gibraltar do Anglie pět dní po francouzské kapitulaci, dne 27. června 1940. Na volném moři se zformoval konvoj asi dvaceti lodí chráněných křižníky a torpédoorbci, který posledního červnového dne vyplul severozápadním směrem hluboko do Atlantského oceánu, aby se vyhnul bombardování letadly Luftwaffe. Vojáci měli málo jídla, nedostatek pitné vody a spolu s nimi opustily Francii miliony vší. Dne 10. července 1940 všichni šťastně zakotvili v Liverpoolu.

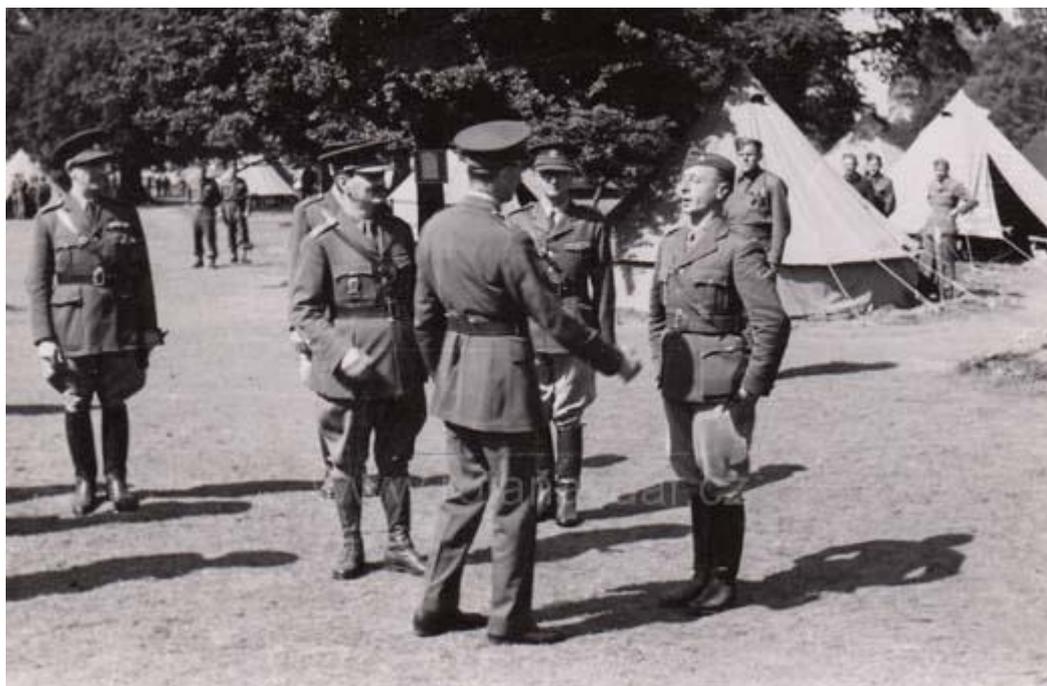
Na lodi El Faruk, [archiv Jiřího Dusíka](#), synovce Jana Kubiše. [5.1]

Pochod československých vojáků z přístavu na nádraží v Liverpoolu, kde už čekal vlak, dne 10. července 1940. [1.1 s. 142n]

Když vojáci pochodovali z přístavu na nádraží, obyvatelé města jim přátelsky mávali. Všude panoval klid, pořádek a čistota, což byl balzám pro duše našich vojáků uniknuvších z chaosu poražené Francie. Vadily jen vši, které do Anglie přijely s nimi. Po železnici byli přepraveni do hrabství Chester. Zde, na panství Cholmondeley, byl připraven stanový tábor, který se stal pro vojáky na několik měsíců domovem. Dostali novou výstroj a výzbroj, navštěvovali kurzy angličtiny. Zde byla 12. srpna 1940 zformována **Československá smíšená brigáda** a byl zahájen její vojenský **výcvik**. [1.2 s. 78]

„V říjnu, když už začínaly vlhké a chladné noci, byla československá brigáda přemístěna do hrabství Warwickshire ve střední Anglii. Náš druhý prapor byl umístěn v zámku Walten Hall, asi šest mil od Shakespearova rodiště Stratfordu nad Avonou. Následující měsíce probíhal výcvik a četná cvičení nejen v Anglii, ale i ve Walesu a Skotsku, a tak jsem si leckde zaběhal s batohem telefonního drátu na prsou nebo s radiostanicí na zádech. Rád jsem běhával a chodil i po zaměstnání přes rozsáhlé pastviny s nesčetnými dřevěnými ploty a ohradami, kde se pásala hojná stáda krav, která zůstávala venku i v zimě, jež je však v Anglii podstatně mírnější než u nás. Byl jsem i členem tříčlenné hlídky, která v listopadu 1940 zvítězila v přespolních brigádních závodech s plnou polní. Cenu nám předával tělovýchovný důstojník poručík Podroužek z Bystřice pod Hostýnem. V lednu 1941 jsem byl zařazen do záložní důstojnické školy v Moreton Paddox, kde jsme dostávali pořádně do těla. Od našeho praporu tam byli mimo jiné Tonda Bartoš a Jura Štokman“, tedy Šikolovi budoucí druzi. [1.1 s. 22–23]

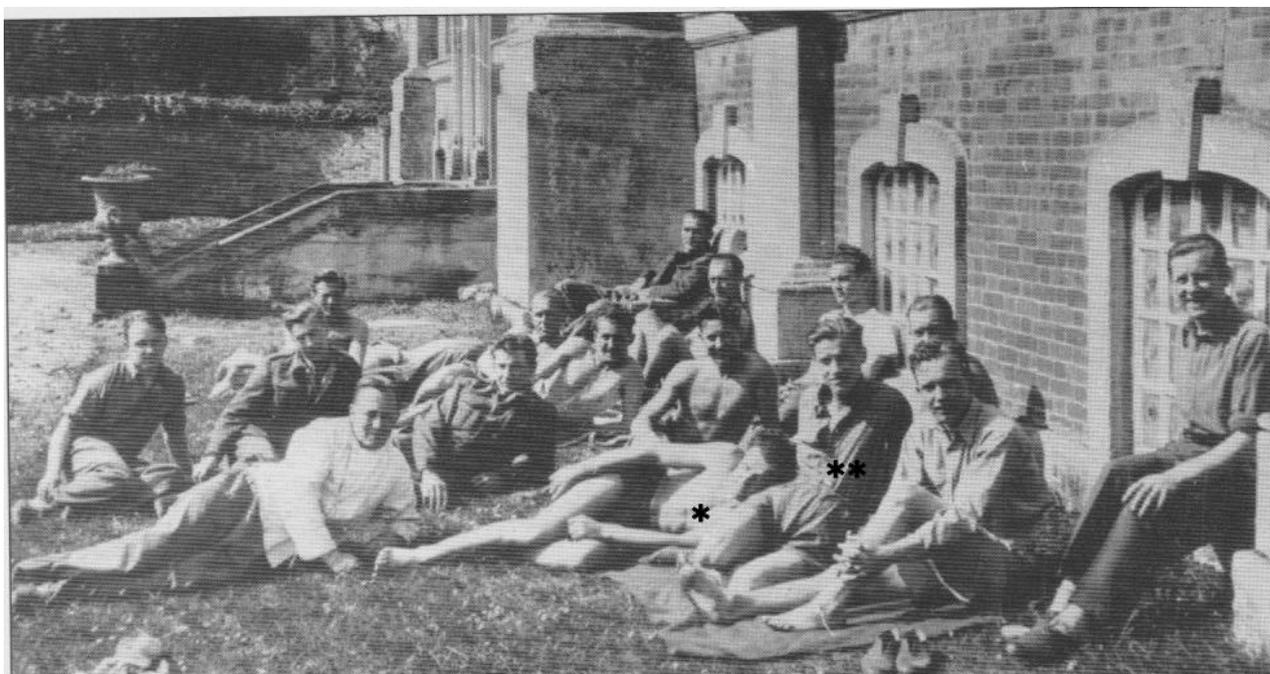
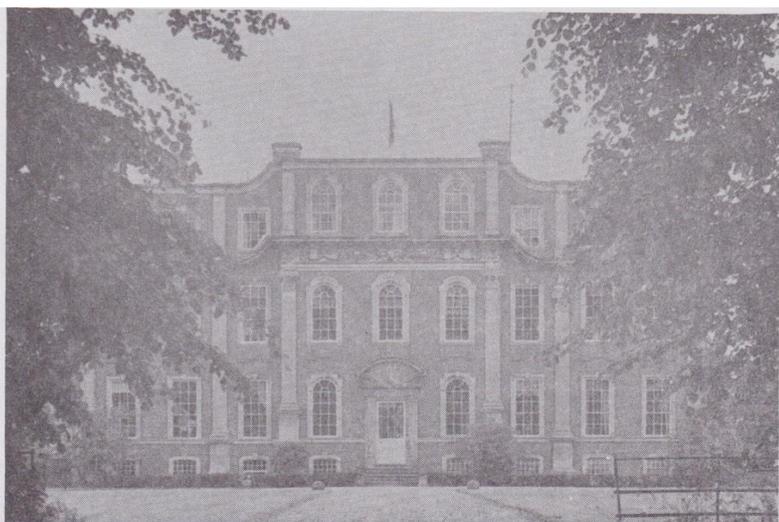

Stanové městečko v parku zámku Cholmondeley.

Výcvik v Moreton Paddox začátkem roku 1941. Jiří Štokman stojí úplně vlevo. Archiv potomků Jana Štokmana.

Šlechtické sídlo **Chicheley Hall**, které od července 1942 do dubna 1943 sloužilo jako středisko výcviku a přípravy československých parašutistů. [1.4 s. 74] Současný pohled na sídlo, jakož i informace o využití sídla službou SOE pro výcvik československých parašutistů jsou uvedeny na [anglické wikipedii](#).

Jiří Štokman a Čestmír Šíkola (označení jednou, resp. dvěma hvězdičkami) mezi kamarády ve výcviku v Chicheley Hall, STS 46. Archivní fotografie VHÚ Praha převzatá z [1.7 s. 21].

Jiný pohled na Chicheley Hall v roce 1943. Rudolf Pernický, rodák z Krhové u Valašského Meziříčí, se svým čtyřnohým kamarádem. V roce 1944 působil v STS 46 jako instruktor zdokonalovacího výcviku. Foto z archivu Eduarda Stehlíka a Ladislava Čvančary.

Čestmír Šikola absolvoval radiotelegrafický kurz a byl vybrán mezi vojáky, kteří byli osloveni s nabídkou výcviku pro zvláštní poslání, jímž měl být boj v týlu nepřítele. Rozhodnutí pro tento úkol bylo dobrovolné. „Pořádně ve mně hrklo, ale věděl jsem, že nemohu říci ne, chci-li si vážit sám sebe.“ [1.1 s. 23] Následovaly speciální výcvikové školy STS 44 a STS 52 v Thame Park, Oxfordshire, ve kterých se z Čestmíra Šikoly stal radista. Zkratka STS označuje *Special Training Station* nebo *Secret Training School*, tedy výcvikové školy, kterých bylo asi 50. Ty poskytovaly krátkodobé kurzy, jejichž účelem byla příprava na různé druhy boje, výsadbářství, sabotáže, konspirace a další [1.6 s. 593].

Na jaře roku 1942 se Antonín Bartoš zúčastnil tajného výcviku v pustině skalnatého severního Skotska na farmě Camusdarach (STS 25b, South Morar). Farma ležela mezi mořem a strmými břehy hlubokého jezera Loch Morrar. [1.2 s. 86] Jednou z úloh bylo „zničení“ střežené železniční tratě do Malaig cvičnou náloží. Skupina ve složení Bartoš, Kobzík a Zábora obezřetně postupovala směrem k trati, která byla vklíněna mezi dva krátké svahy. Zastavili se v nízkém porostu v bezpečné vzdálenosti. Kuli plán a rozdělili si úlohy. Pozdější účastník operace CARBON František Kobzík se přiblížil ke trati a zjistil, v jakých intervalech tudy prochází stráž. Všichni tři pak postoupili blíž k trati. Jakmile strážný prošel kolem, vyhoupli se na násep, Bartoš s Kobzíkem uložili cvičební nálože u spoje dvou kolejnic a na Záborovo znamení ihned zažehli zápalnice. Pak rychle ustoupili po svahu. Dvacet sekund po zážehu, když už byli v bezpečí, zaslechli slabé detonace. Krásně si vydechli a snili o pochvle, které se jim mělo dostat.

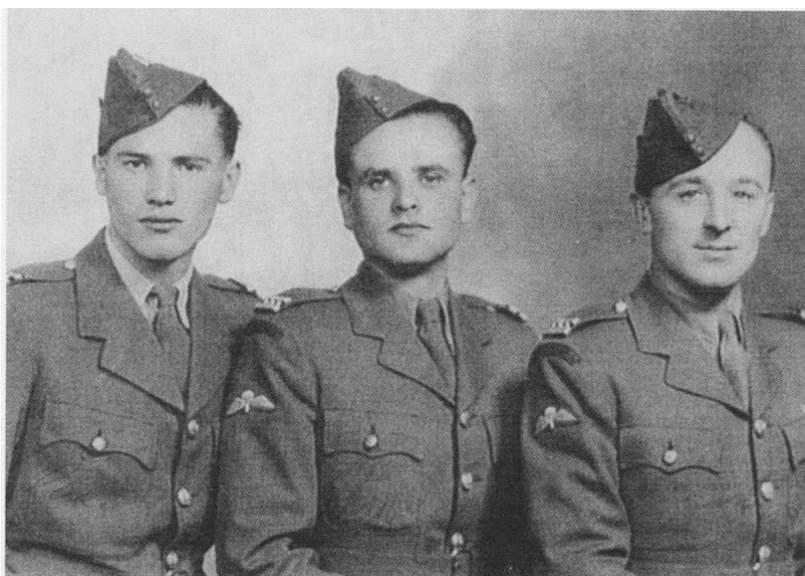
V rychlém sledu následovaly další kurzy. Byly v různých koutech Británie, kterou tak vojáci mohli dokonale poznat. Měli čas na vycházky, schůzky i tanec s děvčaty. Z různých míst jim pak psali dopisy, takže zvládli nejen výcvik, ale i jazyk a zvyky. [1.4 s. 100, 5.2 s. 65] Už tehdy se s hendikepem ubývajících vlasů potýkal Antonín Bartoš. Na jedné tancovačce objevil slečnu, která se mu zalíbila. Ta však jevila zájem o Jardu Klemeše. Takže Tonda Jardovi říkal: „běž pryč a nech mě ji, ty si snadno najdeš jinou.“

Ve Skotsku dodnes nezapomínají na Čechoslováky, kteří tam ve velkém počtu absolvovali různé bojové a sabotážní kurzy. Na upomínku společné československo-britské bojové přípravy provádí českoskotská charita *Czech memorial* stavbu pomníku v Arisaigu. Dostupný je i [abecední seznam](#) účastníků výcviku.

Operační skupina CLAY byla sestavena začátkem podzimu 1942. Hodně se měnila, z jejich definitivních členů v ní jako první zakotvil Antonín Bartoš, Čestmír Šikola byl přičleněn 20. října. [5.2 s. 53] O čtvrt roku později následoval Jiří Štokman. Přátelství na život a na smrt, která vznikala již během

výcviku, se začala upevňovat. Tito tři přátelé byli hned na druhý den, 20. ledna 1943, vysláni z Londýna vlakem do Edinburgu na první společnou akci. Pár dní po navázání rádiového kontaktu s velitelstvím a výměně několika depeší už byli zpět v Londýně.

V Anglii byli naši vojáci přijati velmi přátelsky a byli zváni do rodin, v nichž trávili také své dovolené. [5.3 s. 118] Bedlivě pozorovali vývoj na bojištích, postavení exilové vlády i situaci v Protektorátu. Věřili ve vítězství spojenců. Čestmír Šikola o tom psal v dopisech (nepsal jen děvčatům) i ve svém zápisníku. Doufal, že po válce již nebude Těšínsko jablkem sváru s Polskem, když vzpomínal, jak dobře si rozuměl s Poláky, se kterými se setkal v Budapešti a 30. ledna 1940 s nimi nastoupil na Balkánskou cestu. [5.3 s. 117] Uvažoval o tehdejší předsedovi polské exilové vlády **Sikorském**, „že si na prstech může spočítat, jaký vliv bude mít ve střední Evropě SSSR a jaký západní velmoci“ a bude muset „polknout hořkou pilulku“ následků dělení Polska v roce 1939 ohledně **východní hranice Polska**. [5.2 s. 63] Ani ve snu ho tehdy nenapadlo, jaká pilulka čeká nás a **naši východní hranici**.

Členové skupiny CLAY v létě roce 1943. Čestmír Šikola, Jiří Štokman a Antonín Bartoš před odchodem z Anglie. [1.1 s. 142n]

Ve středu 8. září 1943, krátce po šesté večer, si Šikola zapsal: „V 17:30 hod. oznámil generál Eisenhower v alžírském rozhlase, že italská armáda se bezpodmínečně vzdala. Slyšel jsem tuto zprávu v českém vysílání z Ameriky. Skvělá zpráva... zpráva takového rázu jako pád nepřátelské mocnosti – balvanu, ležícímu v mé cestě domů, je působivá a shodou okolností balvan se teď stává odrazovým můstkem.“ [5.2 s. 83]

Dne 23. října 1943 se s připravenými parašutisty rozloučil podplukovník Pavlíček [1.2 s. 104] a ještě téhož měsíce byla skupina CLAY dopravena do Alžíru americkou lodí typu **Liberty** určenou k přepravě vojsk. Na lodi byla také skupina **CARBON**, o níž se ještě několikrát zmíníme. V lednu 1944 byly obě skupiny převezeny do jižní, osvobozené Itálie. Ubytování byli v zámečku Monopoli, jenž byl zkonfiskován jednomu fašistickému předákovi. Parašutisté chválili poučnou archeologickou sbírku na zámku a neméně jeho vinný sklep. Bartoš si pobrukoval „Tak si to zařídím, až se vrátím domů“. „To se neboj, doma to budeš mít už zařízeno. Tady tě ubytovala **Intelligence service** jenom v zámečku a doma tě ubytuje **gestapo** hned v paláci, ale **Petschkově**. Já už jsem okusil slasti tamního pohostinství po studentských demonstracích v listopadu 1939“ – to bylo po ztrátě Sudet a zavření vysokých škol – „a nijak netoužím po tom, abych se tam dostal znovu,“ ujišťoval Bartoše Šikola. [1.2 s. 106]

První pokus odletět z Brindisi na místo určení byl přerušeno kvůli špatnému počasí nad Jugoslávií. Po druhé startoval bombardér Halifax s polskou posádkou, styčným důstojníkem kpt. **Rudolfem Hrubcem** a sedmi parašutisty operací CARBON a CLAY za vhodného počasí 12. dubna 1944. Kolem půlnoci se ocitli nad Bratislavou a loučili se (*zlom si vaz a čert tě vem!*). Dveře se otevřely, zelené světlo a „Teď!“ kapitána Hrubce odstartovalo seskoky kapitána Františka Bogataje a četaře aspiranta Jaroslava Šperla. [1.11 s. 926, resp. 622] Po nich byl vypuštěn zásobník s operačním materiálem a pak vyskočili rotmistr Josef Vans a rotný František Kobzík. Za chvíli se totéž opakovalo se skupinou CLAY, když instruktor kpt. Hrubec¹⁴ s úsměvem zapřál „Zlomte vaz!“- Nedaleko Hostýna vyskočili po sobě „Bartoš, Šikola a za nimi Štokman.“ [1.2 s. 112]

Během seskoku určitě nejen Čestmíru Šikolovi problesklo paměti, jak před čtyřmi lety utíkali, a co všechno od té doby zažili. **Antonína Bartoše**, našeho velitele, okupanti z pohraničí vystrnadili, dostal se na poštu v Brně. Než jeho „míchání“ zásilek mohlo vést k nepříjemným následkům [1.2 s. 12], stihl rozdat zásoby vína, vytrazit se do Lanžhotu a rychle se domluvit s nejmladším bratrem Františkem a dvěma kamarády, kudy a jak se vydat do Francie. Prostřední bratr, Josef, byl železničář a ten jim pomohl dostat se na Slovensko. Nevyhnuli se však vězení v Budapešti. Sotva je maďarská pohraniční stráž poslala na slovenskou stranu, rozprchli se po vinicích. [1.2 s. 32] Na druhý pokus měli víc štěstí, dostali se až na francouzskou ambasádu a získali provizorní papíry: „*bon jour!*“ Do Francie dorazili 14. května 1940. Jaké bylo jejich překvapení, když jejich otec, který odešel později, aniž by o tom věděli, už tam byl! Na podzim 1939 já, **Čestmír Šikola**, nastupuji v Praze do třetího ročníku studia chemie. [1.1 s. 10] Vidím a slyším demonstranty, je 28. října, potom tvrdé zákroky nacistů, znovu v den pohřbu medika **Jana Opletala**, pak nám zavírají vysoké školy, nás studenty přepadávají na kolejích, zatýkají a odvázejí do ruzyňské věznice. Teď studenty rozdělují: ti, kteří byli ve vyšších ročnících na jednu stranu, mladší na druhou. Ty starší čeká *totální nasazení*. Buší mi srdce, podaří se mi proklouznout mezi ty mladší? Než se dostávám domů, slyším střelbu, nacisté popravují 17. listopadu ve velkém. [5.2 s. 37] Doma se nemohu déle zdržet, jedu za kamarádem Slávkem Krmencičkem do Slavičina, odtamtud je to skok na Slovensko. Jedeme do Francie! Při prvním pokusu překročit maďarské hranice jsme zadrženi. Jsme vydáni zpět na Slovensko. Ale Slováci nám rozumí a radí, jak se dostat vlakem do Budapešti. Se Slávkem zdoláváme cestu do Marseilles rychleji než většina ostatních! **Jiří Štokman**, šifrant, je náš benjamínek. V roce 1939 maturoval a jako premiant byl rozhodnut pro studium práv v Brně. Po uzavření vysokých škol se dostal domů do Buchlovic. Pomohl svému profesoru z uherskohradištského gymnázia Karlovi Nigrínovi¹⁵ utéct gestapu. Přimluvil se za učitele, aby ho rodiče ukryli. 21. prosince

Symbolická ukázka „důkazu“ o návratu do rodné země.

Pro parašutisty seznámené s osudem operace BENJAMIN opravdu uklidňující pohled. Původní svatý obrázek se nezachoval.

¹⁴ Kpt. Rudolf Hrubec zahynul 11. září 1944 v průběhu operace SILICA-NORTH v Itálii. V roce 2007 mu byl udělen Řád bílého lva *in memoriam*.

¹⁵ **Prof. Karel Nigrín** (*1904 Nové Strašecí – †1982 Praha), profesor dějepisu v Nových Zámcích a Uherském Hradišti, zaměstnanec Ministerstva zahraničí exilové vlády v Londýně, komunisty odsouzen na doživotí ©, 14 let vězněn v pověstné věznici Leopoldov, spoluzakladatel a první předseda K 231. Za normalizačního režimu „už jen“ sledován StB. Zatím bez zápisu na české wikipedii. Pro zajímavost, text **K 231 na české wikipedii** je třikrát a na slovenské desetkrát kratší než **na německé**. Podle televize Rosija 1 (2015) byl K 231 (doba trvání 159 dní) jednou z hlavních příčin invaze vojsk Varšavské

1939 se maturant s profesorem vydali na Slovensko. Maďarsko zdolali jako bratři Bartošovi na druhý pokus. Pouť měli z nás nejdelší. O to víc na ně začátkem června zazářila Marseilles.

Francii jsme nezachránili, ale zvládli jsme i angličtinu a všemožné kurzy. Čtyři roky uplynuly a najednou se všichni tři boříme do moravské hroudy! „Hoši, jsme doma. Ten nápis na té boží muce to prozrazuje“. „Svatá Boží Rodičko, oroduj za nás!“ [1.2 s. 118] Rok budeme riskovat vše a za rok se budeme radovat ze svobody. Ještě to nevíme, ale budeme mít znovu na vybranou: utíkat, přizpůsobit se, anebo putovat do vězení.

- [5.1] Jan Gazdík: [Podívejte se na neznámou tvář hrdiny Kubiše. Parašutisty, co zabil Heydricha.](#) i-dnes 28. 8. 2010.
- [5.2] Jan a Sabina Kratochvilovi: *Válečné deníky Čestmíra Šikoly, radisty paraskupiny Clay-Eva.* Muzeum českého a slovenského exilu 20. století, Brno, 2015.
- [5.3] Jiří Dufek: *Zpravodajské výsadky: Způsob vedení války.* Cheb: Svět křídel, 2015.

smlouvy v srpnu 1968: **K-231** Ducha politických vězňů, v němž svůj *Leopoldovský památníček* sepsal účastník druhého a *třetího odboje* Vojtěch Klečka, se bachařům málokdy podařilo zlomit. Zápisky podávají svědectví o síle a vůli prof. Nigrína a dalších intelektuálů, kteří komunismu nenaletěli. Mezi *mukly* tohoto druhu se „Biafra ducha“ nekonala. *Louis Aragon* mohl být zbaven „věčných iluzí“ dřívě, kdyby měl rozum podívat se do Leopoldova nebo gulagu.

6. Členové skupiny CLAY

Σ Zvládli bychom to také?

6A Antonín Bartoš, velitel výsadku CLAY

narozen:	12. září 1910 v Lanžhotě č. 516, nedaleko Břeclavi, v rodině železničáře jako nejstarší ze tří synů
vzdělání:	maturita: břeclavské gymnázium 1929
zaměstnání:	poštovní adjunkt
odchod do zahraničí:	10. března 1940 Balkánskou cestou
příjezd do Francie:	14. května 1940, Marseille
zařazení Francie:	4. kulometná rota 2. pěšího pluku čs. vojenské zahraniční jednotky
boje ve Francii:	u řeky Loire u města Gien
odjezd do Anglie:	27. června 1940, loď Rod el Farag
příjezd do Anglie:	10. července 1940, Liverpool
zařazení Anglie:	2. pěší prapor ve Walton Hall, ochrana letiště leden 1941, Moreton Paddox, škola pro důstojníky v záloze jaro 1942, skupina pro zvláštní úkoly a speciální výcvik
seskok do Protektorátu:	13. dubna 1944, krátce po půlnoci, Hostišová [1.2 s. 112]

Antonín Bartoš před odchodem do zahraniční armády v roce 1940.

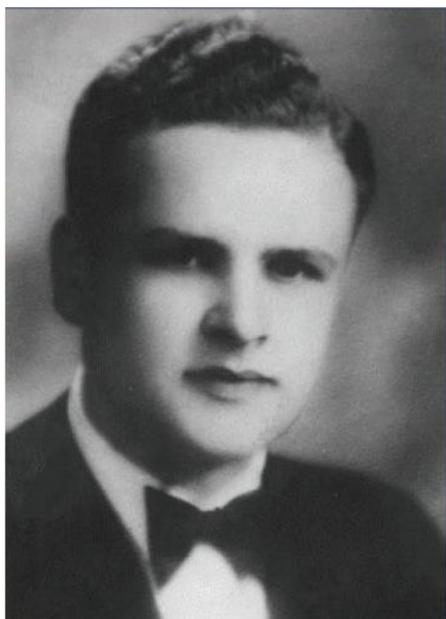

Antonín Bartoš v Anglii. [1.8 s. 176]

Antonín Bartoš byl ihned po únorovém převratu zatčen, komunistům utekl a s rodinou emigroval na Západ (viz níže). Zemřel dne 13. prosince 1998 v New Yorku.

6B Jiří Štokman, šifrant skupiny CLAY

narozen:	17. dubna 1920 v Buchlovicích, v obchodnické rodině, nejmladší ze šesti sourozenců
vzdělání:	maturita na reálném gymnáziu v Uherském Hradišti v roce 1939, zápis na studium práv na Masarykově Univerzitě v Brně
odchod do zahraničí:	21. prosince 1939 Balkánskou cestou
příjezd do Francie:	4. června 1940, Agde
zařazení Francie:	3. pěší pluk čs. zahraniční armády
boje ve Francii:	od 12. do 18. června ústupové boje
odjezd do Anglie:	27. června 1940, loď Rod el Farag
příjezd do Anglie:	10. července 1940, Liverpool
zařazení Anglie:	1. rota 2. pěšího praporu leden až březen 1941 Moreton Paddox, škola pro důstojníky v záloze léto 1942, skupina pro zvláštní úkoly a speciální výcvik
seskok do Protektorátu:	13. duben 1944, krátce po půlnoci, Hostišová [1.2 s. 112]

Jiří Štokman, maturitní foto r. 1939.
[11.8 s. 8]

Jiří Štokman. Foto VÚA – VSA Olomouc.
[1.7 s. 65]

Jiří Štokman byl po komunistickém převratu přinucen opustit armádu (viz níže). Znovu se skrýval u přátel z protinacistického odboje v Bystřici pod Hostýnem a emigroval na Západ. Zemřel 17. července 1981 v Carmelu v Kalifornii, pádu komunismu se nedožil. Domov, za který bojoval po roce 1948, již nikdy neviděl.

6C Čestmír Vojtěch Šikola, radista skupiny CLAY

Narozen:	28. listopadu 1919 v Mukařově na č. 74 (dnes Malá Skála), nejmladší ze tří sourozenců
rodiče:	Josef Šikola, řídící učitel v Mukařově a Bohumila roz. Daníčková z Huntířova č. 54
vzdělání:	maturita na reálném gymnáziu v Turnově, 1937, 2. ročníky na VŠCHT v Praze
odchod do zahraničí:	4. ledna 1940, Balkánská cesta
příjezd do Francie:	4. března, Marseille
zařazení Francie:	spojovací četa 2. pěšího pluku čs. vojenské zahraniční jednotky
boje ve Francii:	obrana v údolí řeky Marny
odjezd do Anglie	27. června 1940, loď Rod el Farag
příjezd do Anglie:	10. července 1940, Liverpool
zařazení v Anglii:	spojovací četa 2. pěšího praporu, leden až březen 1941, Moreton Paddox, škola pro důstojníky v záloze, únor 1942, skupina pro zvláštní úkoly a speciální výcvik
seskok do Protektorátu:	13. dubna 1944, krátce po půlnoci, Hostišová [1.2 s. 112]

Čestmír Šikola. Po maturitě (z výkazu studia na VŠCHT)

Výkaz studia na odboru chemicko-technologického inženýrství v r. 1937.
 [Fotografie z archivu Čestmíra Šikoly ml.]

Čestmír Šikola. Příslušník čs. zahraniční armády v roce 1941. [1.7 s. 64]

Čestmír Šikola zůstal po válce v armádě, postupně byl zbavován vojenských funkcí, přemísťován, zatčen a vězněn. Strádání, trpělivost a píle ho vrátily do skromného života (viz níže). Po letech dokončil studium, ale nikdy se nepoddal StB. Dočkal se pádu komunismu; zemřel doma mezi věrnými na Malé Skále dne 29. února 2008.

6D Postihy rodin emigrantů a kolektivní tresty v akci E

Příbuzní vlastenců, kteří utekli z Protektorátu, byli internováni v táborech. Po atentátu na Heydricha [6.1 s. 425] prozkoumalo všechny stopy zanechané atentátníky, vyšetřovalo svědky včetně [zdravotní sestry](#), která se nechtěla přihlásit, vypsalo odměny a chystalo exemplární pomstu. V jejím rámci byla, na základě rozkazu státního ministra K. H. Franka¹⁶ ze 17. září 1942, provedena akce E (*Emigranten*), trestající příslušníky rodin emigrantů odebráním svobod či internací ☹ (něm. *Sippenhaftung*). Nacisté by v odvetných opatřeních, ve své lásce k detailu, snad mohli vymáhat odškodnění poškozených. Ve skutečnosti se mstili, když začali zatýkat blízké příbuzné nejen odbojářů, které po atentátu vyslídili v Resslově ulici, ale příbuzné všech emigrantů z Protektorátu. Zatčení byli vězněni [v táboře ve Svatobořicích](#) u Kyjova. V případě Šikolově tam byl internován otec a Čestmírův bratr Břetislav. Bratr byl starší a doma v Jičíně zůstala manželka s dcerkou. V případě Bartošově byli ve svatobořickém lágru zavřeni bratr Josef i jeho matka ☹ – její manžel se dvěma syny emigroval přes Francii do Anglie. V případě Štokmanově byl už v roce 1940 kvůli odbojové činnosti zatčen bratr Jan, který pak prošel mnoha věznicemi a přežil i [pochod smrti](#). V akci E byl v roce 1942 zatčen a ve Svatobořicích vězněn prostřední ze tří bratrů Štokmanů, Otto. Tábořem prošlo kolem 3 500 internovaných, než byl necelý týden před příchodem fronty zrušen. Ne všichni byli propuštěni, některé vězně převáželi jinam. Moraváci neměli domů daleko, ale všichni, kteří se dostali ven, byli náramně šťastní. Čestmírův otec se vrátil na Malou Skálu a jeho bratr do Jičína.

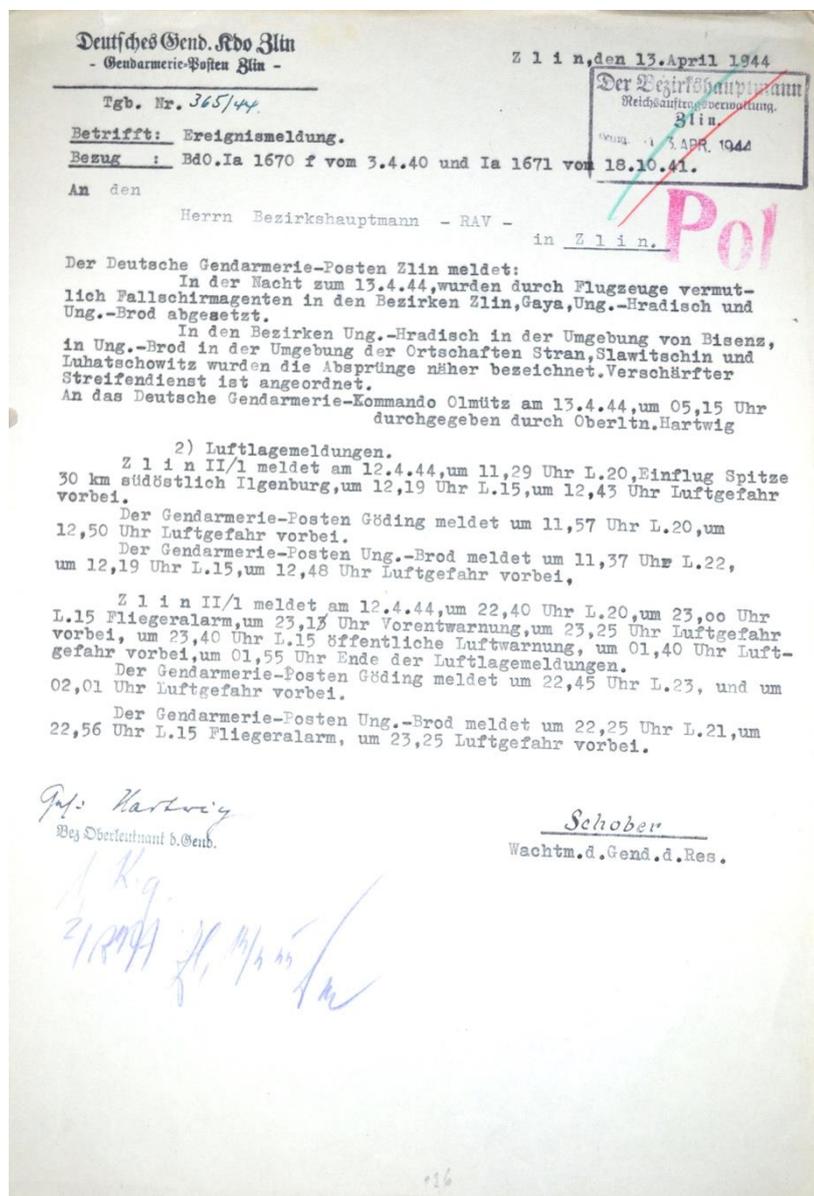
[Příběh svatobořického stoletého lágru](#) byl krkolomný, pomyslíme-li, jakým účelům v různých dobách sloužil, a je opravdu poučný. Internovaní Němci tam byli do 23. srpna 1948, řečtí utečenci do poloviny roku 1950, dnes je tam památník.

[6.1] Jaroslav Pospíšil: Hyeny. 5. doplněné vydání. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 2002.

[6.2] František Hanzlík a Jaroslav Pospíšil: Soumrak demokracie. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 2000.

¹⁶ [Karl Hermann Frank](#), karlovarský rodák, od roku 1935 zástupce [Sudetoněmecké strany](#), poslanec za tuto stranu v čs. parlamentu, od roku 1943 německý státní ministr pro Čechy a Moravu, roku 1945 zadržen Američany a odevzdán čs. justici, odsouzen za válečné zločiny, i vyhlazení obce Lidice ☹ [6.1 s. 435], v květnu 1946 v pankrácké věznici před 5 tisíci občany popraven. Výpověď K. H. Franka byla zfalšována komunistickým důstojníkem na Noskově ministerstvu vnitra kpt. [Bedřichem Pokorným](#), úspěšným úředníkem protektorátního Zemského finančního ředitelství v Brně, od roku 1945 členem *poradního zpravodajského sboru* při ÚV KSČ [6.2 s. 156], který se pokoušel obvinít odpůrce komunistů, např. ministra spravedlnosti [JUDr. Prokopa Drtinu](#), z kolaborace (!). To se mu nepodařilo, protože prokuratura ještě nebyla úplně v rukou komunistů, ale v roce 1953 již bez zábran JUDr. Drtinu odsoudili na 15 let ztráty svobody. Ačkoliv od února 1948 na politické scéně nic neznamenal, pomsta a [zastrašování](#) odpůrců byly hlavním programem KSČ.

Přelet nad Zlínem a jinými místy byl okupanty monitorován. Vyvolal několik poplachů, avšak na místech seskoků samotné skupiny ohroženy nebyly. CARBON měl velké problémy najít pomoc, protože narazil na udavače [1.3 s. 147], ale CLAY se podařilo najít pomoc v Bystřici pod Hostýnem. Následovaly noční pochody přes zasněžené kopce, ve dne se parašutisté se svým vybavením museli skrývat, což bylo velice namáhavé. [1.2 s. 122]

Hlášení zlínské posádky německého četnického oddílu Zlín

ze 13. dubna 1944. „Německá četnická posádka Zlín hlásí: V noci na 13. 4. 1944 byly z letadla v okresech Zlín, Kyjov, Uherské Hradiště a Uherský Brod pravděpodobně vysazeni parašutističtí agenti. Seskoky byly blíže označeny v okolí obcí Stráň, Slavičín a Luhačovice. Byla nařízena zvýšená ostražitost hlídek. Události byly hlášeny „obrlajtnantem“ Hartwigem dne 13. 4. 1944 v 5:15 hod na velitelství německého četnictva v Olomouci. Dále (2) následují místní a časové údaje pozorování a nebezpečí, resp. jeho ukončení. Sepsal strážník četnictva Schober (razítko), prohlédl okresní „obrlajtnant“ četnictva Hartwig (podpis).“ Autoři děkují Vítovi Zapletalovi za poskytnutí kopie tohoto a následujícího dokumentu.

Seskokem začala nová kapitola v činnosti skupiny CLAY. Velitel skupiny Antonín Bartoš měl doklady na jméno Antonín Richtr, zaměstnaný ve firmě Slavia v Napajedlích, z radisty Šikoly se stal chemik Čestmír Švec, zaměstnaný u firmy Baťa a šifrant Štokman byl Jiří Sláma, zaměstnanec firmy Kunz v Hranicích.

Ze zprávy Č. Šikoly: „Po shromáždění skupiny byla první péče věnována radiovému materiálu, na němž závisela předpokládaná činnost skupiny. Jelikož byly ihned zřejmé velké nesnáze přesunu, bylo po společné poradě rozhodnuto uschovat do země záložní soupravu MK V, už v Londýně za tím účelem

zaletovanou do dvou plechových krabic. Úmysl byl proveden asi 4 km od místa přistání a záložní souprava byla uložena v bahně v potoku.“ [7.1 s. 1] Také padáky „jsme tam zahrabali do potoka.“ S sebou vzali vysílač Šimandl. V potoce uložená MK V byla vyzvednuta 21. května za účasti radisty, protože najít materiál bez jeho pomoci nikdo nedokázal. Po vysušení byla kvůli jednodušší obsluze používána výlučně MK V. [7.1 s. 2]

Padáky byly nalezeny o několik dní později a to už útočiště skupiny nijak neohrozilo.

Gendarmerie - Bezirkskommando Zlin, den 22. April 1944.
Z l i n

Tätigkeitsausweis
für die Woche vom 15.4.-22.4.1944.

Stärke des Gend.-Bezirktes:

a/ Sollstand:	1 Offizier + 50 Gendarmen.
b/ Iststand:	1 Offizier + 49 Gendarmen, + 1 Pol.A
c/ Zum Vollzugsdienst:	1 Offizier + 25 Gendarmen.

Festgenommen: 3 Personen wegen Passvergehens.
 Dem Bezirksgericht zur Anzeige gebracht: 2 Personen.
 Der Bezirksbehörde zur Anzeige gebracht: 3 Personen.
 Vorgeführt: 5 Personen.
 Eskortiert: 6 Personen.
 Assistenzdienst: 2 Gendarmen.
 Geldstrafen auferlegt:

Strassenverkehrsordnung: 21 Personen - 520.-K
 Verdunkelungsvorschriften: 10 Personen - 500.-K

Wirtschaftskontrolle: Es wurden insgesamt 14 Wagen, 13 Autos, 22 Koffer, 7 Rucksäcke, 11 Handtaschen ohne Erfolg kontrolliert.

Besondere Vorkommnisse: 3 Fallschirme

Am 15. April 1944 wurden im Walde bei der Ortschaft Hostiščava aufgefunden und von der Gestapo Zlin übernommen.

Am 18. April 1944 habe ich zwei Ausländer und einen Protoktoratsangehörigen wegen Passvergehens festgenommen und der Gestapo in Zlin überstellt.

Der Bezirkskommandant
des Gend.-Bezirktes

Typické hlášení velitele četnictva zlínského okresu za jeden týden. Uvedeno je časové rozpětí hlášení (týden od 15. do 22. dubna 1944), síla policejní jednotky podle plánu (velitel a 50 četníků) a skutečnosti, dále počet zatčených, výše pokut, počet kontrol zboží (celkem 67, avšak bez nálezu) a nakonec zvláštní příhody (dvě). První uvádí, že 15. dubna 1944 byly v lese u obce Hostiščová nalezeny tři padáky a že byly odevzdány zlínskému gestapu. Naštěstí v době hlášení o nález padáků byli parašutisté nablízku bezpečné záchytné adresy v Bystřici pod Hostýnem.

Skupina se během tří následujících nocí přesunula blátem a sněhem přes Rackovou a do prostoru Bystřice pod Hostýnem. [1.2 s. 121, 5.3 s. 986] První ubytování a úkryt zde našli u rodiny strojního zámečníka Oldřicha Procházky. Než je Procházce pro začátek ubytovali, podrobil je domácí pán dobře znalý odboje i léček gestapa tvrdé a dramatické zkoušky, při které se blýskaly pistole. [1.2 s. 124] Řekl jim: „Na mne si nepřijďte. To gestapo vysílá takové falešné parašutisty a já vám na to neskočím.“ Tak jsme vstali, že už půjdeme a on říká: „Už je pozdě, dům je obklíčený gestapem, už to ani nezkoušejte!“ My jsme vytáhli pistole a řekli jsme: „Tak nejdřív zastřelíme Vás a pak se zkusíme prostřílet.“ „Ne, ne, ne, počkejte – já vás jenom tak zkouším,“ a to bylo správné, že byl opatrný.

Příjemnější vzpomínka zůstala na první buchy po letech, které jim nabídla paní Procházková. První noc strávili v úkrytu nad Procházkovou dílnou. V příštích dnech se o ně starali další odbojáři ve městě: Filipovi, Zicháčcevi a Kučerovi. Na ty se mohli po celou dobu sto procentně spolehnout.

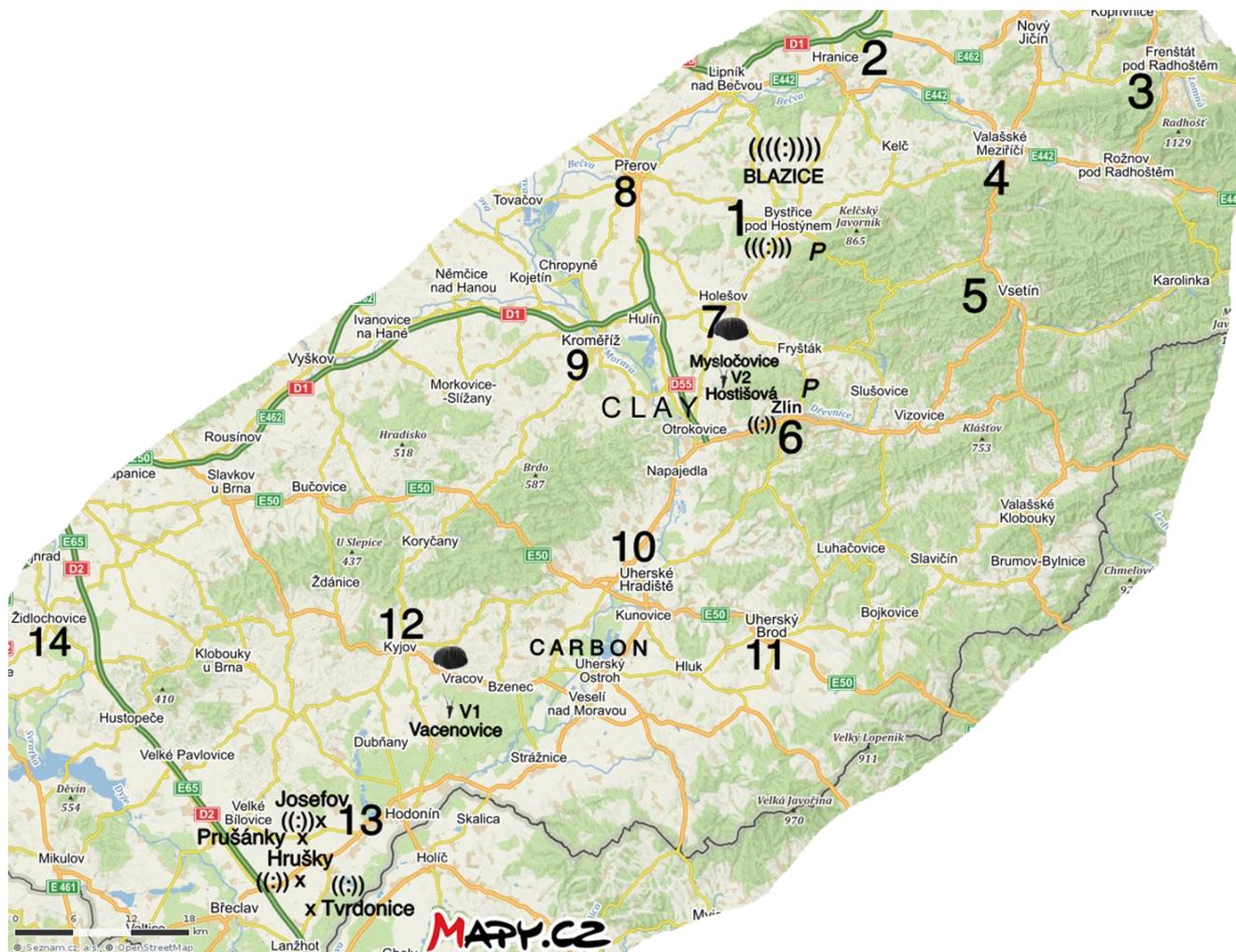
Oldřich Procházka. Odbojář a člen poradního sboru skupiny CLAY. [1.2 s. 172, 1.11 s. 986] Byl zatčen 13. února 1945 v Bystřici pod Hostýnem a popraven 10. dubna 1945 v Mauthausenu ☹.

Pomník skupiny CLAY u Hostišové v místě seskoku. [1.2 s. 112] Zde začíná [Pochod CLAY-EVA](#).

Jedním z hlavních úkolů skupiny CLAY bylo navázat a udržovat rádiové spojení z Protektorátu s Londýnem, podchytit a zapojit do zpravodajské práce původní organizace domácího odboje a s jejich pomocí shromažďovat a odesílat zprávy politického, hospodářského a vojenského charakteru z prostoru východní Moravy.

První spojení s Vojenskou radiovou ústřednou (VRÚ) v Londýně navázal Čestmír Šikola 30. dubna 1944 ve 23.25 hodin, kdy ho zaslechl operatér VRÚ rtm. Retich. Bylo to šestnáct dní po seskoku a rok před Hitlerovou sebevraždou. Do té doby členové skupiny CLAY zpracovali a odeslali do VRÚ 872 depeší, což představuje nejméně 123 stran standardně psaného strojopisu, a 300 jich přijali. [7.3 s. 108] Pravděpodobně nejhodnotnější odeslanou zprávou byla ta o umístění výroby německých zbraní V1 a V2 v Zinnowitzi u Baltského moře a v Lutherstadt Wittenbergu na jihozápad od Berlína, kterou získali od uprchlíků z Německa. Obě místa byla později bombardována. [1.2 s. 282] Depeš z 24. srpna 1944 hlásila Eva do Londýna, že v továrně Magneton v Kroměříži běží výroba gyroskopů pro navigaci rakety V1. [1.2 s. 167]

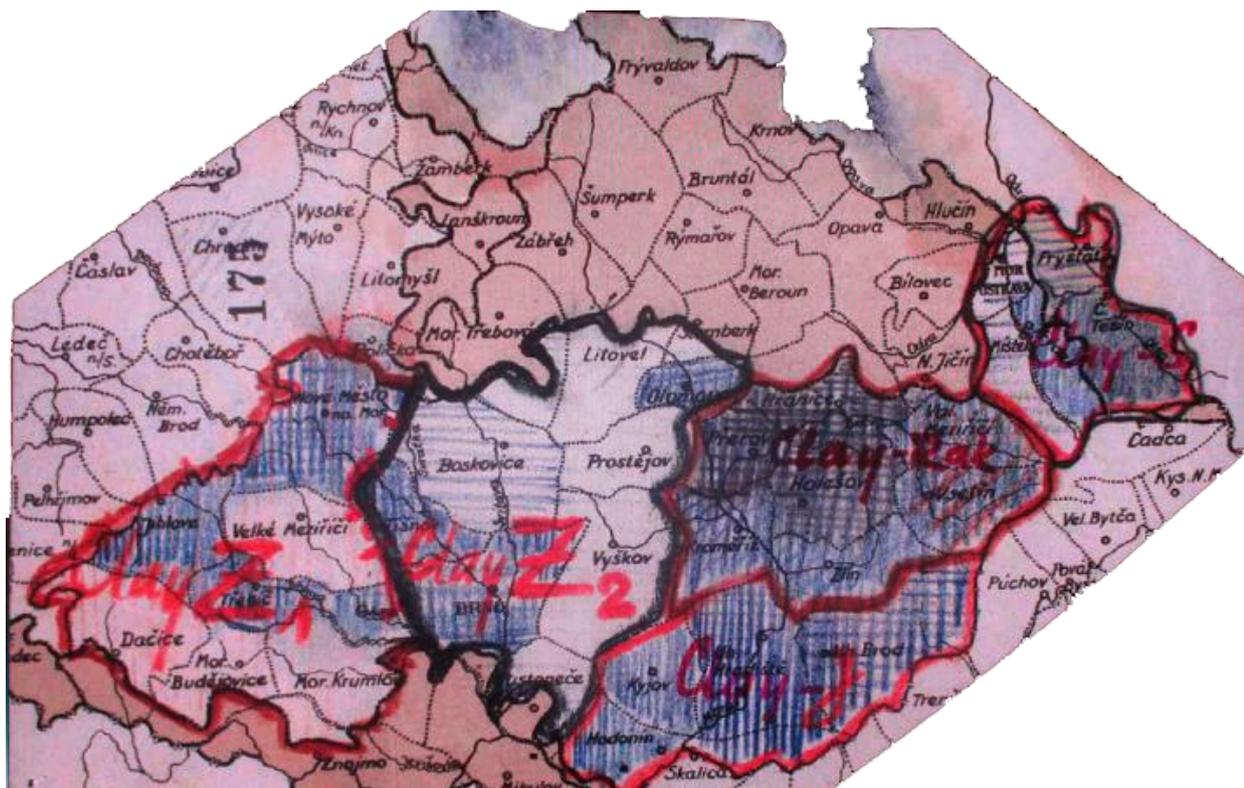
Čtrnáct z patnácti zpravodajských a vojenských okresů spolupracujících se skupinou CLAY a komunikujících se zpravodajskou skupinou Správy II. odboru v Londýně pomocí vysílače EVA. Mapa znázorňuje současnou hranici se Slovenskem a současné komunikace. Pro přehlednost jsou okresy označeny čísly, zatímco pro tajnou komunikaci byla užívána křestní jména či jejich počáteční písmena. Budování ze strany CLAY začalo v Bystřici pod Hostýnem, která bývala soudním okresem, a dosáhlo až do Ostravy, takže zpravodajských a vojenských okresů bylo celkem 15. [1.2 s. 171, 7.2] V1,2 a P označují místa seskoku skupin CARBON a CLAY, resp. činnost partyzánských skupin v okolí. Symboly „(:)“ vyznačují místa a počtem závorek relativní rozsah vysílání EVA.

Ze zprávy Č. Šikoly: „V první polovině května uskutečnili jsme ještě tři relace na soupravě Šimandl. Při práci bylo zapotřebí zvláštní opatrnosti, protože silný výkon vysílače ovlivňoval elektrické osvětlení v sousedním domě. Proto dne 21. května za pomoci členů domácí organizace dojeli jsme na kole pro materiál uschovaný v potoce u obcí Racková – Franckovice a převezli jej do Bystřice pod Hostýnem... Dne 28. května jsme... potřebovali předat telegram pro prezidenta republiky, kdy jsme použili přístroje MK V umožňujícího pracovat pouze v jedné místnosti. Od tohoto dne... jsme prováděli spojení pouze na MK V... V následujících týdnech a měsících dosáhli jsme ve spojení takové jistoty, že jsme ho mohli navázat s Londýnem v kterékoliv době... V květnu 1944 předali jsme asi 20 depeší, v červnu asi 30, v červenci 42, v srpnu již přes 120... Příznivé okolnosti dovolily mi ještě zvýšit podaných depeší a to asi na 160 v září a na 180 v říjnu.“ [7.1 s. 2–3]

Jan Filip, Oldřich Procházka, Vojtěch Zicháček a Karel Kučera se stali členy poradního sboru CLAY. Do jejich práce byl zapojen více než tucet dalších spolehlivých osob. Skupina i její poradní sbor přísně

dbali na pravidla konspirace. I když byla později část sboru dopadena gestapem, z místních nezradil parašutisty nikdo! Prostřednictvím bystrických spolupracovníků byla vybudována rozvětvená organizace, která postupně obsáhla okresy Hranice, Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Uherské Hradiště, Hodonín, Kyjov, Židlochovice, Kroměříž, Zlín, Uherský Brod, Přerov, Bystřici pod Hostýnem, Ostravu a Frenštát pod Radhoštěm. Souběžně s širokou a systematickou zpravodajskou činností byla v těchto okresech vytvářena i organizační základna pro protinacistické ozbrojené povstání, jehož velitelem měl být plk. František Rakovčík z Přerova. [7.2 s. 13] Příchod skupiny CLAY podnítil na mnoha místech včetně Přerova rozsáhlou obnovu odboje [1.2 s. 287], který nacistická odvěta po atentátu na říšského protektora R. Heydricha na dlouho ochromila. Jeho posílená činnost zdárně pokračovala až do konce války, přestože kontakt se skupinou CLAY byl koncem roku 1944 přerušen.

Mapa Moravy s oblastmi značenými podle světových stran, které zpravodajsky vytěžovala a vojensky organizovala skupina CLAY. Tato mapa byla zhotovena na MNO v Londýně.

Vojenský historický archiv, Praha, ev. č. 37-319-4, str. 175.

Odbojářů očekávali zbraně, vybírali plochy pro letecké shozy, formovali skupiny pro jejich převzetí atd. Kapitán Bartoš měl v každém okrese zpravodajské důstojníky a vojenské operační velitele. [7.2 s. 5, 10] Vybudoval zpravodajsko-vojenskou síť vedoucí od Ostravy až po Břeclav, do níž bylo přímo i nepřímo zapojeno více než 4 145 osob. [7.4 s. 124] Síť získávala informace důležité pro exilovou vládu i spojence a připravovala povstání na východní Moravě. [1.2 s. 202]

K dodávkám zbraní je nutno poznamenat, že žádosti adresované velitelem skupiny centrále v Londýně nenacházely jasnou odezvu. Britský partner poskytoval málo letů a materiálů. I když velkou část prostředků hradila exilová vláda, bylo dodávek málo a vysoké ocenění, které se dostávalo zpravodajským výsledkům CLAY, jakoby oddalovalo rozhodnutí zbraně poskytnout. To citelně oslabovalo možnosti odboje a jeho řízení a také podkopávalo důvěru domácího odboje v pomoc organizovanou

exilovou vládou v Londýně. „Ve věci dodávek zbraní však byla československá vláda plně odkázána na své spojence, kteří se řídili především svou velmocenskou politikou. Československo patřící do sovětské sféry vlivu dostalo ze Západu prakticky jen symbolické dodávky zbraní, které mohly ovlivnit pouze závěrečnou fázi války v lokálních povstaleckých akcích, např. na Moravském Slovácku v operačním prostoru desantu CARBON.“ [1.2^a s. 259] Skupině CARBON, která plnila především sabotážní úlohy, bylo zasláno 18 dodávek zbraní, z nichž 11 bylo úspěšných. [1.2^a s. 264] Méně zbraní bylo dodáno skupině CLAY. Ta byla co do zpravodajské činnosti snad nejvýkonnější ze všech výsadek na území Protektorátu. Toto zařazení mohlo být jednou z příčin, proč velitelství v Londýně nepodniklo rozhodnější kroky a se spojenci nedohodlo dodávky zbraní pro skupinu CLAY.¹⁸ [1.3 s. 212]

Jan Filip našel první spolupracovníky pro okres Hranice a domluvil veliteli skupiny první tajnou schůzku s učitelem Josefem Ševčíkem na okraji Blazic. [1.2 s. 134, 7.2 s. 6] Velitel tomuto kladl na srdce: „Vy ani vaši spolupracovníci nesmíte nikomu věřit, nesmíte se zapojit do žádné jiné ilegální organizace a také nesmíte nikomu, kdo vás nevyzve ... heslem svěřovat jakékoliv zprávy... Krycí jméno vašeho okresu budou všechna křestní jména začínající písmenem C.“ V Hranicích a okolí kpt. Bartoš brzy získal neobyčejně schopné a zdatné spolupracovníky a s nimi vybudoval rozsáhlou síť odboji oddaných spolupracovníků jak na poli zpravodajském, tak na vojenském. Vlastenci na úřadech a u dráhy v Hranicích a v početných obcích v údolí Bečvy i na Záhoří získávali důležité informace, které přes vysílání EVA docházely do Londýna. Jiní prováděli v terénu útoky na německé vojenské objekty i transporty. Početné akce byly hlášeny z Drahotuš, Vítovic, Opatovic, Kladerub a odjinud. Několik sabotážních akcí poškodilo železniční spojení v okolí Hranic, např. u Milotic nad Bečvou byl 9. ledna 1945 vyhozen vlak. [1.2 s. 301]

Učitel Ševčík byl zanedlouho, v jiné souvislosti než kvůli spolupráci se skupinou CLAY, zatčen. Zpravodajským důvěrníkem v Hranicích se pak stal odborný učitel měšťanské dívčí školy Jaromír Pukl¹⁹ a vojenským velitelem okresu hranického npor. Jaroslav Václavík. Během týdne po setkání s učitelem Ševčíkem navázal Bartoš pomocí Jana Filipa a ředitele školy Josefa Brady kontakt s budoucím velitelem okresu Valašské Meziříčí š. kpt. Janem Machem. [1.2 s. 144, 7.2 s. 7] Jan Mach měl jako úředník pracovního úřadu rozsáhlé zpravodajské možnosti. Dále navázal velitel Bartoš s pomocí Vojtěcha Zicháčka kontakt s por. Janem Markem, kterého pověřil velitelstvím v okrese Holešov. [1.2 s. 146] Jan Marek zprostředkoval setkání kpt. Bartoše s výše zmíněným plk. Rakovčíkem, které se poprvé uskutečnilo v Dřevohosticích. [1.11 s. 1010] Díky spojkám rostla organizace jako z vody a veliteli Bartošovi se podařilo navázat spolupráci i s partyzány. [7.2 s. 14] Přitom si uvědomoval, že styky se skupinami infiltrovanými kolaboranty nebo intenzivně pronásledovanými gestapem je nutno udržovat na co nižší úrovni.

¹⁸ Zmíněná úvaha o sovětské sféře vlivu se pravděpodobně zakládá na uzavření *Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi Svazem sovětských socialistických republik a Československou republikou* 12. prosince 1943 v Moskvě, tedy krátce po konferenci v Teheránu. Jeden z hlavních signatářů prezident Dr. Edvard Beneš tehdy ujišťoval západní spojence, že Sovětskému svazu lze důvěřovat. Avšak, zatímco se touto smlouvou podle prezidenta Edvarda Beneše budoucí Československo stalo „zemí spřátelenou“, podle slovníku J. V. Stalina to znamenalo *zemí ovládanou*. Američané své respektování sféry vlivu později projeví mj. zastavením rychlého postupu na naše území u Plzně.

¹⁹ **Jaromír Pukl** (*27. 10. 1899 Mysločovice – † 10. 4. 1945 Mauthausen ☹). Jaromírův bratr Václav Pukl (*24 .6. 1898 Mysločovice – † Vratislav/Breslau) stál v čele okresního vedení *Obrany národa* v Hranicích a byl zatčen gestapem 26. února 1940, později byl popraven ☹.

Mezi depešemi skupiny CLAY bylo také hlášení, z něhož si můžeme učinit přibližnou představu o rozsahu zpravodajské organizace v letních měsících roku 1944. Hlášení uvádělo:

<i>Okres Holešov, včetně Bystřice pod Hostýnem</i>	<i>448 osob</i>
<i>Okres Valašské Meziříčí</i>	<i>856 osob</i>
<i>Okres Hranice</i>	<i>446 osob</i>
<i>Okres Vsetín</i>	<i>415 osob a 80 osob v ilegalitě</i>
<i>Okres Hodonín</i>	<i>444 osoby</i>
<i>Okres Píerov</i>	<i>506 osob</i>
<i>Okres Zlín, Vizovice, Otrokovice</i>	<i>950 osob</i>
	<i>Celkem 4.145 osob⁵⁰⁾</i>

Přehled počtu zpravodajců CLAY v jednotlivých okresech v létě 1944. [7.4 s. 124]

Zpravodajská a organizační činnost skupiny CLAY a veškeré akce odbojářů byly krutě pronásledovány gestapem. Dramatické osudy skupiny CLAY lze charakterizovat jedinou větou, kterou napsal Vladimír Pliska v bulletinu Chemické listy č. 8-2014 na straně 410: „Každá hodina, každá minuta od jejich sešskoku do konce války byla ve znamení smrtelného nebezpečí.“ [7.5 s. 410]

Smrtelnému nebezpečí se dobrovolně vystavovali i všichni spolupracovníci skupiny CLAY. Jak ti, co je ubytovávali, tak také ti, co dodávali zpravodajské informace. Od příchodu Heydricha do konce války platilo nařízení německé správy o popravě každého, i jeho rodiny, kdo přechovává nehlášené osoby. Samozřejmě desant CLAY neunikl pozornosti gestapa. To na skupinu nasadilo dva konfidenty, kteří na začátku války působili v odboji, ale po zatčení se uvolili spolupracovat s gestapem. Byli to [František Bednář](#), kterého brněnské gestapo vedlo pod značkou B-35 a [František Šmíd](#) pod značkou B-105. Ještě se s nimi setkáme. (Kap.10F)

- [7.1] Por. Šikola: Hlášení o radiotelegrafním spojení paraskupiny Clay s VRU v Londýně od doby sazení (13. dubna 1944) do osvobození Rudou armádou (14. dubna 1945). Brno, 7. června 1945. VHA Praha, č. 37-319-3.
- [7.2] Kpt. Bartoš: Hlášení o činnosti parašutistické skupiny Clay-Eva. Brno, 10. června 1945. VHA Praha, č. 37-319-1.
- [7.3] Vítězslav Hanák: Muži a radiostanice tajné války, Dvůr Králové nad Labem: Nakladatelství Elli print, 2002.
- [7.4] Josef Přikryl: 1. čs. partyzánská brigáda Jana Žižky, Nakladatelství Profil, 1976.
- [7.5] Vladimír Pliska: [Čestmír Šikola: Několik výročí jednoho z chemiků 17. listopadu 1939](#). Chemické listy, 2014, roč. 54, č. 2, s. 409–412.

8. Čestmír Šikola: vysílání z Blazic – spolupráce blazických a bystrických odbojářů

Σ Všichni se znají a vědí, komu lze důvěřovat

Motto: *Vybavuje se mi kostelík ze 17. století, který obci vévodil, Čestmír Šikola.* [1.1 s. 30]

Pohlednice z Blazic z doby před 2. světovou válkou.

Pohled na blazický kostel v roce 2018 se sv. Hostýnem v pozadí uprostřed a Kelčským Javorníkem vlevo. Za poskytnutí této a několika dalších fotografií autoři děkují panu Jiřímu Hradilovi.

8A Příklad do Blazic a úkryt

Od konce dubna 1944 bydlel Čestmír Šikola u Kučerů v Bystřici pod Hostýnem. Musel se ukrývat ve velmi malé místnosti. Byl přes metr osmdesát vysoký, neměl to lehké. V létě 1944 se u něj začaly projevovat zdravotní potíže způsobené nedostatkem pohybu na čerstvém vzduchu. V polovině srpna nařídil MUDr. František Vytrhlík²⁰ Čestmíru Šikolovi změnu bydliště. Hlavní spojka a poradce skupiny CLAY Jan Filip z Bystřice pod Hostýnem byl dobře informován o Blazicích. Jednak udržoval spojení s tamními odbojáři, četnickým prap. Bohumilem Synkem a obecním tajemníkem Františkem Hájkem, jednak znal rodinu Hradilíků. Filipova neteř a schovanka Olga Forsterová se v roce 1940 vdala za řezníka Josefa (Jozu) Hradilíka. Jozka provozoval řeznictví na Nádražní ulici v Bystřici pod Hostýnem. Filip s pomocí odbojářů domluvil úkryt pro radistu a jeho vysílačku s tesařem Františkem (Frantou) Hradilíkem. [1.8 zadní záložka] Franta bydlel s rodinou na č. 60. Naproti na č. 51, kde bydlela jeho tchyně, stařenka Majíčková, s nájemnicí Marií Skařupovou, [1.1 s. 29] byly vhodné pro úkryt.

Prap. Bohumil Synek
[1.2 s. 288n]

Stařenka Majíčková
Fotografie uprostřed a napravo: archiv Jiřího Hradila.

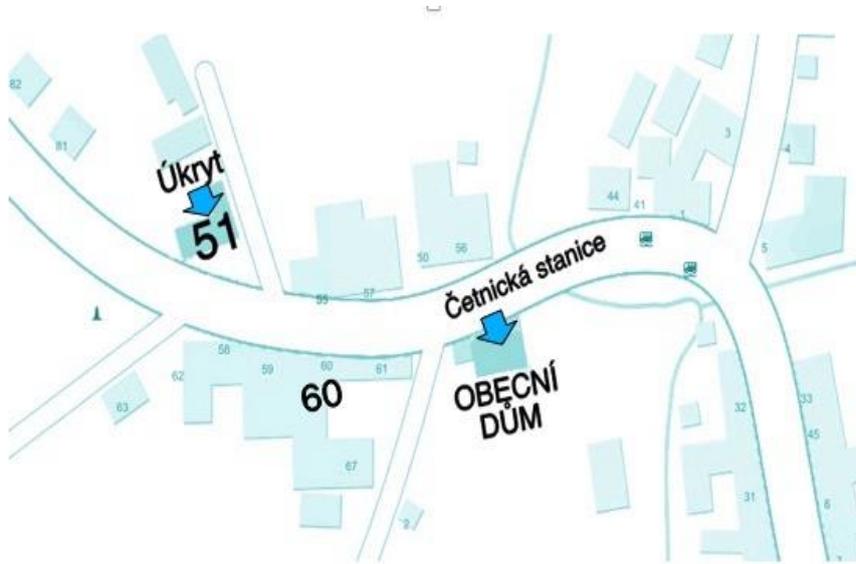
Marie Skařupová

Nebylo to daleko od četnické stanice (viz situační plán), ale ta byla pod kontrolou odbojáře. Na půdě byl od 1. světové války úkryt, který původně sloužil k úschově zatajených potravin. Byla to oddělená část komory mezi přízemím a seníkem pod střechou. Jediný přístup byl shora a ten byl zakryt senem. Pro radistu byl připraven kavalec a židle a bylo tam dost místa pro vysílací stanici. Už před příchodem radisty s vysílačkou byl do komory zaveden elektrický proud. O to se postaral Bohumil Mikulěnka, správce bystřické elektrické rozvodny.

1. září 1944 večer Šikola spolu s Kučerou, který mu pomáhal nést radiostanici, přešli pěšky přes Sovadinu do Blazic a byli dovedeni do domku č. 51. Radista uviděl své nové působiště a nemohl se dočkat vysílání. Prostor byl neporovnatelně lepší než dosud. I o stravu měl postaráno, jídlo mu nosila přes cestu z č.p. 60 Frantova manželka Marie. Podpora byla všestranná: „Mimo domácího Hradilíka pomáhal mi v práci hlavně š. prap. Synek.“ [7.1 s. 3]

²⁰ MUDr. Vytrhlík spolu s ředitelem Bradou skupině vypomáhali při vyhodnocení zpráv z Prahy dodaných na mikro-filmech. Záznamy promítali a přepisovali tak, aby mohly být telegraficky předány do Londýna. [1.2 s. 190]

Základní potraviny byly na přiděl²¹ podle počtu hlášených osob. Pro ukrytého radistu samozřejmě přiděl nebyl, ale na venkově, zvláště když příbuzní drželi spolu, o potraviny nouze nebyla, i když mnozí venkované byli označeni za samozásobitele bez přidělu potravinových lístků. U Hradilíků tato „nehlášená osoba“ byla a byly tak ohroženy i jejich děti. Hradilíkoví však věřili, že nikdo nepovoláný na nic nepřijde a nikdo je nezradí. To, že Marie denně chodí „za maminkou“ do domu přes cestu a nosí jí jídlo, nápadné nikomu nebylo.

Situační plán s četnickou stanicí, domem rodiny Hradilíkových č. p. 60 a domem s úkrytem č. p. 51.

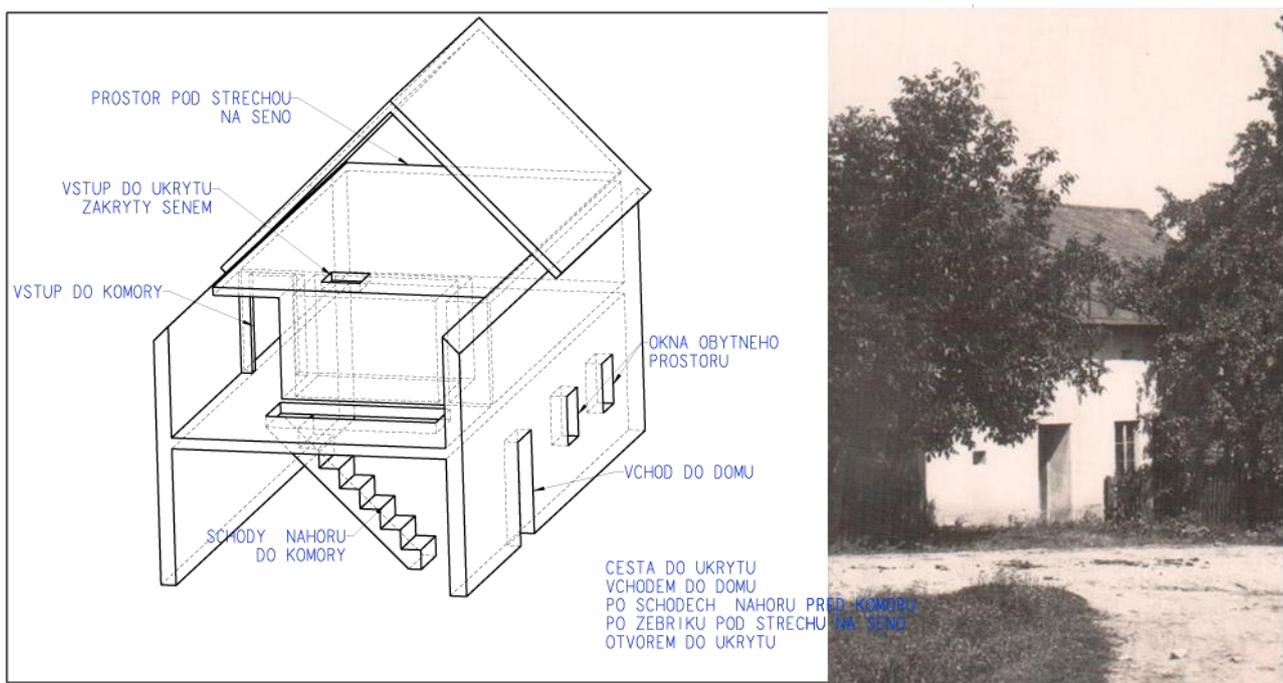
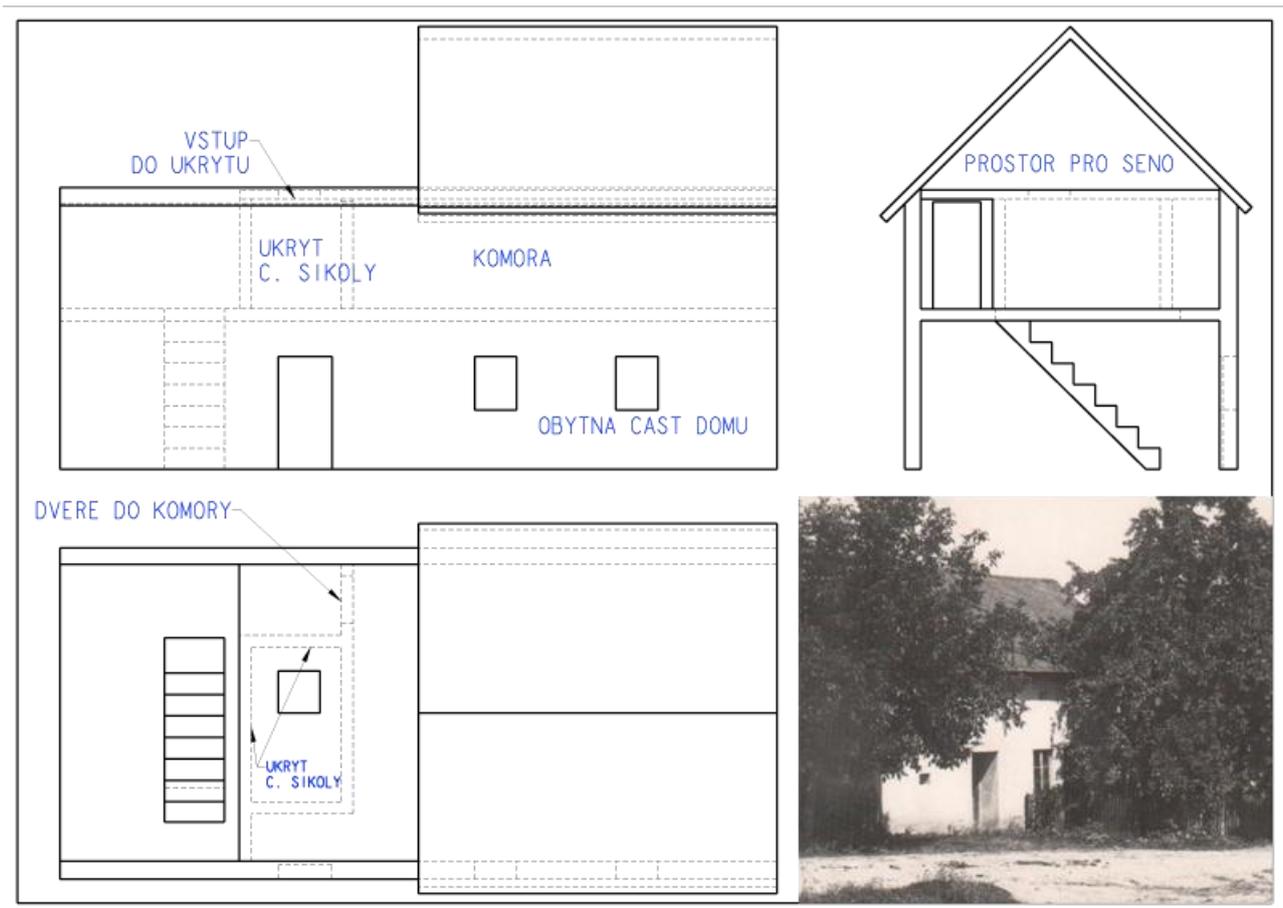

Marie a František Hradilíkoví. Vpravo stařenka Májičková s malým Frantou a Mařenkou (1939).

²¹ Lístky vydával Obecní úřad registrovaným obyvatelům s přihlížením k jejich věku a povolání. Pomocí lístkového systému byla regulována spotřeba nejen základních potravin, ale i mýdla, obuvi a textilu. [Přídělový systém](#) byl zaveden již v období 1. světové války pro leta 1914 až 1920 a potom zase po nástupu fašistů od r. 1939 a přetrvával až do roku 1953.

**Dva pohledy na dům s úkrytem pro vysílání EVA, Blazice č. p. 51.
Fotografie (4) [archiv Jiřího Hradila]**

Rekonstrukce plánu domu č. p. 51 s úkrytem pro vysílač EVA a radistu Čestmíra Šikolu.

8B Vysílání z Blazic

V Blazicích měl Šikola mnohem lepší pracovní podmínky než kde jinde. Jednak zde mohl zřídit účinnější anténu a jednak nemusel po každé relaci vysílačku ukrývat. V noci mohl vycházet na procházky do polí k Dřevohosticím nebo k Býškovcům a tak se jeho zdravotní stav velmi rychle zlepšil. Když byly v Blazicích hody, do úkrytu zněla dechovka a radista nevysílal. Objevil se strážm. Synek a říká: „Když jsou tu ty hody, tak štamprle neuškodí“ a odešel. Asi tak za půl hodiny se velitel četníků vrátil a požádal mne, abych si šel zatančit. Projevil jsem obavy, ale Synek měl zřejmě dobře zmapovaný terén. Za chvíli jsem byl na dvoře statku, kde při tlumených světlech a hudbě tančili mladí i starší. Byla to opravdová ilegální tancovačka. Zde jsem se seznámil s Jiřinkou. Několikrát jsme si pak popovídali v rámci mých vycházek do přírody. Když však začala být zvědavá, kde bydlím a tak dále, bylo po známosti.²² Na Blazice mám ty nejpěknější vzpomínky. Vybavuje se mi kostelík ze 17. století, který obci vévodil, a také, jestli mě paměť neklame, socha svatého Jana Nepomuckého.“ [1.1 s. 30]

Z Blazic vedl radista Šikola nejintenzivnější vysílací provoz. Od 2. 10. 1944 do 30. 10. 1944 uskutečnil 19 oboustranných relací, při nichž vyslal 225 depeší a 25 jich přijal. Jen vysílání uvedeného množství zpráv reprezentuje nejméně 32 stran strojopisu a 24 hodin vysílacího času. To všechno v podmínkách akutního a permanentního ohrožení. [7.3 s. 108]

Z odborného hlediska se vysílání a šifrování i dešifrování takového množství depeší zdá až nemožné. Kpt. Bartoš byl však výborný organizátor a našel ochotné i obětavé pomocníky s hlubokým vlasteneckým cítěním. Právě taková byla Marie Ševčíková. Projevila ochotu naučit se šifrování a v době intenzivního vysílání a přijímání depeší v Blazicích s šifrováním vypomáhala. Jiří Štokman ji nestačil chválit, jak rychle se naučila šifrovat i dešifrovat. Kpt. Bartoš se o ní už dříve dozvěděl jako o kustodce regionálního muzea v Bystřici pod Hostýnem a požádal ji o vypracování zprávy o stavu muzeálních sbírek. Tehdy navštívila muzea v Praze a její rozsáhlá zpráva byla odeslána do Londýna. [1.2 s. 144, 7.2 s. 12]

Učitelka Marie Ševčíková, pomocná šifrantka skupiny CLAY-EVA.

[1.2 s. 144n, 1.11 s. 987] Marie Ševčíková byla 10. dubna 1945 zavražděna v Mauthausenu ☹.

Pod Hostýnskými horami si členové skupiny připomněli 26. výročí vzniku Československa. Prezidentu Dr. Edvardu Benešovi poslali do Londýna blahopřejný telegram. Prezidentova odpověď do Blazic na sebe nenechala čekat. Stálo v ní: „Mezi všemi vzpomínkami, jež jsem obdržel k 28. říjnu, patří přání došlá z vlasti k nejdražším...“ [1.2 s. 187] Další depeše, která byla přijata v Blazicích, přišla od generála Ingra. V ní je tato pochvala: „Můžete být plným právem hrdi na práci, kterou jste vykonali. Z plna srdce Vám blahopřeji ke znamenitým výsledkům, kterých jste až dosud docílili.“

²² *Happyend* po pádu komunismu: v devadesátých letech Čestmír Šikola obdržel dopis od paní Jiřinky. Vzpomínala na setkání a na to, že se až nedávno z médií dozvěděla, že to byl on, kdo se v době Protektorátu v Blazicích skrýval.

Čestmír Šikola napsal: „V říjnu pak rozšířily se drobné partyzánské akce a s nimi jako nepřátelské protipatření vynořilo se mnoho agentů gestapa. Rovněž časté docházení spojky mohlo budit pozornost sousedů, jako na každé vesnici velmi zvědavých. V noci na 16. listopadu přiběhla spojka od velitele skupiny s hlášením, že v okolí pátrá nepřátelská naslouchací služba. Poněvadž v Blazicích byla vzbuzena určitá pozornost, přemístil jsem se zpět do Bystřice pod Hostýnem.“ [7.1 s. 3] Jak vidět, informační síť CLAY fungovala výborně. Zaměřovací vůz byl zpozorován Václavem Zamrazilem, členem početné dřevohostické odbojové skupiny Sokol, kterou založili učitelé Leopold Smiřický a Cyril Horák a kterou neohroženě podporoval i místní starosta Jaroslav David. [2.8 s. 243, 6.1 s. 312]

8C Bohumil Synek, četnická stanice v Blazicích

Prap. Bohumil Synek.

Vlevo v době Protektorátu, vpravo kolem roku 1980. [1.2 s. 288n]
Archiv Jiřího Hradila.

Praporčík Bohumil Synek působil za Protektorátu na četnické stanici v Blazicích. Byl příkladem prvo-republikového četníka, který v duchu složené přísahy nasazoval život pro Československo i v nelehké době 2. světové války a velmi aktivně spolupracoval s odbojovým hnutím. Narodil se 14. října 1899 v obci Klužínek, okres Litovel. Do roku 1922 pracoval na zemědělském hospodářství svých rodičů.

Bohumil Synek nastoupil k četnictvu na Slovensku 25. září 1922. Byl národnosti české a příslušel do soudního okresu Konice. Na Moravu přišel na konci května 1939 z německého Pravna a v hodnosti praporčíka byl zařazen na četnickou stanici Prostějov. Odtud byl 1. září 1941 přemístěn na četnickou stanici v Blazicích jako její velitel. Zde vydržel až do konce války, s tou změnou, že od 1. října 1944 vykonával na stanici funkci zástupce velitele. V Blazicích také ovdověl a jeho manželství zůstalo bezdětné. 9. května 1945 byl odvelen na stanici v Bystřici pod Hostýnem. 28. 10. 1945 byl povýšen do hodnosti nadporučíka. Od roku 1947 sloužil u Sboru národní bezpečnosti v Přerově. Ve věku 51 let v roce 1950 odešel do výslužby. Zemřel v dubnu 1984.

V době Protektorátu

1. Pomáhal s utajováním pobytu osob, které uprchly v dubnu 1943 z totálního nasazení v Německu, takovým způsobem, že je nezadržel a nedopravil do sběrného tábora v Kunčičkách. Upozorňoval je na připravované razie k jejich dopadení, čímž zabránil jejich potrestání a eskortování zpět na nucené práce do Německa. Byli to:

Alois Dvorník z Blazic
Ladislav Saksa ze Žákovic
Jaroslav Buchta ze Žákovic

2. Koncem dubna 1945 ukrýval týden ve svém bytě muže hledané gestapem:

npor. Jaroslava Václavíka [1.2 s. 296]
47plk.. Alexandra Jiříčka

3. Vedl bezpečnostní službu skupiny CLAY. [1.2 s. 183]

4. Podílel se na vyhledání úkrytu pro radistu Šikolu na výminku u Hradilíků. (Kap. 8A) Nájemnici paní Skařupové, jejíž syn byl nasazen v Německu, vysvětlil, že pan Hradilík se chystá ve výminku ubytovat jeho známého, který je na útěku z nucených prací. Slíbil jí, že se postará i o jejího syna, kdyby také uprchl. Paní Skařupová s tímto návrhem souhlasila a úkryt nikomu neprozradila.

5. Vytipoval skupinu spolehlivých četníků pro střežení prostorů pro shoz zbraní, ke kterým však nedošlo. Velitel Antonín Bartoš ho pověřil, aby zjistil v bývalém soudním okrese Bystřice pod Hostýnem nespolehlivé a proněmecky horlivé četníky. Jednalo se o velitele bývalých četnických stanic v Rusavě a Podhradní Lhotě.

6. Jak bylo uvedeno v kap. 2, na podzim 1944 oznámil, že gestapo chystá velkou čistku proti partyzánům, jakmile napadne první sních.

7. Od 28. prosince do 6. ledna 1945 ubytoval Č. Šikolu přímo v četnické stanici v Blazicích. (Kap. 8F)²³

8D František Hájek²⁴

Blazický rodák František Hájek (nar. 10. července 1913) byl na jaře roku 1938 přijat k finanční strážní a byl přidělen na maďarskou hranici na Podkarpatskou Rus. Po vyhlášení mobilizace v květnu 1938 byl převelen k jednotce Stráže obrany státu (SOS) jako kulometčík k obraně státu proti záškodníkům z polovojenské maďarské organizace *Szabadcsapatok*, která usilovala o odtržení Podkarpatské Rusi od Československa a jejímu včlenění do Maďarska.

Sloužil v jednotce strážní služby v oblasti mezi obcí Rozvegovo a klášterem řeckého mnišského řádu Vasiliánů u města Mukačevo. Při bojích byl dne 15. března 1939 zraněn a odvezen do maďarského zajetí. Pobýval v nemocnicích v městech Ungwar, Čop a nakonec v Budapešti. Přestože byl zraněný, podrobili ho Maďaři brutálnímu výslechu kvůli incidentům na maďarsko-československých hranicích. František Hájek se nenechal zlomit.

V polovině května 1939 se mu podařilo poslat dopis českému konzulovi v Budapešti, který mu zařídil koncem května 1939 převoz vlakem přes Vídeň do Protektorátu Čechy a Morava. Zranění si doléčil v přerovské nemocnici, ale zůstaly mu trvalé následky.

František Hájek v nemocnici v městě Ungwar.

Po krátké dovolené byl v srpnu 1939 přidělen opět k hraniční službě v Novém Jičíně, v tehdejší okrese Valašské Meziříčí. Za krátký čas byl hraniční služby zproštěn a přeložen k zásobovací službě do Rokytnice u Vsetína a později do Blazic a Žákovic.

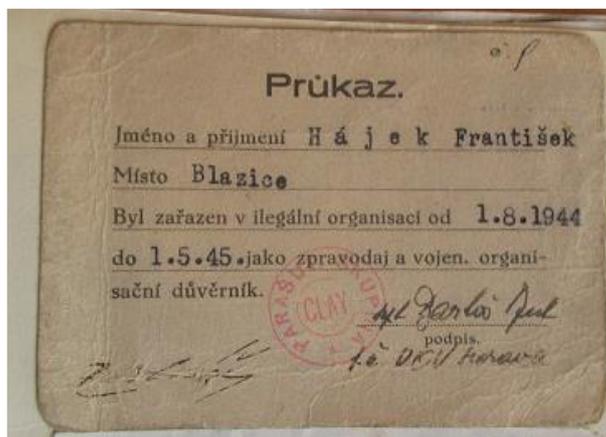
²³ Tyto údaje pochází z Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. Za výpis z ID 121078 č.j. 30269/66 v SOKA Přerov autoři děkují panu Antonínovi Česalovi, OV SPB Přerov.

²⁴ Údaje pochází z rukopisných Pamětí pana Františka Hájka, fotografie z rodinného archivu. Za jejich poskytnutí autoři děkují paní Heleně Hájkové.

V polovině července 1944 ho v Blazicích oslovil Jan Filip z Bystřice pod Hostýnem a žádal ho, aby se zapojil do skupiny spolupracovníků CLAY-EVA. Františka Hájka doporučil k této spolupráci plk. Heřman, který ho znal z jejich společného působení na Podkarpatské Rusi. Pan Hájek nabídku ke spolupráci přijal a byl zařazen do organizace spolupracovníků CLAY-EVA jako zpravodaj a vojenský organizační důvěrník. Podílel se na přípravě úkrytu Čestmíra Šikoly v domě u Hradílků a na organizaci jeho úspěšného přesunu na jižní Moravu v lednu 1945.

František Hájek v roce 1945.

Potvrzení o spolupráci se skupinou CLAY.

Ve druhé polovině ledna 1945 obdržel od Jana Filipa příkaz k okamžitému obstarání tří domovských listů opatřených pouze razítkem obce a podpisem starosty Blazic nebo Žákovic. Přestože to bylo obtížné a nebezpečné, pan Hájek domovské listy obstaral.

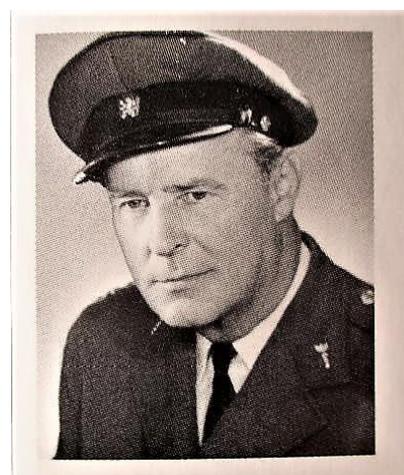
Po přemístění skupiny CLAY-EVA na jižní Moravu se František Hájek zapojil do spolupráce s odbojovou skupinou tehdy zvanou *Pro vlast*. Skupinu, která působila v okresech Hranice a Valašské Meziříčí, vedl npor. [Václavík](#). Jaroslav Václavík zajišťoval pro odbojáře obuv i oblečení za poukázky, které dostával z okresního úřadu pro zásobovací službu. Za pobytu CLAY v Bystřici pod Hostýnem působil npor. Václavík v Bartošově síti jako [vojenský velitel okresu Hranice](#).

V březnu 1945 přijeli dva členové gestapa z Přerova na četnickou stanici do Blazic a požadovali, aby je prap. Synek a pan Hájek jako obecní tajemník v zastoupení starosty, doprovodili na místo zvané Stříbrník, kde měl být dle udání úkryt ruského zběha Ivana, jenž uprchl ze zajateckého tábora. Po příchodu na místo našli dobře zamaskovanou zemljanku. Gestapáci vyzvali Ivana, aby vylezl a odvedli jej na obecní úřad.

Tam gestapáci vyhrožovali, že z obce, v jejímž katastru se bunkr nacházel, bude každý desátý občan zastřelen. Prap. Synek a František Hájek přesvědčili gestapáky, že zemljanka se nacházela v území, které není zahrnuto v katastru. Ti to nakonec napsali do protokolu a odjeli s Ivanem do Přerova. K žádným popravám pro výstrahu nedošlo.

František Hájek v roce 1973 v uniformě celníka.

Osud po válce: v květnu 1945 byl František Hájek převelen na hranice do obce Strahovice u Opavy. V Opavě absolvoval odborný kurz finanční stáže. Po převratu v roce 1948 byl zproštěn hraniční služby. Podle tehdy platných směrnic nesměl jako nestraník vykonávat

službu ve zbrani. [1.8 s. 187] Byl přidělen k celnímu úřadu v Opavě. Po složení odborných zkoušek byl poslán do celní školy v Terezíně. Po jejím ukončení se vrátil zpět do Opavy na celní úřad, kde pracoval až do odchodu do důchodu.

V roce 1951 se v blízkosti Františka Hájka znovu ocitl Čestmír Šikola, ovšem za úplně jiných okolností. Tentokrát to bylo *Šikolovým vězněním ve vojenské trestnici v Opavě*.

Pan František Hájek se dožil v kruhu své rodiny 86 let. Zemřel 7. února 1999.

8E Jan Filip a Bohumil Mikulenka, odbojáři a přátelé z Bystřice pod Hostýnem

Do odboje byly zapojeny desítky bystřických občanů. Bývalí četníci, běžní lidé, učitelé, lékaři a jiní. S odkazem na původní vzpomínky [1.2 s. 277] a údaje na jiných místech této knihy v kapitole 8E píšeme pouze o dvou z nich. Od těch nejprostších lidí, přes učitele, lékaře, starostu a továrníka, nikdo ze zasvěcených nebo náhodných pozorovatelů dění v odboji nedonášel gestapu. Všichni si zasloužili vděčné vzpomínky.

Jan Filip, nar. 9. března 1897. Byl hlavním spolupracovníkem a členem poradního sboru skupiny CLAY v Bystřici pod Hostýnem. [1.2 s. 172] Pocházel z Tiché u Frenštátu. Jako bývalý vrchní strážmistr zůstal věrný přísaze Československu. Do odboje přivedl své přátele, mezi nimi Bohumila Mikulenu. Jan Filip byl zavražděn v Mauthausenu ☹.

Jan Filip [1.2 s. 144, 1.11 s. 986]

Bohumil Mikulenka
Fotografie z roku
1941.

Bohumil Mikulenka s rodinou

Fotografie z roku 1941, na níž je s manželkou Idou a dcerami (zleva) Bohumilou, Marií a Idou.

Obě fotografie byly laskavě poskytnuty z archivu paní Idy Buskové.

Bohumil Mikulenka se narodil 4. září 1901 v Zubří. Vyučil se elektrikářem a v roce 1923 se oženil s Idou Solanskou z Rožnova pod Radhoštěm. Mladá rodina s první dcerou se v roce 1925 přestěhovala do Bystřice pod Hostýnem, kde Bohumil Mikulenka v roce 1930 získal místo správce elektrické rozvodny i služební byt. Když byl pro radistu skupiny CLAY nalezen úkryt v Blazicích, správce Mikulenka do tajné místnosti vedle komory zavedl elektřinu; bez ní by vysílání nebylo možné. Byl činný i jako spojka s jižní Moravou. Po odchodu skupiny CLAY převezl vysílačku z Blazic do Zlína, odkud přes Staré Město a Moravskou Novou Ves putoval k Poláčkům do Tvrdonic. [1.2 s. 225]

Osud po válce: rodině vůbec nepomohlo, že riskovala životy. Její živitel, správce rozvodny, byl v roce 1951 na základě falešného obvinění ze strany svého podřízeného spolupracovníka sesazen z funkce a vyhozen ze služebního bytu ☹. Jeho podřízený byl člen „strany“, on však nikoliv. Správcem rozvodny se tak stal komunista Jindřich Mozga. Pan Mikulenka zůstal v Bystřici, avšak s rodinou bydlel v nevyhovujícím podnájmu. Získal náročnou práci elektromontéra, kdy byl nucen vyměňovat elektroměry v celém okrese. Pracoval na dvě směny, aby si vylepšil plat a mohl s rodinou postavit domek. Bohumil Mikulenka zemřel 16. září 1976, krátce po dovršení 75 let, a byl pochován na bystřickém hřbitově.

8F Přesun radisty a vysílačky zpět do Bystřice pod Hostýnem a útěk do Blazic

Počínaje 18. listopadem 1944 bylo veškeré spojení s Londýnem na dva týdny přerušeno. [1.1 s. 36] Čestmír Šikola se v ten den vrátil do Bystřice pod Hostýnem, do domku manželů Zicháčkových. V té době tam už byli i velitel Bartoš a šifrant Štokman.

Na začátku prosince obstaral neúnavný Filip pro Bartoše byt u rodiny Ševčíkových a odlehčil tak Zicháčkům, u nichž se tísnilo devět osob, a radista Šikola mohl vysílat zprávy, které se nahromadily od odchodu z Blazic. U Ševčíků slavil Bartoš Vánoce a dlouho vzpomínal na maminku v Lanžhotě. [1.2 s. 208]

Předtím, v polovině září 1944 se do činnosti CLAY zapojil František Kubič, který se ukrýval u manželů Plucnarových. Kubič veliteli CLAY oznámil, že v rámci své odbojové aktivity spolupracuje se svým bratrem Edvardem Kubičem z Ostravy a přes svého bratra se dostal do kontaktu s učitelem Františkem Bednářem, který po okupaci organizoval ilegální činnost na Těšínsku. František Kubič tehdy s Františkem Bednářem pomáhali emigrantům překonávat hranici do Polska. Jejich další osudy se však lišily.

K setkání **Františka Bednáře** s velitelem CLAY došlo začátkem října 1944 v domku manželů Plucnarových. [1.2 s. 181] František Bednář při něm mimo jiné přijal od Antonína Bartoše pověření navázat spojení s Ostravskem a zapojit se spolu se spolupracovníky do organizace budované výsadkem CLAY. Dalšího setkání Bednáře s velitelem CLAY 6. října 1944 u Plucnarů se pak zúčastnil i konfident gestapa František Šmíd, který se vydával za odbojového vedoucího „západní Moravy.“

František Šmíd pokračoval v nepřímých kontaktech přes spojku s velitelem CLAY a snažil se zjistit co nejvíce o jeho organizaci. Díky Bartošově opatrnosti nebyly ale jeho úspěchy v tomto směru velké.

Gestapo se rozhodlo zjistit úkryt velitele CLAY jinak. František Šmíd vylákal Františka Kubiče pod záminkou obstarání ilegálního bytu do Ostravy, ten tam skutečně 27. prosince 1944 odjel a hned na nádraží byl zatčen členy brněnského gestapa. Ve stejné době byl zatčen i jeho bratr Edvard Kubič. [2.8 s. 229] Následující den, 28. prosince 1944, vyrazila skupina brněnského gestapa do Bystřice pod Hostýnem. Během dopoledne byli kvůli ukrývání Františka Kubiče zatčeni manželé Plucnarovi. [1.2 s. 210] Pro gestapo asi bylo zklamáním, že u Plucnarů nikoho nenašli a zatčení nikoho neprozradili. Za svou statečnost však Plucnarovi zaplatili životy ☹.

Už během zatýkání u Plucnarů přiběhla k Zicháčkům spojka od Filipa a přinesla zprávu, že gestapo je u Plucnarů a nebezpečí hrozí Kučerovým, Zicháčkovým i **Ševčíkovým**. Šikola se Štokmanem rychle

sbalili vysílačku a utíkali se schovat do lesa za městem. Potom se společně s Filipem opatrně vydali polními cestami a lesními stezkami do Blazic. Filip šel napřed. Za soumraku se vrátil s obecním tajemníkem Františkem Hájkem. Ten je dovedl do bytu štábního strážmistra Synka, u něhož zůstali přes noc. Filip se s nimi rozloučil s tím, že Bartoš jim vzkazuje, aby se druhého dne přesunuli za ním do Hranic. Místo srazu mělo být u učitele Jaromíra Pukla, Bartošova zpravodajského důstojníka v okrese Hranice, jak bylo už dříve uvedeno.

Velitel Bartoš se s Vojtou Zicháčkem vydali do Hranic, aniž by věděli, že učitel Pukl byl zatčen.²⁵ Adresu Jaromíra Pukla měl u sebe člen skupiny **EMBASSY**, který byl zatčen 22. prosince v Olomouci. [1.3 s. 252] Gestapo se okamžitě vydalo do Hranic, zatklo Jaromíra Pukla, jeho manželku i dcery [2.8 s. 231] a několik dní číhalo v jejich bytě. Jen šťastnou náhodou se velitel skupiny CLAY spletl a při hledání Puklova domu vešel do domu vedle. Jednou kolemjdoucí paní byl upozorněn na léčku gestapa v učitelově bytě. Velitel se rychle vytratil a hvízdal na Zicháčka, aby ho následoval zpět. Naštěstí druhý, kteří je následovali do Hranic, neminuli. Zachytili je na půl cesty mezi Hranicemi a Opatovicemi. Spolu se vydali k Zicháčkově tetě, k Zapletalům do Mrlínku. Konečně se dostali do tepla a mohli si ošetřit omrzlá chodidla.

Po neúspěchu v Hranicích padlo rozhodnutí kraj pod Hostýnem opustit. Velitel Bartoš a šifrant Štokman se dohodli, že ráno odjedou vlakem do velitelova rodného kraje, na moravské Slovácko, zatímco Čestmír Šikola zůstane v Blazicích a vyčká dalších pokynů. Později vzpomínal: „*Následující dny jsem prožil pod ochranou velitele blazické četnické stanice Synka. Silvestra roku 1944 jsem oslavil v podkrovní světnici pod duchnou takřka přimrzlou ke zdi. Můj hostitel měl dole návštěvu a já v tichu zimní noci vzpomínal na veselou oslavu konce minulého roku v Alžíru na mořském pobřeží. Tehdy mi ovšem vadilo spíše horko. Nyní jsem uvažoval, co přinese rok 1945.*“ [1.1 s. 40]

Hájek 5. ledna 1945 obdržel korespondenční lístek se sdělením „Můžete si přijet pro víno“ a hned ten večer ho donesl Šikolovi. Znamenalo to, že Bartoš a Štokman jsou v bezpečí a on má jet vlakem do Moravské Nové Vsi. Na druhý den se s vesničkou rozloučil. Jel do Moravské Nové Vsi bez zavazadel, bez radiostanice, ta zůstávala v Blazicích, u Hradilíků. [7.1 s. 5] „Naposledy jsem se ohlédl směrem k Hostýnu a napravo směrem k Dřevohosticím a Blazicím s myšlenkou, jestli se ještě někdy v budoucnosti setkám se statečnými přáteli, kteří nás přijali jako své a riskovali vše...“ [1.1 s. 41, 1.2 s. 219]

Zatýkání v Bystřici pod Hostýnem pokračovalo i po odchodu parašutistů. [1.2 s. 282] V polovině ledna byl zatčen Arnošt Sluka, 13. února Oldřich Procházka. Dne 28. února uvázli ve spárech gestapa ředitel školy Josef Brada, odborný učitel Josef Novák, školní inspektor František Úlehla a úředník Oldřich Dolák, neúnavný organizátor finanční a materiální pomoci odbojářům v ilegalitě. Později, 8. března 1945, gestapo zatklo učitelku chlapecké měšťanské školy a bývalou spolupracovnici skupiny CLAY **Marii Ševčíkovou**. Byla zavražděna 10. dubna 1945 v Mauthausenu ☹.

Za záchranu zatčených intervenoval starosta města Bystřice pod Hostýnem Ernst Lustig na nejvyšších nacistických místech, ale bezvýsledně. [6.1 s. 316, 326] Podle vzpomínek paní Bohuslavy Zicháčkové byl starosta německé národnosti. Dodala, že byl: „velice slušný... nikomu neubližoval.“ [1.1 s. 95] Přimluvil se za bystřické lékaře MUDr. Vytrhlíka a MUDr. Starého, kteří byli uvězněni, když gestapo zjistilo, že léčili partyzány. [1.1 s. 106] Oba lékaři, jakož i paní doktorka Stará a téměř všichni bratři

²⁵ Den po zatčení Jaromíra Pukla přišel do jeho bytu npor. Václavík. Sotva vešel do dveří, gestapák Knoll a jeden německý četník mu nasadili pistole na spánek i na prsa. Jeden z nich ho prohledával a ptal se na cigarety. Ty neměl, ale že má doma trochu slivovice a hned ji může přinést. „A co, když se nevrátíte?“ ptal se gestapák. „Nemám důvod, proč bych se neměl vrátit.“ Václavík měl palírnu až v Horních Nětčicích a tak zašel za svým obchodním společníkem, půjčil si tři flašky a vysvětlil mu situaci. Aby všechno oznámil št. kpt. Žákovi, kdyby se nevrátil. Pak se při slivovici od Knolla dozvěděl, jak byli Puklovi odvedeni. Gestapák nabyl přesvědčení, že Václavík je naprosto neškodný občan. Když byl později znovu hledán, odešel npor. Václavík do ilegality. [1.2 s. 298]

a sestry bystrického Sokola, se podíleli na sbírkách, vyhledávání úkrytů a organizování útěku ohrožených odbojářů či pomoci anglickým letcům, kteří unikli ze zajetí. [6.1 s. 294]

Na bystrickém hřbitově je pomník popravených spolupracovníků skupiny CLAY a na zdi kostela jsou připomenuti na seznamu padlých ve světových válkách. Na nádražní budově je pamětní deska věnovaná památce por. pěch. Jana Marka, spolupracovníka skupiny CLAY, vojenského velitele pro okres Holešov, který byl 5. ledna 1945 na místě ubit gestapem ☹.

Náhrobek se jmény bystrických odbojářů popravených v Mauthausenu 10. dubna 1945 ☹

Hrob rodiny Ševčíkovy a Obhlídalovy se vzpomínkou věnovanou Marii Ševčíkové. Fotografie: Ondřej Křížan-Hasilík.

9. Přesun skupiny na Moravské Slovácko, spolupracovníci v Tvrdonicích a v okolí

Σ Ústup není prohra

František Straka st.

[1.2 s. 288n, 1.11 s. 799]

Přesun skupiny CLAY vedl k postupnému zesílení spolupráce sítě jejích spolupracovníků v místních skupinách *Tajné vojenské a civilní organizace* (TVCO) s partyzány. [2.8 s. 237] Antonín Bartoš nadále pomocí spojek udržoval spojení do Bystřice pod Hostýnem. Až do zatčení 9. února 1945 byl hlavní spojkou Jan Filip.

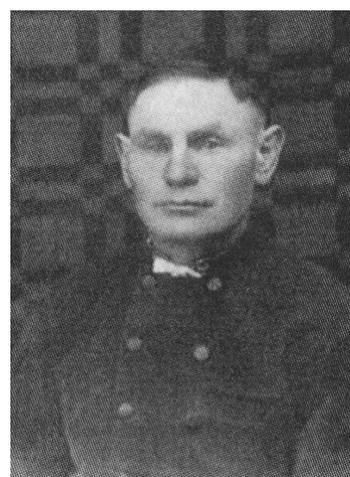
Antonín Bartoš a Jiří Štokman se dopravili vlakem do Moravské Nové vsi a pěšky do Tvrdonic ke Strakům: „Teto, já su *Babiňák*. Je doma Franta?“ Bartošův kamarád sice nebyl doma, ale jeho rodiče, František Straka st. a jeho manželka *Babiňáka* srdečně přivítali a pozvali dovnitř i jeho druha. [1.1 s. 121, 1.2 s. 217] O své práci pro skupinu CLAY jim syn, který působil jako zpravodajský důstojník pro okres Hodonín (tajná značka písmeno F, Franta [1.2 s. 11]) nevyprávěl, ale nyní s obdivem poslouchali, co Antonín Bartoš s druhy daleko od domova prožili. Hostům slíbili, že se o nich nikdo nic nedozví a nechali je přenocovat. Delší ubytování však nepřicházelo v úvahu, protože kolem bylo rušno, ve stavení byla pošta.

[František Straka ml.](#) se brzy ráno vrátil ze služby a parašutistům našel úkryt u dobrých známých, na statku *U Poláčků*. Tam bydlela Poláčková dcera provdaná Stibůrková s manželem Rudolfem i její bratři František a Vojtěch. Dne 6. ledna 1945 dorazil do Tvrdonic i Čestmír Šikola. Antonín Bartoš se snažil obnovit část přerušovaných kontaktů a navazovat nové. Postrádali však radiostanici. Její přesun z Blazic organizoval Jan Filip.

V Blazicích ji vyzvedl Bohumil Mikulěnka a ve Zlíně ji předal odbojovému pracovníkovi Bolkovi. Ten se setkal ve Starém Městě s Filipem a na smluvené heslo mu ji předal. Filip s ní odjel vlakem do Moravské Nové Vsi, kde čekal Josef Poláček s povozem a dopravil ji do Tvrdonic. [1.2 s. 225]

Josef Poláček [1.2 s. 288n.]

Manželé Marie a Rudolf Stibůrkovi [1.2 s. 288n, 1.11 s. 799]

Josef Poláček a Rudolf Stibůrek byli popraveni v Mauthausenu 10. dubna 1945 ☹.

František a Vojtěch Poláčkoví byli v hledáčku gestapa, avšak konspirativní organizace zapracovala na výbornou, a tak mohl radista Šikola 20. ledna, po třítydenní přestávce, opět vysílat do Londýna. Od Poláčků vysílal Č. Šikola pětkrát. Bylo zjevné, že v chalupě je příliš mnoho lidí a časté docházení kurýrních spojek a spolupracovníků se stávalo nápadným a nebezpečným.

Neúnavný František Straka ve spolupráci s Janem Benešem, starostou Sokola v Hruškách, našel pro Šikolu a Štokmana ubytování v Hruškách v domku, který patřil řezníku Františku Strouhalovi. [1.2 s. 227] Za tmy se tam přesunuli a radista Šikola vezl radiostanici na sáňkách. Bartoš zůstal u Poláčků.

František Strouhal [1.11 s. 801]

Bohumil Strouhal (Fotografie: Jiří Daněk)

Na základě vyšetřování ve Zlíně za pomoci konfidenta Josefa Ekhlera se ale podařilo gestapu odhalit zlínské pomocníky skupiny CLAY. Došlo k několika zatčením, mezi nimi i spojky, obstarávající spojení mezi Zlínem a Tvrdonicemi, teprve 22letého Jana Hasila z Tvrdonic. [1.11 s. 800] Po tvrdých výsleších gestapo zjistilo, kde se parašutisté v Tvrdonicích ukrývají. [7.2] Brutální postup gestapa i následující dramatické události popsal ve svých vzpomínkách František Straka ml. [1.1 s. 123]

V noci z 8. na 9. února 1945 zatýkácí komando brněnského gestapa posílené příslušníky výcvikové jednotky SS přepadlo usedlost Poláčkových v Tvrdonicích. V pátek 9. února brzy ráno budila paní Stibůrková Antonína Bartoše: „*Tondo, honem pryč, je tu gestapo, jsou všude.*“ Tonda vyskočil oknem do zahrádky, odkud se dostal na silnici. Došlo k přestřelce. Bartoš jednoho esesmana zabil a dvěma způsobil těžká zranění. Bartoš běžel po zledovatělé silnici k mlýnu. Gestapáci a SS-mani po něm stříleli. Náhle Bartoš uklouzl a spadl. Myslel, že je zraněn. Necítil ale žádnou bolest. Ohlédl se, ale nikdo ho nepronásledoval. Gestapáci si mysleli, že je Bartoš vyřízen a vrhli se na prohlídku domu, kde očekávali další parašutisty. Antonín Bartoš se vmísil mezi dělníky spěchající do Hrušek na nádraží k vlaku a došel až ke Strouhalům. [1.2 s. 231] Společně s Bohumilem Strouhalem šli do domku k ostatním. Situace byla kritická. Nikdo nevěděl, zda gestapo nenasadí psy, kteří budou po Bartošovi slídit. Museli se rychle rozhodnout. Cítili se jako v kleci, ale věděli, že nemohou opustit úkryt. Vlaky a silnice byly nepochybně kontrolovány.

Především bylo nutné zjistit, jaká je situace v Tvrdonicích. Vypravil se tam František Úlehla, člen ilegální organizace *Moravská rovnost*. [2.8 s. 163] Asi za půldruhé hodiny přinesl vzkaz, že byli zatčeni František a Vojta Poláčkovi, Rudolf Stibůrek a také Jan Filip, který se ukryl do sklepa.²⁶

Velkou úlevou pro všechny byla zpráva, že na poradě nacistických bezpečnostních činitelů v Hodoníně bylo upuštěno od úmyslu zastřelit pro výstrahu všechny muže z Tvrdonic. Zatčení a později popraveni však byli všichni bratři Poláčkovi ☹☹☹ i Rudolf Stibůrek ☹. Spojka Jan Hasil byl zatčen dříve. Spolu se všemi účastníky transportu KL 3, viz níže, byl zavražděn v Mauthausenu ☹.

František Poláček
[1.2 s. 288n,
1.11 s. 799]

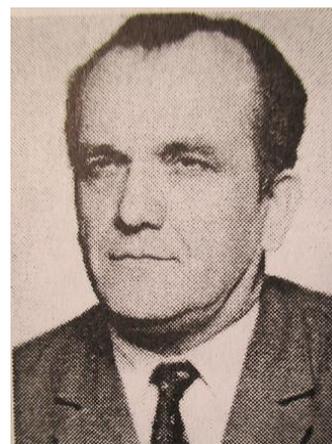
Vojtěch Poláček
[1.2]

František Imrich [1.11 s. 802]

Martin Imrich

Josef Imrich

Po zásahu gestapa, než nadešel večer, zajistil František Úlehla nový úkryt parašutistům u členů odboje v Prušánkách. Hlavou i duší ilegálních spolupracovníků v Prušánkách byl František Imrich, ale nemalou zásluhu na ukrývání desantu CLAY měli i jeho bratři Martin a Jožka. František byl zapojen do komunistického odboje. K Martinovi Imrichovi, který bydlel v Josefově u Prušánek, [1.11 s. 804] se po jednom přenocování u odbojáře Řehánka uchýlil velitel Bartoš [1.2 s. 239] a setkal se u něj i s jeho bratrem Františkem. Vyměnili si názory na spolupráci *Františka Šmída* s gestapem. U Martinova bratra Josefa [1.11 s. 803] se skrýval Jiří Štokman. Domluvili se na přesunu velitele Bartoše k Josefovi

²⁶ Jan Filip, neúnavná spojka skupiny CLAY, byl spolu s dalšími bystrčickými odbojáři, mezi nimiž byla i Marie Ševčíková, odvezen do Kounicových kolejí v Brně a dále *do Mauthausenu*, kde byl 10. dubna 1945 popraven ☹. Ač při výsleších surově týrán, nikoho neprozradil. Díky jeho mlčení zůstala desítka jiných odbojářů naživu.

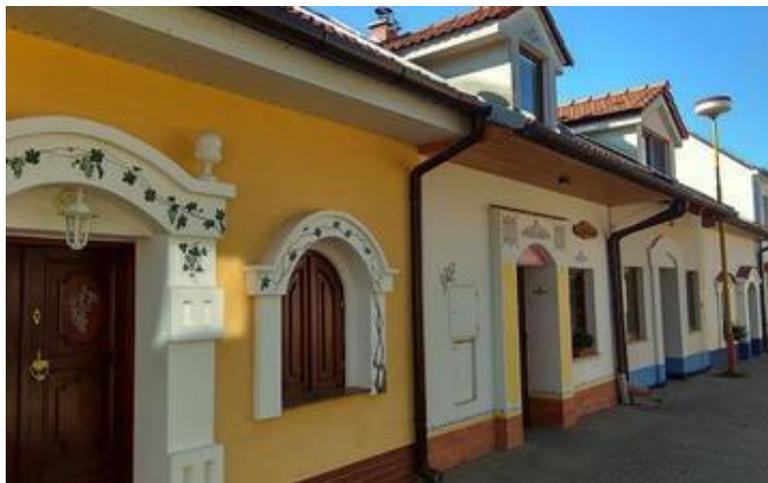
Imrichovi do Prušánek a obou jeho spolupracovníků do Josefova k Martinu Imrichovi, avšak radista Šíkola se v Josefově záhy stěhoval k Slávkovi Dřevěnému, k němuž pak byla od Strouhalů z Hrušek dopravena vysílačka. [1.2 s. 243] Příjemnější než časté změny úkrytů byla setkání ve vinném sklepě v Nechorech.

Vítězslav Dřevěný. Za poskytnutí této i předcházejících tří fotografií autoři děkují paní Marii Filipi a paní Blaženě Imrichové.

Imrichovi byli výborní organizátoři a týden po událostech v Tvrdonicích se skupině podařilo vysílání obnovit. Gestapo však útočilo dál, tentokrát se soustředilo na komunistický odboj. V únoru zatkl v Moravské Nové Vsi elektrotechnika Kovaříka, který dodával náhradní součástky a chystal náhradní zdroj napětí pro vysílač. [1.1 s. 46, 1.2 s. 246] Dne 20. března 1945 byl v Hodoníně zatčen Antonín Bayer, okresní vedoucí ilegální komunistické strany a **Moravské rovnosti**. František Imrich byl napojen na Antonína Bayera, [1.2 s. 245] a jelikož ten věděl, kde se skupina zdržuje, i s kým spolupracuje, bylo vyhlášeno heslo: *Všichni do polí*, přesněji řečeno do vinohradů. Měli k dispozici velkou boudu

Dřevěných, která stála na kraji rozsáhlých vinohradů a byla z ní vybudována úniková cesta. [1.2 s. 254] Dnes ve vinohradech vládne idyla, pominulo nebezpečí i chátrání.

Nechory v roce 2017.
(foto Palisek, Mapy.cz)

Z vinohradů docházel v noci Čestmír Šíkola do Prušánek do sklepa Františka Mazucha, odkud uskutečnil několik rádiových spojení s Londýnem. Před Velikonocemi 1945 přišla z Londýna depeše, aby se výsadek CLAY přesunul do Zlína. Přesun se uskutečnil na Velký pátek [9.2 s. 5, 6.1 s. 380] třemi auty. Potřebná povolení pro jízdu vyřídil **František Foukal**.

Večer dorazili k nic netušící paní Karle Vankové, [1.2 s. 260] přesněji Wannekové. Na Bílou sobotu (31. března) bylo gestapo zaneprázdněno krvavou akcí na Žabárně mezi Fryštákem a Holešovem. Gestapáci tam přijeli zatknout partyzánky, jejichž přítomnost měl gestapo vyradit František Foukal. ☹ [6.1 s. 386] Byly to hrdinské radistky Naděžda Kolbinová a Nina Dunajevská, které se po obklíčení a přestřelce samy zastřelily.

Zatím u paní Vankové parašutisté CLAY rozbalili vysílačku a radista začal odesílat depeše. Bylo to vlastně poslední spojení EVY s Londýnem. Přišel je varovat František Novák ml. a opravdu mohli pozorovat, že dům je střežen. [6.1 s. 388] Hostitelka utíkala hledat bezpečný úkryt a sotva se zešeřilo, dovedla je do bezpečí ke svým rodičům v Mostní ulici. Únik s vysílačkou nebyl jednoduchý, ale vydařil se výborně. Kpt. Bartoš po válce hlásil: „Skutečně druhého dne ráno už nás u paní Vankové hledalo gestapo. Protože tato byla zapsána jako Němka a nic u ní nenašli, nechali ji na svobodě. Ráno dostali jsme od ní vzkaz, že musíme okamžitě zmizet... Rozhodli jsme se vrátit na jižní Moravu. Stanici zakopali rodiče paní Vankové, a podél Dřevnice šli jsme k Baťovu přes Napajedla a po polních cestách do Čejkovic ke kaplanovi Skalníkovi. Tuto cestu jsme urazili za dva dny a noci bez stravy.“ [7.2 s. 25]

Dále podle radisty Šikoly: „V Čejkovicích skryli jsme se na tři dny u rodiny Kůrkovy, pak se nás vzorně ujal kpt. v záloze, legionář V. Pazderka a opatřil nám místo v bunkru u Čejče, kde nás jídlom zásobovala rodina Koskova.“ Právě paní Kosková z č. 72 v trati *Za jezerem* jim nosila jídlo. [9.1 s. 283] „Prostřednictvím V. Pazderky pokusili jsme se o převoz vysílačky ze Zlína. Pro věc ochotně pracovala Pazderkova 18letá dcera Libuše a spojka z Napajedel Vašín. Ten zjistil, že továrník Novák ze Zlína bez našeho souhlasu odvezl stanici EVA do neznámého místa. V tu dobu nacistický Wehrmacht již z našeho prostoru ustupoval a příchod Rudé armády nás zastihl dne 14. dubna 1945 v *Prušánkách*. Tím byla skončena naše ilegální činnost, přesně den a rok po našem přistání na domácí půdě.“ [7.1 s. 7] Krátký přehled činnosti skupiny byl sepsán Janem Šupálkem. [9.2 s. 3]

[9.1] Tomáš Dvořák: *Dvěma totalitami k obnově demokracie*. Čejč dnes, Zpravodaj Obecního úřadu, podzim 2000, s. 10.

[9.2] Jan Šupálek: *Operace Clay-Eva*. *Ratíškovický zvon* 2/1998.

10. Konec války: události, poohlédnutí za zrádci, ztráta suverenity, pronásledování nekomunistů

Σ Důvěřivost je špatný rádce (začátek konce)

10A Přehled událostí a dat

Anšlus Rakouska	12. 03. 1938
Mnichovská dohoda	30. 09. 1938
Vpád nacistických vojsk, obsazení Sudet	01. 10. 1938
Održení Slovenska a útok Maďarska na Podkarpatskou Rus	14. 03. 1939
Vznik Protektorátu Čechy a Morava	15. 03. 1939
Počátek maďarsko-slovenské tzv. <i>Malé války</i>	23. 03. 1939
Podepsání paktu Ribbentrop-Molotov	24. 08. 1939
2. světová válka: napadení Polska Wehrmachtem a Slovenskou armádou	01. 09. 1939
Vpád Rudé armády do Polska	17. 09. 1939
Ilegální napadnutí Finska Sovětským svazem (Zimní válka)	30. 11. 1939
Útok Wehrmachtu na Dánsko a Polsko	09. 04. 1940
Útok Wehrmachtu na západ, přes Benelux	10. 05. 1940
Uznání prozatímního čs. státního zřízení Velkou Británií	21. 07. 1940
Neúspěšné ukončení leteckých útoků Luftwaffe v bitvě o Británii	31. 10. 1940
Vyvrcholení bombardování civilních cílů Luftwaffe v Británii (Coventry)	14.–15. 11. 1940
Příchod budoucích členů skupiny CLAY do Liverpoolu	10. 07. 1940
a počátek výcviku pod vedením Ministerstva národní obrany (MNO)	květen 1941
První vlna výsadek organizovaných MNO	jaro 1941
První operace s výsadkářem: BENJAMIN – s dopadem v Rakousku	15. 04. 1941
Výše seskoků	200–300 m
Použitá letadla <i>Royal Air Force</i>	bombardér Halifax
a jejich užitečný náklad a dolet	1,1 t; 3 000 km
Počet operací s výsadkáři** a počet zúčastněných čs. vojáků	39 resp. 102
počet ztrát na životě mezi nimi před ukončením války***	50 (49 %)
Nejznámější výsadek: ANTROPOID	29. 12. 1941
datum atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha	27. 05. 1942
Počátek <i>vyhlazení Lidic</i>	09. 06. 1942
Kapitulace Wehrmachtu (polní maršál Friedrich Paulus) u Stalingradu	31. 01. 1943
Kapitulace italské armády	08. 09. 1943

Výsadek CLAY-EVA mezi Hostišovou a Mysločovicemi	13. 04. 1944
První vysílání EVA	30. 04. 1944
Vysílání a přijímání depeší EVA v Blazicích	1. 9. – 18. 11. 1944
Den D, invaze spojenců, začátek bitvy o Normandii	06. 06. 1944
Začátek Slovenského národního povstání (SNP)	29. 08. 1944
Začátek Karpatsko-dukelské operace	08. 09. 1944
Osvobození Užhorodu	27. 10. 1944
Konec SNP	28. 10. 1944
Osvobození Košic	20. 01. 1945
Zničení centra a velké části periferie Drážďan leteckými nálety	13. – 15. 02. 1945
Košický vládní program	05. 04. 1945
Poslední výsadek (operace BAUXITE)	23. 03. 1945
Poslední vysílání EVA (Zlín)	31. 03. 1945
<i>Počátek osvobození Moravy Rudou armádou:</i>	
osvobození Lanžhotu,	11. 04. 1945
osvobození Opavy	22. – 24. 04. 1945
Vyvěšení rudé vlajky na budově Říšského sněmu (<i>Reichstagu</i>) ve 22:00	30. 04. 1945
Začátek Květnového povstání: v Přerově	01. 05. 1945
Kapitulace Berlína	02. 05. 1945
Začátek Pražského povstání	05. 05. 1945
Osvobození Blazic	07. 05. 1945
Kapitulace německé posádky v Praze sepsaná v 16:00 hod ²⁷	08. 05. 1945
Kapitulace Třetí říše v Remeši, s účinností od 23:01 hodiny	08. 05. 1945
Vstup sovětského vojska do Prahy v časných ranních hodinách	09. 05. 1945

* *Ministerstvo národní obrany v Londýně bylo vedeno div. gen. Janem Sergějem Ingrem. [1.8 s. 110] Větší část výsadek na Slovensko organizovala čs. vojenská mise v Moskvě; původně kvůli omezení doletu letadel.*

** *Účastník operace KARAS byl parašutista, avšak z Cařihradu do Bratislavy dorazil pozemní cestou.*

*** *Během války dosáhly ztráty na československých vojácích 70 tisíc a na civilistech 20 tisíc osob.*

10B Oběti spolupracovníků CLAY na konci války

Od 4. ledna 1940 do 19. dubna 1945 využívala řídící [úřadovna brněnského gestapa Kounicovy koleje](#) (*Kaunicovy koleje*, někdy i *Kouničky*) v Brně-Žabovřeskách jako policejní věznici. [10.1] Za tu dobu jí prošlo více než 35 000 vězňů, převážně odbojářů, ale i válečných zajatců ze Sovětského svazu, Velké Británie, Spojených států a dokonce dva letci z Austrálie. Na základě seznamů sestavených jednotlivými referáty gestapa byl 7. dubna 1945 vypraven z Kounicových kolejí v Brně zvláštní [transport](#)

²⁷ [10.3 Josef Kotrlý: *Moje účast v Pražském povstání*, s. 76]

vězňů (KL 3) do koncentračního tábora Mauthausen. V tomto transportu bylo celkem 235 osob, [10.1 s. 66, 2.8 s. 234] patřili mezi ně zejména zatčení příslušníci a spolupracovníci partyzánských oddílů, podporovatelé parašutistických skupin a účastníci odbojového hnutí na Moravě. Všichni byli 10. dubna 1945 v Mauthausenu zavražděni ☹. Mezi usmrčenými bylo i čtyřicet spolupracovníků výsadku CLAY ☹ z Bystřice pod Hostýnem, Hranic, Tvrdonic, Zlína, Vsetína, Valašského Meziříčí i okolí. Jednalo se o 7 členů Sousedíkovy organizace ☹, 19 členů skupiny Michala Malíka ☹ a dalších odbojářů z různých moravských měst a obcí. [10.2]

10C Před osvobozením Prahy

Když se válka chýlila ke konci a na Moravu se blížila na severu přes Jablunkovský průsmyk a od jihu podél řeky Moravy Rudá armáda a před ní ustupující nacistické vojsko, byla skupina CLAY zbavena možnosti vysílat. Po útěku ze Zlína bez vysílače EVA se její členové ukrývali v podzemním krytu v polích u Čejče, protože zdejší vesnice byly zaplaveny vojáky Wehrmachtu. [1.2 s. 266] Až se rozneslo, že Lanžhot byl osvobozen, jako by blesk udeřil: „Jdeme do Prušánek, Juro, Čiki, a odtud k nám, do Lanžhota, co tomu říkáte?“, „Jdeme!“ odpověděli. V Prušánkách, které byly osvobozeny 14. dubna, právě rok po jejich příchodu do Protektorátu, se radostně setkali s mladým Františkem Strakou. Velitele to táhlo domů, za matkou, za bratrem, za snoubenkou. Nic ho nezadrželo. Tehdy velitel Bartoš, ani ostatní parašutisté a vůbec celý západní odboj ještě nevěděli, že válečný stav pro ně neskončil v květnu 1945, ale že bude trvat dalších několik desetiletí. Jejich nesmírné zásluhy o naši nezávislost mohly být oceněny až po listopadu 1989. [1.7 s. 11]

Doma však kpt. Bartoš nezůstal dlouho, cesta ho vedla do Košic. Tam byl 20. dubna přijat u náčelníka hlavního štábu, divizního generála Bohumila Bočka.²⁸ „Pane generále, hlásím, plukovník Pavlíček předvádí velitele parašutistické skupiny CLAY-EVA kapitána Bartoše,“ a ten pokračoval: „Pane generále, kapitán Bartoš, velitel parašutistické skupiny CLAY-EVA hlásí: skupina seskočila v dubnu 1944. Postavila zpravodajskou a vojenskou organizaci od Břeclavi k Ostravě. Udržela radiotelegrafní spojení po celý rok. Odeslala osm set depeší, přijala tři sta pokynů. Připravila výsadky zbraní. Má zatím tři mrtvé – poručík Marek, Sousedík, kapitán Měšťan a padesát nezvěstných. Skupina beze ztrát.“ [1.2 s. 269, kap. 12 B a 12D]

Náčelník hlavního štábu přistoupil k oběma důstojníkům a stiskl jim pravice. Skupina CLAY-EVA skončila svůj úkol se ctí. Oba důstojníci pak v přátelském rozhovoru rozebírali půl druhého roku trvající události od jejich rozloučení v Anglii.

Už 25. dubna se na zničeném mostě přes Labe v Torgavě (Torgau) setkali sovětští a američtí vojáci. Zakrátko, 30. dubna, se ve svém berlínském bunkru zastřelil Hitler. Válečné běsnění však ještě neskončilo. Muži, kteří odmítli ve Wehrmachtu bojovat, byli veřejně popraveni. Na výstrahu byli věšeni na stromy nebo kandelábry. Tak byl v Berlíně, v Uhlandstrasse, koncem dubna 1945 popraven sedmnáctiletý kluk ☹, který měl narukovat a esesáci ho vyslídili ve sklepě.²⁹ Válka skončila teprve 8. května 1945, ve 23:01. V tomto okamžiku podepsal generálplukovník Alfred Jodl v Remeši bezpodmínečnou kapitulaci všech německých vojenských jednotek.³⁰

²⁸ Legionář a významný účastník západního odboje; v únoru 1948 podpořil gen. Ludvíka Svobodu, podporoval poúnorové čistky v armádě, a v roce 1952 byl zatčen a odsouzen k doživotnímu žaláři.

²⁹ Teprve v roce 1991 rozhodl Spolkový sociální soud (Bundessocialgericht), že popravy kvůli proviněním dezercí z nacistické armády a podkopávání obranyschopnosti byly zločinem (originální text v němčině).

³⁰ Předtím gen. Dwight David Eisenhower (zv. Ike) odmítl separátní mír Německa se západní aliancí.

10D Květnové a Pražské povstání

Květnové povstání vzplálo víceméně spontánně na různých místech. Snad k prvnímu pokusu povstalců odzbrojit místní okupantskou posádku došlo **1. května v Přerově**. [2.8 s. 263] Přerovské povstání bylo krvavě potlačeno. Olomoucké gestapo v pozdních hodinách 2. května bez soudu na rozkaz státního ministra K. H. Franka popravilo 21 povstalců ☹, mezi nimi členy Revolučního národního výboru. Na následky násilného výslechu zemřel jako 22. oběť obchodník Josef Beneš. [1.2 s. 293, 2.8 s. 272] Mezi dalšími zatčenými byl i plk. František Rakovčík, avšak k dalším popravám vzhledem k defenzivě okupantů již nedošlo. Typickým **projevem nadřazenosti** sovětského velení bylo rozhodnutí partyzánského velitele Dajana Bajanoviče Murzina, podle kterého velitelé **Přerovského povstání** měli být okamžitě zatčeni. [2.8 s. 266] Velitel Murzin vynikal krutostí a prchlivostí, jejíž obětí se stal ne jeden zajatec, ale také partyzán Dolinov a nešťastnou náhodou též Ladislav Češek. [6.1 s. 327, 10.4 s. 23] Ten byl výstřelem zraněn, během ošetřování byl vypátrán gestapem a posléze popraven.

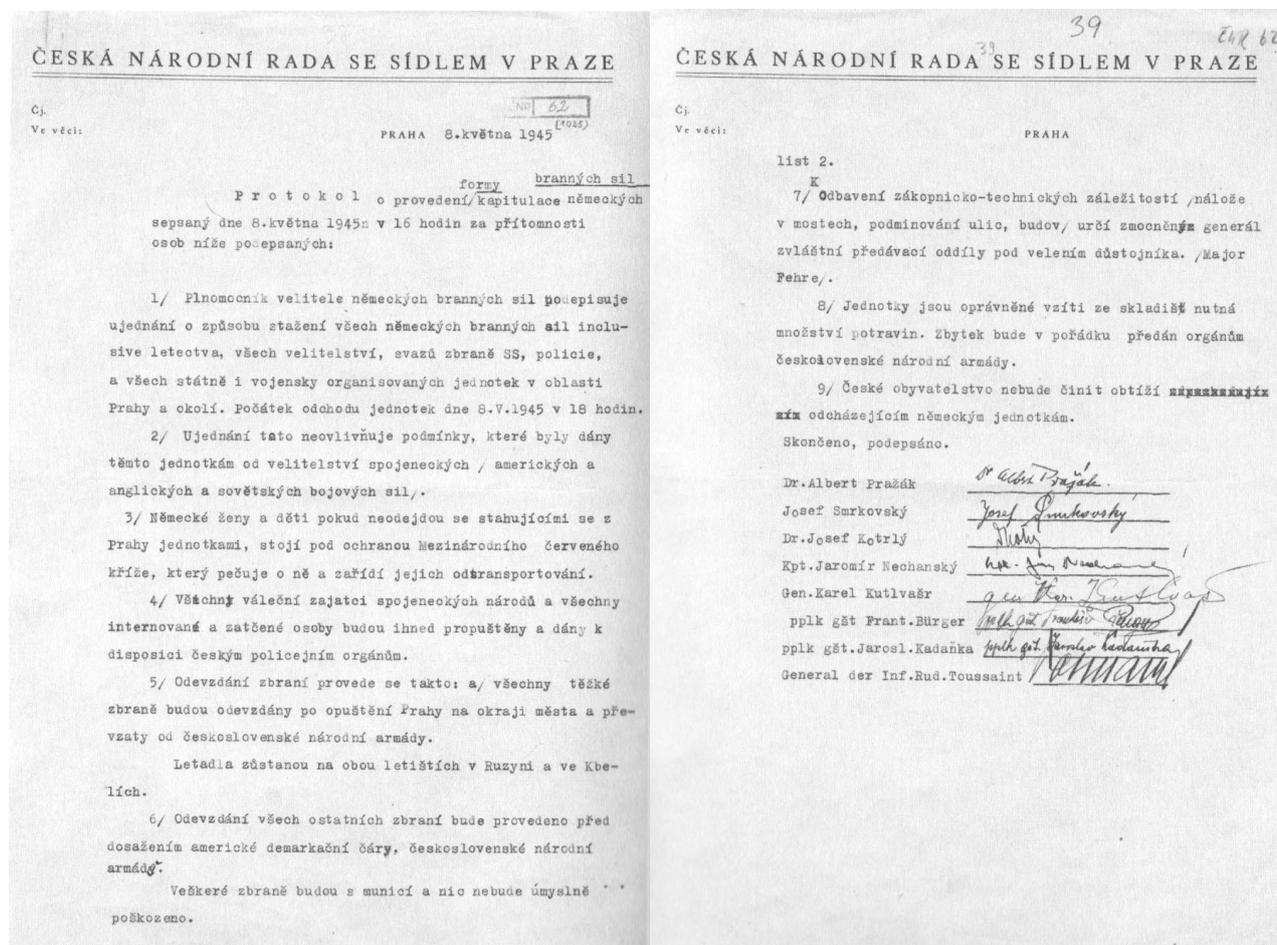
V Praze i Plzni vypuklo **Květnové povstání českého lidu** proti okupantům v časných ranních hodinách 5. května. O den později Plzeň obsadily jednotky americké 16. obrněné divize, zatímco slabě ozbrojení pražští povstalci odolávali krutě bojující přesile. V jejich čele stálo **Vojenské velitelství Velké Prahy**,³¹ které politicky i vojensky podléhalo **České národní radě** (ČNR). Parašutista **Jaromír Nechanský** (operace PLATINUM – PEWTER) byl velitelem vojenské sekce ČNR a v Plzni se pokoušel získat pomoc americké armády pro Pražské povstání, avšak přes počáteční rozhodnou snahu gen. Pattona **povstalcům nemohlo být vyhověno**, zřejmě kvůli závazkům mezi spojenci. Ani ČNR nebyla v tomto postoji jednotná. Místopředseda ČNR **Josef Smrkovský pomoc odmítl** [10.3 Josef Smrkovský: Vzpomínky na Květnovou revoluci, s. 173] a americkou průzkumnou hlídku poslal zpět do Plzně. Přitom zůstává sporné, zda byl k samostatnému jednání v tak závažné otázce zmocněn, nebo zda jednal sám za sebe, případně zda se řídil instrukcemi z Moskvy. Na straně Američanů poté vrchní velitel západních spojeneckých armád **Dwight D. Eisenhower** po výměně telegramů s gen. Antonovem pomoc za linii dohodnutou se Sovětskou armádou už 6. května vyloučil. [10.3 Otakar Machotka: Česká národní rada za revoluce, s. 40] Prezident Truman tedy nedbal dřívějšího **návrhu Winstona Churchilla**, nejspíše v očekávání spolupráce se Sovětským svazem v boji proti Japonsku.

Pod vedením ČNR se povstalcům podařilo vybudovat na dva tisíce barikád [10.3 Oskar Pejša: Vzpomínka na Pražské povstání, s. 100] a ovládnout informační kanály, a tím navzájem izolovat roztroušené německé jednotky. Ve svízelné situaci s počáteční a účinnou podporou ze strany **Ruské osvobozené armády**³² [10.3 Otakar Machotka: Česká národní rada za revoluce, s. 44], pod vlivem zpráv o postupu Američanů na západě Čech a o dobývání Berlína Rudou armádou dosáhli největšího úspěchu: kapitulaci německé pražské posádky. K podepsání dokumentu došlo v odpoledních hodinách 8. května po konečném jednání velitele okupantské posádky **gen. pěch. Rudolfa Toussainta**

³¹ Byla to složka domácího vojenského odboje Národní obrany, který v tom čase vedl **gen. František Slunečko** s krycím jménem *Alex*. Od 30. dubna působil v Praze a vojenským velitelstvím Velké Prahy pověřil **gen. Karla Kutlvašra**. Gen. Slunečko se dostal do kontaktu s ČNR a podřídil se jí. Kutlvašr jmenoval náčelníkem svého štábu **pplk. gšt. Františka Bürgera (Bartoše)**. Mezi úspěšné akce povstalců patřilo budování barikád, zapojení větších organizovaných skupin jako protiletecké ochrany, obsazení rozhlasu, nádraží, spojů i ČTK a odzbrojování německých posádek.

³² Šlo o tzv. vlasovce, ačkoliv jejich velitel boj proti Němcům odmítl. Část vlasovců se pod velením **Sergěje Kuzmiče Buňáčenka** přidala k povstalcům, pomohla jim vydržet v nerovném boji proti okupantům a získat silnou pozici pro vyjednávání ČNR s velitelem okupantské posádky. Především Buňáčenkovi vlasovci porazili německou posádku pražského letiště. [10.3 Oskar Pejša: Vzpomínka na Pražské povstání, s. 104] Z politických důvodů však ČNR nemohla a nechtěla vlasovce zaštitit a jejich další pomoc 7. května odmítla. Ti pak Prahu opustili a vzdali se americké armádě.

s ČNR. Za ČNR podepsali Dr. Albert Pražák, Josef Smrkovský,³³ JUDr. Josef Kotrlý, kpt. Jaromír Nechan-
ský, gen. Karel Kutlvašr, pplk. gšt. František Bürger zv. Bartoš a pplk. gšt. Jaroslava Kadaňka (Kadainka)
a za poražené gen. pěch. Rudolf Toussaint. Následkem kapitulace vzrostl počet zajatých vojáků na
135 000. Dohodou jim bylo dovoleno opustit Prahu a vydat se do rukou americké armády. [10.3
Otakar Machotka: Česká národní rada za revoluce, s. 52]

Faksimilie protokolu o provedení formy kapitulace nacistických branných sil na území Prahy z 8. května 1945 s podpisy 7 členů ČNR a gen. pěch. Rudolfa Toussainta [10.3 František Schwarzenberg: Úvahy a vzpomínky účastníka, s. 142, 1.7 s. 59, 1.8 s. 107]

V Pražském povstání přišlo o život na naší straně asi 2 800 Čechoslováků a 300 vlasovců a straně protivníka 1 000 nacistických okupantů. Rozhodné vystoupení povstalců a jejich představitelů přimělo nacisty k zastavení bombardování a ke kapitulaci. Zachráněno bylo na sto tisíc životů na obou stranách barikád, zachráněno bylo město, skončilo barbarské zabíjení civilistů. Praha byla osvobozena dříve, než do města dorazili sověští osvoboditelé. Každému bylo jasné, že nebýt spojeneckých vojsk

³³ Na konci války se Josef Smrkovský proti vůli dalších členů ČNR postaral o to, aby dělnické milice nebyly odzbrojeny [10.3 Josef Kotrlý: Moje účast v Pražském povstání, s. 80] a v únorových dnech roku 1948 byl zástupcem velitele Lidových milic, Klementa Gottwalda.

na německém území, nebyť sovětské armády blížící se k Praze, německá posádka by před chabě vyzbrojenými povstanci nekapitulovala. Jenže po únoru 1948 měla kapitulace dohru. Komunisté na přání jejich sovětských pánů české signatáře kapitulace tvrdě potrestali. Netrápilo je, že nerovný boj povstalců by byl za velkých vojenských i civilních ztrát ztracen. Perzekuce členů ČNR dopadla relativně mírně na Františka Schwarzenberga, který po válce působil v diplomacii, takže mohl uniknout do emigrace. Úplně se vyhnula [Josefovi Smrkovskému](#), jenž se mezitím stal členem ÚV KSČ.³⁴

Odchod poražené posádky umožnil jednotkám Rudé armády vstoupit do našeho hlavního města téměř bez boje a za nadšeného vítání. Všeobecné poválečné nadšení nad úspěchem spojeneckých armád včetně armády sovětské značně posílilo postavení komunistické strany v Československu. Komunisté zveličovali zásluhy partyzánů a zkreslovali cíle západního odboje. Mnozí tak činí dodnes.

Po osvobození žádal Sovětský svaz bez prodlení o odstranění velkého množství členů ČNR z jakýchkoliv funkcí a úřadů. **[10.3** Josef Kotrlý: *Moje účast v Pražském povstání*, s. 80] Už dříve naznačená perzekuce českých signatářů začala 1. srpna 1945, kdy byl gen. Kutlvašr na nátlak Sovětského svazu poslán na dovolenou. Byl zatažen do fingované odbojové skupiny *Pravda zvítězí*, kterou na pokyn Reicina oddělení vytvořil pplk. Josef Hruška. Jejím cílem měl být protikomunistický puč. Gen. Kutlvašr byl 18. prosince 1948 zatčen a 16. května 1949 podle § 1 odst. 2 zákona č. 231/1948 Sb. uznán vinným ze zločinu velezrady. Byl odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí ☹. Po propuštění roku 1960 se až do své smrti v roce 1961 se živil jako noční hlídač, jeho penze byla 230 Kčs. V procesu s gen. Kutlvašrem **[10.5** Díl III, s. 13, [Sešit č. 10](#)] byli za „protistátní činnost“ odsouzeni a popraveni tři lidé ☹, mezi nimi výše zmíněný provokatér pplk. Josef Hruška. Plnil příkazy B. Reicina, čili vyvíjel protistátní činnost... Jiný člen ČNR, parašutista kpt. Nechanský, byl po inscenovaném procesu v roce 1950 odsouzen a popraven ☹ (viz kap. [11E](#)). Arm. gen. K. Kutlvašr byl jeden ze zakladatelů [československých legií](#) a budovatelů československé armády, významný účastník prvního i druhého odboje a člen ČNR. Po pádu komunismu byl z řady signatářů kapitulace pražské jednotky Wehrmachtu jako jediný vyznamenán *Řádem bílého lva (in memoriam, 2017)*.

Květnové povstání bylo využito komunisty k získání vlivu na samosprávu a úřady. V Praze byl 5. května 1945 na primátorský stolec dosazen komunist [Václav Vacek](#). Byl v komunistickém odboji, ale z každého zatčení gestapem se dokázal vymanit a od roku 1942 žil jako penzista. Před koncem války začal s přípravou národního výboru, který hned 5. května obsadil pražský Magistrát. [Akční výbory Národní fronty](#) byly vytvářeny v únoru podle komunistických směrnic, avšak směrnice, jak ovládnout radnice v městech i na venkově, byly vypracovány v Moskvě dlouho před odchodem vlády i komunistů do Košic a komunisté v celé zemi byli instruováni prostřednictvím partyzánů již před osvobozením. [Obnovení pořádku](#) byly věnovány dekrety prezidenta, které byly připravovány před koncem války za účasti všech stran. Zdá se, že málokterá z nich pochopila obsah nařízení do důsledků. Podle ústavního dekretu prezidenta republiky [č. 18/1944](#) měly samosprávu okamžitě, čili před možnými volbami, převzít *Zemské národní výbory*, *Okresní národní výbory* a i v poslední vesnici *Místní národní výbor*. A jakže se stalo, že většina těchto orgánů se dostala pod kontrolu komunistické strany? Jak bylo nastíněno, Národní výbory byly tvořeny všude, jakmile se daným místem převalila fronta. Komunisté byli připraveni a došlo-li k neshodám jako v Tvrdonicích, o tvorbě výboru podle dekretu podepsaného Edvardem Benešem rozhodovalo ministerstvo vnitra podle čl. 1 výše uvedeného dekretu: „Jakožto orgány státní správy národní výbory budou podřízeny vládě.“ V konečném důsledku rozhodovalo ministerstvo vnitra, a to už za košické vlády, které bylo v rukou [Václava Noska](#), člena

³⁴ Jeho kariéra byla přerušena až v důsledku vnitrostranických čistek. Během [Pražského jara](#) patřil mezi liberální reformátory KSČ a v dubnu 1968 byl zvolen do čela Národního shromáždění. Za tzv. [normalizace](#) byl všech politických funkcí zbaven a z KSČ vyloučen.

KSČ. Ochrana demokracie není možná, je-li dekretům povoleno měnit v Ústavě cokoliv. Dopady na obsazování rozhodujících míst v jiných městech v malých obcích byly předem naprogramovány.

Úřad pražského primátora spravoval před vpádem nacistů národní socialista Petr Zenkl³⁵, který byl v den vypuknutí války zatčen a odvečen do koncentračního tábora. Tam s přičiněním komunistů téměř přišel o život. Soucit a úkryt našel u skupiny kriminálních trestanců. Později, od srpna 1945, musel Václav Vacek křeslo pražského primátora uvolnit, aby na něj opět usedl Petr Zenkl. Ještě před jeho návratem do funkce byla Praha polepena portréty Stalina, všude vlály rudé vlajky a prapory, v parcích byly vysázeny z květin pěticípé hvězdy, výhled v ulicích byl omezen mohutnými transparenty s komunistickými hesly. Rozhlas, divadla i biografy sloužily komunistické propagandě. Ulice a náměstí byly pojmenovány po komunistech. Sovětské a komunistické instituce dostaly od města k dispozici místnosti, byty i celé domy. Primátor Vacek věnoval například maršálu Koněvovi vilu, která mu nejen nikdy osobně nepatřila, ale nepatřila dokonce ani městu Praha. Za dobu své vlády na pražské radnici usadili komunisté do všech městských úřadů výlučně jen komunisty, a to bez ohledu na kvalifikaci a schopnosti, aby si pro budoucnost zajistili, že: „úřednický aparát bude jejich revoluční útoky na demokracii podporovat.“ [Zdroj: [cs.wikipedia](https://cs.wikipedia.org)]

10E CLAY a Zvláštní skupina D

Antonín Bartoš, Jiří Štokman a Čestmír Šikola zajeli počátkem června 1945 do Bystřice pod Hostýnem a do Blazic, aby se setkali s lidmi, kteří se jich ujali v těžké době. Bylo to setkání radostné, ale také nesmírně bolestné, protože mnozí jejich stateční spolupracovníci již nebyli naživu. Několik desítek jich našlo krutou a nesmyslnou smrt pouhý měsíc před kapitulací nacistického Německa v Mauthausenu ☹.

Zvláštní skupina D ukončila svou činnost a změnila se v Likvidační skupinu vzniklou při 2. oddělení hlavního štábu. Jako taková měla za úkol uzavřít veškerou administrativní činnost ohledně parašutistů. Likvidační skupinu zrušil Bedřich Reicin rozkazem dne 28. října 1945. Tím skupinu v podstatě rozešel. Jejího velitele Karla Palečka nechal odeslat na zdravotní dovolenou. O několik málo let později byl tento obětavý a vynikající československý voják obviněn, souzen i odsouzen ☹. [Kap. 11E, 1.9 s. 71, 1.7 s. 228] Šlo o jeden z důsledků přechodu moci v armádě na komunisty vychované Moskvou.

Na objektivní zhodnocení odbojové činnosti skupiny CLAY a celého odboje bylo třeba počkat až do pádu komunistického režimu. Historik Jiří Šolc o skupině napsal: „CLAY tudíž právem patří k těm výsadkovým skupinám, které svůj úkol na domácím území splnily a dokázaly rozvinout pozoruhodnou činnost. Její výsledky nemohly uniknout ani historikům, a tak byla skupina CLAY nejednou vzpomínána ve všech publikacích s odbojovou a partyzánskou tematikou v Československu. V padesátých letech byla však záměrně interpretována ve smyslu negativním, její výkon snižován, bagatelizován a ironizován. CLAY byla nejčastěji charakterizována jako výlupek reakčních snah a protikomunistických tendencí československé emigrační vlády v Anglii.“ [1.3 s. 146] Takové hodnocení odboje určitě neměl na mysli prezident Dr. Edvard Beneš, když 29. května 1947 v proslovu k delegaci parašutistů přednesl tuto myšlenku: „Jsme ještě příliš blízko od událostí právě minulých, aby byl historicky správně a v plném významu zhodnocen přínos parašutistů a jejich spolupracovníků. Větší odstup od těchto událostí nepochybně prokáže pravý význam této složky našeho boje za osvobození.“ [1.3 s. 287]

³⁵ Předseda *České strany národně socialistické* (ČSNS) v letech 1945–48 a první místopředseda vlády v letech 1946–48. Po únorovém puči byl pod neustálým dohledem StB a přesto se mu v srpnu i s manželkou podařilo uprchnout na Západ. ČSNS se změnila na loutku komunistů v rámci pounorové *Národní fronty*.

10F Poohlédnutí za zrádci, kteří ohrožovali skupinu CLAY

Lidé, kteří se dostali do konfliktu s gestapem, dostávali nabídky k spolupráci. Většinou pod tlakem a za nelidského týrání, někdy i ze zřetelnosti nabídku ke spolupráci přijali. Jelikož mezi odbojáře původně patřili, byli velmi dobře informováni a to jim umožnilo se za ně věrohodně vydávat. Svou „zasvěceností“ získávali důvěru lidí, kteří pracovali proti okupantům na svobodě anebo v ilegalitě. Skupina CLAY se proti takovým zrádcům účinně bránila, ale styku s nimi se nevyhnula. CLAY sítím gestapa unikla, avšak zrada dopadla na početné odbojáře, kteří s CLAY spolupracovali; zrada přivedla desítky vlastenců do rukou gestapa, jež násilím získávalo informace o dalších lidech. Putovali do lágrů a na smrt ☹. Mnozí Bystřičané zaplatili životem, ale nikdo z nich, ani z Blazičanů nezradil.

Aktivními konfidenty gestapa byli František Bednář, velký Franta, a František Šmíd, malý Franta, i František Foukal. Někdy tvrdili, že jsou gestapem sledováni, ale dokáží se mu ubránit. Do akce proti CLAY gestapo oba **Franty spojilo**. [1.1 s. 35] Nechtělo se unáhlit, chytalo „menší ryby“ a čekalo na informace o dalších lidech. Když došlo na CLAY, příležitost bohudík propáslo. Tak se stalo ve Zlíně po vylákání skupiny konfidentem Františkem Foukalem **na místo, které bylo pod dohledem gestapa**.

František Foukal (*1917 – †1989) plnil úkoly zlínského gestapa, ale později byl kvůli ztrátě důvěry zatčen. Osvobození se dočkal v internačním táboře na Mírově. Jeho poválečná činnost **je málo známa**. Stal velitelem Mirošovského tábora. Podílel se na týrání a vraždění zajatých německých vojáků. Později byl vyšetřován, spolupráci s gestapem doznal. Na jeho zradu doplatil značný počet odbojářů [1.1 s. 50, 6.1 s. 363] Vstoupil do KSČ a působil jako agent obranného zpravodajství. Pod jménem AK-106 Gorjači působil v StB. [1.1 s. 50, 10.2 s. 136] V jeho službách se František Foukal zúčastnil akcí proti skupině třetího odboje *Hory Hostýnské*. [6.1 s. 410]

František Bednář *4. října 1904, Brno-Chrlice – † 10. dubna 1945, Mauthausen

Po absolvování učitelského ústavu působil v Albrechticích a v Karpentné ve Slezsku. Po polském záboru Těšínska se na podzim roku 1938 vrátil na Brněnsko. Do odboje se zapojil v květnu 1939 v Obráně národa (politická skupina; okres Brno-venkov, úsek Sokolnice), v organizaci Petiční výbor Věrní zůstaneme. Podílel se na převádění osob přes slovenskou hranici, na cestě do Jugoslávie a na Západ, které bylo organizováno **Josefem Sousedíkem**. [2.7 s. 145] Nápomocná byla i sestra Františka Bednáře, Marie.

V únoru 1940 se dostal do pozornosti konfidenta brněnského gestapa Viktora Ryšánka, od dubna 1940 žil v ilegalitě. V říjnu 1940, kdy onemocněl akutním revmatismem, se osm týdnů léčil a skrýval u učitele **Emila Šindelky** v Ivančicích. Zatčen byl 15. listopadu 1942 na silnici nedaleko Morkovic, zatčení byli též Stanislav a Anna Zavřelovi z Morkovic pro podezření, že Bednářovi poskytovali ubytování a stravu. Anna Zavřelová byla propuštěna 7. ledna 1944 z ochranné vazby, podezření jí nebylo prokázáno. František Bednář byl vězněn do 8. prosince 1943, poté se stal konfidentem brněnského gestapa.

Jednání Františka Bednáře zvaného Malý Franta po jeho zatčení gestapem v Morkovicích koncem roku 1942 a zejména po jeho propuštění o rok později je předmětem naprosto odlišných interpretací, které se pohybují mezi dvěma krajními polohami. Většinou je hodnocen jako zrádce odboje a posléze výkonný konfident gestapa, nikoliv jako obětavý ilegální pracovník, který hrál s gestapem odvážnou hru. O odpor se asi pokoušel, ale přijal konfidentský závazek. Vyhledával kontakty k různým skupinám odboje včetně skupiny CLAY a Josefa Sousedíka. [1.2 s. 190, 244] Poskytoval gestapu informace, a i když se později asi pokoušel vymanit z jeho kontroly, nedokázal to. Po opětovném zatčení 10. prosince 1944 jej gestapo znovu využilo, ale život si nezachránil. Pravděpodobně to byl on, kdo gestapu vyzradil podrobnosti úkrytu partyzánů v Juříčkově mlýně. [2.7 s. 182] Dne 7. dubna 1945 byl odeslán

už zmíněným transportem KL 3 do koncentračního tábora v Mauthausenu. Činnost tohoto muže obšírně popsali Jaroslav Pospíšil a Čestmír Šíkola ve stati „Dvě cesty Františka Bednáře“, kterou uzavřeli slovy: „Na druhý den 10. dubna 1945 skončil svoji pozemskou pouť František Bednář takřka se všemi ostatními vězni z transportu v plynové komoře... Nebyl jediným, komu se tímto způsobem nacisté „odměnili“ za jeho služby.“ [1.4 s. 100]

Poslední Bednářovo zatčení bylo důsledkem udání konfidenta Františka Šmída, který Bednáře nahnul, že pracuje pro obě strany. Na Kouničkách od něj gestapo získalo obšírné informace o odbojářích v Bystřici pod Hostýnem, na Vsetínsku i jinde, aniž by mu to pomohlo. Jeho informace přivedly o život početnou řadu odbojářů – Josefa Sousedíka, celou rodinu Juříčkovu v Leskovci, v jejichž mlýně se ukrývali partyzáni. [10.4 s. 27, 29, 45, 10.6 s. 179] V Bystřici pod Hostýnem, koncem prosince 1944 a začátkem r. 1945, odvedlo gestapo prakticky všechny, které Bednář osobně znal.

František Šmíd *5. října 1913, Brno-Chrlice – † 7. února 1945, Valašské Meziříčí

Na počátku nacistické okupace se angažoval v ilegální činnosti Národního hnutí pracující mládeže, tak se dostal do vedoucích složek politické skupiny Obrany národa. Dne 28. října 1939 se spolupracovníky ze Zbrojovky provedl v okolí Brna první útoky na železniční tratě.

Gestapem byl poprvé zatčen 14. listopadu 1939, vězněn v Brně na Špilberku do 29. února 1940. Jeho výpověď umožnila gestapu proniknout do politické skupiny Obrany národa. Podruhé byl zatčen 3. května 1940 a vězněn do ledna 1943 v koncentračním táboře. Jako konfident brněnského gestapa byl od počátku roku 1943 úkolován proti ilegální KSČ, na podzim roku 1944 byl úkolován proti desantu CLAY a 1. československé partyzánské brigádě Jana Žižky. Pomohl gestapu při zatčení Františka Kubiče v Ostravě, po němž následovalo zatčení Plucnarových v Bystřici pod Hostýnem 28. prosince.

O spolupráci Františka Šmída s gestapem dlouho uvažoval Antonín Bartoš. [1.2 s. 200] Časem o ní nabyt přesvědčení František Imrich. V únoru v Prušánkách přednesl své důvody veliteli Bartošovi. Ten rozhodl: „Uděláme za všemi dohady tečku. Ať mu ublížíme nebo ne, dáme ho vyhlásit Londýnem.“ [1.2 s. 241] Čestmír Šíkola depeši vysílal 17. února. Později se ukázalo, že zrádce již v té době nebyl naživu. V prosinci 1944 se pokoušel dostat k majoru Murzinovi a za tím účelem přijel kolem 25. za odbojáři do Valašského Meziříčí a nechal se dovést k veliteli místní odbojové skupiny Michalu Malíkovvi. Ten z opatrnosti oddaloval jakékoliv setkání s velitelem Murzinem. Než došlo k dalšímu pokusu, k další návštěvě Františka Šmída, byli před ním valašsko-meziříčští odbojáři varováni. Radili se, zvažovali důkazy a usoudili, že muž vyhledávající kontakt na partyzány je konfident gestapa a že musí být odstraněn. Při návštěvě 7. února 1945 byl s obviněním konfrontován a po potyčce byl zastřelen. [1.1 s. 36] Podrobný popis události byl podán v kapitole *Vzpomíná Čestmír Podzemný* [1.4 s. 47 a 64] v knize Jaroslava Pospíšila a Čestmíra Šíkoly „Nešli stejnou cestou,“ v níž se jeden z autorů věnuje osudům parašutistů a druhý konfidentům gestapa, a taktéž online v diplomové práci Veroniky Kopečkové. [10.6 s. 22] Odhaduje se, že přičiněním Františka Šmída zatklo gestapo 2 500 lidí.

10G Československo ztrácí území, suverenitu, demokracii a mravní základ

Suverenitu Československo ztratilo na etapy, počínaje *Mnichovskou dohodou*. Československo sice patřilo na stranu vítězných mocností, ale pozbylo územní celistvost a vlastní suverenitu již obnovit nedokázalo. *Podkarpatská Rus* byla osvobozena, nebyla však odevzdána prozatímní česko-slovenské vládě.³⁶ Sovětské velení dbalo na to, aby československé jednotky neměly podíl na osvobození nejvýchodnější části československého území, Podkarpatské Rusi. [10.7 s. 21] Toto území První republiky bylo *podstoupeno Sovětskému svazu* 29. června 1945. Stovky dokumentů týkajících se předávání moci sovětskými důstojníky na osvobozeném území i odstoupení byly sestaveny Zdeňkem Vališem. [10.7]

Krátce předtím, než na Moravě došlo k přesunu radisty skupiny CLAY do Blazic, na Slovensku vypuklo *národní povstání (SNP)*. Nebylo v sovětské režii a tak se mu ze strany sovětské armády nedostalo účinné pomoci. První skupina plk. Vladimíra Přikryla s částí *2. čs. samostatné paradesantní brigády*, již tvořilo asi 100 mužů, přistála na letišti Tri Duby teprve 27. září 1944. O deset dní později byla na stejné letiště dopravena menší československo-americká skupina *DAY*. Povstalci počítali se zbraněmi i s vojáky slovenské armády a se zásilkami zbraní spojenců. Leteckým mostem z jižní Itálie bylo partyzánům dodáno několik desítek tun zbraní a střeliva, avšak na zásah sovětského vedení byly další dodávky zastaveny ☹. [2.6 s. 101] Povstalci na svou stranu získali několik důstojníků slovenské armády v čele s pplk. Jánem Golianem. Ten se stal velitelem SNP po boku *gen. Rudolfa Viesta*. Pplk. Golianovi se však nepodařil pokus o připojení východoslovenských divízi k povstání. Celá strategie se rozplynula v důsledku rychlého zákroku Wehrmachtu, který slovenské divize bleskově odzbrojil. V noci na 2. září byla na příkaz Josefa Tisa odzbrojena i bratislavská posádka.

Wehrmacht připravil silnou obranu celého karpatského oblouku. *Karpatsko-dukelská operace*, která měla přinést pomoc SNP, a které se zúčastnil *1. československý armádní sbor v SSSR*, byla zahájena 8. září.³⁷ Nebyla dobře připravena a její postup byl nad veškerá očekávání natolik zpomalen, že pomoc SNP byla vyloučena. Na československé území na Dukle vkročil tento sbor teprve 6. října 1944. [10.7 s. 21] Velení v Moskvě si dalo na čas, aby toto vítězství oznámilo. [2.6 s. 103] Naopak na počest vojskům 4. ukrajinského frontu na Podkarpatské Rusi byly v Moskvě vypáleny čestné salvy 26. a 27. října 1944, okamžitě po obsazení *Mukačeva* a *Užhorodu*. Zde však sovětská armáda účast československé armády vyloučila.

Pro pochopení ztráty suverenity si všimněme sovětské propagandy a systematického porušování smluvních závazků ze strany Sovětského svazu. Velitel čs. zásobovací kolony obdržel rozkaz sovětského důstojníka, že: „na cestě z *Mukačeva* do *Chustu*“, jež se nacházela na území ČSR, mu „zakazuje se zastavovati a mluvit s civilním obyvatelstvem,“ nebo hlášení ppor. Michala z 11. 11. 1944, že: „Mukačevo jest plno praporů, ale neviděl ani jednoho čsl. Praporu.“ [10.7 s. 76]

Pokud jde o *Dohodu z 8. května 1944* (její znění: [2.6 s. 246]) a *Smlouvu z 12. prosince 1943 o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR*: „Sovětské autority nepochybně řídily činnost, jejímž cílem byl nábor dobrovolníků do Rudé armády,³⁸ agitace pro připojení Podkarpatské

³⁶ Odtržení Podkarpatské Rusi od Československa dostala jako dlouhodobou úlohu KSČ od Kominterny, v podstatě danou Sovětským svazem, už v roce 1924. [10.7 s. 18]

³⁷ Před vstupem na naše území byla čs. armáda jako instituce připravena o politické panenství. Ukázalo se to nejpozději večer 10. července 1944, když se v Sadaguře konala porada vedoucích „neveřejných“ stranických funkcionářů s Klementem Gottwaldem, který jim předal „zásadní informace a pokyny.“ [10.7 s. 16]

³⁸ Por. Pavel Fiala byl 21. 11. 1944 zatčen sovětským velitelem Mukačeva ihned, jakmile tento uslyšel, že náš poručík se na území Československa tážal *rusínských* vojáků, proč vstoupili do Rudé armády. [10.7 s. 125] Systematický nábor našich občanů do řad Rudé armády budil rozhořčení čs. důstojníků a vyvolal protesty prezidenta. Již 15. 11. 1944 sdělil Edvard

Rusi (podle jejich terminologie Zakarpatské Ukrajiny, ZU), rozpuštění zvolených národních výborů nejen sovětskými důstojníky, ale i československými komunisty z 1. československého armádního sboru v SSSR; zatýkání příslušníků československé armády, cenzura vyhlášek československého vládního delegáta i nerespektování článku VI. zmíněné dohody o vstupu československých úředníků do tzv. operační zóny, zatímco skupina nadporučíka Reicina nebyla v tomto směru nijak omezována; někteří dokonce zběhli ze svazku československé zahraniční armády, aby se nechali „zvolit“ do národních rad.“ [10.7 s. 27] Příkladem dalšího vměšování bylo pověření npor. Reicina: „Pro jednání generála Mechlise je celkem příznačné, že před přijetím československé vládní delegace již jednal s nadporučíkem Reicinem, kterého vyslal velitel 1. československého armádního sboru v SSSR jako velitele skupiny nejen pro provádění mobilizace, ale také pro organizování národních výborů. A když mobilizaci převzaly orgány Velitelství osvobozeného území, skupina se věnovala především národním výborům, a to zcela v sovětských intencích, tzn. rozpuštění řádně zvolených a jejich opětovné ustanovení pouze z členů či sympatizantů komunistické strany.“ [10.7 s. 25]

Poměry vládnoucí na osvobozeném území vystihuje *Situační zpravodajské hlášení Velitelství osvobozeného území k 22. listopadu 1944 v Chustu*: „Nyní jest celé osvobozené území ZU dané do správy čs. vládního delegáta de facto ovládáno sov. voj. administrativou, t.j. sov. voj. veliteli měst, kteří svými rozkazy kdykoliv mohou zrušiti nařízení úřadu vlád. delegáta, nebo velitele osvobozeného území, resp. jeho štábu a podřízených jednotek“ ... „Místní národní výbory a ONV mají všude zdrcující většinu komunistickou, i když to v převážné většině nijak neodpovídá politickému přesvědčení obyvatelstva. Tyto NV ve většině případů jsou nakomandováni, jsou tam lidé určení a hlavně partajní. Na jejich vytvoření měli rozhodující vliv, pokud jde o osoby tam zvolené, sov. důst. a poddůst. působící jako velitelé města a osad a někde i skupina npor. Reicina vyslaná 1. čs. sborem na osvobozené území a pracující ve stejném duchu. Do těchto národních výborů bylo přijato mnoho osob, které se v posledním okamžiku postavily za komunistický a agitační program a které do té doby byly známy jako ukrajínští fašisté a někde dokonce maďarští kolaboranti.“ [10.7 s. 198–199]

Z uvedeného citátu hlášení je zřejmé, že osvobození přineslo na Podkarpatskou Rus sovětizaci. V té bylo ve velké míře pokračováno i na ostatním našem území, i tam obnovu místní moci řídili ruští důstojníci.

Sovětský svaz podepsal s naší exilovou vládou tzv. *Dohodu z 8. května 1944*, [2.6 s. 246] jejíž čl. VI. stanovil: „Jakmile některá část osvobozeného území přestane býti pásmem vlastních válečných operací, čs. vláda tam převezme plný výkon veřejné moci a bude poskytovat sovětskému (spojeneckému) vrchnímu veliteli všestrannou spolupráci a pomoc skrze své civilní a vojenské orgány.“ Tuto dohodu si Sovětský svaz vykládal po svém, a buď ji nedodržoval anebo dodržoval tak, jak se jeho mocenským snahám hodilo. Sovětský svaz neuznal funkci našeho velitele na osvobozeném území. [2.6 s. 113] Docházelo k cenzuře vyhlášek československého vládního delegáta i nerespektování článku VI. zmíněné dohody o vstupu československých úředníků do dosavadního pásma válečných operací. [10.7 s. 11] Jak již bylo uvedeno, čs. armáda byla z tohoto procesu vyloučena a toliko skupina npor. Reicina nebyla nijak omezována. „Šlo o cílené jednání v rozporu nejen s dohodou z 8. května 1944,“ [2.6 s. 246] „ale i se *smlouvou z 12. prosince 1943* o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR.“ [10.7 s. 27] NKVD, po roce 1946 Ministerstvo vnitřních záležitostí, MVZ, a komunisté vycvičení a vyučení v Moskvě pracovali proti zatím většinou nic netušícím politikům

Beneš své stanovisko k problému nábora: „Náš zákon nezakazuje, aby se naši občané hlásili do cizích armád jako dobrovolníci. Ale každý z nich musí individuálně žádat presidenta republiky o souhlas k tomuto kroku“... [10.7 s. 89] Kdekoliv se chce velká východní mocnost usadit, uděluje svou státní příslušnost. Od odněti Podkarpatské Rusi uplynulo 75 let a Sovětský svaz neexistuje, ale jeho způsoby se samy připomínají při konfliktech Ruska s menšími i většími sousedy, posledním takovým je zatím neurovnaný konflikt Ruska s Ukrajinou, jenž byl korunován anexí Krymu.

a vojákům, kteří působili na Západě a všem, kteří nepodporovali komunisty. Před koncem války zřízená prozatímní a obě následující vlády poté zaváděly socialismus a komunisté v nich i mimo ně zaváděli diktaturu proletariátu.

SNP bylo potlačeno 28. října 1944. Jeho ozbrojené složky přešly do partyzánského boje. K neúspěchu SNP přispěl především nedostatek zbraní, malá popularita obnovy Československa jako alternativy k samostatnému státu Slováků a v neposlední míře nevojenské akce některých partyzánských skupin spojené s popravami zajatců jako i pomsty namířené proti civilnímu obyvatelstvu, ([masakr ve Skleném](#) v Turci 20. a 21. září 1944 , masakr vrcholící³⁹ na nádraží [v Banské Štiavnici](#) 26. 9. 1944) dokonce i proti kněžím. Na deseti místech zavraždili partyzáni kolem šesti set civilistů. Nikoliv jediný, avšak největší masakr Wehrmachtu na Slovensku se odehrál po potlačení SNP mezi 5. 11. 1944 a 17. 3. 1945 [v Kremniče](#) . Zodpovědnost za usmrcení 747 lidí nesou spolu s nacistickým [Einsatzkomandem 14](#) také [Pohotovostní oddíly Hlinkovy gardy](#). 21. ledna 1945 zavraždili členové nacistické protipartyzánské jednotky [Edelweiss](#) v obcích Ostrý Grúň a Kľak 148 civilních obětí , mezi nimi 48 dětí. Tyto hrůzy, jedna za druhou, páchány na obou stranách na civilních obětech, jsou řetězem nářku nad nedostatkem právních systémů povolujících a netrestajících kolektivní tresty.

Atmosféra teroru vystupňovaného ke konci války ustoupila osvobozením armádou východní mocnosti. O této mocnosti však velká část Slováků neměla žádné iluze. Ovšem byla zde i extrémní pozice, kterou zastávali slovenští komunisté. Ti žádali, aby se Slovensko stalo sovětskou republikou, tedy součástí SSSR, a teprve v září 1944 od tohoto požadavku ustoupili. [2.6 s. 103] V osvobozených obcích, postupně od východu až po Prahu, vládli sovětské důstojníci ([hlášení stanice SNB Lanžhot](#)) a předávali moc do rukou *místních národních výborů*, které ovládali komunisté ([MNV Tvrdonice](#)), anebo jim k tomu ruští vojáci pomohli.

Sovětský svaz cílevědomě pracoval na rozšiřování sféry svého vlivu. Ne všichni Čechoslováci mu důvěřovali, ale pro všechny antinacisty byl spojencem. Před uzavřením již vzpomenuté [smlouvy o přátelství](#) se Sovětským svazem byl prezident Edvard Beneš varován britským ministerským předsedou [Winstonem Churchillem](#), aby se před koncem války vyhnul jakýmkoliv bilaterálním paktům se Stalinem. Prezident Edvard Beneš všechnu svou energii vložil do obnovy předválečného demokratického Československa a vytrvale se snažil o uznání ze strany Sovětského svazu. I když se zdálo, že uznání časem získal, nebylo ani bezvýhradné, ani upřímné. Ve skutečnosti byl, jak naznačuje titul nedávné, na zdroje bohaté monografie Radky Kubelkové „Edvard Beneš mezi Londýnem a Moskvou,“ [2.6] zmítán mezi Západem a Východem. S odstupem času je jasně vidět, že svého cíle, s přičiněním v moskevském exilu usazených komunistů, nikdy nedosáhl. Demokracie, která byla poničena [Mnichovským diktátem](#), nebyla při přebírání osvobozeného území řádně ošetřena, již před koncem války se náš politický vývoj schyloval k únorovému puči. Jak bylo naznačeno, v Moskvě došlo 1. prosince 1943 podpisem smlouvy k objetí, ze kterého se Československo definitivně vymanilo teprve dva roky před jeho vlastním koncem. [Česká a Slovenská Federativní Republika](#), ČSFR, přestala existovat 1. ledna 1993, zatím co Protokol o ukončení [odchodu sovětského vojska](#) byl podepsán po [23 letech jejich pobytu](#) v Praze 25. června 1991 a Protokol o zrušení vojenských struktur Varšavského paktu byl tehdejší ČSFR podepsán 1. července 1991 v Praze. Bylo to napínavější, než se mohlo zdát a podařilo se to krátce [před pokusem o puč v Moskvě](#) v srpnu 1991.

³⁹ Byl to transport více než 80 lidí, které partyzáni posbírali jako německé civilisty, občany Slovenského štátu. Transport v uzavřených vagonech pro dobytek, s uzavřenými větráky trval tři dny. Kdo se neudusil, byl partyzány zavražděn nedaleko banskoštiavnického nádraží. Domů se vrátila jedna žena, která přežila s mrtvou dcerou na klíně mezi zadušenými ve vagonu, . Nepřežil ani 19 letý Franz Knespel . Jeho otec byl Rakušák, návrhář na Sandrikách, který se těšil na příchod osvobozené armády, matka byla dcera slovenského ředitele zlatých dolů v Kremnici, Henrika Dvoržáka.

Platnost *Smlouvy o přátelství* byla prodloužena s mírně pozměněným názvem, totiž pro Československou socialistickou republiku dnem 27. listopadu 1963. Tato smlouva byla zárodkem zla napáchaného na západním odboji a vůbec celé naší republice. Za zmínku stojí i důsledky, mezi něž patří například odmítnutí [Mashalova plánu](#) či vybudování základen sovětských jaderných zbraní na území normalizačního Československa. 4. července 1947 vláda jednomyslně, včetně komunistů, rozhodla o přijetí Marshallova plánu naší republikou. Na druhý den se v tisku blýskalo na lepší časy. Euforii maličko zakalila zpráva o pozvání Klementa Gottwalda, [Prokopa Drtiny](#) a [Jana Masaryka](#), tedy premiéra a ministrů spravedlnosti a zahraničí do Moskvy. Odletěli bez prodlení, načež je J. V. Stalin nechal škvařit ve vlastní šťávě a na druhou noc jednal na své dače s přítelem Gottwaldem mezi čtyřmi očima. Přestože Jan Masaryk při návratu ihned přiznal své zotročení, byl k němu zavázán podpisem prezidenta Edvarda Beneše již 1. prosince 1943. Stalin jen zopakoval slova J. V. Molotova z konce června 1947, v nichž jeho ministr zahraničí označil Marshallův plán za nepřátelský. V Praze poté, opět jednohlasně, vláda Marshallův plán odmítla. Jako druhý důsledek *smlouvy o přátelství* připomeňme [vybudování základen atomových zbraní](#). V preambuli dohody z 15. prosince 1965, *Dohoda mezi vládou Svazu sovětských socialistických republik a vládou Československé socialistické republiky o opatřeních ke zvýšení bojové pohotovosti raketových vojsk*, podle které ČSR od roku 1967 na vlastní náklady budovala tři základny jaderných zbraní s podzemními sklady, jejichž provoz s ruským personálem a pod přímým dozorem Moskvy začal v roce 1969, stojí toto: „řídící se principy *Smlouvy o přátelství a vzájemné pomoci mezi Svazem sovětských socialistických republik a Československou socialistickou republikou z 12. prosince 1943...*“ Ač skřítek šlendrián opatřil smlouvu hybridním názvem, je jasné, k jakým nedozírným následkům byla republika podpisy z prosince 1943 v Moskvě¹⁸ zavázána.

Již před koncem války se na našem území začala rozmáhat aktivita sovětských zpravodajců z řad parašutistů-partyzánů. Z jejich iniciativy byly vytvářeny zpravodajské jednotky, *Zemské odbory bezpečnosti, ZOB*, [6.1 s. 243] do nichž byli přijímáni bez výjimky pouze komunisté. Zpravodajské jednotky pak připravovaly zatýkání představitelů nekomunistických stran pro okamžik mocenského střetu. Fanatickými služebníky komunistického zpravodajství, nad nimiž držel ochrannou ruku generální tajemník ÚV KSČ Rudolf Slánský, byli Dr. Štěpán Plaček,⁴⁰ který už v roce 1947 sestavil „seznam reakcionářů“ pro zmíněné zatýkání a [Karel Smíšek](#), spolupracovník NKVD ještě z dob První republiky. Byl to sluha [Michaila Chazanova](#). Na poschodí vily Rudolfa Slánského zřídil a provozoval radiotelegrafickou centrálu, z níž byly zasílány zprávy Klementa Gottwalda pro J. V. Stalina a přijímány jeho pokyny.

Soumrak demokracie [6.2] vyvrcholil pučem v únoru 1948, jenž byl organizován předsedou [třetí poválečné vlády](#) Klementem Gottwaldem. Klement Gottwald vedl puč jako šéf komunistů, kteří od [voleb v roce 1946](#) disponovali pouze 114 z celkového počtu 300 mandátů ve sněmovně. Po puči a nejspíše při propuštění z armády bylo parašutistům jasné, že demokracie prohrála, že konec války a Sovětský svaz nepřinesl svobodu, ale novou porobu. Úpadek demokracie byl zpočátku maskován euforií společného vítězství nad nacismem. Parlament, [Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé](#), se stal nástrojem jedné strany, opozice přestávala být v tomto „parlamentu“ od podzimu 1947 funkční, nekomunistické strany byly podvraceny komunistickými agenty, a také mimoparlamentní opozice byla komunisty a jejich mocenskými nástroji likvidována.⁴¹ Nyní došlo na slova, která pronesl v parlamentu v roce 1929 Klement Gottwald, [tehdejší poslanec za KSČ](#):

⁴⁰ Dr. Plaček byl zatčen v listopadu 1949 v rámci akce J – Jugoslávie; viz [stať Jana Kalouse Štěpán Plaček](#).

⁴¹ Dlouhodobé mravní deficity společnosti, hospodářské zaostávání východního bloku, politické změny v Sovětském svazu a nárůst opozičních hnutí přinesly zemím východní Evropy pád komunismu. U nás [Zákon č. 198/1993 Sb.](#) v § 2, odst. 1 stanovil, že komunistický režim panující v Československu od 25. února 1948 do 17. listopadu 1989 byl zločinný, nelegitimní

„A my se chodíme do Moskvy učit, víte co? My se od ruských bolševiků do Moskvy chodíme učit, jak vám zakroutit krk. A vy víte, že ruští bolševici jsou v tom mistry!“ Toho se drží komunisté dodnes, v cestě jim stojí jen demokracie. V té však chodit umí. V pouónorovém *Národním shromáždění* praktikovali svou „lidovou demokracii“ a vydržovali řadu kolaborantů jako staty ve vlastní šou.⁴²

Soumrak nad demokracií se v době vládnutí rozestřel zejména pomocí různých dekretů. Byl to způsob vlády bez parlamentu, a dokud neproběhly volby, nebyla zde jiná možnost. Během příprav voleb, vlastně už v době Protektorátu, vydávala vláda dekrety prezidenta. Duch a kvalita dekretů nemohla přesahovat ducha a kvalitu jeho tvůrců. Prezident se nedokázal vymanit z vlivu hrůz napáchaných na jeho národu během šesti let okupace. **Retribuční dekrety** mohly a měly přinést katarzi. Obsahem i provedením tyto dekrety problémy minulosti odstraňovaly, avšak nové problémy vytvářely. Především způsob jejich provedení nesmírně zatížil budoucnost. Je velice těžké vysvětlit jakým způsobem, vedle potrestání viníků bylo totiž ublíženo nevinným a jeho provedení poškodilo základy společnosti, které měly být obnoveny. Možná to bylo tím, že poválečná společnost neuměla ochránit slabé. Nechala se unést nenávistí, a když v roce 1948 začala řešit nahromaděné sociální problémy, byla stejně netolerantní a násilná. Jako *zdivočelá země*. Část společnosti demokracii zradila nebo opustila, část ji chtěla zničit a všichni ji na déle než půl století ztratili. Těch malých, kteří byli drceni soukolím komunismu, se jen málo advokátů dokázalo zastati. Dr. Seussovo: „**a person's a person, no matter how small!**“ – „člověk je člověk, jedno, jak malý,“ tak zůstává úlohou i do budoucna. Na jedné straně jsme napočítali stotisíce malých a slabých, kteří se nemohli bránit, a na straně druhé stotisíce těch, kteří jim ubližovali. Společnost se očistění vyhnula. Retribuce po pádu komunismu, kromě náhrady „některých škod“ na úkor státu, v podstatě neproběhla. O zločinech proti lidskosti však musí společnost hovořit dál, aby se očistila a aby se takovéto zločiny nemohly opakovat.

a zavrženíhodný a v § 2, odst. 2, že **KSČ byla**, stejně jako podobné organizace založené na její ideologii, **organizací zločinnou a zavrženíhodnou**. Následky mravního úpadku (*viz níže*) dodnes ochromují společnost, když vládní moc závisí na hlasech od komunistů, když je hospodářská a finanční elita prostoupena lidmi vychovanými v době a v duchu komunismu.

⁴² V roce 1945 se kaplan J. Plojhar i parašutista A. Bartoš stali členy *Prozatímního NS*. Poslanec Bartoš jezdil domů za novomanželkou do Lanžhota. Poslanec Plojhar do Českých Budějovic, kde byl vikářem, za děvčaty. V *Ústavodárném NS* poslanec ČSNS **Bartoš pranýřoval** počínání komunistů, kteří všude jeden druhého protlačovali na vedoucí místa, aniž by měli potuchy, jak ten či onen znárodněný podnik, třeba Baťuv ve Zlíně, funguje. V téže době se poslanec Plojhar v *NS potápěl* a pod hladinou se převtěloval za člena KSČ. Po vynoření byl vídán v dresu ČSL, až do 24. 2. 1948, kdy už byli lidovci nazlobeni natolik, že ho ze své strany vyloučili. O den později mohl být poslanec za *národní socialisty* Bartoš, díky ovládnutí sněmovny komunistickými poslanci v KSČ, zatčen. Poslanci nekomunistických stran buď komunisty byli, anebo se podrobili „obrození“ svých stran. Jinak buď emigrovali anebo byli perzekuováni, a z vyloučeného lidovce udělali místopředsedu lidovců. Poslanec Bartoš jak známo z vazby utekl a zastavil se až za několika hranicemi. Když pozbyl naděje, že komunisty ve vlasti, kterouž kdysi myslel, že spolu s nimi osvoboduje, od moci odežene, nastoupil raději do továrny v New Yorku. J. Plojhar mezitím obcovoal se soudruhy dál a dotáhl to až na ministra. U svých chlebedárců se v roce 1955 s úspěchem přimluvil za prodloužení internace arcibiskupa **Josefa Berana**. Arcibiskup před lety *padlého kněze* exkomunikoval a asi nepozoroval, že o tom, kdo má být exkomunikován, má rozhodovat generální tajemník, ne-li předseda KSČ. Za neschopnost subordinace se nařízená internace arcibiskupa protáhla ze 7 na 15 let ☹. Dost let na to, aby StB zjistila, že kamera spíš zrezaví, než arcibiskup obejme řeholnici. Zakázali mu vkročit do Prahy a úplně se ho zbavili, když byl ve Vatikánu povznesen do úřadu kardinála. Když kardinál v Římě zemřel, komunisty nemusel děsit jeho pohřeb. Se všemi počtami tak český kardinál spočinul nedaleko katedrály svatého Petra, ale rodnou zem by měl raději. Ani *normalizační* komunisté však nerespektovali exkomunikaci bývalého kapitána lidovecké ponorky Josefa Plojhara, i z vděčnosti za vytvoření paralelní církve *Mírového hnutí katolického duchovenstva*, v roce 1981 opět dosadili jako virtuálního lidovce do sněmovny. Sloužil jen několik měsíců, zatímco bývalý kapitán skupiny CLAY musel ještě 9, celkem však 41 let čekat, než na něj vydaný komunistický zatykač z roku 1948 ztratí moc, aby se mohl vrátit zpět do vlasti.

10H Zrádci, zničení demokracie, čistky v armádě, oběti

Po válce byli dva parašutisté odsouzeni československým soudem k trestu smrti za zradu, jednalo se o Karla Čurdu, jež byl popraven 29. dubna 1947, a Viliama Gerika, jež byl *po ztrátě důvěry vězněm gestapem, po návratu z koncentračního tábora byl zatčen čs. úřady, za zradu odsouzen a 29. dubna 1947 popraven*. Jejich osudy a podrobnosti spolupráce s gestapem detailně popsal Jiří Plachý. [1.7 s. 47] Čestmír Šikola dostal na jaře 1947 povolení k rozhovorům s Viliamem Gerikem i Karlem Čurdou. Pokus zjistit motiv zrady se mu nezdařil. Viděl, že tito parašutisté, kteří dobrovolně prošli stejným výcvikem jako on, nebyli dost pevní a dostatečně připraveni na to, aby se přenesli přes lhostejnost nebo strach mnoha lidí doma a odolali tlaku a nástrahám gestapa. Na žádné adrese v Protektorátu, které v Anglii Viliam Gerik dostal, pomoc nezískal. Jeho víra v národ tak byla otřesena. Oba dostali od gestapa vysoké peněžní odměny. Gerik se bránil tím, že odměnu měl ve skutečnosti k dispozici komisař gestapa Fleischer, který s ním nakládal podle vlastního uvážení, byť zčásti i v jeho prospěch. Chyby a provinění obou zrádců byly různé a podle Šikolova „názoru si Gerik trest smrti nezasluhoval.“ [1.1 s. 58] Tvrdá pomsta na pozadí hysterie demokracii nesvědčila, stejně jako kolektivní vyhnání německého obyvatelstva.

Vůbec nic se veřejnost, dokonce ani oběti zrady, nedozvěděly o zrádcích v řadách sovětských partyzánů nebo komunistických odbojářů. [1.7 s. 54] „Již před únorem 1948 nebylo politicky žádoucí upozorňovat např. na případy odbojových skupin KSČ infiltrovaných konfidenty gestapa.“ Takové jevy zůstávaly až do pádu komunismu v přísném utajení. Například informace, které vedly k zatčení Malíkovy skupiny ve Valašském Meziříčí 1944 získalo ostravské gestapo od dvou ruských partyzánů, Pantělejeva a Stěpanova, kteří byli jeho konfidenty. [10.6 s. 34]

Vrcholní představitelé KSČ byli konfidenty a vykonavateli vůle vládců v Kremlu. Jakmile se vedení KSČ přesunulo z Moskvy přes Košice do Prahy, byl moskevským vedením důvěrně osloven Rudolf Slánský, aby zařídil přímé, ale před úřady skryté, spojení s Moskvou. Navrhl vybudovat komunikační centrálu na poschodí své vily. S potěšením přijal důvěru, které se mu v Moskvě dostalo, a s pomocí dvou důstojníků NKVD a svého důvěrníka Karla Smíška vybuďoval přímé spojení do Moskvy. Karla Smíška, který rovněž spolupracoval s NKVD a nyní byl zaměstnancem ministerstva, dobře znal ze společného nasazení v SNP. V srpnu 1945 vstoupil spoj mezi vilou Slánského a Kremlem [10.8 s. 461] do provozu a fungoval bez vědomí státu nepřetržitě až do května 1948, když už byla veškerá ministerstva v rukou komunistů. Karel Smíšek přicházel do vily Rudolfa a Josefy Slánských každé pondělí, středu a pátek a uvedl přímé spojení na několik hodin do provozu. Odevzdával pravidelná hlášení, přijímal pokyny a zabezpečoval přímé hovory J. V. Stalina s K. Gottwaldem, kdykoliv si to *generalissimus* J. V. S. přál.

Z mimořádné zrady v poválečné době lze obvinit *Bedřicha Reicina*, který ve službách komunistické ideologie a cizí mocnosti, Sovětského svazu, systematicky porušoval zásadu nestrannosti armády. Měl rozhodující podíl na tom, že během tří let od ukončení války se nestranná československá armáda stala armádou komunistickou. Důsledně oslaboval postavení západního odboje v československé armádě. V konečném důsledku zničil existence, ba i životy mnoha vojáků a parašutistů západního odboje i jejich početných spolupracovníků.

Jak se vyvíjela kariéra Bedřicha Reicina? Za války byl informátorem nejen moskevského vedení KSČ, ale i sovětského NKVD. Když koncem roku 1944 vyšlo najevo, že Sovětský svaz hodlá připojit Podkarpatskou Rus ke svému území, začal Bedřich Reicin otevřeně pracovat „pro Sověty.“ [10.9] K 1. lednu 1945 byl jmenován přednostou vojenské kontrarozvědky *Obranného zpravodajství* (OBZ) a 1. května 1945 byl povýšen do hodnosti štábního kapitána, řídil úsek *vnitřní ochrany*, zatímco *vnější ochranu* měl na starosti jeho zástupce Karel Vaš. OBZ získávalo informace z vedení nekomunistických stran již

na podzim roku 1945. Jeho šéf mohl informovat Rudolfa Slánského o obsahu projevů poslanců infiltrovaných stran v Národním shromáždění dříve, než byly předneseny. [6.2 s. 164] Od roku 1946 řídil získávání zpráv z nekomunistických stran NF [Karel Šváb](#), člen sekretariátu KSČ.

Armádní útvar OBZ byl průkopnickým nástrojem komunistů sloužící k ovládnutí armády. Ve skutečnosti byl zřízen na rozkaz sovětské armády. K definitivnímu ovládnutí armády však došlo až po puči v únoru roku 1948. Druhou mocenskou složku ve státě, policii, komunisté ovládli podstatně dříve. V první vládě Zdeňka Fierlingera, od 4. dubna 1945, vládě [Košického vládního programu](#), získali ministerstvo vnitra a ministrem vnitra se stal člen KSČ Václav Nosek. Tento ministr vybudoval [Sbor národní bezpečnosti](#), SNB, za postupného vyloučení prvorepublikového četnictva, který byl zcela ve službách komunistické strany. [10.10 s. 29]

Na konci října roku 1945 zrušil Bedřich Reicin pozůstatek *Zvláštní skupiny D* a její tzv. likvidační skupinu v podstatě rozebral. [1.7 s. 33] Nezanedbatelným důvodem byla pozornost této skupiny zaměřená vůči činnosti sovětských tajných služeb v Československu. Jak již bylo uvedeno, Bedřich Reicin byl řízen agenty sovětské zpravodajské služby v Československu. Pod jejich vedením se jeho zpravodajství a zpravodajské složce SNB podařilo paralyzovat činnost nekomunistických stran. Díky zpravodajství bylo jednání představitelů ostatních stran komunistům známo před každým setkáním nebo vystoupením např. na půdě parlamentu. Ve vedení jiných stran komunisté nacházeli „své lidi“. U socialistů to byl Zdeněk Fierlinger a [Bohumil Laušman](#), kteří jistou dobu o přízeň komunistů doslova soutěžili.

Komunisté měli přesné informace o práci *České strany národně socialistické* (ČSNS) více než rok před únorovým pučem. [6.2 s. 164] Již 1. února 1947 se v ústředním sekretariátu ČSNS udomácnil čerstvě vyškolený příslušník StB Josef Damián. [10.11 s. 636] Když na počátku vládní krize podávali v únoru 1948 národně socialističtí ministři demisi, byla jejich strana z velké míry ovládána komunistickými infiltranty. Díky spolupráci mezi Bedřichem Reicinem a ministrem vnitra [Václavem Noskem](#)⁴³ byla jak SNB, tak i [Státní bezpečnost](#) (StB), finanční správa [6.2 s. 148] a většina národních výborů podřízena komunistům. Již v létě 1945 se komunisté na ministerstvu vnitra zabývali způsoby, jak navýšit jejich počet a určovali úředníky, kteří měli ministerstvo opustit. Zpravodajské složky ministerstva vnitra pak byly ovládnuty komunisty již začátkem roku 1946. [6.2 s. 156–157, 10.10 s. 42] Sám ministr, který byl dlouholetým členem ÚV KSČ, přivedl po jmenování na ministerstvo pět soudruhů, kterým svěřil vedoucí funkce včetně bezpečnosti. Ministerstvo od začátku budovalo důvěrnické sítě. V roce 1947 v čase doznívání první vlny vyšetřování osob s nacistickou minulostí podle [retribučních dekretů](#) začali komunisté využívat uvolněných kapacit StB k činnosti namířené proti politikům jiných stran.

Reicinovo OBZ sice bylo k 1. dubnu 1946 zrušeno, avšak jeho úlohy převzalo 5. oddělení Hlavního štábu. Bedřich Reicin se stal jeho přednostou a 1. října 1946 získal hodnost plukovníka. Dokud se komunistům nepodařilo ostatní strany zneškodnit uvnitř *Národní fronty*, uplatňovali taktiku intrik, o čemž pojednává např. „*Mostecká špionážní aféra*“, [10.10 s. 292] a pokusili se o atentáty na demokratické politiky včetně ministrů (*Krčmaňská aféra* [10.10 s. 275]).

Změny v policii předcházely změnám v armádě. Přitom StB komunisté ovládli od jejího počátku.⁴⁴ Bezpečnostní změny sehrály nejdůležitější roli při přechodu od demokracie k diktátu jedné strany.

⁴³ Za války působil Václav Nosek ve *Státní radě československé* v Londýně a jako zástupce komunistů byl řízen Klementem Gottwaldem z Moskvy.

⁴⁴ Státní bezpečnost, StB, byla vytvořena ke 30. červnu 1945 jako tajná, neuniformovaná složka policie. Jejím posláním byla tvorba politických procesů, jak napsal Karel Kaplan ve stati *StB o sobě* ([Publikace ÚSTR, s. 6](#)): „Politické procesy měly v každé diktatuře svou důležitou roli, funkci a poslání. Bez perzekucí a represí, jejichž nejvyšším stupněm a vrcholem politické procesy byly, nemohla diktatura existovat. Byly tak neoddělitelnou složkou fungování a nezbytným faktorem udržení

V letech 1945–48 došlo k intenzivnímu boji o zachování původního charakteru a poslání bezpečnostních složek, čemuž se mimo jiné věnuje monografie Karla Kaplana. [10.10] Dobře připravená na tento boj byla pouze KSČ, která se na tuto situaci připravovala již od momentu zničení První republiky *Mnichovskou dohodou* a věnovala jí víc pozornosti než odboji proti nacistickým okupantům. Armáda sice nebyla až do února 1948 v rukou komunistů, ale komunisté její schopnost čelit útokům na demokracii postupně ochromovali. Poválečným ministrem obrany byl nestraník *gen. Ludvík Svoboda*, účastník východního odboje. V armádě měnící se podle sovětského vzoru se ihned po 25. únoru 1948 na plné obrátky rozběhla politizace armády. [6.2 s. 183]

Začalo otevřené pronásledování důstojníků západního odboje. Byli označováni za zrádce, nepřátele socialismu, nepřátele dělnické třídy, nepřátele republiky. Tyto akce byly připraveny před únorovým pučem. Ihned po puči byly *vytvořeny nástroje* k jejich provedení. Komunistům umožnila tzv. *lidová demokracie* skutečné demokraty zatýkat a postihovat je pomocí zmanipulované justice. StB zatčené v průběhu vyšetřování mučila, návody převzala od gestapa a od svých sovětských poradců.

Několik málo let potom, co komunisté z armády vyřadili a k tvrdým trestům odsoudili důstojníky spojené se západním odbojem a stejně tak důstojníky a partyzánské velitele, kteří jim odmítli sloužit (viz níže), byl sluha Sovětského svazu Bedřich Reicin v rámci komunistického *procesu se skupinou Rudolfa Slánského* odsouzen k trestu smrti. Popraven byl 3. 12. 1952. Nebyl však trestán za to, že podporoval pronikání sovětských struktur do orgánů Československa, že byl spolutvůrcem *čistek* mezi elitou armády a osnovatelem justičních vražd, nebo že zavedl mučení jako vyšetřovací metodu, která se stala řemeslem StB, [10.11 s. 441–478] a dokonce i odměny vyšetřovatelům či sadistům ve funkci vyšetřovatelů za vytlučená přiznání. Odsouzení Bedřicha Reicina bylo součástí *čistky* mezi komunisty, k níž došlo na pokyn z Moskvy. Rudolf Slánský, poválečný generální tajemník KSČ, poslanec národního shromáždění a druhý nejdůležitější organizátor komunistického teroru, byl zatčen v listopadu 1951, vyšetřován stejnými metodami jako odpůrci komunismu a v prosinci 1952 v pankrácké věznici oběšen.

Budoucí budovatelé socialismu, zatím ve školních lavicích, byli vyzváni připravit si měkké tužky, otevřít čítanky, najít na fotografii na přední straně bývalého soudruha a přičinit se o jeho odstranění z tohoto světa. Na druhé straně se o majetek Slánských postarali komunističtí soudruzi. Podle Zdeňka Mlynáře [10.8 s. 496] si Antonín a Božena Novotní vybrali čajový servis a ložní prádlo, ve kterém se jim určitě příjemně spalo.

Během přehodnocování v padesátých letech navrhla tzv. Kolderova komise v roce 1963 Bedřicha Reicina rehabilitovat soudně, avšak nikoliv *stranicky*. Komise jej ponechala v očištění. Z pohledu *nestraníků* šlo o absurdní divadlo. Jeho poetickým pokračováním z pera veterána Miloše Hledíka byl průzkum nad oblaky: „co dělá generál *Paleček*, co dělá *Černota*?“ Tátu Palce tam našel a nepochybně i *generála Nebe*⁴⁵. Sv. Petr věděl i o Černotovi, avšak o Reicinovi neměl ponětí:

„A ptáš se, hochu, na Černotu? Každý den to tak začíná: od rána chodí po nebesích a se sekerou hledá Reicina. Marné je ale jeho hledání, ta skutečnost mu asi utekla, že hajzlové typu Reicina, ti chodí rovnou do pekla.“ [10.12 s. 105]

komunistického režimu i v Československu. Staly se běžně používaným prostředkem či nástrojem oficiální politiky, vyvinuly se v normální politickou praxi a v trvalý způsob ochrany režimní moci.“

⁴⁵ *František Peřina* byl jako letec členem cizinecké legie a zúčastnil se bojů o Francii. V Británii byl zařazen k 312. československé stíhací peruti RAF. Na konci války byl řazen na místo čtvrtého nejúspěšnějšího československého stíhače. Po únoru 1948 se dostal do konfliktu s tehdejším náměstkem ministra obrany B. Reicinem. Ten během dvou dnů *generála Nebe* odstranil z armády. František Peřina za války mnohokrát uletěl Luftwaffe. Později, v březnu 1948, v hodnosti majora uletěl komunistům. V roce 1997 mu byl udělen Řád bílého lva.

Oběti

Armádní generál Sergej Nikolajevič Vojcechovský (28. října 1883 ve Vitebsku – 7. dubna 1951 v gulagu Ozerlag). Byl důstojníkem carské armády a od 8. září 1917 jako náčelník štábu československé střelecké divize bojoval proti bolševikům. Pod jeho vedením dobyli legionáři **Jekatěrinburg**, což se odehrálo později, než bolševici vyvraždili carskou rodinu. Od 1. května 1921 se stal příslušníkem československé armády s hodností generála V. třídy. Od 20. ledna 1922 byl občanem Československa, o sedm let později získal hodnost armádního generála. Založil rodinu. Byl mezi generály, kteří odmítali demobilizaci, v dubnu 1939 byl penzionován. Připravoval struktury podzemní armády a angažoval se v *Obraně národa*. Až do konce války byl pod dozorem gestapa. Československé úřady nezakročily, když speciální jednotky sovětské vojenské kontrarozvědky **Směrš** počínaje 9. květnem ☹ zvonily u dveří našich občanů ☹ ruského původu, když je odvláčely, v Praze mučily a mnohé z nich zabíjely. Se souhlasem ministerstva vnitra. Nikdo se nevzrušoval, všichni oslavovali Rudou armádu. Tyto násilnosti jako jeden z důsledků *Smlouvy o přátelství a vzájemné pomoci* zasáhly tisíce československých občanů. Arm. gen. Sergej Nikolajevič Vojcechovský skonal na nemocničním lůžku ústřední nemocnice gulagu ☹ Ozerlag 7. dubna 1951. Oficiální příčina úmrtí se zachovala, ale písemnosti gulagu, stejně jako dokumenty tehdejší StB nejsou spolehlivé. Arm. gen. Vojcechovskému byl v roce 1997 udělen Řád bílého lva *in memoriam*.

Úderná jednotka Karla Vaše podle jeho vlastního sdělení⁴⁶ pokračovala v zatýkání osob **polského** a **ruského** původu, jejich vraždění a neregistrovanému předávání na státní hranici. Soudy se nekonaly, podle Karla Vaše šlo o „bělogvardějskou verbež.“ [6.2 s. 75] Ve velkém počtu byli do sovětského gulagu transportováni také vojáci bývalého *Slovenského štátu*, [6.2 s. 74], kritériem byl jejich vztah ke komunismu.

Divizní generál Heliodor Píka (3. července 1897, Štítina u Opavy – 21. června 1949, Plzeň). První oběti justičních vražd organizovaných přímo Bedřichem Reicinem v řadách důstojníků byl generál Heliodor Píka. Tento voják byl neobyčejným vlastencem, legionářem se zásluhami o vznik Československa i o obnovu státnosti. V červenci 1941 se tehdejší plk. Heliodor Píka stal atašé a velitelem československé vojenské mise v Moskvě, jeho zástupcem byl pplk. Ludvík Svoboda. Tehdy spolu bránili armádu před pokusy komunistů o její zpolitizování. Ale již v roce 1942 došlo mezi těmito vojáky a věrnými vykonavateli rozkazů, v případě pozdějšího generála Svobody rozkazů cizí vlády v Moskvě a v případě generála Píky rozkazů exilové vlády v Londýně, k roztržce.

Krátce po 2. světové válce byl Heliodor Píka povýšen na divizního generála a jmenován náměstkem náčelníka generálního štábu československé armády. Jeho činnost v armádě i na cestách však byla monitorována agenty Bedřicha Reicina již od roku 1946; i generál Píka byl na seznamu odposlouchávaných. [6.2 s. 159] Byl trnem v oku sovětským představitelům kvůli svým **znalostem sovětského systému** včetně gulagu. Jeho informace získané v Moskvě pocházely z prvé ruky – nemálo z velkého počtu Čechoslováků, které sovětská moc uvrhla do Gulagu hledalo pomoc právě u něj. Prvního března 1948 byl odeslán na zdravotní dovolenou a 5. května byl krátce po operaci žlučníku ještě v nemocnici zatčen.

Proces organizovali plk. Bedřich Reicin, mezitím povýšený na náměstka ministra obrany a **mjr. Karel Vaš**,⁴⁷ oba řízení NKVD rezidentem a legačním radou sovětského velvyslanectví v Praze **Michailem**

⁴⁶ Zdeněk Vališ: *Podplukovník v záloze JUDr. a PhDr. Karel Vaš*. CS-magazin, 2005.

⁴⁷ JUDr. Vaš v písemnostech sám přiznal, že se **dopustil celé řady zločinů**, například když na objednávku nechával zatýkat občany, kteří během revoluce emigrovali z Ruska a dokonce je bez evidence nelegálně předával agentům NKVD „k dalšímu opatření.“ [10.14 s. 84] Zadržel i polské občany, které odevzdal polské tajné policii. [10.14 s. 95] Po pádu komunismu byl Karel Vaš stíhán a souzen, avšak neprofesionálním způsobem. Právo a justice byly i začátkem našeho tisíciletí v žalostném

M. Chazanovem. [1.8 s. 94] Podle výsledků jejich snažení lze hovořit o vrazilích. Bedřich Reicin a Karel Vaš měli zásadní vliv na rozsudky a podíleli se i na výsleších velkého počtu obětí **politických procesů**, i generála Heliadora Píky samotného. [10.7 s. 9] Státní zástupce, prokurátor Karel Vaš pracoval na více než stech vykonstruovaných případech a navrhl desítky trestů smrti, z nichž dvanáct bylo vykonáno. Zákony byly namířeny proti jakékoliv opozici, ale to Karlu Vašovi nestačilo. Aby se s nekomunistickými názory a jejich nositeli mohl co nejlépe vypořádat, zákony porušoval. Měl velkou potřebu o svých hrozných činech detailně psát, když se 5. 12. 1955 obrátil na Nejvyšší soud a současně na komisi stranické kontroly ÚV KSČ se žádostí o obnovu soudního řízení, jímž byl odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí. Ve snaze vykreslit svou práci v co nejlepším světle, popsal svým soudruhům oddanou službu své maličkosti komunistické straně a tím i nezákonnosti, které páchal, velmi detailně. Rozsah jeho žádosti, jak byla otištěna v monografii s názvem „Sluha dvou pánů“, je 318 stran! [10.14 s. 67] Detaily žádosti JUDr. Karla Vaše, strůjce justičních vražd a vlastizrádce, které JUDr. Jaroslav Pospíšil kvalifikoval jako doznání, nebránily dovolacímu sametovému Vrchnímu soudu v Praze, aby 15. ledna 2002 předcházející rozsudek k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na sedm let zrušil.

Při prvním procesu s vysokým důstojníkem československé armády si komunisté ověřili své schopnosti porušit poslední zbytky demokracie a dělby moci. Generál Heliodor Píka byl zatčen komandem Reicinova 5. oddělení a do 13. května držen ve vazbě, než byl předán vrchní vojenské prokuratuře. Zatykač byl vystaven po zatčení, byl podepsán arm. gen. Bohumilem Bočkem 12. května. Hanebné zacházení s generálem se vyvíjelo paralelně s přesuny Karla Vaše mezi vyšetřovateli a soudci. Podle dohody s Bedřichem Reicinem se postaral o to, aby byl generál postaven před soud, až bude odsouzení k hrdelnímu trestu dostatečně připraveno.

Karel Vaš řídil vyšetřování ve funkci vrchního vojenského prokurátora do října 1948. Pod jeho vedením byla připravována křivá obvinění a vyráběny falzifikáty,⁴⁸ např. o setkání generála Píky s **generálem Francisem Davidsonem**, ředitelem britské válečné vojenské rozvědky. V říjnu byl zřízen *Státní soud* v Praze, jehož vrcholnou úlohou v té době bylo posílat na šibenici oběti, jejichž osud měl být zpečetěn poučným *Zákonem na ochranu lidově demokratické republiky* (viz kapitola 10J). Nyní člověk, který byl rozhodnut vyhovět přání z Moskvy, navždy odstranit prominentního pozorovatele a svědka nehumánnosti sovětského systému, začal sloužit u tohoto soudu. Karel Vaš byl jmenován *vyšetřovacím soudcem* Státního soudu. Přelíčení s generálem Píkou se osobně účastnil jako expert státní prokuratury. Své sovětské velitele nezklamal. Po vykonstruovaném obvinění a **zinscenovaném** procesu byl generál Heliodor Píka odsouzen k trestu smrti oběšením ☹. V **motácích z vězení pro syna Milana**, tehdy také vězněného člena zahraniční armády, zdůraznil, že protokoly z výslechů jsou jen prokurátorovy lži.

Ve vlastní „zповědi“ [10.14 s. 218] k věci odsouzení generála Píky JUDr. Vaš napsal: „Dosáhl jsem, že z hlediska zájmů SSSR, vyšetřováním bylo zjištěno, že Píka bude odsouzen, tj. že se mu nepodaří uniknout na Západ se svými rozsáhlými vědomostmi o sovětském vojenském tajemství, před čímž měli sovětské orgány největší strach a dále se mně takto podařilo leccos zjistit o Píkově agentuře v SSSR ... k přísnému a spravedlivému odsouzení vůbec stěží mohlo dojít. Nebylo doznání, nebyly důkazy. Až mně se podařilo jako prokurátorovi věc řádně uspořádat, vyšetřit a správně shrnout...“

stavu, jeden z vrahů generála Heliadora Píky si skandální výsledek, jímž bylo Nejvyšším soudem dovolání Nejvyššího státního zastupitelství proti zrušení trestu 12. 6. 2002 zamítnuto, dovolil označit za šalamounský.

⁴⁸ Zdeněk Vališ: *Podplukovník v záloze JUDr. a PhDr. Karel Vaš*. CS-magazin, 2005.

Podle nepotvrzených zpráv [generál Ludvík Svoboda](#) omilostnění generála Heliodora Píky nedoporučil.⁴⁹ Komunisty rozpoutaný teror způsobil, že mimo rodiny a obhájce proti rozsudku protestovali pouze představitelé MNV Štítiny, rodné obce odsouzeného generála. Trest byl vykonán 21. června 1949 na dvoře plzeňské věznice Bory . Znamenalo to první z dvaadvaceti oprátek pro československé důstojníky. [10.13 s. 20]

Pamětní deska 22 nezákonně popraveným československým vojákům umístěná na budově Generálního štábu Armády České republiky (Vítězné náměstí 1500/5, 160 00 Praha 6 – Dejvice).

Dva z popravených, mjr. gšt. [Jaromír Nechanský](#) a mjr. [Ctibor Novák](#) jsou uvedeni níže.

Fotografie: Martin Bartůněk.

101 Odstraňování dalších nekomunistických důstojníků z armády

Již před koncem války začali komunisté obviňovat ze zrady vojáky, kteří působili nebo byli vycvičeni v Anglii. Jejich postavení bylo omezováno hlavně přičiněním Bedřicha Reicina. Po únoru 1948 museli prakticky všichni důstojníci západního odboje, pokud v ní ještě setrvali, armádu opustit.

Kdo se z Protektorátu vydal Balkánskou cestu a dobrovolně se přihlásil do parašutistického výcviku v Anglii, měl špatné karty, daleko horší než ti, kteří sloužili u jiných složek nebo zůstali doma. Šance,

⁴⁹ Na dokumentu s odmítnutím chybí podpis a je možné, že šlo o pokus politického zneužití generálova jména, anebo o úmysl poškodit jeho pověst. [10.14 s. 10] Zvláštní však je, že generál Ludvík Svoboda se v době podlého a nelítostného teroru do KSČ přihlásil a 11. 11. 1949 byl přijat.

že válku přežije, nebyly o nic větší, než šance, že během nasazení zemře. Z padesáti parašutistů, kteří se dožili počátku roku 1948 (porovnání kap. 10A) jich plných 26 opustilo nejen armádu, ale i republiku.⁵⁰ [1.7 s. 154] Devatenáct se rozhodlo v armádě zůstat, avšak nemohli. Dvanáct z nich bylo zatčeno, nikoliv nacisty, ale komunisty ☹☹☹. Po **vykonstruovaných procesech** byli tři z nich odsouzeni již v roce 1948. Tito „premianti“ obdrželi mimořádně vysoké tresty: římskokatolický kněz **Josef Pojar** (operace GUMMIT) doživotí ☹, **Rudolf Pernický** (operace TUNGSTEN) 20 let odnětí svobody ☹ (z toho byl 8 let mj. **nasazen v uranových dolech**) a Jan Štursa (operace CHROMIUM, neuskutečněná) 8 let odnětí svobody. ☹ [1.3 s. 227, 285] Horor, který prožívali mnozí vlastenci a jejich rodiny za komunismu, si lze jen těžko představit. Pro tehdejší zacházení s bojovníky za svobodu a obránce demokracie je příznačná vánoční fotografie rodiny Rudolfa Pernického.

Kamila Pernická se synem Rudolfem u vánočního stroměčku z roku 1949 a fotografie manžela a tatínka, který byl 2. listopadu 1948 zatčen a 3. března 1949 odsouzen.

Když se otec vrátil z Bytízu, kde mu bylo dopřáno těžiti uran, **bylo synovi 11 let** ☹. Foto z archivu **Eduarda Stehlíka** a Ladislava Čvančary.

„Po zatčení čelných funkcionářů velitelství výpadkového vojska následovala kádrová opatření, v jejichž rámci byli z armády odstraněni i poslední parašutisté *Zvláštní skupiny D.*“ [1.3 s. 287] Tuto „práci“ komunisté ukončili 31. srpna 1951 propuštěním **npor. Jaroslava Pešána** (PLATINUM-PEWTER). [1.7 s. 135] Povolili mu manuální práci. S rodinou a dvěma dětmi musel během dvaceti čtyř hodin opustit bez náhrady vlastní dům. Dva z parašutistů vycvičených ve Velké Británii zůstali ve státní službě a stali se členy SNB. [1.7 s. 118]

Při perzekuci právě zmíněného **Josefa Pojara** sehrál roli horší obyčejného zrádce jiný parašutista, člen neuskutečněné operace ROTHMANN a pozdější agent-provokatér Klement Hlásenský. [1.7 s. 176 a 265] Absolvent paradesantního výcviku SOE a od května 1945 člen KSČ Emil Orovan velel jako kriminální revírní inspektor II. třídy komandu, které v červnu 1948 zatklo štábního kapitána v záloze **Václava Knotka**.⁵¹ Ten se po zatčení otrávil ☹; objevil se po mnoha letech na obrazovkách v normalizačním seriálu jako nepřítel majora Zemana a negativní hrdina ztvárněný **Radoslavem Brzobohatým**. [1.7 s. 173]

⁵⁰ Naštěstí se patnáct z parašutistů, kteří po komunistickém puči emigrovali, dožila pádu komunismu, [1.7 s. 154] a alespoň částečných satisfakcí od představitelů obrozujícího se státu.

⁵¹ Václav Knotek byl vedoucí šifrantů československé exilové vojenské zpravodajské služby v Londýně a člen neuskutečněného výsadku CHROMIUM. [1.3 s. 227] Po únorovém puči měl být jako aktivní národní socialista mezi prvními zatčenými. StB zazvonila u dveří bytu již 25. února 1948! Hledaný však již byl na cestě ke státní hranici. Podařil se mu útek jeho manželky se čtyřmi dětmi. V červnu 1948 se Václav Knotek po změně identity vrátil do Prahy, byl zrazen a zatčen. [1.7 s. 167] Ve vazbě spáchal sebevraždu ☹.

Mezi prvními zatčenými v únoru 1948 byl velitel skupiny CLAY Antonín Bartoš. V dubnu 1948 armádu „úprkem“ a bez zatčení opustil Jiří Štokman, oba tito členové skupiny CLAY emigrovali na Západ. Čestmír Šikola zatím věřil v budoucnost v osvobozené vlasti. Pro další informace o osudech parašutistů po válce viz [Kap. 11](#).

Podobně se komunisté chovali k o mnoho větší skupině vojáků, kteří byli členy československých perutí britského letectva RAF a podstatně přispěli k pádu nacistické Říše zla. [

10.15] Mezi důstojníky, kterým komunisté udělili vysoký trest, byl i organizátor československých leteckých jednotek v Británii [div .gen. Karel Janoušek](#), který jako vůbec jediný československý voják dosáhl hodnosti [leteckého maršála RAF](#). **Div. gen. Karel Janoušek** (30. října 1893, Přerov – 27. října 1971, Praha) účastník prvního i druhého odboje, byl StB vyláčen k pokusu o emigraci. Poté byl několika soudy degradován na vojína a odsouzen ke ztrátě svobody až posléze v roce 1950 na doživotí ☹.

Na cestě k získání moci se komunisté obávali především důstojníků, kteří získali výcvik ve Velké Británii. Obviňovali je ze zrady a pomocí StB a prokurátorů i proradných soudců je odstraňovali z armády, z veřejného a rodinného života a mnohé z nich sprovodili ze světa. V obvinění západního odboje pokračovali i po pádu komunistického režimu. Známy je spor parašutisty Čestmíra Šikoly s bývalým předsedou a současným poslancem za KSČM Miroslavem Grebeníčkem, **[1.1 s. 88]** jehož soudruzi v době, kdy parašutisté měli za sebou boje ve Francii, budovali domácí odboj a umírali za *Obranu národa*, dodržovali pakt Stalina s Hitlerem a odboje se nezúčastnili. V místech, ke kterým se blížila fronta, zanechávali odboje a připravovali se na budování svých mocenských struktur. Vytvářeli ilegální komunistické národní výbory. Příznačné bylo doporučení olomouckého KV KSČ a jeho vedoucího představitele Jaroslava Honzáka soudruhům v Přerově, aby šetřili síly pro poválečný politický zápas. **[2.8 s. 241]** Tento podivný přístup k úlohám odboje byl znám i u jiných komunistických skupin. **[6.1 s. 76]**

Dobře připraveni byli komunisté téměř všude. Rudolf Slánský vysílal z osvobozeného území na Slovensku do Protektorátu své emisaře, aby organizovali stranickou činnost a ilegální národní výbory. **[6.1 s. 149, 151]** Ve Zlíně si komunisté ve svém přípravném výboru rozdělovali funkce předem podle toho, jak se znali. Podle vzpomínky Rudolfa Rédra: „za předsedu MNV ve Zlíně navrhl JUDr. Holý svého přítele Viléma Morýse, který na oplátku navrhoval zase JUDr. Holého do vedení firmy Baťa.“ Revoluční národní výbor určil 13. května národním správcem Baťových závodů JUDr. Ivana Holého a 17. května se předsedou ONV Zlín stal člen KSČ Lubomír Nondek. **[6.1 s. 149, 151]** Komunistická strana v květnu 1945 přijala do svých řad, služeb a pod svou ochranu množství hochštaplerů a bývalých konfidentů gestapa ba i nacistické bezpečnostní služby (*Sicherheitsdienst, SD*), z čehož byl JUDr. Ivan Holý usvědčen. **[6.1 s. 73, 97–99]** Prvním květnovým starostou Zlína se stal Josef Vávra-Stařík. Brzy ho v této funkci jako na karuselu následovali komunisté výše jmenovaného kroužku [Vilém Morýs a Rudolf Rédr](#).

Už v době působení prvního jmenovaného bujela pod vedením JUDr. Holého v národním podniku Baťa komunistická „šlechta“, na jejíž adresu a adresu JUDr. Holého se vyjádřil poslanec Antonín Bartoš ve svém projevu z 11. července 1947 takto: „Čeho jsme dnes svědky ve Zlíně? Chléb, který byl zpracováván a získáván z mozolů Javůrků, Slezáků, Krčmářů, Marešů, nenasytně dnes pojídají ti, kteří z titulu revoluce se stali podnikovými řediteli, finančními řediteli, vedoucími, předsedy podnikových rad, zatímco ti, kteří kopali základy těchto továren a ztratili v této práci své zdraví, ztratili svůj mladý život, jsou dnes těmito despoty vyhazováni na dlažbu. A jestli se tak dosud nestalo, je to pro ně připraveno. Nekomunističtí zaměstnanci podniků jsou právem přesvědčeni, že v závodě by se neměli obohatit jenom vedoucí funkcionáři a příslušníci KSČ, ale že národní podniky mají sloužit všem, lepšímu bytí a žití, všem těm, kteří v nich poctivě pracují. Proto jsem byl vyzván, abych požádal slavnou sněmovnu o odstranění všech neodborných a fašizmem čpících živlů národních podniků vůbec

a zvláště u nás. Mluvím jménem nekomunistických žalobců – zaměstnanců a dělníků národního podniku Baťa a žádám, aby vláda sestavila komisi, která by přezkoumala a vyšetřila celou problematiku Zlína a přidružených pobočných továren a prodejen v tom smyslu, že se musí dostat satisfakce všem poškozeným. Na jedné straně stojí pracující lid, na druhé jsou obžalovaní. To jest vedoucí páni a nová šlechta v národním podniku Baťa... vážení, bude tomu patnáct let, co tragicky zahynul v Baťově pionýr české práce, tvůrce Zlína, Tomáš Baťa (výkřiky poslance Vodičky: „Podvodník!“) Ano, pane doktore, a jděte se zeptat dělníků, že mu budou blahořečit. Jeho zásluhou, vážení, se stal Zlín Amerikou pro chudé Valašsko a moravské Slovácko. Jeho zásluhou jméno československých výrobků dostává se za hranice...“ [10.16 s. 83]

10J Zisk a upevňování komunistické moci, terorizování skupin

Komunisté ovládli všechny strany, nezávislé spolky zakázali. Sokolem počínaje a Mazdaznanem, spolkem vegetariánů vedeným **JUDr. Jindřichem Súčkem**, konče. **Orel** a **Sokol** byl za Protektorátu zakázán, respektive gestapem utlačen, v roce 1948 byly zakázány oba. Taktéž mládežnický **skauting – Junák**. Církev si nedokázali úplně podřídit, ale vystavili ji obrovskému tlaku a teroru. Nepřiznali, že by mladí lidé v jejich „lidové demokracii“ mohli věřit v Boha, a když takové obvinili, označili je za „svedené.“

K zásadním změnám na politické scéně v poválečném Československu došlo mezi tzv. *Volbami do Ústavního Národního shromáždění Československé republiky* a *Volbami do Národního shromáždění 1948*. V prvních volbách po osvobození, **26. května 1946**, komunisté dostali 43,25 % hlasů v českých zemích a 30,48 % hlasů na Slovensku. Tam ziskem 62 % hlasů vyhrála *Demokratická strana (DS)*, která byla založena účastníky SNP. Vítězem voleb ve zlínském volebním kraji se stala Československá strana lidová před KSČ a ČSNS (**36,5, 31,0 resp. 18,2 %**), z jejichž dvou zlínských mandátů jeden získal **Antonín Bartoš**. Těchto voleb se směly zúčastnit pouze strany *Národní fronty (NF)*.

Jakmile komunisté získali větší vliv ve vládě a začali uplatňovat své mocenské způsoby, popularita české i slovenské komunistické strany začala klesat. Podobně tomu bylo v Německu s Hitlerovými *nacionálními socialisty (NSDAP)*. Politická nestabilita vedla ke konci Výmarské republiky k častým volbám a nacionální socialisté, kteří se drali k moci, po březnových volbách roku 1933 s překvapením zjistili, že nezískali ani polovinu hlasů a musí do koalice. Ztrátu podpory vyřešili jak nacionální socialisté a komunisté zneužitím Ústavy, každý po svém. Poučné proto může být porovnání cest k diktatuře v Německu a v Československu. V obou případech diktatuře předcházelo funkční demokratické zřízení, ale i drastické otřesy a půda pro populismus. V Německu to byla *Výmarská republika*, dřímající nespokojenost s výsledky *Versailleské smlouvy*, *velká hospodářská krize*, sociální napětí a *antisemitismus*.

V Československu byla tím otřesem 2. světová válka, nespravedlivost Mnichovské dohody, hrůzy a částečná demoralizace společnosti pod tíhou okupace. Ale také zkušenosti z předcházející světové hospodářské krize, to všechno protkáno sociálními a národnostními třenicemi. Právě v národnostní otázce zůstala politika v zajetí problémů a špatných řešení z doby *Rakousko-Uherska*.

Cesty k nacionalistické diktatuře v Německu a k *diktatuře proletariátu*⁵² u nás mají hodně společného a samozřejmě se také hodně liší. Německý nacionální socialismus měl nacionální a sociální složky namířené dovnitř, ale také expanzivní složku namířenou proti okolí. V tomto směru se českoslovenští komunisté netrápili, šlo jim jednoznačně o získání, výkon a udržení moci v naší republice, ale tzv.

⁵² Tento pojem byl brzy nahrazen eufemismem *lidová demokracie*, na hony vzdálenému skutečnosti, neboť tato demokracie demokratická nebyla.

„ohrožení“ ze Západu jim bylo vítaným argumentem v zákonodárství a při postihování odpůrců. Důležité etapy obou cest k diktatuře jsou sestaveny a porovnány v tabulce uvedené níže.

Etapy na cestě k diktaturám nacistů a komunistů

Datum	Událost: <i>Převzetí moci nacisty</i>	Datum	Událost: <i>Převzetí moci komunisty</i>
Velký DIKTÁTOR a NSDAP ⁵³		Malý diktátor a Komunistická strana	
30. 1. 1933	Hindenburg jmenuje Hitlera kancléřem	4. 4. 1945	Beneš jmenuje Gottwalda předsedou vlády.
27. 2. 1933	Požár Říšského sněmu: záminka k zatýkání politických odpůrců NSDAP, fake news, následují dekrety omezující lidská práva.	4. 4. 1945	Jmenování komunistů Václava Noska a Václava Kopeckého ministry vnitra a informací Košické vlády (s 8 komunisty mezi 25 členy).
5. 3. 1933	Volba poslanců sněmu/Reichstagu: Jen 52 % pro NSDAP a DNVP: tato koalice nemá dost hlasů na změnu Ústavy.	květen 1947	Akce zpravodajství proti politickým stranám: Karel Šváb obdržel zpravodajství o strukturách ČSNS, KSČ posílá tajné členy do vedení stran.
8. 3. 1933	Odnětí mandátů komunistům = zajištění 2/3 většiny k odhlasování ústavních změn.	20. 2. 1948	Podání demise nekomunistických ministrů vlády NF = umožnění převahy ve vládě.
13. 3. 1933	Zřízení Ministerstva propagandy a veřejného osvětlení na míru Jos. Goebbelsovi.	21. 2. 1948	Nátlak na prezidenta a nátlak na veřejnost; jeho stupňování do 25. února: milice, stávky.
24. 3. 1933	Zmocňovací zákon/Ermächtigungsgesetz.	22. 2. 1948	Fake news puč a zatýkání nekomunistů.
7. 4. 1933	Čistka (propuštění, nucená penze) Židů – včetně vnuků – v státním aparátu (Hindenburg prosadil Privilegium židovských účastníků války, zabránil propuštění téměř poloviny) a další porušování ústavy. Zrušení odborů, zatýkání vůdců, pálení knih.	25. 2. 1948	Přijetí demise protikomunistických ministrů a neústavní doplnění vlády komunisty; koaliční partneři rázem v opozici zatýkáni: Bartoš.*
2. 5. 1943		10. 3. 1948 11. 3. 1948	Zavraždění Jana Masaryka a o den později i nekomunističtí poslanci podpoří novou vládu.
22. 6. 1943 -14.7. 1943	Zákaz sociálnědemokratické strany SPD. Definitivní zákaz stran kromě NSDAP.**	9. 5. 1948	Ústava 9. května následovaná zákony a organizovaným terorem proti nekomunistům.
30. 6. 1934	Vraždy rivalů na základě fake news o puči Ernsta Röhma; pád SA a vzestup SS.	30. 5. 1948	Volby do Národního shromáždění, výsledek: NF Čechů a Slováků 86,6 %, bílé lístky 13,4 %.
2. 8. 1934	Zemřel prezident Paul von Hindenburg (dosud podepisoval platnost zákonů).	07. 6. 1948	Prezident E. Beneš vytrvale odmítal podepsat novou ústavu a abdikoval (zemřel 3. 9. 1948).
19. 8. 1934	Hitler spojil úřad předsedy vlády a prezidenta ve funkci Vůdce a Říšský kancléř. Hitler zničil komunisty a demokraty.	14. 6. 1948	Předseda KSČ Kl. Gottwald byl zvolen prezidentem, závislý byl pouze na vůdci Stalinovi. Gottwald zničil demokraty, rivaly později.

⁵³ Nejlepší výsledek, který kdy Německá národně socialistická dělnická strana ve volbách získala, bylo 43,9 % ve volbách 5. března 1933. Předtím, 30. ledna 1933 jmenoval říšský prezident Paul von Hindenburg Hitlera kancléřem. Jeho režim během několika měsíců pomocí teroru, dekretů a glajchšaltovacích zákonů odstranil pluralistickou demokracii Výmarské republiky, federalismus a právní stát. V tomto procesu byl rozhodující „Zmocňovací zákon“, kterým byla omezena kontrolní funkce parlamentu. Političtí odpůrci byli zavřeni v koncentračních táborech, vystaveni mučení a vraždění. V roce 1934 následovala čistka: vykonstruování „Röhmova puče“, zabíjení rivalů ve vlastních řadách.

Zmocňovacím zákonem získal Adolf Hitler nástroje k „vyčištění“ státní správy i parlamentu, vládu <i>ovládnu</i> sám.	KSČ se násilně zmocnila vlády, podmanila ostatní strany NF, 30. 5. inscenovala volbu, pak prosadila komunistické zákony.
Σ Ústava trvale negarantuje základní svobody ani dělbu moci, je-li změnitelná (bez omezení) například (manipulovanou) 2/3 většinou sněmu či umožňuje-li vládnout dekrety (bez omezení).	

**Poslanec Antonín Bartoš, velitel paraskupiny CLAY.*

**** Po „volbách“ konaných 12. 11. 1933 bylo v rukou členů NSDAP 639 z 661 mandátů. (Praha není Berlín: pro vládu Klementa Gottwalda bylo ve volbách 30. května připraveno 100 % kandidátů NF.)**

V tabulce jsou oba průběhy zredukovány na několik málo etap, aby podobnosti a rozdíly lépe vynikly. Téměř všechny události do finálního předání všech důležitých funkcí do rukou *Vůdce* a ztrátu veškerých kontrolních mechanismů 19. srpna 1934 lze nalézt na stránce [chronologie](#) na internetu. Obě cesty zviditelňují výstrahy před nedokonalostmi ústavy. Neomezený vůdce Hitler brzy upustil od formálního řízení kabinetu, zatímco Gottwald si dal záležet, aby lidová demokracie navenek vypadala „jako“ demokracie. Ve skutečnosti udržoval v disciplíně nejen své odpůrce, ale i vlastní řady pomocí teroru a strachu. Strachu nebyl ušetřen ani on, protože při hledání nepřátel socialismu na objednávku Stalina se ani on sám necítil v bezpečí.

Rekapitulujme průběh „[vítězného února](#)“ v kostce.⁵⁴ První velký zlom nastal 20. února demisí několika nekomunistických ministrů. Komunisté rozšířili *fake news* o ozbrojeném puči a v neděli 22. února spustili první vlnu zatýkání politických odpůrců. Do ulic přicházelo den co den více ozbrojených milicionářů, 23. února jich bylo 15 tisíc. Dramatické změny tak probíhaly v atmosféře euforie komunistů podporované marciálními výstupy ozbrojených dělnických milic a strachu jejich odpůrců. Otevřený odpor kladli jen studenti, když se v pondělí 23. února 1948 pražská dlažba otřásla pod kovanými botami ozbrojených milic, několik mladých členů ČSNS se v Obecním domě rozhodlo o podpoře demokracie ujistit prezidenta Edvarda Beneše. Vyrazili na hrad, lidé se přidávali a po 21. hodině stanuli studenti před branami s deseti tisíci demonstranty za zády. Přes odpor SNB se jim podařilo protlačit se až k prezidentovi, který přijal pět jejich zástupců: „vypadal zmoženě, měl popelavý obličej a nezdravé oči, studenty však ujistil, že má situaci pevně v rukou a v Československu bude zachována demokracie“... : řekl [pro Týden.cz 23. 2. 2008 Josef Lesák](#), v roce 1948 poslanec parlamentu a vůdce pražské národně-socialistické mládeže. Studenti však v demonstracích a průvodech pokračovali. Policie už byla plně ve službách jedné strany a [proti studentům surově zakročila](#), jednoho dokonce postřelila. [Přesné záznamy](#) událostí zanechala StB.

V úterý 24. února v pravé poledne komunisté dirigovali generální stávkou za podporu svého cíle, zmocnění se vlády bez mandátu. Jelikož bylo několik studentských předáků zatčeno, došlo k dalšímu velkému protestu studentů. Pod tlakem komunisty řízených demonstrací, s demonstranty sváženými z blízka i daleka, pod tlakem četných delegací a vlastní nemoci, prezident 25. února akceptoval návrh nových ministrů podaný Klementem Gottwaldem. Prezident svým souhlasem porušil Ústavu ☹, protože na místě bylo vypsání nových voleb. Vítěz svůj úspěch k večeru oznámil davu příznivců na Václavském náměstí. Desetitisícové průvody studentů se valily k hradu, ale policisté už věděli, kam mají namířeno a tvrdě zakročili. Studenti již nic nemohli nic změnit, prezidentův podpis zasychal.

⁵⁴ [Detailní rekapitulaci záznamů StB](#) sestavil historik Petr Blažek.

Senát Parlamentu ČR a Pražský akademický klub odhalil k 50. výročí brutálního zásahu komunistické policie **pamětní desku**.

Deska je uložena na opěrné zdi na horním konci Nerudovy ulice. **[Foto]**

Nová vláda sestavená Gottwaldem a ÚV KSČ z komunistů, z nichž někteří vlastnili členství v pomocných stranách, byla formálně přijata 11. března. Den předtím přišel násilně o život ministr zahraničí **Jan Masaryk** ☹. Jen komunisté tvrdí, že za pád ministra z okna jeho bytu v Černínském paláci nemohou ani oni, ani jejich sovětské přátelé.

Uchopení moci znamenalo okamžité rozšíření teroru pod vedením ministerstva vnitra a StB, nebylo třeba čekat na výsledek voleb. Zatýkáni odpůrců bylo na denním pořádku. Uniformovaní posluhové komunistických vrahů **už 23. února zatkli** lidoveckého poslance **Rostislava Sochorce**, když jej odvěkli přímo z jednání. Zatčen byl i vyznamenaný bojovník proti okupantům a poslanec Antonín Bartoš, zatímco o deset let starší lidovec „se“ oběsil ☹ a ex-parašutista **Bartoš komunistům utekl**.

Komunisté posílení úspěchem únorového puče navodili atmosféru strachu a stupňovali ji až do voleb **30. května 1948**. Úspěch si zajistili nařízením, podle kterého bylo možné volit jen společnou kandidátku **NF**, tedy seskupení, jež bylo po únoru plně ovládáno komunisty. Ve volebních místnostech voliči převzali dva lístky: volební lístek kandidátky **NF** a **bílý lístek**, což byl podle komunistů *lístek národní zrady*, k tomu obálku, do které měli zvolený lístek vložit. Obálka byla očíslovaná a číslo bylo zapsáno do seznamu vedle jména účastníka ☹.

V této „volbě“ získala **NF** 86,60 % a bílé lístky odevzdalo 13,40 % voličů. Komunisty ovládaná **NF** tak získala **všech 300 mandátů**. Nátlak na voliče se projevoval donucováním volit kandidátku **NF**. Ve zlínském kraji, tedy od Hodonína po Holešov a na Valašsku, však u mnoha lidí narazili. Ve Valašském Meziříčí získala **NF** 68,1 % hlasů, čili daleko méně než v celostátním průměru. **[10.11 s. 65]**

Úvahy nevolit kandidátku **NF** byly označovány jako národní zrada. Ve volebních místnostech byli ti, kteří odevzdali bílé lístky, identifikováni. Komunisté mnohé z nich po vyhraných volbách perzekvovali, např. **nuceným přestěhováním** jim dávali příležitost nabýt „uvědomělost“.⁵⁵

Tím, že volby vyhrála **NF**, se stalo stranické vedení **KSČ** řídicím orgánem celého státu. Sněmovna, *Národní shromáždění republiky Československé*, plnila úlohy **KSČ**; v ní zastoupené strany Národní fronty byly pouhými loutkami **KSČ**. Ta však byla závislá na Kremlu a J. V. Stalinovi. Ve státě komunisté ovládali vše, takže bylo jednoduché provozovat utajenou komunikaci mezi pražským a moskevským vedením i pomocí státního aparátu a odstěhovat ji z vily generálního tajemníka na hrad. Ještě bylo potřeba oddělit loutky od poctivých demokratů, a alespoň některým zatočit krkem, jak v roce 1929 slíbil Klement Gottwald. Nyní měl za sebou několikaletý kurz v Moskvě.

⁵⁵ Později, v **Ústavě z roku 1960**, byla *uvědomělost* jedním z pilířů společenského zřízení. Čl. 7, odst. (2) stanovil: „Socialistická hospodářská soustava, v níž jsou výrobní prostředky zespolečenštěny, a veškeré národní hospodářství je plánovitě řízeno, zabezpečuje za uvědomělé spolupráce všech občanů mohutný rozvoj výroby a neustálý vzestup životní úrovně pracujících“, podobně Čl. 38. *Uvědoměli* občané nezvládli říci komunistům do očí, že jde o *mohutné a neustálé* bláboly.

Na studenty komunisté nezapomněli, zanedlouho se zmocnili vedení vysokých škol a v zimním semestru 48/49 jich přes 10 tisíc, včetně v Nerudově ulici postřeleného [Jana Řehounka](#), [nechali vyloučit ze studia](#).

ČSNS, iniciátorka tragické demise v únoru 1948. byla likvidována standardním způsobem. Kolaboranti sloužili komunistům dál jako loutky v „obrozené“ straně, zatímco národní socialisté včetně [Petra Zenkla](#), kterým se zdařil útek, se snažili stranu udržet i v exilu v domnění, že komunistická vláda se brzy zhroutí. Představitelé ČSNS, kteří neutekli, byli [vystaveni perzekuci](#), někteří jako [JUDr. Milada Horáková](#) perzekuci nejhoršího druhu přesně v intencích objednavatele vražd Klementa Gottwalda. Lidovci trpěli vlastními spory mezi tradicionalisty a modernisty, navíc byli paralyzováni pomocí informátorů, jimž komunisté vyhrožovali a současně jim slibovali výhody. Pevně odhodláno bránit demokracii bylo křídlo kolem předsedy [Mgr. Th. Jana Šrámka](#). Ten hru komunistů prohlédl a jako jediný alespoň zpočátku varoval před demisí: „*A co se stane, jestliže nás prezident opustí?*“, ale 20. února riziko podstoupil, když se připojil k demisi. V březnu se pokusil emigrovat. Namísto očekávaného letadla ho na letišti vyzvedla StB, disponovala už tehdy tisíce informátory a provokatéry. Svobodný pohyb skončil, nastalo týrání ve vyšetřovací vazbě. Stejně tak v případě jeho tajemníka [Františka Hály](#). Od března 1948 byli oba dva v nezákonné vazbě. Místo jejich internace bylo udržováno v tajnosti.⁵⁶ Posledně jmenovaný kněz zemřel v roce 1952 a prvně jmenovaný v roce 1956 . Celé čtyři roky se soudu nedočkal.

I vůdci výše zmíněné [Demokratické strany \(DS\)](#) čelili v Bratislavě oportunistům a posluhovačům⁵⁷ komunistů. Ti po únoru vytvořili [Stranu slovenské obrody](#), která se stala součástí komunisty kontrolované [Národní fronty](#). Pomohli svým chleboďárcům vytvářet zdání demokracie. Většina předních funkcionářů [DS](#) emigrovala do zahraničí. Ti, kterým se to nepodařilo, byli komunisty vězněni a jejich rodiny perzekuovány. Samostatná činnost sociální demokracie byla ukončena 27. 6. 1948 protiprávním sloučením s KSČ. Kolaboranti mezi socialisty obdrželi členské průkazy KSČ, ostatní byli vystaveni perzekuci.

Pozoruhodné bylo, že na domácí scéně vládla „strana a vláda“ přesně v tomto pořadí. Znamenalo to, že „strana“ rozhodovala a „vláda“ vykonávala. Ostatní strany přestaly hrát jakoukoliv roli. Tou stranou [byla](#) KSČ. Ať docházelo k jakýmkoliv změnám vlády, vždy byly řízeny UV KSČ. Nejvyšší moc v KSČ a jejím ÚV se soustřeďovala v rukou jejího [generálního tajemníka](#), přičemž v letech 1953–71 šlo o 1. tajemníka. Avšak v letech 1945–53 vedl KSČ Klement Gottwald a od února 1948 začal plnit svůj parlamentní [slib z roku 1929](#). Paralelně, v čase od dubna 1945 do září 1951, byl generálním tajemníkem [Rudolf Slánský](#).

V KSČ měl až do své smrti v roce 1953 hlavní slovo její předseda, což byl od 14. června 1948 současně [československý prezident](#), Klement [Gottwald](#). Jak známo, předseda KSČ měl krátce po příchodu do Prahy k dispozici [přímou linku](#), aby jako nejvyšší činitel KSČ poskytoval pravidelná hlášení Stalinovi a přímo přijímal jeho pokyny; po uchopení moci v roce 1948 v této vazalské činnosti pokračoval jako nejvyšší představitel státu. Jinak platil výše uvedený zvrát [strana a vláda](#), tedy generální tajemník [strany](#) měl větší moc než prezident nebo předseda vlády. [Národní shromáždění republiky Československé](#) plnilo úlohy KSČ, v něm zastoupené strany Národní fronty byly loutkami KSČ.

⁵⁶ Mgr. Th. Jan Šrámek „slavil“ osmdesátiny ve Valdicích. Tehdy tam byl i jeho tajemník Hála, který jubilantovi napsal: „Prunae enim mihi flores videntur“ - Také mám rád květiny. „A tak prosím, abyste při pohledu do okna z této kobky žalární neviděl železné mříže, nýbrž květy. Tisíce věrných Vás dnes vzpomínají a za Vás se modlí...“ ([část přání](#)).

⁵⁷ Podobně jako jiné, tuto stranu se komunistům podařilo infiltrovat rok před pučem. Jejich agent v [DS](#) měl krycí značku [V-101](#). V roce 1946 pracoval mimořádně intenzivně pro Noskovo ministerstvo vnitra, později pro StB. [[10.10](#) s. 370]

Na jaře roku 1948 bylo podle rozhodnutí Bezpečnostní komise ÚV KSČ rozhodnuto o čistce, vyloučení jedné desetiny tj. 3 500 zaměstnanců SNB a přibírání „naprosto spolehlivých“ lidí. Dále došlo ke sloučení finanční stráže s pohraničním útvarem SNB, utvoření vyzbrojené pohraniční občanské milice výlučně z členů KSČ, zřízení zvláštního oddělení StB na ochranu ústavních činitelů a jejich bydlišť. *Bezpečnost* zaujala přední místo v diktátorském ovládnutí společnosti jednou stranou. [10.10 s. 481]

Ve vnitřní politice KSČ se jedním z nejdůležitějších mocenských nástrojů stal **trest smrti**. V Československu byl zrušen až po pádu komunismu v roce 1990. Zrušen byl již před dvěma stoletími za vlády císaře Josefa II. Rakousko se bez něj obešlo sto let. Po roce 1895 byl využíván s různou intenzitou, nejhojněji byl využíván v době Protektorátu, kdy nacisté popravili na 1079 osob, ☹ a po válce, když do roku 1948 padlo na **730 rozsudků**. Jednalo se především o tresty uložené německými soudy v Protektorátu a po válce československými soudy na základě **retribučních dekretů**. Daleko vyšší byl počet českých a po válce německých spoluobčanů zabitých nebo utýraných při povstání, při přepadech a v lágrech i mimo ně z pomsty. Byli to povětšinou civilisté zavraždění bez soudního procesu ☹.

Problematika absolutního trestu je po celou dobu lidských dějin jednou z oblastí, která vyvolává vždy značný ohlas a diskuze jak v odborných kruzích, tak v kruzích široké veřejnosti. V moderní historii je tato otázka spojena se zneužitelností a častým účelovým využíváním trestu smrti v totalitních režimech. To se samozřejmě týkalo i komunistického Československa.“ [10.5 Díl II., s. 237, *Sešit č. 9*]

Zatímco za časů první čs. republiky, v letech 1918–38, bylo vykonáno⁵⁸ dvacet trestů smrti přičemž ani o jednom z nich se nedalo říci, že by byl motivován politicky, v komunistické poúnorové režii byly vykonány stovky trestů smrti právě z politických důvodů. Popravy kvůli smýšlení a smyšleným zločinům jsou **justiční vraždy**. Zločincem však nebyl člověk odsouzený, ale objednavatel jeho exekuce. Tím byla komunistická strana a justice byla prostředkem k jeho vykonání. Strůjcem vražd tedy nebyla justice sama o sobě, ale vrcholní představitelé komunistické strany a Československa. Mistry v organizování politických vražd se už před Gottwaldem stali Stalin a Hitler.

Zpět k poúnorovému vývoji. Počínaje **druhou vládou Klementa Gottwalda**, od středy 25. února 1948, bylo i ministerstvo spravedlnosti v rukou komunistů. Ministr **Prokop Drtina**⁵⁹ demisi z 20. února ztratil politický vliv úplně, intrikami protivníků ho zradila celá jeho strana ČSNS. Prokop Drtina byl jako ministr spravedlnosti nahrazen komunistou **Alexejem Čepičkou**. Brzy po jeho nástupu do funkce komunisté prosadili novou, **komunistickou Ústavu 9. května** (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.). Byly v ní zbytky demokratických prvků, těmi se však nová moc nijak neomezovala. Prezident Dr. Edvard Beneš odmítal novou ústavu podepsat a 7. června abdikoval. Přesně o týden později byl prezidentem zvolen Klement Gottwald. Nyní se na Hrad dostali i sovětsí poradci!

Nyní prezidentův zeť Alexej Čepička dále řídil budování nástrojů vhodných k perzekuci a k odstraňování osob neochotných podřídit se komunistům, byl jím **Zákon na ochranu lidově demokratické republiky** z 6. října 1948 (**Zákon č. 231/1948 Sb.**) ☹. Téhož dne bylo uzákoněno zřízení **Státního soudu** se sídlem v Praze a odděleními v Brně a Bratislavě (zákon č. 232/1948 Sb.), jehož hlavní náplní bylo odstraňování osob lpících na demokracii z veřejného a rodinného života, případně ze života vůbec. Podle komunistů šlo o potrestání „nepřátel socialismu“. Kdo byl nepřítelem, a jak se provinil, určovala StB. Zákonem „o Národní bezpečnosti“ (č. 286/1948 Sb.) byla StB *de facto* nadřazena nad SNB. Záhy byla zrušena finanční stráž. Její složky a úlohy byly přičleněny k již dříve komunisty z velké míry ovládanému SNB.

⁵⁸ Odsouzených byl asi dvacetinásobek, jenže většina odsouzených byla **prezidentem osvoboditelem** omilostněna.

⁵⁹ Přežil **krčmaňský atentát**, podal demisi, vyskočil z okna a z nemocnice šel na 5 let ☹ do vyšetřovací vazby.

V říjnu byl přijat také zákon o *táborech nucené práce, TNP* (č. 247/1948 Sb.), který se postaral o velkou část odsouzených podle některých z paragrafů zákona č. 231/1948 Sb. Ti, co nedostali trest smrti, byli využíváni jako laciné pracovní síly určené především na práce ohrožující zdraví. Potřeba pracovních sil v uranovém průmyslu, který byl od roku 1945 zatížen *smluvními dodávkami do Sovětského svazu*,⁶⁰ byla jen dočasně nasycena německými zajatci, nový zákon umožnil jejich náhradu „nepříteli socialistického zřízení.“ Záhy pražská centrála OBZ vypracovala seznam 440 osob, mezi nimi 14 generálů a 60 plukovníků, které měly být zařazeny do TNP. [10.14 s. 32] Navíc tento zákon znamenal revoluci v právu, umožňoval totiž odsouzení bez spáchání trestného činu! Bylo to malé zdokonalení represivního systému, ve kterém už tak StB dokázala získat podpis pod přiznání bez toho, že by obviněný nějaký trestný čin spáchal. Na začátku bylo zatčení: Zatčená osoba sama byla důkazem a StB dokázala *vyšetřováním zjistit „vše“*.

Než skončil rok 1948, odsouhlasilo *Národní shromáždění* další zákony, které zásadně změnily soudy a prokuratury v nástroje moci diktatury: Zákon o *zlidovění soudnictví* (zákon č. 319/1948 Sb.) zaručoval „soudcům z lidu“, kteří byli během jednoročního, po roce 1949 pak dvouletého studia, vybaveni marxleninským učením a vším ostatním, co k službě vládnoucí straně mohli potřebovat. Získali stejné pravomoci a kompetence, jako měli soudci z povolání. [10.5 Díl II., s. 167, *Sešit č. 9*] Toto vzdělání bylo pro soudcovskou činnost ve službách vládnoucí straně a rozhodování na politickém základě naprosto dostačující. Počet soudců z lidu razantně stoupal. Na konci dubna 1949 bylo u Státního soudu v Praze již 70 soudců z lidu. [10.5 Díl II., s. 170, *Sešit č. 9*] Represivní mašinerie mohla nejen hromadně zatýkat, ale i odsuzovat.

Prokuratury se podřizovaly StB. Téměř všichni stíhaní byli protizákonně drženi ve věznicích StB, ačkoliv měli být ve věznicích soudních. Zákonný postup byl dodržován pouze tehdy, byly-li věznice StB přeplněny. [10.5 Díl II., s. 53, *Sešit č. 9*] Rychlé vyškolení komunistických prokurátorů z „dělnických kádru“ bylo zajištěno právníckými školami pracujících, PŠP. Ty nahradily dosavadní pětileté studium. Umožnily takřka okamžité zařazení do soudnictví a překlenuly mezidobí, potřebné pro vysokoškolské studium podle nových pravidel. [10.5 Díl II., s. 155, *Sešit č. 9*]

„V příspěvku historiků Marty Fabšičové a Zdeňka Valíše s názvem „Státní prokuratura a Státní soud v dokumentech“ je stručně, ale přehledně vysvětlen princip fungování systému tzv. kabinetní justice, systému, který se utvořil již v počátečním období vlády KSČ, tedy v době, kdy v čele ministerstva spravedlnosti stál JUDr. Alexej Čepička. Tento systém umožnil, aby se v rukou komunistických ministrů spravedlnosti a jejich nejbližších spolupracovníků soustředil „zásadní vliv na rozhodovací pravomoc soudů [...] včetně přísného schvalovacího systému a stanoviska k trestům.“ V tomto období došlo také ke striktnímu omezení práva na obhajobu, prokuratura měla vůči soudu privilegované postavení a došlo k odstranění dozoru justičních orgánů nad vyšetřováním. Přednesené „obhajoby“ právních zástupců občanů souzených Státním soudem, kteří měli vystupovat ve prospěch obžalovaných, měly tehdy ve valné většině spíše charakter obžaloby.“ [10.5 Díl I., s. 9, *Sešit č. 8*]

Podle některých zdrojů byl zákon č. 231/1948 Sb. zrušen k 1. 8. 1950. Ve skutečnosti v týž den nabyl platnost *Trestní zákon (zákon č. 86/1950 Sb.)* a komunističtí prokurátoři si v podstatě stejné paragrafy z těchto zákonů vybírali podle toho, zda k „činu“ mělo dojít před nebo po 1. 8. Účel zákona zůstal zachován: likvidace odpůrců pod rouškou „ochrany lidově demokratické republiky, její socialistické

⁶⁰ Železná opona spadla v Evropě 11. 9. 1945 v 15:30, kdy „obsadilo ruské vojsko v počtu 60 mužů s vyšším důstojníkem tři uranové státní doly v Jáchymově. Do těchto dolů nemá nikdo přístup kromě dělníků zaměstnaných v dolech“. To je obsah hlášení vrchního stržm. SNB Hefnera, které dostalo ministerstvo vnitra a hlavní štáb ministerstva národní obrany [Zdroj].

výstavby, zájmů pracujícího lidu a jednotlivce a výchovy k dodržování pravidel socialistického soužití.“ Trest smrti za „provinění“ proti socialistické republice zůstal. Nadále byl ukládán z politických důvodů.

Počty odsouzených z politických důvodů byly obrovské. Před *Státním soudem* stanulo v letech 1949–51 přes 18 tisíc občanů. Z nich bylo 70 % odsouzeno, přitom 1 % k trestu smrti. Nejčastěji za velezradu, vyzvědačství nebo útěk do zahraničí. V roce 1950 byl celkový počet odsouzených 5 044, z toho 59 k trestu smrti a 191 na doživotí. Úhrnný počet let trestů na svobodě dosáhl 49 456 let, současně za 78 335 600 Kč peněžitých trestů. K tomu 3 816 konfiskací. [10.5 Díl I., Sešit č. 8 příloha] Tyto výsledky působily „výchovně“ a výstražně na všechny oponenty.

Nejvyšší míru zodpovědnosti nese hlava KSČ. Během prezidentského období Klementa Gottwalda „(14. 6. 1948 – 14. 3. 1953) bylo popraveno 234 osob, z toho 189 pro „politické delikty“, za prezidentské období Antonína Zápotockého (21. 3. 1953 – 13. 11. 1957) bylo vykonáno 94 absolutních trestů, z toho 47 z politických důvodů.“ [10.5 Díl II., s. 237, Sešit č. 9] Klement Gottwald tak v průměru každý týden podepsal jeden trest smrti a snad každý den své vlády odmítl takový trest prominout. Skutečně odmítl prominout trest smrti Rudolfu Slánskému, se kterým se dlouhá léta přátelil a s manželkou Martou byli „kmotry“ dětí Rudolfa a Josefy Slánských.⁶¹ Celá řada odsouzených na smrt nebo k vysokým trestům odnětí svobody však odmítla komunistického diktátora o cokoliv požádat.

Kompetenci udělovat trest smrti měl *Státní soud*. Uděloval tresty obviněným, jejichž tresty byly již určeny politickým vedením. Její rozhodování bylo založeno na vyšetřovacích spisech StB, které byly z velké části vykonstruovány. Vyšetřování byli mučeni a vystavováni psychickému teroru. Jejich podpisy vynucovány nátlakem a ohrožováním příbuzných.

Vyhledávání a doslova „výrobu“ nepřátel socialismu měla na starosti právě zmíněná StB.⁶² Případy hlásila sekretariátům komunistické strany a její komise rozhodovala o trestech. Podle přesných směrnic byla vyhotovována hlášení pro nadřízené orgány. O závažných případech rozhodovala bezpečnostní komise nejvyššího stranického vedení B5 a její pokyny byly projednány na ministerstvu spravedlnosti s účastí ministra a jeho náměstka, dále ministra národní bezpečnosti a jeho náměstka jakož i velitele StB! Výsledek takového jednání byl doručen prokuratuře a soudu, často ve velmi krátké lhůtě před přelíčením. Obhájci byli ve velké míře určováni *ex offio* a seznámeni se spisem jen několik dnů před přelíčením. Jejich možnosti byly velice omezené, a i když mnozí své klienty chtěli chránit, jiní se chopili příležitosti své klienty doporučit katům.⁶³

Ve výše uvedeném postupu jednaly na úrovni okresů *Bezpečnostní trojky*, někdy *pětky*, které si vyžádaly posudky vyšetřovaných od místních úřadů a posílaly hlášení na bezpečnostní oddělení krajských sekretariátů KSČ. Krajské *Bezpečnostní pětky* KB-5⁶⁴ posílaly hlášení do Prahy. [10.11 s. 491] O vynešení trestů a dalším využití v propagandě tak bylo rozhodováno předem a definitivně *Ústřední*

⁶¹ Nezákonnosti komunistů v mnohých případech velmi uškodily jejich vlastním dětem, podobně jako zločiny nacistů narušily život jejich potomkům.

⁶² Mechanismus i zvraty „výroby“ byly závratné, šlo doslova o život. Jeho nastolení podrobil důkladné analýze Karel Kaplan. [10.10]

⁶³ „Slavný soude, já jako komunista žádám přísné a spravedlivé potrestání mého klienta,“ prohlásil podle Petra Romana u jiného soudu [10.16 s. 148] JUDr. Ferdinand Papoušek, obhájce Zdeňka Šmory v procesu se skupinou *Hory Hostýnské*.

⁶⁴ Bezpečnostní pětku KB-5 dle sdělení Mgr. Milana Bárty, ÚSTR Praha, tvořil krajský vedoucí tajemník krajského výboru (KV) KSČ, bezpečnostní tajemník KV KSČ, bezpečnostní referent KNV, v Praze i bezpečnostní referent ÚNV, velitel krajského velitelství (KV) StB, velitel KV NB Pokud v kraji sídlil prapor pohraniční stráže, i jeho velitel, později i určený zástupce krajské prokuratury. Jako bezpečnostní tajemník KV KSČ byl členem Bezpečnostní pětky i nejdéle sloužící náměstek ministra vnitra [Jindřich Kotal](#).

bezpečnostní pětkou B5 při ÚV KSČ. Osud obžalovaných byl často zatížen nenávisnými posudky komunistických funkcionářů z místa bydliště nebo zaměstnání. Morální úpadek společnosti se projevil i hojnou účastí na [rezolucích](#) žádajících udělení trestů smrti ☹. [10.16 s. 168]

Jak „soudy před soudy“ účinkovaly, popsal Jaroslav Pospíšil v knize *Hyeny v akci*. [10.11 s. 479] Komisi B5 řídil [generální tajemník ÚV KSČ](#) Rudolf Slánský. Byl v této funkci od roku 1945 do roku 1953 a systém odstartoval v únoru 1948. Dalšími členy byli náměstek ministra národní bezpečnosti Karel Šváb, náměstek ministra vnitra a velitel StB (1948–50) Jindřich Veselý,⁶⁵ člen předsednictva ÚV KSČ Ladislav Kopřiva a ministr spravedlnosti Alexej Čepička. Činnost Ústřední bezpečnostní pětky byla ukončena na sklonku roku 1950. [10.11 s. 485]

Jedním z nástrojů, které komunisté využívali k perzekuci odpůrců, byly *kolektivní tresty*. Tento typ trestů před nimi hojně užívali nacisté, viz [Lidice](#) a [akce E](#), při níž byly postihnuty rodiny všech vojáků v zahraničním vojsku včetně rodin skupiny CLAY a ještě pár týdnů před koncem války desítky bestiálních vražd ☹ obzvláště na Valašsku v obcích a mezi pasekáři kvůli pomoci partyzánům ([Ploština](#), [Prlovská tragédie](#). [6.1 s. 118, 10.17 s. 611, 619])⁶⁶ K dalšímu hromadnému vraždění docházelo ve dnech Květnového povstání. K největším zločinům Wehrmachtu v tomto čase mimo Prahu došlo ve Velkém Meziříčí, Třešti a Přerově ☹. [10.17 s. 514, 503, resp. 568] Jejich nelidskosti sotva ubírá fakt, že ve Velkém Meziříčí rozhodoval o popravách vojenský soud. Kolektivní tresty a [genocidu](#) ovšem nevymysleli nacisté ani bolševici, ač v tom byli „mistry“. [Kolektivní násilí](#) v poválečném Československu začalo zabavením majetku a vyhnáním spoluobčanů německé národnosti bez zkoumání jejich viny. Komunisté pak pokračovali v [arizaci](#) pod opačným znaménkem. Pod rouškou [Benešových dekretů](#) se mohl kdokoli vyřadit na všech spoluobčanech německé národnosti, bez zřetele k jejich minulé činnosti. Skvrnou na obnově demokracie proto zůstává tzv. divoký odsun a nedostatek politické vůle divokosti zabránit. Otřesné události známé z [Ústí nad Labem](#), [Postoloprta](#), [Švédských šancí](#) u Přerova, [brněnského pochodu smrti](#) ☹ [10.18 s. 335, 300, 582 resp. 523] a odjinud potřísnily čest obnovené republiky. Zmíněné dokumenty ukazují, že čistí nezůstali někteří vojáci a někteří vlivní představitelé naší armády, ani prezident Edvard Beneš, který o mnohých hrůzách „odsunu“ věděl. Návrat ke cti pomáhají nalézt mnozí [historici](#) činní na místech těchto událostí, např. v [Hranicích](#) na okraji Kravařska, které patřilo do Sudet. Otřesný byl i osud Dr. Blaschtowitschky a jeho rodiny, který doplatil na to, že se k němu dostaly dokumenty o českých udavačích. [6.1 s. 178]

Komunisté uplatňovali [kolektivní vinu](#) a *kolektivní tresty* podle sovětských zkušeností, kdykoliv se jim to hodilo. Za jejich vlády byly trestům vystaveny velké i malé kolektivy jako „buržoazie“, „třídní nepřátelé“ a vůbec „nepřátelé socialismu“ včetně jejich rodinných příslušníků. O tom, kdo je nepřítel,

⁶⁵ V dřívější funkci vedoucího zpravodajského odboru VII C ministerstva vnitra Jindřich Veselý v roce 1946 budoval a řídil útvar F. Tento útvar měl, navenek nestranně, získávat informace o činnosti v době okupace, např. o spolupráci s gestapem. Do útvaru byli nabíráni výlučně komunisté a jeho skutečným účelem bylo získávání materiálů proti nekomunistům. [10.10 s. 259, 268] V souladu s tímto účelem nařídil Karel Šváb po únoru 1948 odstranění vybraných komunistů ze seznamu. [10.11 s. 91] Bezpečnostní tajemník ÚV KSČ tedy rozhodoval o tom, komu budou temné skvrny vymazány.

⁶⁶ Krvavou akci v Ploštině provedlo zlínské gestapo dne 19. dubna 1945 za účasti čtyř ruských provokatérů. Původně byla namířena proti partyzánům Murzinovy 1. *československé partyzánské brigády Jana Žižky*. [10.17 s. 611] Partyzáni ustoupili a civilisty, jejichž podpory po dlouhé měsíce užívali, ponechali na pospas gestapu. [6.1 s. 119]

rozhodovali komunisté. V době čistek v komunistické straně k nepřátelům lidu přibyli „buržoazní nacionalisté“, „sionisté“ a jiní „spiklenci“⁶⁷ proti „lidově demokratickému zřízení“. „Lidová demokracie“ však nebyla ničím jiným než přeměnou „komunistické totality“⁶⁸.

Sovětsští poradci, vesměs příslušníci NKVD, působili na naše komunistické politiky v moskevském exilu a pokračovali v prosazování sovětských zájmů i na našem území. V závěsu Rudé armády přišli do Košic a dále i do Prahy. Vliv sovětských vzorů na práci StB a na politické procesy byl v roce 1949 prohlubován. Zpravodajci Chazjanov a další naléhali, aby českoslovenští soudruzi oficiálně pozvali bezpečnostní poradce z Moskvy a první tajemník KSČ Rudolf Slánský v čele s Klementem Gottwaldem jim brzy vyhověli. K výběru vhodných poradců nepochybně přispěl tehdejší druhý muž Sovětského svazu, jeden z největších masových vrahů 20. století, [10.11 s. 672] organizátor **Katyňského masakru**, lidový komisař vnitra **Lavrentij Pavlovič Berija**. V říjnu 1949 se do Prahy dostavila celá skupina poradců vedená důstojníky Makarovem a Lichačevem, jenž po příjezdu prohlásil, že: „k nám přijeli srážet hlavy.“ [10.11 s. 672] Zakrátko na to se vyznamenal v monstrprocesu s JUDr. Miladou Horákovou, která byla zatčena 27. září 1949, jehož výsledkem byly čtyři justiční vraždy vykonané 27. června 1950 ☹. Po tzv. následných procesech se na kontě komise B5 ocitlo dalších deset vražd a na padesát doživotních trestů ☹.

Určitě toto nebyla ta republika, za kterou byla nacisty bita a vězněna Dr. Horáková, za kterou bojovali a umírali parašutisté a tisíce dalších vlastenek a vlastenců!

Nad prosazováním linie komunistické strany v praxi „bděli“ především tajemníci v okresních, místních a závodních orgánech KSČ. Oni byli nejdůležitějšími kolečky komunistické mašinerie. S podporou StB terorizovali občany, řídili kádrování v podnicích, úřadech a ve školách. Vyhazovy z práce se zakládaly na **utajovaných „posudcích“** o tzv. *uvědomělosti*, tedy vztahu k *lidově demokratickému zřízení* s pokyny pro zaměstnavatele, kdo jakou práci smí dostat či vykonávat, zda v kanceláři nebo ve výrobě, se stykem s veřejností nebo bez něj, omezování vyššího vzdělání, případně doporučení, při nichž prospěch nehrál žádnou roli, například do živočišné výroby. Neostýchali se mstít dětem svých odpůrců. Za to, že se narodily v rodinách, jejichž členové byli odsouzeni podle zákona č. 231/1948 Sb., v rodinách „nepřátel socialismu“, „třídního nepřítele“, nebo „vesnických boháčů“ či „kulaků.“ Akcím tohoto druhu předcházely důkladné kampaně a směrnice pro vykonavatele tzv. „vůle lidu.“ (viz **Kap. 13A „Očista zemědělských škol“**.) Generální tajemník ÚV KSČ Rudolf Slánský na zasedání ÚV KSČ v listopadu 1948 prohlásil: „Nemilosrdně vyčistíme střední a vysoké školy od reakčních studentů a postaráme se o to, aby převážná část studujících středních a vysokých škol se rekrutovala z dělnických rodin.“

V jedné z prvních „studijních prověrek“ ke konci zimního semestru 1948/49 bylo na pražských vysokých školách z celkového počtu 26 057 prověřených studentů 5 425 vyloučeno, tj. každý pátý [10.20 s. 117] Na fakultě zemědělství a lesnictví to byl či byla každý či každá třetí ☹. Akce podobného druhu se co několik let opakovaly. Byly zřizovány komise, které prováděly zpolitizované přijímací „pohovory.“ **Akční výbory** prověřovaly „uvědomělost“, „oddanost“ či „spolehlivost.“ Prověrky postihovaly

⁶⁷ O nějakých 30 let před komunistickou „revolucí“ v Československu je Jaroslav Hašek, očitý svědek revoluce v Rusku a bolševický *velitel města Bugulmy* nařčen předsedou mimořádného revolučního komitétu *taváryšem* Jerochymovem a má být, coby *taváryš* Gašek, „souzen“ a „zastřelen“: „poněvadž je spiklenec a kontrarevolucionář.“ [10.19 s. 55] Autentické svědectví revoluce, války a prvních let rudého teroru (**Sentimentální cesta**) podal Viktor Šklovskij v r. 1923.

⁶⁸ Společnosti procházely vlny pronásledování buržoazních živlů, *kulaků* a jiných nepřátel socialismu. Většina lidí se dokázala nebezpečí vyhnout, avšak nikoliv bez pokřivení a spoluviny. Tím se systém stával neporazitelným až nesmrtelným. Dokud dokázal uspokojovat konzumní nároky.

žáky a studenty, jindy učitele, profesory a výzkumný personál. Komise, které byly obsazovány jen komunisty, případně členy socialistických mládežnických organizací, rozhodovaly o přijímání na střední a vysoké školy.

Zpráva o „kolaboraci“ milenců a vyhazovu ze školy: „Po osvobození jsem se přihlásil na Vysokou zemědělskou školu v Brně, odbor lesního inženýrství, kde jsem studoval až do roku 1948. Tehdy mne tvrdě postihly únorové události. Akční výbor vysoké školy mne na dobu 4 let distancoval od studia pro údajný postoj proti lidově demokratickému zřízení a pro to, že jsem v době okupace udržoval známost se svou nynější manželkou Hildou, která je německé národnosti. Musel jsem ze školy odejít a byl dán k dispozici Pracovnímu úřadu v Opavě s příkazem, abych byl manuálně zaměstnán... Na vysokou školu do Brna jsem se už nevrátil... Akční výbor na vysoké škole mne obvinil z věcí, kterých jsem se nedopustil. Při výsleších jsem důrazně žádal, abych byl konfrontován s těmi, kteří mne nařkli, že jsem vedl řeči proti lidové demokracii. Nevyhověli mně a arogantně prohlašovali, že osoby, které to sdělily, jsou důvěryhodné. – Druhým důvodem distancování od studia byla známost s Hildou. Seznámil jsem se s ní roku 1943, když jsme se v Opavě při docházce do zaměstnání denně potkávali. Líbila se mně její rovná chůze, pěkná postava, bohaté světlé vlasy a velké modré oči. Postupně jsme se na sebe, jak to už bývá, začali usmívat a pak už nebylo daleko k prvnímu pozdravu a potom i oslovení. Vznikla mezi námi velká láska a vděčím jí v době okupace za mnoho. Nebyla rozhodně pro politiku, nestarali jsme se o ni, žili jsme pro sebe. Nestyděla se se mnou stýkat v době, kdy pro Němce platil zákaz stýkat se s „Ausländery“, nestyděl jsem se po roce 1945 ani já za ni, i když to byly někdy těžké chvíle, když byla nucena chodit s viditelným značením „N“ a nesměla chodit po chodníku. Chodil jsem s ní tedy po cestě, a když se do mě zavěsila, nebylo to „N“ vidět. Teprve později jsem se dozvěděl, že jsem byl terčem značné pozornosti mnoha lidí i úřadů, ale také to, že za svůj nekompromisní postoj jsem si získal i lidi, kteří mně fandili a kterým jsem snad i imponoval. Opět jsem se setkal s tím, že humanistické ideje a pevný postoj překonají i těžké doby a nakonec zvítězí. V roce 1946 se nám narodila dcera Hana, ale až v roce 1948 jsme dostali zvláštní povolení „dispens“, které nám umožnilo sňatek. Byla snaha obžalovat mne dle tak zvaného „malého retribučního dekretu“ za mou domnělou spolupráci s Němci, ale hned při prvním stání bylo řízení pro nedostatek důkazů zastaveno. Dnes se na tuto dobu dívám s úsměvem, ale tehdy to nebyly radostné chvíle“.⁶⁹

Při výběru na studium hráli prospěch a vědomosti vedlejší roli. Hlavní byl třídní původ, politická orientace, oddanost socialistickému zřízení a Sovětskému svazu. Obsazování pracovních míst v továrnách, na úřadech, ve školství a výzkumných ústavech, kultuře a obzvláště v médiích bylo řízeno **kádrovými odděleními**. Ta měla na starosti personalistiku a musela být tedy bezpodmínečně podřízena KSČ a samozřejmě obsazena oddanými členy KSČ. Navíc informace, média, tisk, vysílání i kultura podléhaly **cenзуře**. Komunisté v roce 1950 vydali dílčí tiskový zákon č. 184/1950 Sb., který říkal, že **tisk má vychovávat k socialismu**. Na dohled zřídili *Hlavní správu tiskového dohledu*. Postihy při porušování předpisů byly nesrovnatelně horší než kdysi ze strany rakouských úřadů. Ty v roce 1849 zakázaly *Národní noviny* a v roce 1851 potrestaly novináře **K. H. Borovského**, který psal velmi ostře proti vládě, vyhnanstvím v jižním Tyrolsku...

Omezování přístupu ke vzdělání podléhalo výkyvům a bývalo ovlivněno známostmi i korupcí. Vyhazovy ze škol byly obnoveny za normalizace a staly se případy, kdy už postarší lidé byli potřetí vyhozeni ze studia. [10.20 s. 122] Často byly zabavovány a dokonce ničeny studijní výkazy.

Jedním z trestů, které postihovaly celé rodiny, bylo již výše zmíněné odebrání majetku. Výsledkem bylo jeho přerozdělování ve prospěch komunistů. Za předpokladu členství v KSČ bylo možné vyříditi si

⁶⁹ Z autobiografie příbuzného jednoho z autorů (OK-H), zapsané v roce 1967.

i osobní spory nebo získat výhody, například pracovní [místo nadřazeného](#), jeho byt nebo dům. Komunisté brali a rozdávali, pokud bylo z čeho. [10.16 s. 122] Po válce brali Němcům bez ohledu na jejich provinění. O rozdělování rozhodovaly komise, které byly obsazeny převážně komunisty. Následně brali třídnímu nepříteli a zrádcům socialismu, potom kulakům. Tím uspokojovali své stoupence. Metody převzali podle odst. 4 [Smlouvy o přátelství a vzájemné pomoci](#) od Sovětského svazu nebo od gestapa. Vzorem jim mohl být kriminální rada brněnské úřadovny gestapa [Otto Koslowski](#), úhlavní nepřítel skupiny CLAY, jenž bydlel na Starém Brně ve zkonfiskované [vile](#) Židů Mořice a [Otta Eislera](#). Ottovi nacisté přidělili „kvartýr“ na dohled od jeho domu, na Špilberku ☹. Otto a Mořic po válce řídily podniky po svých nacisty zavražděných bratřích, dokud tyto podniky nebyly znárodněny.

Jak perzekuovat rodiny včetně dětí už dávno předvedli bolševici. Rodinní příslušníci⁷⁰ občanů, kteří byli označeni za [nepřátele socialismu](#) nebo za [třídního nepřítele](#), byli vystavováni ponižování a hospodářskému útlaku, ba v některých případech i ztrátě svobody. Komunisté si přáli, aby se každý potenciální odpůrce obával, že se mohou mstít jeho manželce, dětem, sourozencům nebo rodičům. K dlouholetým trestům ztráty svobody odsoudili Marii Vávrovou, snoubenku „krále Šumavy“ Josefa Hasila, jeho matku i jeho bratra Antonína ☹ (viz [Historické fotografie](#)). Rodinná pouta postižených nátlaku odolala. Syn snoubenců Josef Vávra, kterého v nejútlejším věku vychovávali příbuzní, a jenž se s otcem mohl setkat až ve svých čtyřiceti letech ☹, charakterizoval trestání rodin [v interview pro iDnes](#) takto: „Jedno z největších komunistických zločinů bylo zprětrhání rodinných vazeb.“

Šťěstí v neštěstí měl syn gen. Píky Milan. Byl zatčen půl roku po otci a obviněn z přípravy jeho únosu do zahraničí, avšak tento proces byl kvůli obavám z nařčení z pomstyctivosti zastaven. [Milan Píka](#) našel poměrný klid na Slovensku a v roce 1968 započal úspěšný boj za očištění památky svého otce. Za justiční vraždu však nebyl nikdo potrestán. Po roce 1989 byl souzen Karel Vaš, ale roku 2002 byl [rozsudek nad ním zrušen...](#)

Moc přinášela výhody a nové členy do „strany“. Pro sebe i jiné soudruhy, na odměny posluhovačům, držitelé moci bez okolků zabírali a rozdávali nebo svěřovali a „prodávali“ majetek. Na základě dekretů prezidenta byla na majetek nespolehlivých osob uvalena národní správa (Dekret č. 5/45 Sb. ze dne 19. května 1945) nebo byl konfiskován (Dekret č. 108/1945 Sb.). Nešlo jen o pohraničí, i [v Praze se jednalo o tisíce domů a bytů](#). Tímto majetkem disponovaly místní, v případě větších nemovitostí okresní a zemské národní výbory, které byly vesměs v rukou komunistů. Dekret o konfiskaci v §7 Oprávnění uchazeči, určil: „(1) Z majetku konfiskovaného podle tohoto dekretu se přidělují (§ 8) jednotlivé majetkové podstaty do vlastnictví oprávněným uchazečům za úhradu.“ O tom, komu a za co, tedy rozhodovali především komunisté. Když získali moc úplně, konfiskovali majetek „nepřátel socialistického zřízení“. Věřili, že dary a bičem si moc udrží [na věčné časy](#): „Jen se dobře rozhlédni, kurvo reakcionářská! V životě se sem už nevrátíš,“ ☹ vyslechla si [Dagmar Šimková](#), když ji z domu odváděla skupina šesti příslušníků StB. [10.21 s. 10]⁷¹ Její „provinění“ bylo vykonstruováno na základě domněnek.

⁷⁰ Rodinných příslušníků osob odsouzených k trestům smrti a k odnětí svobody byly stotisíce: „V letech 1950–1953 bylo za [nepřátelskou činnost proti ČSR](#) odsouzeno celkem 14 809 osob.“ [1.8 s. 42]

⁷¹ Autorka svým věznilům utekla a ti ji za dva dny chytili. [10.21 s. 43] Dagmar Šimková strávila v komunistických věznicích 14 let ☹. V pardubické věznici se před ní jednou objevil „dávný nepřítel, náměstek ministra vnitra Kotál,“ který ji tehdy hrubě oslovil při odvezení z domu. [10.21 s. 124] Pplk. [Jindřich Kotál](#) vstoupil do služeb [MNB](#) 21. září 1951 a zároveň získal funkci náměstka ministra. Sloužil v ní rekordních téměř 17 let, během vlády [šesti ministrů národní bezpečnosti a vnitra](#). Bylo mu podřízeno vězenství a za Lubomíra Štrougala měl v úkolu dohled nad rodinou svého předešlého šéfa Rudolfa Baráka. [10.22 s. 239] Manželka Rudolfa Baráka byla po roce 1962 vězněna ve stejné věznici jako Dagmar Šimková v Pardubicích.

Podle *abecedy komunistických zločinů* měla jejich strana návody na všechny druhy perzekuce. Smutným následkem zneužívání moci byl morální úpadek části společnosti, která byla perzekucí ušetřena nebo jimi byla dokonce zvýhodněna. V nezáviděníhodné situaci nepřímých kolaborantů se ocitli ti, kterým se podařilo konfrontaci vyhnout.

Cesta od komunismu k mravnímu úpadku společnosti nebyla náhodná, souvisela s vlastnictvím a byla racionálně předvídatelná:

Aneb potřebi-li, aby prawá demokratie se zawedla, zrušiti zaumysla i násilím přirozené rozdily tyto, jak tomu
140

chtěly za naší paměti školy socialistické we Francii, po náwođu hraběte St. Simona, Fouriera i poněkud také Proudhona a jiných? Nauky takowé, třebas i newedly upřímo a nutně ku paradoxiem, jakowá jsau rozkřičená slowa „la propriété c'est le vol“, plnau však důsledností provedené wedau neuchranně ku kommunismu, jakožto poslednímu cíli swému, tento pak, kdyby jen jedné generaci panowati měl, uwedlby ji koncem zase neuchranně do zhowadilosti. Příčiny toho netřeba tuším wykládati podrobně: domyslí se jich u nás každý, kdokoli jen mysliti umí. Aspoň mám za to, že proti kommunismu co nauce u nás horliti ani nepotřebi: sám sedlák náš, požíwaje odjakžiwa práwa wlastnictwí, postawilby se proti hlasatelům takowé nauky co nejrozhodněji.

Napsal František Palacký 6. ledna 1864 ve stati *O demokracii* (otištěno v *Radhost III, 1873, s. 140.*), pro všechny „kdokoli jen mysliti umí,“ sto let před začátkem *normalizace*, během níž komunismus slovy Palackého „panoval“, avšak již druhé generaci. Možná onou „zhovadilostí“ myslel ztrátu *slušnosti*, se kterou se společnost potýká dodnes.

Sovětské myšlení se řídilo svým výkladem Karla Marxe. Na sjezdu v roce 1927 bolševici rozhodli o *kolektivizaci*. Na venkově v rámci první pětiletky (1928–35) za přičinění jejich klientely rozpoutali teror. Zrušili soukromé hospodaření, „kulaky“ v obrovském počtu zabili či poslali do gulagu nebo týrali doma i s jejich rodinami. Hloupost a barbarství tohoto jednání bylo jedním z důvodů *hladomoru na Ukrajině* a přesto se stalo vzorem zdejších komunistů. Teror na našem venkově byl rozpoután v průběhu první československé pětiletky, během níž byl také ukončen vyhazov důstojníků západního odboje z armády. Koncem léta roku 1951 byl z armády vyhozen *poslední parašutista Zvláštní skupiny D*.

V novoročním projevu 1. ledna 1951 v *Rudém právu* prezident Klement Gottwald⁷² pochválil průběh *kolektivizace* a oznámil: „k 15. prosinci bylo již téměř v každé druhé obci ustaveno jednotné zemědělské družstvo anebo aspoň *přípravný výbor JZD*“. Dále sliboval, že:

půjdeme-li i nadále pevně a rozšafně vpřed v budování zemědělského družstevnictví, může se nastávající rok stát významným mezníkem na cestě k vítězství socialistických principů hospodaření v našem zemědělství.

⁷² Bronzového komunistického diktátora povalila detonace nálože na příbramském náměstí o čtvrt století později. 23. srpna 1978 ji odpálili příbramský horník Ondřej Stavinoha s kamarádem Františkem Polákem. Museli zaplatit opravu bronzového diktátora a za trest „sedět“ ve valdické věznicí. Gottwaldův soudruh i nepřítel a následník za „normalizace“, Gustav Husák, žádost paní Stavinohové o milost pro jejího syna zamítl. Ten vyšel na svobodu jen o chvíli dříve než diktátor, kterého srazil výbušninou. Bronzový Gottwald snad z náměstí navždy zmizel (viz pametnaroda.cz).

Družstva se rozpadala, jakmile opadlo počáteční nadšení, a každý sedlák, velký i malý, mohl vidět, co způsobuje krádež a socializace vlastnictví spojená s řízením družstev „odborníky“ na marxismus.

Pronikavé úvaze Františka Palackého o vztahu k vlastnictví komunisté nedokázali nebo nechtěli porozumět. Vlastníci půdy, [sedláci](#), tvořili snad nejpočetnější skupinu společnosti, která na změny tvrdě doplatila.

Když se skupina CLAY snášela nad polem u Hostišové, její členové uvažovali o boji s nacisty a vítězství nad nimi. Nevěděli, že komunisté už tehdy připravovali svou vládu. Jejich „rozšafnost“ v době kolektivizace pocítili i v Hostišové. Především rodina Antonína Vojáčka, která hospodařila na 16 hektarech. Komunisté a třídní justice jejich hospodářství rozdrtili a jejich sídlo taktěž.

Podle jednoho z pamětníků⁷³ v Hostišové byl: „ve spolupráci s místním národním výborem ... již 15. března 1950 schválen přípravný výbor JZD a 31. srpna 1950 bylo JZD jako jedno z prvních v tehdejší Gottwaldovsku založeno. Patronát nad ním přebrala Okresní vojenská správa v Gottwaldově. V roce 1952 vstoupila do JZD po složité přesvědčovací akci celá obec. Zapojili se do ní všichni členové OV KSČ... Prvním předsedou JZD Hostišová byl Vladimír Karlík čp. 2.

V roce 1952 v souvislosti se socializací došlo k „násilnému vystěhování Antonína Vojáčka, jeho manželky a čtyř dětí ve věku 8, 10, 13 a 15 let. Poté, co jako největší vlastník půdy v obci (15 ha, 78 a) nechtěl vstoupit do družstva, byl 19. září 1952 odsouzen Okresním soudem v Gottwaldově pro neplnění kontingentu mléka, lnu, řepy a rybižu a pro nesouhlas s tehdejší režimem k odnětí svobody v trvání 18 měsíců a peněžitě pokutě 50 000 Kčs.

Polovina majetku připadla státu, pozemky převzalo do obhospodařování JZD Hostišová. Manželka s dětmi se v důsledku perzekuce odstěhovala k bratrovi a strýci na Slovensko, do obce Macov, okr. Šamorín. Návrat domů a navrácení majetku Vojáčkovým nebylo umožněno. Jejich dům na Hostišové čp. 19 byl za normalizace zbourán a hospodářské stavení přebudováno na výrobní prostory.“ Pro osamocenou rodinu byly tresty včetně peněžitého bez pochyb katastrofou do nebe volající ☹!

Místo, na kterém stávalo jejich obydlí a celou perzekuci rodiny Vojáčkových dnes připomíná [Pamětní deska](#). Byla odhalena 19. září 2010 z iniciativy Oldřicha Vojáčka ve spolupráci s Občanským sdružením *Horizont Hostišová*.

Téměř v každé obci byli na žádost místních komunistů a předsedů JZD zatýkáni rolníci, kteří odmítali vstoupit do JZD. Nedaleko Hostišové, v blízkém okolí bývalého působiště skupiny CLAY, na Záhoří až k Horám Hostýnským, StB zatýkala od Vlkoše po Podolí, od Opatovic po Rusavu. Nebrala ohled ani na rodinnou situaci, ani na zásluhy v odboji, posbírala sedláky, kteří se neznali a vytvořila skupinu „Jaroslav Vymětalík a spol.“ [10.16 s. 164] StB tvrdila, že sedláci pomáhali odbojářské skupině [Hory Hostýnské](#),⁷⁴ podle ní teroristům. Komunistická bezpečnostní komise rozhodla o trestech a *Státní soud* v Brně je 6. prosince 1951 udělil. Dohromady bylo 15 sedláků potrestáno 152 let žaláře nepodmíněně⁷⁵ ☹. V místě působení skupiny CLAY, v Blazicích, byli zatčeni dva. Jednoho z nich, Františka Hradila z č. 27, zatkla StB 19. května 1951.

⁷³ Vít Zapletal: *620 let od první písemné zmínky o obci*, V. Sjezd rodáků. Hostišová: 2017, str. 13.

⁷⁴ Výsledkem zmanipulovaného procesu s touto odbojovou skupinou [10.16 s. 85] ve dnech 22.–26. května 1951 ve Zlíně byly čtyři tresty smrti ☹, dva tresty doživotní ☹ a 16 let odsouzení ke ztrátě svobody a nucené práci v průměru po 15 letech ☹. František Motal byl zastřelen v květnu 1951 na útěku ☹.

⁷⁵ Vedle výše uvedených to byli Vladimír Bakala z Dřevohostic č. 22, odsouzen na 14 let, Josef Gaďourek z Paršovic č. 12, odsouzen na 13 let, Josef Kocfelda ml. z Rusavy č. 60, odsouzen na 10 let, Ferdinand Netopil z Vlkoše u Přerova, odsouzen na 12 let, Alois Novák z Všechovic č. 23, odsouzen na 15 let, Ladislav Martinek z Grymova č. 22, odsouzen na 5 let, Oldřich Pavlíček z Šišmy č. 2, odsouzen na 16 let, Antonín Pešák z Lipové č. 22, odsouzen na 10 let, Václav Pešák ze Žákovic č. 1,

140/51
4 Spt II 100/51

110

V ý p i s z r o z s u d k u .

František Hradil nar. dne 27.3.1924
v Blazicích, okr. Holešov okres
zaměstnáním rolník
posledně bytem Blazice č. 27,
byl rozsudkem státního soudu, odd. v Brně
ze dne 6.12.1951 č. j. 3 Ts II 58/51
potvrzeným - pozmeněným rozhodnutím nejvyššího soudu v Praze
ze dne č. j.
odsouzen pro trestný čin
podle § 78 odst. 1c / odst. 2a / tr. z.
k trestu odnětí svobody v trvání 8 roků
k peněžitému trestu v částce 40.000
v případě nedobytn. k dalšímu trestu odnětí svobody na 5 53 měs.
ke ztrátě čestných práv občanských na 5 roků
k propadnutí celého jmění.
Jiné vedlejší tresty: -
Odsouzení je n e p o d m í n ě n ě .
Tento rozsudek je v právní moci a je vykonatelný.
V Brně dne 16.4.1952.
Za správnost vyhotovení
vedl *[podpis]*
Náměstek státního prokurátora:
v z. br. Mandl v. r.
Na vědomí:
ONV fin. ref. v Holešově

ZNT 01 - 449/51

Výpis z rozsudku Státního soudu v Brně z 6. prosince 1951 nad Františkem Hradilem z Blazic.
K odnětí svobody v trvání 8 let, k peněžitému trestu v částce 40 000 Kč, ke ztrátě čestných práv občanských a propadnutí celého jmění ☉.

František Hradil byl tehdy několik měsíců ženat a jeho ustrašenou manželku Vlastu estébáci ujistili, že se jí během týdne vrátí domů. V pověstném zařízení StB v Uherském Hradišti byl přinucen k doznání, podle s. 19 rozsudku, MZA C/45 Státní soud Brno, 3 TS II 58/51: „že se trestného činu dopustil proto, že nenáviděl komunistickou stranu a jako syn zemědělece že nesouhlasil se socialisací vesnice.“ Měl se „napravit“ v TNP. Během nápravy doloval v nelidských podmínkách uranovou rudu, která byla určena na export do Sovětského svazu. Početná svědectví v podobném čase odsouzených členů *Hor Hostýnských* [10.16 s. 169] svědčila o tom, že dozor, naplňující neblahou předtuchu Palackého, byl úplně *zhovadilý*.

odsouzen na 5 let, Stanislav Rokos z Libosvár č. 12, odsouzen na 13 let, Jaroslav Vymětalík z Radotína č. 20, odsouzen na 13 let.

Další zatčený Blazičan byl Josef Pavlíček z gruntu č. 24. Byl odsouzen k žaláři v pracovním táboře na 7 let, k peněžitému trestu v částce 40 000 Kč, ke ztrátě čestných práv občanských a propadnutí celého jmění ☹.

Zdeněk Hasilík z Opatovického gruntu č. 34, synovec spolupracovníka skupiny CLAY, Františka Hradilíka, odmítal vstoupit do JZD. Podle záznamu rodiny dovolil jednou dvěma neznámým mužům přespát v hospodářské budově svého statku. Možná šlo o účastníky třetího odboje, jak tvrdila StB. Komunisté měli jasno, pole, stroje a dobytek do JZD, hospodář na 8 let do Jáchymova. Ostatní tresty jak předepsáno. Na statku zůstala Zdeněkova manželka Marie se dvěma malými chlapci. Naštěstí měla rodina dobré zázemí, Zdeněk měl šest sester a každá nějak pomohla, Františka, Marie, Jindřiška, Albína, Jarmila a Božena. Část věznění strávil na Borech, ale když jej pustili, měl podlomené zdraví. Se zničenými průduškami se dožil jen 64 let.

Trest odnětí svobody 3 roky, k tomu propadnutí poloviny jmění a peněžitý trest 30 000 Kčs dostal Alois Povala z Podolí č. 18 za to, že několikrát viděl nějakého otceva známého, který, než ho estébáci zastřelili, předvídal, že komunismus padne. Měl to být František Motal a byl-li to on, nemýlil se. Alois Povala měl pochybit, když neoznámil, co na otce ví. Viz níže výňatek z rozsudku.

Rozsudek byl vynesena *dělnickým soudcem* Štěpánem Flajzarem (*1922 Kuřim, strojný zámečník) absolventem I. dvouleté soudcovské Právnické školy pracujících u Ministerstva spravedlnosti v Praze (1. prosince 1949 – 30. listopadu 1951. [10.5 Díl II, s. 129, *Sešit č. 9*] Svůj úkol zvládl šestý den po ukončení studia, patnáct rodin zůstalo bez hospodáře. Podle údajů Jaroslava Pospíšila o soudcích v procesech *Hor Hostýnských* [10.16 s. 147] použila justice Štěpána Flajzara v roli soudce dříve než před oficiálním datem ukončení studia.

Do března 1951 bylo **potrestáno 50 tisíc** zemědělců, paradoxně se jednalo převážně o sedláky s výměrou půdy pod 10 ha. K 1. listopadu 1951, po babickém procesu, vstoupila v platnost směrnice o vystěhovávání rodin odsouzených „vesnických boháčů“. Komunisté vystěhovali bezmála dva tisíce rodin ☹. [10.23 s. 18] K různým trestům bylo v době kolektivizace každý měsíc potrestáno několik tisíc rolníků. [10.23 s. 15] Nejen půda, ale i stroje vzbuzovaly závist a komunistům někdy stačilo dobré vybavení stroji k tomu, aby byl sedlák obviněn z kulactva, ve skutečnosti však kulakem označili kohokoliv, když se jim to hodilo. [10.23 s. 17]

Mnoho křivd nebylo odčiněno. Mnohdy netransparentní zacházení s majetkem, který komunisté zemědělcům odňali, je ostudné. Jeden takový případ popsali Reportéři ČT v pořadu *Od perzekuce k protekci*. Týká se hospodářství perzekuované rodiny Josefa Straky v Okrouhličkách.

O kolektivizaci ve Stříteži nad Bečvou zanechal jedinečné svědectví František Dobeš (1895–1975). Byl to rodinný kronikář a historik obce i okolí. [10.24] Mj. zapsal vzpomínky na tři snaživé a na svou práci hrdé sedláky. Zacházení místních komunistů se třemi „kulaky“ bylo otřesné ☹ a každé z nich bylo unikátní. (Příloha 13B)

Obviněný Alois P o v a l a asi v měsíci květnu 1950 byl mu jeho otcem představen jistý František Macek ,o němž mu jeho otec sdělil, že je to parašutista a zároveň ho upozornil, aby o této skutečnosti nikde nehovořil. S tímto Františem Motalou se opět sešel u svého otce ve společnosti Šmudlové Jenofefy /jeho sestry/Vzájemně hovořili o politické situaci, při čemž je Motala ujišťoval, že v brzké době musí dojít k zvratu lidově demokratického zřízení. Později po smrti svého otce sešel se opět prostřednictvím jistého Hapky se zmíněným Motalou u své sestry. a při této návštěvě mu Motala vyprávěl že byl někde na Odersku, odkud přišel pěšky a protože se opět bude ukrývat u jeho sestry Šmudlové. Od té doby se se zmíněným Motalou ne sešel.

Obviněný Alois Povalá se v celém rozsahu ke své trestné činnosti doznal a na svou obhajobu uvedl, že nechtěl prozradit svého otce z protistátní činnosti. Tato jeho obhajoba ho však naprosto nemůže vyvinuti ježto nemůže být exkulpačním důvodem přivodění trestního stíhání. Naopak dle přesvědčení soudu trestní stíhání je normální následek trestné činnosti vyplývající ze zákona a rozhodně není nebezpečím takového druhu jaké má na mysli zákon.

Všem obviněným byl vysloven trest propadnutí celého jmění jak vyplývá z ustanovení zákona. Tento trest byl vyměřen i obviněnému Aloisu Povalovi, ježto tento svým jednáním projevil nepřátelství k lidově demokratickému řádu. Rovněž tak u všech obviněných byl vysloven trest peněžitý, jehož výši soud stanovil u jednotlivých obviněných podle jejich sociálního majetkového postavení.

Státní soud-oddělení Brno,
dne 6. prosince 1951.

Štěpán Flajzar .
za správnost vyhotovení
vedoucí kanc. oddělení:

Flajzar

Ukázka z rozsudku nad skupinou „Jaroslav Vymětalík a spol.“ Státního soudu v Brně z 6. 12. 1951.
Úryvky popisující „trestný čin“, „obhajobu“ a tresty s postihy rodin (rozsudek s. 16, 22, 31, MZA C/45 Státní soud Brno, 3 TS II 58/51), datum 6. 12. 1951 a razítko se jménem soudce Štěpána Flajzara.

Další velkou skupinou potlačovanou komunisty byli věřící. Podle esejisty [Jana Čepa](#): „Svět, který se komunisté pokoušejí vytvořit pro člověka, a způsob, jakým se pokoušejí přetvořit člověka samého, se přiči zákonům lidské přirozenosti, nejhlubším potřebám lidské bytosti, jejímu duchovnímu poslání a určení“ (citát převzat z [Wikipedie](#)). Střet církve s komunismem byl bolestný a krvavý. Krátce po komunistickém puči, 4. března 1948, biskupové v pastýřském listu neuznali legalitu nového režimu. [Církev byla pronásledována](#), kněží ponižováni, v početných případech zatčeni a po mučení odsouzeni k dlouholetým trestům na svobodě.⁷⁶ Nelidsky bylo nakládáno s řeholními sestrami a mnichy.

Kulturní a historické [církevní](#) památky, které byly po staletí v kostelech, kláštorech a na farách, byly ničeny a komunisty prodávány do zahraničí nebo rozkrádány a vystaveny vandalismu. Budovy, vesměs kulturní památky byly ničeny nebo chátraly, např. [klášter Teplá](#) používala armáda, v klášteře [Plasy](#) byl vybudován kryt civilní obrany.

Komunisté organizovali ateizaci společnosti. Podle nich instance vyšší než ÚV KSČ možná nebyla. Účast na mších monitorovali donašeči. Mezi věřícími byly postihovány celé rodiny. Rodiče ztráceli zaměstnání, které odpovídalo jejich vzdělání, dětem, které chodily do kostela nebo se zúčastnily hodin náboženství, byl odepírán přístup ke vzdělání ☹. Účelem procesů s velkou publicitou např. „naroubovaného“ *monstrprocesu* proti skupině „Mádr a spol.“ bylo zastrašení věřících, mladých i starých. Rozsudky Státního soudu vynesené 13. června 1952 byly působivé, tresty smrti pro studenty Vlastimila Železného ☹ a Aloise Pokorného ☹, [ThDr. Oto Mádr](#) odsouzen na doživotí ☹ a sedm dalších k trestům odnětí svobody v průměru na 19 let ☹. **[10.5 Díl III., s. 321, Sešit č. 10]**

Otázka z roku 2019: komunisté odebrali církvi obrovský majetek a to, jak s tímto majetkem nakládali, jim získalo podporu všech, kteří obohacení na cizím zaměřovali se spravedlností. Stát, který bývalý církevní majetek bezplatně užíval, případně nechal chátrat, se nyní při restituci za potlesku nepoučitelných pokouší získat od církve daň z nabytí nemovitosti. Šlo by při jejím uhrazení o jakési nálezné?

Metody, které komunisté a StB pro zachování moci užívali, byly a jsou všechny důvodem pro volání do nebe. Zde je jejich seznam, volně podle [Hříchů do nebe volající](#):

- ☹ Každá vražda, žalářování politických odpůrců, i krádež
- ☹ Každé mučení, násilí všeho druhu, obzvláště znásilnění
- ☹ Každé omezení svobodného pohybu, vydírání a zastrašování
- ☹ Každý útisk kolektivů, cizinců, rodin, vdov a sirotků
- ☹ Každá lež a každé odepírání informací, vzdělání nebo zaměstnání z politických důvodů
- ☹ Zločin, kdy na některém výše uvedeném, nebo na jeho/jejich přípravě spolupracujeme
 - ☹ Když se na nich přímo podílíme
 - ☹ Když je nařídíme

⁷⁶ Jeden z bezpočtu pronásledovaných kněží byl [Felix Davídek](#) z Chrlic u Brna. Zatčen byl v dubnu roku 1950. *Podobně jako poslanec Antonín Bartoš, avšak bez parašutistického výcviku, komunistům utekl tak, že vyskočil z okna záchodu.* Znovu zatčen byl v září při pokusu o útěk do Rakouska. V roce 1952 byl v Brně odsouzen mj. za „výchovu k nepřátelskému smýšlení proti lidově demokratickému zřízení, ukrývání vysílací stanice, neodborné léčení osob, nedovolené získání potvrzení k doktorátu a útěk do zahraničí k 24 letům vězení, propadnutí majetku, pokutě 10 000 korun a ztrátě občanských práv na 10 let“ ☹.

- Když k nim nabádáme
- Když je schvalujeme nebo podepisujeme rezoluce požadující tresty
- Když je neoznámíme
- Když jim nezabráníme
- Když chráníme ty, kdo je páchají nebo páchali
- Když o spáchaném zločinu a konkrétních pachatelích nemluvíme a na pachatele bereme větší ohled než na jejich oběti

Úvahy ze strany komunistů a jejich pomahačů o *honech na čarodějnice* jsou scestné a brání mravní očiště a prevenci. Hříchů se dopouštějí jednotlivci a o těch je nutno hovořit.

- [10.1] Hana Skalníková: [Kounicovy koleje během 2. světové války](#). Bak. dipl. práce, Universita Karlova, Praha, 2015.
- [10.2] Gruntová, Jitka – Vašek, František: Brněnský transport smrti do Mauthausenu dne 7. dubna 1945. Mrtví žijí ve vzpomínkách živých. Gruntová, Jitka – Vašek, František. In: *Vlastivědný věstník moravský* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně 59, č. 2, 2007 s. 113–128.
- [10.3] Pavel Machotka a Josef Tomeš (ed): *Pražské povstání 1945*. Ústav T. G. Masaryka, Praha, 2018.
- [10.4] [Valaši, nedajme sa! 70. výročí odboje proti fašizmu na Valašsku](#). Program EU přeshraniční spolupráce, Vydavatel: město Vsetín.
- [10.5] Jaroslav Vorel, Alena Šimánková a Lukáš Babka (ed.): [Československá justice v letech 1948–1953 v dokumentech](#). ÚDV, Praha, 2004.
- [10.6] Veronika Kopečková: [Odbojová skupina Michala Malíka ve Valašském Meziříčí v letech 1944–1945](#). Bak. dipl. Práce. Filozofická fakulta. Masarykova univerzita, Brno, 2010.
- [10.7] Zdeněk Vališ: [Velitelství osvobozeného území v dokumentech 1944–1945](#), Edice dokumentů ÚSTR, Praha, 2016.
- [10.8] Igor Lukeš: [Der Fall Slánský/Rudolf Slánský: His Trials and Trial](#).
- [10.9] Jan Šach: [Vzestup a pád Bedřicha Reicina](#). VHÚ, Praha.
- [10.10] Karel Kaplan: *Protistátní bezpečnost 1945–1948*. Nakl. Plus, Praha, 2015.
- [10.11] Jaroslav Pospíšil: *Hyeny v akci*. Nakl. Lípa, Vizovice, 2003.
- [10.12] Miloš Hledík: *Průzkumníkem proti své vůli*. V: Daga Minkewitzová *a kol.*: [Výsadkáři 60 let v čele armády](#). Vyd. Ministerstvo obrany ČR, Praha, 2007.
- [10.13] Jan Bret: *22 oprátek*. Nakl. Ministerstvo obrany – AVIS, Praha, 1999.
- [10.14] František Hanzlík, Jaroslav Pospíšil a Jan Pospíšil: *Sluha dvou pánů*. Nakl. Lípa, Vizovice, 1999.
- [10.15] Jan Kratochvil a Sabina Kratochvilová: *Rytíři nebes*. Fragmenty. Muzeum českého a slovenského exilu 20. století, Brno, 2017.
- [10.16] Jaroslav Pospíšil: *NESMIŘITELNÍ*. Hory Hostýnské. Nakl. Lípa, Vizovice, 1992.
- [10.17] Jiří Padevět: *Krvavé finále*. Nakl. Academia, Praha, 2015.
- [10.18] Jiří Padevět: *Krvavé léto*. Nakl. Academia, Praha, 2016.
- [10.19] Jaroslav Hašek: *Velitelem města Bugulmy*. Nakl. Karolinum, Praha, 2011.
- [10.20] Petr Blažek a Michal Kubálek: [Politicky motivované vylučování studentů v zakladatelském období komunistického režimu](#). In: Blanka Rašticová (ed.): *Zemědělské školství, výzkum a osvěta jako předpoklad hospodářského a sociálního rozvoje venkova v 19. a 20. století*. Uherské Hradiště, 2004, s. 111–132.

- [10.21] Dagmar Šimková: Byly jsme tam taky. Nakl. Monika Vadasová-Elšíková, Praha, 2003.
- [10.22] Prokop Tomek: Život a doba ministra Rudolfa Baráka. Nakl. Vyšehrad s. r. o., Praha, 2009.
- [10.23] Jiří Pernes: [Kolektivizace zemědělství v Československu v letech 1948–1960](#).
- [10.24] František Dobeš: Parerga a paralipomena, Manuskript strojem, Valašské Meziříčí, 1967–74.

Informace o budování a využívání StB komunistickou mocí v období, ve kterém „moc a hrůzy aktivity Státní bezpečnosti dosáhly nejvyššího stupně“:

[Karel Kaplan](#): Nebezpečná bezpečnost, Nakl. Doplněk, Brno, 1999.

Další informace přístupné na internetu:

O činnosti konfidentů gestapa Malého Franty a Velkého Franty.

[Vojtěch Žampach](#): Existovala nerozlučná konfidentská dvojice Velký a Malý Franta? V: *Pocta svobodě. Sborník z pracovních setkání historiků a odbojářů k 50. výročí osvobození*. Masarykova univerzita, Brno, 1995 s. 69–76.

O gestapu za Protektorátu:

Václav Adamec: [Akce referátu II A brněnské řídicí úřadovny Gestapa proti levicovému odboji na Moravě v letech 1939–1943](#).

O kolektivním násilí:

[Jaromír Mrňka](#): Politika a sociální praxe kolektivního násilí v českých zemích 1944–1946. FF UK Praha, 2017.

Jiří J. K. Nebeský: Příběh lágru. Internační tábor a perzekuce Němců v pohraničí (1945–1946). [Kniha online](#).

O historii výsadkových jednotek:

Plk. PhDr. Eduard STEHLÍK a Ing. Jiří KRÁL: Výstava Ministerstva obrany ČR 2013, [Muži s červenými barety](#).

O politických procesech:

[Štěpán Uher](#): Politické procesy v 50. letech – Karel Vaš. PF Univerzita Karlova, Praha, 2017.

O odbojové skupině Hory Hostýnské:

[Ondřej Mikeška](#): Odbojová skupina Hory Hostýnské, Masarykova univerzita, Brno, 2013.

[Adam Karbaš](#): Činnost a osud skupiny Hory Hostýnské ve třetím odboji. FF Univerzita Pardubice, 2013.

11. O osudech členů skupiny CLAY, věznění členů velitelské sekce a několika popravách odbojářů

Σ Kdo ztratí demokracii, pokříví záda nebo ztratí vše

Ještě v létě 1947 se budování výsadkového vojska plk. Palečkem vyvíjelo celkem slibně a harmonicky. Zakladatel Pěšího praporu 71 „Československých parašutistů“ získal do velitelských funkcí válečné parašutisty z obou front, západní i východní, v podobném poměru. [11.1 s. 60] V programu výsadků takticko-operačních to byli mjr. pěch. Oldřich Talášek a mjr. pěch. František Vrzal z 2. čs. samostatné paradesantní brigády v SSSR a v programu diverzně sabotážních výsadků kpt. tank. [Josef Černota](#)⁷⁷. Taková rovnováha se však neudržela ani ve výsadkovém vojsku, ani v armádě jako celku. Postarali se o to komunisté, jako byl Bedřich Reicin a politický vývoj se tím razantně blížil k diktatuře.

Únorem 1948 se definitivně prosadila politizace armády, na které komunisté podle sovětských instrukcí začali pracovat již během války. [6. 2 s. 155] Po únoru se změny dostaly na denní pořádek. Do 1. září 1951 bylo výsadkové vojsko „očištěno“ od všech válku přeživších parašutistů západního odboje. [1.7 s. 135] Většina z nich odešla do zahraničí, ze skupiny CLAY to byli Antonín Bartoš a Jiří Štokman. Většina z těch, kteří v republice zůstali, byla vystavena perzekucím a trestům. Ze skupiny CLAY to byl Čestmír Šíkola, který byl vězněn ☹. Vzpomínku věnujeme také již zmíněnému parašutistovi a členu ČNR [Jaroslavu Nechanskému](#).

Za zmínku stojí i osud parašutistů operace CARBON, kteří byli dopraveni do Protektorátu stejným letem jako skupina CLAY. Dva z nich, rotmistři František Kobzík a Josef Vanc, kterým se nepodařilo nalézt pomoc mezi domácím obyvatelstvem, byli udáni a obklíčeni četnictvem. Během přestřelky zvolili dobrovolnou smrt před zatčením ☹. [1. 3 s. 147] Velitel skupiny kpt. [František Bogataj](#) [1. 8 s. 148] a radista [Jaroslav Šperl](#) se zpočátku vinou konfidentů dostali do velkého nebezpečí, ale po překonání různých těžkostí a upevnění kontaktů s jinými skupinami včetně CLAY si vedli velmi úspěšně, jak v přípravě ploch pro [dodávky zbraní](#) i zdravotnického materiálu a radiových stanic, tak při vojenských akcích. Po válce se por. pěch. Jaroslav Šperl, jehož bratr Jiří byl nacisty popraven ☹, zapojil do rodinného tiskařského podniku Augusta v Litomyšli, [1.7 s. 109] ale již 22. května 1948 i s rodinou z republiky uprchl. Do exilu odešel i mjr. František Bogataj. V Německu pracovali několik let pro československou zpravodajskou skupinu, do níž mjr. Bogataj koncem roku 1948 naverboval jako kurýra [Štěpána Gavendu](#).⁷⁸

Těžké poválečné osudy členů výsadku CLAY nejsou typické jen pro parašutisty západního odboje, ale i pro velkou většinu ostatních důstojníků, kteří se zúčastnili boje za vlast organizovaného londýnským MNO. Jejich pronásledování nebylo z vůle našeho lidu, ale bylo následkem imperiálních ambicí Sovětského svazu a mocichtivosti našich komunistů, o přeměně armády na přelomu války a osvobození viz [10.7, 6.2 s. 65, 155].

V [Kap. 12](#) budou uvedeny případy bezpráví, které po únoru 1948 postihlo pomocníky skupiny CLAY a jejich rodiny: do bezvědomí ztýraného [Vojtěcha Zicháčka](#), ze studia vyloučeného [Ctirada Straku](#), z práce a domova vyhozeného [Bohumila Mikulenu a jeho rodinu](#), i z domu vystěhovanou a pronásledovanou rodinu [po Josefovi Sousedíkovi](#). Vystěhování pozůstalých nestačilo, dokud komunisté

⁷⁷ Josef Černota byl členem skupiny [WOLFRAM](#), která spolupracovala se skupinami CLAY a CARBON a také s partyzány. Jeho kariéru v armádě to nezachránilo, v říjnu 1950 byl propuštěn.

⁷⁸ Vizovický rodák [Štěpán Gavenda](#) byl vedle [bř. Mašínů](#), členů skupiny [Hory Hostýnské](#), [10. 16 s. 85] a Vladimíra Garncarze jedním z neobyčejných představitelů třetího odboje v terénu. Pravděpodobně jediný, kdož byl komunisty odsouzen k trestu smrti ve dvou různých procesech ☹. Nicméně není od věci připomenout zde tresty smrti vyslovené jak nacistickými, tak komunistickými soudy vlastencům v jedné osobě, například Dr. Miladě Horákové ☹.

vládli, bylo rodinným příslušníkům osob v nemilosti upíráno vzdělání i zaměstnání přiměřené jejich schopnostem. [2. 7 s. 199] Souhrnem, pro dva členy skupiny CLAY komunistický teror znamenal opustit domov, příbuzné i majetek, pro třetího strpět perzekuci celé rodiny. Pro stárnoucí [matku mjr. Bartoše](#), z níž komunisté udělali černou ovci, to znamenalo strádání a osamělost v nemoci. Nesměl a nemohl ji navštívit nikdo z příbuzných v exilu, protože žádný Bartoš nebyl ochoten komunisty poslouchat.

Odboj zvítězil nad prudkou okupací a nacisty, avšak po válce podlehl okupaci pomalé a komunistům. Uvádíme zde osudy níže uvedených parašutistů a účastníků odboje, kdy stačí jeden příklad za tisíce.

11A Antonín Bartoš

Lanžhoťané všem mužům této rodiny Bartošů, sotva dorostli, říkali Babiňák. [1.8 s. 181] Jak už víme, Babiňák nejstarší se po několika dnech rozběhl za syny Antonínem a Františkem, avšak Balkánskou cestu absolvoval rychleji než oni. Čekal na ně v Agde. Za několik týdnů, po pádu Francie, se všichni tři nalodili do Anglie. Naše vojsko v Británii Babiňáka nejstaršího do bojových jednotek zařadit nechtělo, ač si ubral na věku. Byl přidělen ke strážci prezidenta v exilu. To zase nebylo dost důstojné jeho bojového ducha: „dajte mně někde jinde, šak ho nikdo neukradne“, protestoval. [11.2] Byl pak přidělen k dělostřelectvu jako řidič nákladního auta. Vysloužil si přezdívku „Zahradník“, protože při zahýbání do úzkých uliček zadním kolem srovnával se zemí rohy úpravných předzahrádek anglických domečků. Když se v květnu 1945 vrátil do Lanžhota k manželce, byl Babiňák vřele vítán a Lanžhoťané mu postavili slavobránu. Jen pro něj! Celá rodina byla krátce pohromadě, když se doma setkali všichni bratři.

Když nastal čas hodů, na Slovácku se ještě oslavovalo osvobození. 8. října vyrazil Babiňák nejstarší za kamarády na hody do Charvátské Nové Vsi u Břeclavi. Odjel tam v anglické uniformě a válka pro něj mohla ožít, zatímco on by skončil s kulkou v zádech. Seděl s kamarády v obecní hospodě, kterou měl v pronájmu Pavel Cván. Najednou se přihrnula skupina sovětských vojáků. Mezi nimi bylo hodně slyšet poručíka, který již byl silně opilý a vynikal drzostí, i vůči ženám. To se nelíbilo Babiňákovi, avšak ruský poručík ho hned napadl a už sahal po pistoli. Voják v anglické uniformě byl rychlejší a opilého důstojníka srazil k zemi. Ten krvácel a rozbřečel se. Babiňák prý z boje neutíká, tentokrát pro jistotu vyskočil z okna. Realistický odhad situace a okno zachránilo už jeho syna [v Tvrdonicích](#) a ještě jednou ho zachránil [v Hodoníně](#). Za Babiňákem v anglické uniformě se vrhl jeden z ruských důstojníků a vystřelil. Babiňák se do Lanžhota vrátil rychleji než kdy jindy, schoval se a nikomu ani muk. Bylo dobře, že na pár dní svobodu oželel a ze stodoly nevylezl.

Krátce po potyčce se sovětský důstojníci, posílení vojáky své nádražní posádky, vydali zjišťovat, kdo jejich velitele zranil a kde bydlí. Odvlekli Pavla Cvána a ještě v noci rozehnali oslavu v nedaleké hospodě Vladimíra Kováře. Pomáhali si střelbou do vzduchu i do stropu. Později přepadli a odzbrojili četníky na lanžhotské stanici, viz níže hlášení SNB Poštorná, přinutili starostu, aby je přivedl k domu „anglického“ vojáka, týrali a okradli paní Rozálii Bartošovou, [1.8 s. 181] zabavili anglické peníze, co v domě našli, i jednu uniformu. Z postele vytáhli Jožku Bartoše, který se zotavoval z internace ve Svatobořicích, a vzali ho s sebou. Četníci v Lanžhotě požádali o posilu a všechno zapsali, viz níže dopis stanice SNB Lanžhot. Za několik dní se odvečený vrátil domů, nejstarší Babiňák opustil úkryt a epizoda upadla na dlouho v zapomnění. Kdyby ji komunisté před soudem Antonína Bartoše st. Babiňáka v roce 1949 objevili, dostal by pravděpodobně [vyšší trest než oněch 7 let](#).

Hlášení o incidentech vyvolaných příslušníky sovětského nádražního velitelství v Břeclavi ve dnech 8. a 9. října 1945. Kopie archivních materiálů. [11.2]

Sbor národní bezpečnosti-
Velitelství stanice Poštorná, okres Hodonín.
Čís. jedn. 1191/45.

Věc: Příslušníci RA. nepřístojnosti-
hlášení.

28
Poštorná, dne 10. října 1945.

Okresní národní výbor

Hodonín.

Hlásím, že dne 8.10.1945 konala se v obci Charvatské Nové Vsi, okres Hodonín hodová taneční zábava. Asi o 23. hod. dostavili se k této taneční zábavě do obecního hostince důstojníci ruské armády, příslušníci nádražního velitelství v Břeclavi i se svým velitelem v hodnosti poručíka. Mezi velitelem nádražního velitelství poručíkem a přítomným čes. anglické zahraniční armády Bartošem z Lanžhota /bližší data řen rukou do tváře. K ruskému poručíku přiskočilo asi 5 mužů, kteří jsou neznáma v úmyslu, odebrati mu pistoli, kterou se tento důstojník snažil vytáhnouti z pouzdra. Podařilo se to četaři Bartošovi. Bartoš udeřil onoho důstojníka pistolí do hlavy a poranil ho. Nato Bartoš vyskočil oknem ze sálu na dvůr a utekl. Jeden z důstojníků, jichž bylo celkem 5, vyskočil oknem za Bartošem a střelil po něm z pistole. Nezasáhl ho. Bartoš uprchl a dosud není o něm nic známo.

Ruští důstojníci vyhnali všechno obecnstvo ze sálu ven a zastavili taneční zábavu. Nato naložili do svého osobního auta nájemce hostince Pavla Cvána z Charvatské Nové Vsi a odejeli s ním do Břeclavi. Cvána si zajistili proto, aby jim prozradil jména oněch mužů, kteří povstali na pomoc četaři Bartošovi, což on nemohl učiniti, poněvadž je neznal. Cván se dosud nevrátil.

Asi o 1. hod. v noci dne 9.10.1945 vrátili se všichni důstojníci i se svým poraněným velitelem do Charvatské Nové Vsi a přivezli sebou na jednom osobním autě a jednom kočáře posilu asi 10 mužů. Poněvadž obecní hostinec byl již uzavřen, odešli všichni do hostince Vladimíra Kováře do Charvatské Nové Vsi, kde se rovněž konala taneční zábava. Důstojníci vyhnali všechno obecnstvo ze sálu, které v panice vyskákalo okny ven a potom na ulici stříleli z pistolí a automatů do vzduchu. Nato všichni odejeli směrem k Břeclavi.

Dne 9.10.1945 asi o 11.30. hod. přijeli oni důstojníci opět autem do Charvatské Nové Vsi za účelem pátrání po uprchlém četaři Bartošovi. Nařídili uzavřít obecní hostinec, který bez jejich souhlasu nesměl býti otevřen. Několik z nich vešlo do hostince, kde stříleli do stropu. Při tom byl poraněným poručíkem tělesně ztýrán Karel Šlancar z Poštorné čp. 643, okres Hodonín, který byl před uzavřením hostince v nálevně. Bylo mu způsobeno lehké poškození na těle. Asi o 12. hod. téhož dne odejeli všichni důstojníci, jichž bylo nyní celkem 7 a prohlásili přítomnému prap. Josefu Albrechtovi a strážm. Emilu Smutnému, že jedou do Lanžhota, ale že se vrátí a nebudou-li jim k dispozici oni muži, kteří pomáhali Bartošovi, učiní jiná opatření.

Dne 9.10.1945 o 14. hod. sdělila stanice SNB Lanžhot telefonicky zdejší stanici SNB., že oni důstojníci odzbrojili příslušníky lanžhotské stanice a ztýrali je. Prohlásili, že jedou do Charvatské Nové Vsi.

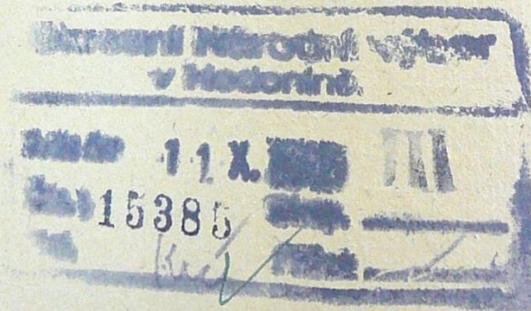
Aby bylo zabráněno většímu porušení veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti bylo požádáno čs. posádkové velitelství v Břeclavi o a ní asistence do Charvatské Nové Vsi. Rovněž i pohotovostní oddíl v Břeclavi byl dožádán o zesílení zdejší stanice SNB. Posádkové velitelství v Břeclavi vyslalo do Charvatské Nové Vsi vojenskou asistenci pod velením dvou důstojníků. Ruští důstojníci však již do Charvatské Nové Vsi nepřijeli a vojenská asistence byla o 23. hod. odvolána. Porušení veřejného pořádku již nedošlo.

Telefonické hlášení bylo učiněno dne 9.10.1945 o 14. hod. velitelství oddělení SNB. v Hodoníně s použitím telefonu pohotovostního oddílu v Břeclavi.

Zpráva byla předložena trojmo SNB. Zemské velitelství Brno přímo velitelství oddělení SNB. Hodonín a ONV. Hodonín pod stejným číslem, jednacím a datem.

Velitel stanice
Prap. Albrecht II.

Prap. Albrecht II.

2. pět

15. X. 45.

Na vez...

...

Hlášení stanice SNB o odvěčení Josefa Bartoše příslušníky sovětského vojska dne 9. října 1945 v Lanžhotě. Kopie archivního materiálu. [11.2]

Stanice SNB. Lanžhot, okres Hodonín.

Čís. jedn. 1037/45.

Lanžhot dne 9. říjen 1945. 27

Věc: B a r t o š Josef v Lanžhotě,
odvěčen ruskými vojáky.

F r ů p i s .

Sbor národní bezpečnosti
-velitelství oddělení-

H o d o n ě n .

Dne 9. října 1945 asi o 2.15 hod. přijelo k domku Antonína Bartoše v Lanžhotě čp. 516 bytem osobní auto s 5ti ruskými důstojníky a vojáky a jeden z důstojníků měl obvázanou hlavu a plášť potřísněn krví. Při příchodu do světnice, tážali se manželky Antonína Bartoše, Rozálie Bartošové, kde jest její muž a všichni synové, totiž syn Antonín, Josef a František. Nové Vsi u známých, syn Antonín jako kapitán zahraniční anglické armády jest v Brně a syn František jako letec anglické armády dle v kraze. Syn Josef jest doma ~~xxxí~~ a spí.

Na to začali všichni prohlédávati ve světnicích skříně a postele a Bartošové něco říkali, z čehož tato porozuměla, že její manžel měl nějakého příslušníka ruské armády pobítí. V tom však se také probudil syn Josef což na něj dva napřáhli pistole a hrozili zastřelením. Při prohlídce vzali s sebou jednu vojenskou šaty -anglické- patřící Antonínu Bartošovi star., 3 tmavé příkrývky, ~~xxxxxx~~ 3 nepromokavé pláštěnky a na hotovosti asi 33.000 .-K, pozůstávající z různých bankovek a státovek a asi 9 kusů anglických bankovek, jejichž hodnotu Bartošová nezná. Jedna bankovka byla snad v hodnotě tisící koruny. Vojáci mánili vzítí ještě další šatstvo, když však Bartošová začala plakat od tohoto opavtili, a odjeli, vzavše jejího syna Josefa Bartoše s sebou.

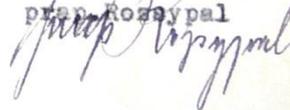
Před příchodem k Bartošové, přijelo auto s ruskými příslušníky k úřadu MNV. v Lanžhotě, kdež na službu majícím hlídači Janu Netopilíkovi si vynutili, aby je zavezl k domku Antonína Bartoše, o němž věděli, že má přezdívkou Baběňák.

Při vyšetřování případu v přítomnosti člena MNV. Štěpána Zonygy v Lanžhotě bytem bylo zjištěno, že v daném případě se jedná skutečně o členy RA. a sice z posádky Břeclav. Někteří členové -pravděpodobně onen zraněný, který byl potřísněn krví- byli v Chorvatské Nové Vsi na hodech, kdež se dostali do hádky a rvačky, již se zúčastnil i Antonín Bartoš ~~xxx~~ starší. Dále bylo zjištěno, že odvěčený Josef Bartoš jest ve vazbě RA. v Břeclavi.

Případ oznámil na zdejší stanici člen MNV. Štěpán Zonyga dne 9.10.1945 o 3 hod. když byl o případu uvědomen obecním hlídačem Janem Netopilíkem.

Obdržel SNB.-Velitelství oddělení a SNB.-Velitelství okresu Hodonín, okresní národní výbor OBZ. v Hodoníně a Úřad národní bezpečnosti Břeclav.

Velitel stanice
Jan Rozypal

Dále o Antonínovi Bartošovi *ml.*, [veliteli skupiny CLAY](#). Vracíme se zpět do poloviny dubna, kdy sovětská armáda před sebou jižní Moravou hnala Wehrmacht. Po příchodu fronty do Prušánek vyrazila celá skupina k Františku Strakovi a pak do Lanžhota. Rozína Bartošová i bratr velitele Josef, tehdy už zpátky ze Svatobořic, jej přešťastně vítali. Dlouho spolu nepobyli, protože velitel chvátal do Košic, aby podal hlášení. Když se vrátil do Lanžhota, potěšila ho slavobrána pro Babiňáka. Musel být důrazně upozorněn, že slavobrána je jen pro jejich největšího hrdinu, Babiňáka nejstaršího, který se mezitím vrátil, aby se jako pouhý syn jejich hrdiny nepokoušel slavobránou projít...

Parašutista Antonín Bartoš byl po válce několikrát vyznamenán a povýšen. K několikanásobnému a zpětnému povýšení došlo 3. září 1945 a to až na hodnost kpt. pěch v zál. s účinností a pořadím od 28. října 1944. Dne 29. ledna 1946 byl povýšen na štábního kapitána a v témže roce na majora pěchoty. Poté následovalo několik dalších povýšení, ale ke zlomu došlo v únoru 1948. [[1.6 s. 293](#), [11.1](#)]

**Antonín Bartoš
s Marií Šestákovou roku 1937**
[[11.3 s. 62](#)]

**Paní Marie Bartošová,
rozená Šestáková**
[[1.8 s. 177](#)]

**Antonín Bartoš, poslanec prozatímního
Národního shromáždění 1945–46**
[[1.7 s. 102](#), [1.8 s. 177](#)]

Díky své již předválečné angažovanosti v [Československé straně národně socialistické](#), ČSNS, a velké popularitě, které se mu po osvobození dostalo, se [Antonín Bartoš](#) „dne 27. října 1945 stal kooptovaným členem Prozatímního Národního shromáždění za ČSNS. Od počátku listopadu 1945 se účastnil práce branného výboru a výboru vnitřní bezpečnosti. Krátce před koncem svého prvního mandátu, 15. května 1946, zasedl i v ústavně-právním výboru sněmovny. Kvůli intenzivní práci v parlamentu požádal o uvolnění z armády. Svůj mandát [obhájil i v květnových volbách](#) v roce 1946 [[1.7 s. 104](#)], a to [ve volebním kraji Zlín](#). Byl znám svými nekompromisními postoji k praktikám komunistů. Jeho početná vystoupení ve sněmovně jsou přístupná na stránkách [psp.cz](#). Z jeho řeči z 10. července 1947 lze usoudit, že komunisté, jimž od roku 1945 podléhalo ministerstvo zemědělství, již před pučem usilovali o hospodaření podle sovětského vzoru.⁷⁹

⁷⁹ Kritizoval nečistou hru komunistů: „Poprvé se objevuje v zákoně maximální výměra zemědělského podniku, která jest označena číslem 50 ha. Na zemědělský podnik nutno se však dívat s hlediska individuálního, máme-li na mysli pohled zemědělského ekonomy. Nutno používat metody deduktivní, ale též induktivní a statisticko-srovnávací. Studujeme-li bedlivě účetní výsledky zemědělských závodů různých velikostních skupin a výrobních oblastí, a to nejenom u nás, ale i v cizině, a hodnotíme-li stanoviska soukromé držby i sociální ekonomiky, dospějeme k zajímavým vědeckým, ale též i praktickým závěrům. Již dnes můžeme zcela určitě tvrdit, že velikostní skupina 13 ha, tak jak ji provádělo ministerstvo

Práce v branném výboru sněmovny byla paralyzována Reicinovým [OBZ](#). Po volbách v roce 1946 se do čela branného výboru dostal Rudolf Slánský, kterému Reicin poskytoval „[informace o obsahu vystoupení](#) poslanců G. Loubala a kpt. A. Bartoše ještě před jejich přednesením.“ [\[6.2 s. 164\]](#)

V roce 1945 se Antonín Bartoš oženil s Marií Šestákovou a v létě 1946 se jim narodil syn Antonín. „Jura“ a „Čiki“ přijeli za „Antošem“, jak si mezi sebou říkali, aby to oslavili. Oslavovali celý večer a celou noc. Třikrát se vypravili na nádraží a dvakrát se vrátili. Než odjeli, prohlásil tehdy už na kapitána povýšený „Jura“ Štokman: „To ten kluk nikdy nevyčůrá, co 'sme naň vypili!“!

Kvůli vyhraněnému prodemokratickému vystupování v parlamentu i v armádě a kritice komunistických praktik byl Antonín Bartoš dlouhodobě sledován Reicinovými zpravodaji. Několik dnů před únorovými událostmi se Antonín Bartoš zúčastnil nějaké recepce na Hradě. [\[11.2\]](#) Měl na sobě anglickou uniformu, čili kalhoty na šlích. V té době se již takové oblečení na československém vojákovi rovnalo provokaci. Nezdálo se mu příjemné, když mu nějaký východně orientovaný účastník recepce, zřejmě přesvědčený o své vtipnosti nebo nadřazenosti, šle natáhl a pustil, jak když prakem střelí. Babiňák se ohradil i podruhé. Když pocítil ránu šlemi po třetí, otočil se a vtipálka pěstí srazil k zemi. Na rozdíl od příhody jeho otce s opilým ruským velitelem, na Hradě po Bartošovi nikdo nestřílel. Je možné, že drzost s taháním za šle si dovilil provokatér, který už věděl, že parašutista a politik Bartoš je již dlouho sledován a je na Reicinově seznamu vojáků určených k zneškodnění. K tomu se schýlilo za několik dní v Hodoníně. [\[1.1 s. 65\]](#)

Jakmile měli komunisté vládu v rukou, nastalo velké zatýkání podle připravených plánů. Antonín Bartoš byl jen několik hodin po puči zatčen v Hodoníně. Pro velký počet zatčených nebyl dostatek vhodných prostorů. StB si vypomohla místnostmi v budově městské radnice. Zadržovali ho na poschodí, ale když jej pustili na záchod samotného, nezaváhal a vyskočil oknem. „Pro parašutistu z Británie nebylo těžké vyskočit z okna,“ vysvětlil v roce 2010 [Antonín Bartoš ml.](#) útěk svého otce po letech [pro iDnes](#).

27. února 1948, dva dny po vyvrcholení puče, byl poslanec a parašutista Bartoš s manželkou i dítětem již za hranicemi. Útěkem z vlasti, kterou jako voják spojeneckých armád osvobozoval, zachránil rodinu před strádáním, a sebe před vězením a mučením, ne-li smrtí. Před komunisty utekli i jeho dva bratři, Josef a František. František se vrátil k [RAF](#) do Anglie. Doma v Lanžhotě zůstali jen rodiče. Avšak ne na dlouho. Otec utečenců, Babiňák st., byl brzy zatčen a odsouzen k sedmi letům ztráty svobody. Paní Rozálie zůstala úplně sama . [\[1.8 s. 178\]](#)

Dva a půlletý Antonín zdolával Evropu v batohu. Jeho „tata“, velitel rodinného pochodu, ho nesl v batohu přes Rakousko i přes Švýcarsko až do Francie. Tam požádali o politický azyl. Antonín Bartoš ml. o pochodu a všem, co následovalo, často slýchal. Po smrti *taty* a po smrti maminky svoje vzpomínky zapsal ([11.2](#), Příloha [13C](#)). Z prvního „kluka“ v generaci, která následovala po parašutistech, se stal vědecký pracovník v [oboru elektrofyziky](#). Založil rodinu, staral se o rodiče a památku na ně a angažoval se v československém *American Sokol* v Bethesda, MD. Udržuje kontakty se zájemci o historii CLAY a západního odboje.

zemědělství v našem osídlení, nemá ani vědeckého, ani praktického opodstatnění. Číslo 13 bylo vymyšleno a již dnes vidíme, že hlavně v oblastech pícninářských nestačí k obživě rodiny. Čs. strana lidová podala již svého času iniciativní návrh, ve kterém řeší tento problém, a s lítostí konstatují, že předseda osidlovacího výboru, příslušník komunistické strany Československa, doposud nedal návrh na pořad, ač našim jediným úmyslem bylo vytvořit soběstačnou zemědělskou jednotku s příslušnou souhrnou zemědělských kultur, hlavně lesů.“ Podporoval rodinné hospodaření: „Má být proto cílem, aby ve skupině zemědělských podniků bylo pokud možno nejvíce podniků pro optimální držbu rodinného hospodářství. Nutno proto zamítnout každou cizí formu, která nemá v našem národě opodstatnění hospodářské, ale také ne sociologické.“

Antonín Bartoš st. přijal v roce 1949 výzvu generála Ingra podílet se na třetím vojenském odboji v zahraničí. S rodinou se přestěhoval do Německa. Stal se členem zpravodajské skupiny generála Moravce, v níž řídil výcvik a operace skupiny 10 až 20 kurýrů a převáděčů, kteří přenášeli zprávy, resp. pomáhali pronásledovaným lidem dostat se do svobodného světa. [1.8 s. 220] StB kurýry označovala termínem *agent-chodec*. Po ukončení služby v roce 1952 se celá rodina vystěhovala do USA. Mjr. Bartoš začal pracovat jako dělník v drátovně v New Yorku, později se stal konstruktérem. Bydleli v Yorkville, což byla stará česká část Manhattanu. I v Americe byl veřejně činný. Založil *Svaz československých důstojníků v exilu*, byl aktivním členem newyorského Sokola, pracoval v *Radě svobodného Československa* a dalších exilových organizacích a spolcích. Zasloužil se o získání nároku československých i polských veteránů, kteří bojovali na straně spojenců, na *příjem benefitů americké Veterans Administration (VA)*. Zasadil se o osvobození Československa od komunistické nadvlády.

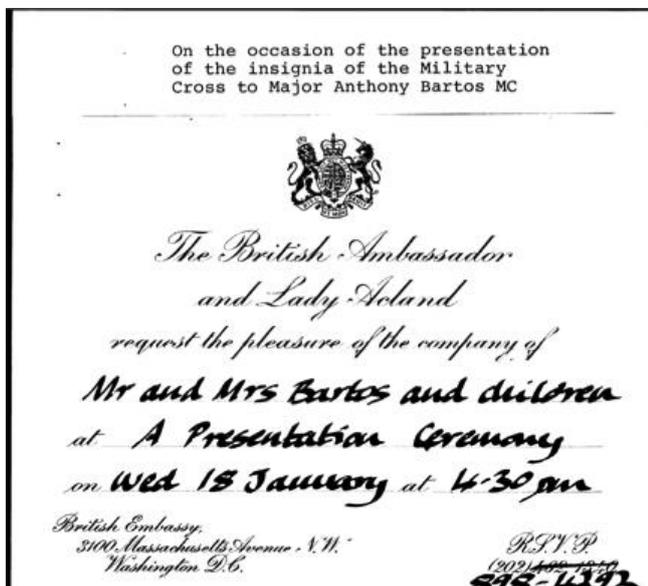
Antonín Bartoš (uprostřed) na setkání s prezidentem Dr. Edvardem Benešem (vpravo) na Pražském hradě. [1.8 s. 176]

Antonín Bartoš (vpravo) na setkání představitelů české emigrace s prezidentem USA Harry Trumanem (třetí zleva) v 50. letech 20. století. [11.3 s. 65]

Britská ambasáda ve Washingtonu Antonínu Bartošovi oznámila, že za prokázanou statečnost a mimořádné úspěchy v boji v týlu nepřítele mu bude předán Válečný kříž (*Military Cross*). Poté Antonín

Bartoš obdržel pozvánku velvyslance a jeho choti lady Ackland pro sebe, manželku a děti. Bylo to na středu 18. ledna na 4:30 odpoledne. Pozvánka silně připomínala jistou literární předlohu, jíž bylo loučení dobrého vojáka Švejka se sapérem Vodičkou, kdy si oba dávají sraz v šest hodin po válce v hospodě U Kalicha.

Pozvánka pro manžele Bartošovy s dětmi na britské velvyslanectví ve Washingtonu a záběry ze slavnostního předání vyznamenání.

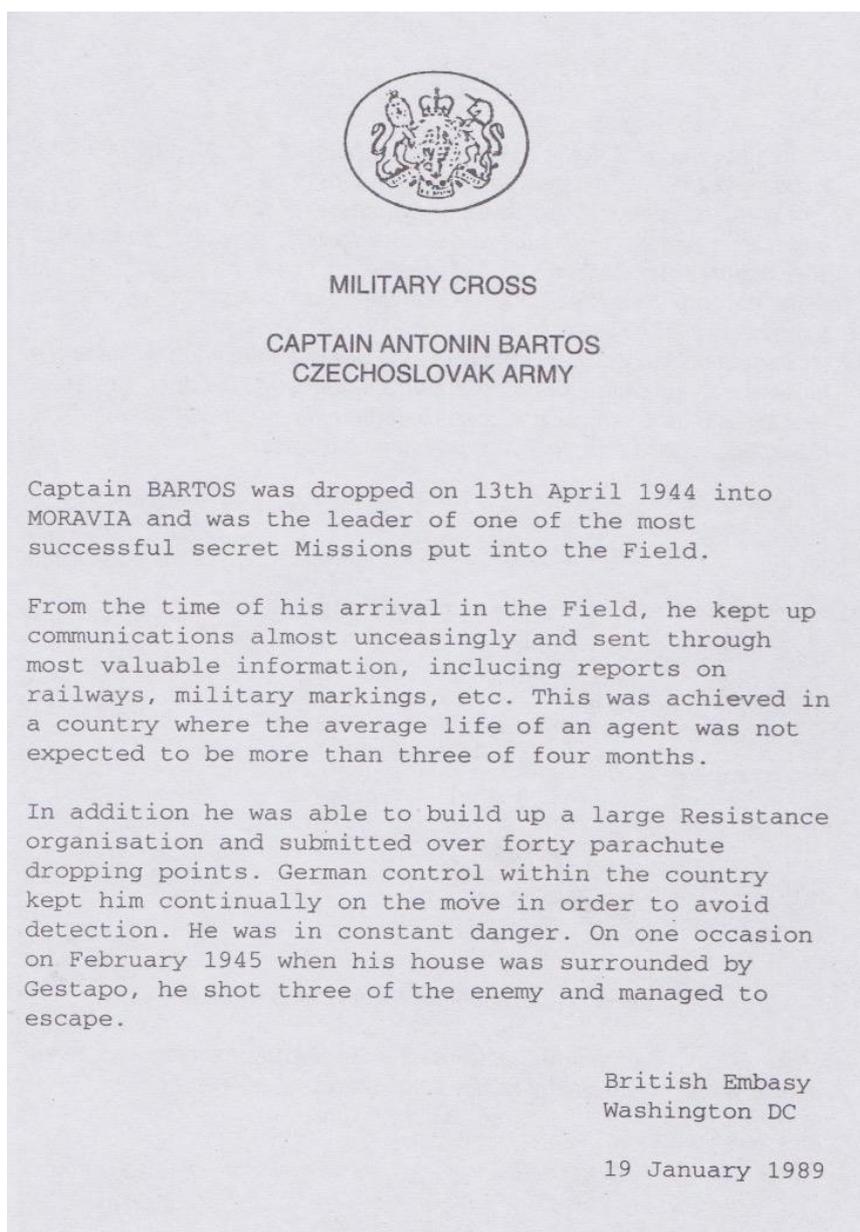
Shora dolů: britský velvyslanec sir Anthony Acland po proslovu dekoruje Antonína Bartoše Britským válečným křížem. Na další fotografii je vyznamenaný obklopen rodinou. Po jeho levé ruce manželka Marie Bartošová a syn Antonín, po jeho pravé ruce jeho snacha, Radomíra Bartošová a vepředu, zleva, vnuci František a Jan Bartošovi. Na spodní fotografii (zleva): Miloš Knorr (MBE), František Kaňka (Rádio Svobodná Evropa), paní Alžběta Papánková, manželka ministra exilové vlády JUDr.

E. Beneše a zakladatele Amerického fondu pro československé uprchlíky [JUDr. Jána Papánka](#), [Mjr. gen. Edwin Beckett](#), vojenský attaché britského velvyslanectví ve Washingtonu v letech 1988–91, manželka velvyslance lady Acland, paní Marie Bartošová.

Čas vyznamenání byl jasný. Antonín Bartoš byl vyznamenán britskou armádou krátce po útěku z osvobozené vlasti. Původní oznámení bylo doručeno do Prahy a vyznamenání o něm čtyřicet let ani netušil. Když už byl na penzi, požádal v Británii o dokumentaci své vojenské činnosti. Bylo mu sděleno, že všechno putovalo do Prahy v roce 1948, ale že v Londýně naň čeká Military cross... Vyznamenání na stará kolena a v přítomnosti vnuků přijal z rukou britského velvyslance Sira Anthonyho Acklanda, v přítomnosti choti velvyslance, několika významných osobností a rodiny. Byl dojat, ale na kamarády z války nezapomněl. Svému příteli Strakovi do Tvrdonic napsal: „Sděl to všeckým, že to vyznamenání není jen mé, sám bych nic nedokázal, je Vás všeckých, aj těch mrtvých.“⁸⁰

**Sdělení britské ambasády
ve Washingtonu DC o zdánlivě
opožděném udělení Válečného
kříže kpt. Antonínovi
Bartošovi.** Archiv Antonína
Bartoše ml.

⁸⁰ Franta Straka: Jak to bylo s Bartošem a těmi ostatními. Moravský Jih, 8. května 1991, s. 5.

Britský Military Cross (MC) Antonína Bartoše. Do vitríny se svými vyznamenáními přiložil vyznamenaný ke kříži [identifikační známku](#) (nahore) a znak parašutistů (uprostřed). MC má rozměry 4×4 cm.

V září 1989 byl Antonín Bartoš na návštěvě u bratra Josefa v Ullrichskirchenu u Vídně.⁸¹ Hned 2. září za bratry Bartošovými přijeli Čestmír Šikola a František Straka. S Antonínem se setkali po čtyřiceti letech a osmi měsících. [1.1 s. 81]

Na jaře 1990, krátce po pádu komunismu, navštívil mjr. Bartoš Československo. 19. března 1990 se v sále sdruženého klubu v Bystřici pod Hostýnem spolu s inženýrem Čestmírem Šikolou zúčastnil setkání s občany. Po dlouhé době si zase mohli promluvit s paní [Zicháčkovou](#), u níž za války bydleli. Navštívili také [Hradilíkovy](#) v Blazicích. Všem třem parašutistům bylo uděleno čestné občanství města Bystřice pod Hostýnem. Jiřímu Štokmanovi bohužel *in memoriam*. Nechyběla ani cesta za přáteli do ostatních míst jejich působení a do Prahy, kde se setkali s [prezidentem Václavem Havlem](#). Od prvního poválečného setkání uběhlo celých 45 let. Vymanění se z komunistické diktatury a z nadvlády Sovětského svazu trvalo příliš dlouho na to, aby se mohli všichni tito bojovníci za svobodu a báječní lidé, Čechoslováci z východní Moravy, spolu setkat.

Major Antonín Bartoš zemřel 13. prosince 1998 ve věku 88 let v New Yorku.

Dne 11. září 2000 byla na rodném domě Bartošů zvaných Babiňáků v Lanžhotě odhalena pamětní deska. Je věnována památce tří mužů této rodiny, kteří bojovali za 2. světové války v zahraničních armádách: otce Antonína Bartoše st. a jeho synů Antonína a Františka.

Pamětní deska, která byla odhalena v Lanžhotě k výročí nedožitého 110. narozenin mjr. Antonína Bartoše, MC.

Mezi vzpomínkami na majora Antonína Bartoše zůstává i jeho vřelý vztah k tradicím rodného kraje a lidovému umění. Vážil si zvyků i krojů a byl výborným tanečníkem verbuňku. Obohatil tento tanec o rozmáchlé skoky do výšky a do šířky. Jeho vystoupení obsahovalo až třicet různých figur, což byl neobyčejně bohatý taneční projev. Vždyť podle samotných verbířů každý tanečník dle svých schopností obvykle kombinuje nejvýš 6–12 cifer. Podílel se i jako textař na vzniku písně „Z modravé dální“ v roce 1942 v Anglii. Tato píseň byla věnována československým parašutistům.

⁸¹ Josef Bartoš také emigroval do USA, ale v roce 1987 se i s manželkou přestěhoval do Rakouska. Po pádu komunismu se vrátili do rodného Lanžhota.

- Notový záznam písně „Z modravé dáli“, která vznikla v roce 1942 a byla věnována československým parašutistům. Autorem textu je lanžhotský rodák Antonín Bartoš, pozdější velitel paraskupiny CLAY.

Sheet music to the song "Z modravé dáli", which was written in 1942 and was devoted to the Czechoslovak parachutists. The lyrics are by Antonín Bartoš from Lanžhot, later commander of the CLAY parachutist group.

Slova : Tonda Bartoš. Hudba : J. L. Oberth

Pochodové tempo. Z MODRAVÉ DÁLI....

Raz-dva-raz z mo-dra-vé dá-li ze tří-py-tu hvězd, vy-le-těl so-ko-
 -lí roj ja-ko blesk le-my pa-dáč-ků z mráč-ku vláč-né
 vy-le-tu-jí prv-ní, dru-hý, tře-tí, prv-ní, dru-hý v oleji tip
 Trio: jde-me se bít, jde-me se bít, jde-me se bít, jde-me se bít
 Na hed-váb mých ^{zla-}-tých kří-del, má mi-lá, srd-ce vy-šit ti
 dám, nad va-ší za-hra-dou v květu, na tě mi-lá,
 si za-vo-lám, roz-plet mi hed-váb-né šňů-ry
 přip-ni je na čí-ž-my o-ku-té hed-vá-bím za-ha-lín
 na-še šlěs-tí v srd-cích námu-ky-té.

Notový záznam písně „Z modravé dáli“, věnované československým parašutistům. [11.3 s. 5]

Autorem textu byl Antonín Bartoš a píseň vyšla tiskem ve Velké Británii v roce 1942. [MZA Brno, Historické odd. inv. č. C 4327]

Vzpomínky na západní odboj zůstávaly v rodinách. Na veřejnosti byly potlačeny, novináři o tomto odboji mlčeli. Komunističtí historici psali nepravdy a pokračovali v tom i po roce 1989. S tím měl **trpké zkušenosti Čestmír Šikola**. Strach ve společnosti zašel tak daleko, že školy se obávaly, že by jim připomenutí žáka mohlo uškodit. Při padesátém jubileu břeclavského gymnázia „museli“ organizátoři na Antonína Bartoše zapomenout. Situace v Břeclavi se změnila. Mezi starými dokumenty gymnázia se zachoval dopis majora Antonína Bartoše z roku 1977, ve kterém se autor bez výčitek s opomenutím jeho maličkosti elegantně vypořádá. Šimon Balga, předseda současného Studentského sněmu v Břeclavi, děkuje svému profesorovi, že může ke stoletému výročí gymnázia sdílet tento „dopis ze záhrobí.“

GYMNASIUM
BŘECLAV

New York, 4. srpna 1977

Vážení páni profesoři
Státního ref. real gymnasia v Břeclavi,

v první řadě "pěkné pozdravení" na všechny, kteří vychováváte nové generace a kteří je vychováváte v pravdě;
A teď to ostatní, třeba páté přes deváté.

Lituji, že jsem neměl Hlášení z let 1939-1945 vydáno před 50tým výročím Břeclavského gymnasia.

Když jsem nedávno přečetl tuto ročenku, našel jsem tam jména svých spolužáků a vojáků z Anglie, Františka Pavelky, Libora Zapletala a nevím jsou-li v ročence proto, že jsou mrtví, či proto, že břeclavské gymnasium hrdě ukazuje světu svůj výsledek výchovy v době první republiky.

Nechť je tomu tak či onak i já jsem hrdý na to, že jsem byl žákem břeclavského gymnasia, ovšem jak z ročenky vidím, břeclavské gymnasium postrádá hrdosti nad svým žákem Antonínem Bartošem.

A vkrádá se mi myšlenka trochu divná: možná proto, že žijí.

Co kdyby Pavelka a Zapletal žili, znal jsem jejich myšlení ze Sákula, od roty v Anglii, zda by v ročence byli, myjsme se totiž od sebe nelíšili. Tak parašutisté vychováni břeclavským gymnasiem byli tři né dva. Proč se ochuzovat?

Představte si, kdyby každé gymnasium v první republice poslalo do boje za svobodu národní a státní 3 muže na nejnebezpečnější úsek táháté zápolení a to nepočítám ještě letce, o kterých se plně zminujete, snad mohl být nacismus likvidován dřív a rychleji.

Proto Vám zasílám Hlášení z let 1939-1945, abyste pro případ 100 ho výročí mohli ročenku doplnit, abyste prostě měli o mě dostek informací. Nic tomu nebude na závalu. V té době pravděpodobně již budu mrtev. Kdyby né, tak buďte jisti, že se mezi břeclavské profesory podívám a pozdravím s těmi, kteří vychovávají a budou vychovávat v pravdě.

Srdečně Váš

Antonín Bartoš
V. Maturanti 1928, 1929

11B Občanství po roce 1989

Bolestnou zkušeností posledních let života majora Bartoše zůstalo nepřímě vyjádřené odmítavé stanovisko československých i pozdějších českých úřadů, politiků a vlastně i části veřejnosti k bezpodmínečnému přijetí poučného exilu. Majora Bartoše mrzela neochota úřadů navrátit mu občanství, ba vůbec seriózně s ním komunikovat. Zatím co Bystřičané měli o občanství svých hrdinů jasno a všem třem udělili čestné občanství, přičemž Jiřímu Štokmanovi *in memoriam*, v Praze probíhalo rozhodování jinak. Protikomunistickému exilu bylo odepíráno dvojí občanství z důvodů, které mírně řečeno kulhaly. Ovšem proč? Je možné, že odepírání bylo založeno na neochotě poskytnout podíl na politickém dění anebo uplatnění majetkoprávních nároků, či obojím? Hodnocení tohoto vývoje si počká na historiky.

Vhodným příkladem k pochopení majetkoprávní situace a důsledků odnětí občanství je konfiskace majetku rodiny Josefa Mašína, který byl popraven nacisty.⁸² Rodinný statek konfiskovali později po útěku jeho synů Ctirada a Josefa do západního Berlína komunisté. Úctyhodná historie Mašínova statku v Lošanech nedaleko Kolína, č. p. 1 sahá až do 15. století. Po roce 1989 oba bratři nadále zůstali v USA a československé občanství jim nebylo navráceno, ačkoliv zákony navenek odebrání občanství zrušily. Skvostné venkovské budovy stát, který vlastnil jejich šest osmin, nechával chátrat. Čtvrt století po pádu komunismu ☹ Ústavní soud paní Zdeně Mašínové **částečně vyhověl** a určil, že stát má hledat řešení, neboť „nesprávná aplikace podústavního práva obecnými soudy má za následek porušení základních práv či svobod.“ Rozsudek ústavního soudu z 22. září 2015 (I. ÚS 4004/14) je samozřejmě nutno respektovat. Tento vypovídá o nastavení zákonů po roce 1989. Vzhledem ke skutkové podstatě je to smutné čtení, jež vypovídá o neúctě komunistické doby i doby pozdější k sedlákově a jeho vlastnictví: „sám sedlák náš, požívaje odjakživa **práva vlastnictví**, postavil by se proti hlasatelům takové“ (komunistické) „nauky co nejrozhodněji“... Ve zmíněném sporu nebyli vyvlastnění exulanti přímými účastníky sporu. Spor však byl jasným důsledkem nevyřešeného navrácení vlastnictví, kdy poškození dlouho marně hledali způsob, jak se dovolat práva. Ústavní soud dal nižším instancím najevo, že při rozhodování „ve vztahu k jedinečnému případu a jedinečnému člověku“ nelze opomenout „základní práva a svobody“ ani „**slušnost**“ (str. 6 rozsudku).

Znovunabytí občanství bylo upraveno několika zákony a množstvím novel. Na tvorbu a přijímání zákonů v té době měli vliv politici, jejichž vztah k minulému režimu byl v mnohých případech úzký. Na jaře 1990 byla zákonem č. 88/1990 Sb. s účinností k 29. březnu 1990 a zákonem ČNR č. 92/1990 Sb. s účinností k 30. březnu 1990 vypuštěna z právního řádu ustanovení, která umožňovala odnětí státního občanství bez souhlasu dotčené osoby. [11.4 kap. 4.3.] Na první pohled znamenal už první z těchto zákonů, že uprchlíkům před komunistickým režimem má být po útěku odňaté občanství nyní navráceno.

Zanedlouho, „dne 1. července 1990 nabyl účinnosti „druhý restituční“ zákon, který měl odstraňovat křivdy a nespravedlnosti komunistického režimu v oblasti pozbývání státního občanství, a to zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, který rušil všechny soudní rozsudky z období let 1948 až 1956 ukládající jako vedlejší trest ztrátu státního občanství, což bylo v rozporu s kogentními normami mezinárodního práva i mezinárodněprávními závazky Československa podobně jako odnímání státního občanství.“ [11.5 s. 57] Jinými slovy: „Na základě ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) a c) byla *ex lege* zrušena všechna pravomocná odsuzující soudní rozhodnutí vydaná podle zákona č. 231/1948 Sb., na

⁸² Generálmajor Josef Mašín (26. 8. 1896 – 30. 6. 1942) ve funkci zástupce velitele pluku v průběhu demobilizace v r. 1939 odmítl rozkaz neklást odpor nacistickým okupantům. Proti okupantům se angažoval v *Obraně národa* a v zpravodajské skupině *Tři králů*. V přestřelce s Gestapem 13. května 1941 byl zraněn a zajat. Při výsleších byl týrán, ale Gestapu poskytl jen známé informace. Gestapáky napadal a několikrát se pokusil o sebevraždu. Po 13 měsících v zajetí byl popraven.

ochranu lidově demokratické republiky a podle trestního zákona č. 86/1950 Sb. pro trestné činy: velezrady, prorady, sabotáže, věrolomnosti, vyzvědačství a opuštění republiky. Vzhledem k tomu, že při odsouzení za tyto trestné činy mohl být jako vedlejší trest soudem uložen také trest ztráty státního občanství a výše uvedená rozhodnutí byla zrušena k datu jejich vydání, docházelo přímo ze zákona k obnovení československého státního občanství,“ napsal ve své diplomové práci v roce 2009 Jiří Wolf. [11.6 s. 70] Kdo nebyl právník, mohl zajásat, že byla nastolena spravedlnost, ale pro exulanty v USA to neplatilo. Neplatilo to pro ně ani po 8. únoru 1991, kdy bylo zásadou, že „nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství“ ustavenou zákonem č. 23/1991 Sb. novelizován čl. 5 ústavního zákona 143/1968 Sb.

Zákony přijaté po roce 1989 vskutku vůbec neřešily navrácení občanství exulantům, kteří po únoru 1948 odešli do USA. Politici se zdánlivě nevěnovali dopadu *Úmluvy* mezi Československem a USA, která počínaje 14. listopadem 1929 stanovila, že: „státní občané jednoho ze smluvních států starší 21 let své státní občanství“ ztrácí „v okamžiku, kdy byli naturalizováni na území státu druhého, tj. kdy nabyli státní občanství druhého státu na vlastní žádost, za trvalého pobytu zde.“ [11.4 kap. 4.5.2.] Čechoslovákům, kteří utekli po komunistickém puči a byli naturalizováni v USA, občanství navráceno nebylo. Nic na tom nezměnily ani další zákony a novely.

Mezitím vnímal major Bartoš dlouhou neschopnost republiky zdánlivě osvobozené od komunismu zbavit se důsledků deformací velmi citlivě. Spolu s ním na 50 tisíc pouónorových exulantů ve Spojených státech s nevolí i obavou pozorovalo, že prvním československým premiérem po pádu komunismu se 10. prosince 1989 stal komunista **Marián Čalfa**, jež z KSČ vystoupil až v lednu 1990. Obava majora Bartoše byla záhy potvrzena. Když se na premiéra Čalfa obrátil s písemnou žádostí o navrácení občanství, z úřadu vlády mu bylo dopisem ze 4. června 1990 dáno do výhledu řešení Federálním ministerstvem vnitra, viz přepis v rámečku a příloha 13D. Z jeho zachovaných poznámek vyplývá, že na ministerstvu vnitra jednal osobně a bylo mu sděleno, že občanský průkaz mu bez „usnesení vlády“ vydán nemůže být. Lze se domnívat, že Čalfova a tím spíše pozdější vlády musely či mohly vědět, že tehdejší postoj americké vlády k *Úmluvě* prošel změnami, že Spojené státy se už **před lety samy vzdaly** nástroje, kterým by případné nabytí československého občanství u amerických občanů mohly **sankcionovat**. Na dopis premiérovi Čalfovi ze dne 14. srpna 1991, viz přepis v rámečku a příloha 13D, major Bartoš žádnou odpověď nedostal. [11.2] Major Bartoš po předcházející zkušenosti s přehazováním kompetence a známém faktu o působení bývalých komunistických struktur ve vládě a na úřadech ztratil důvěru k úřadům, na které se dosud obracel. Jeho žádost kroužila v začarovaném kruhu, jenž byl vytvořen úřady předsedy vlády a ministerstva vnitra. Pomoc nedostal a rozhodl se nepřijímat vyznamenání, dokud mu občanství nebude navráceno.

Volný přepis korespondence Antonína Bartoše ve věci obnovení občanství s předsedou vlády Mariánem Čalfou v roce 1990, která se z části zachovala v archivu (MZA Brno, inv. č. S15 361-3):

1) Antonín Bartoš se obrátil na předsedu vlády. V dopise ze 4. 6. 1990 mu bylo sděleno, že jeho záležitost byla postoupena Federálnímu ministerstvu vnitra a že bude informován přímo. Antonín Bartoš od vnitra nic neobdržel a oznámení odeslal zpět s přípisem, aby žádost byla vyřízena nebo zamítnuta.

2) Koncept zatím nenalezeného dopisu předsedovi vlády:

Vážený pane předsedo, děkuji za Vaši odpověď ze dne 4. 6. V exilu je kolem 500 000 čs. občanů, kterým byla komunistickou vládou zrušena všechna občanská práva / ... odešli také 1948, 1968. Napsal jsem Vám, že jedním prohlášením dnešní demokratické vlády tato nespravedlnost by mohla být odčiněna.

Vy jste mi odepsal, že všechno vyřídí Min. vnitra.

Když jsem přišel na Min. vnitra, jeden „četník“ mne mile přijal, když jsem mu řekl, že žádám o vrácení občanského průkazu, který mi komunistická vláda zrušila, bodře a poctivě mně řekl: Pane Bartoš, můžeme si o tom povykládat, ale občanský průkaz Vám vydat nemohu, ať byl ukraden nebo zabaven.

Na to musí být usnesení vlády.

Nic jiného než žádám ani nekritizuji. Jeden dopis ode mě, který mluví za všechny, je jednodušší provoz než 500 000 dopisů od každého exulanta zvlášť.

Těším se na Vaši odpověď, kterou bych rád uveřejnil i v domácím i zahraničním tisku, bude-li demokratická a spravedlivá.

PS: Snad bylo praktičtější na (pro) Vaše řešení. Rádi se seznámíme; 500 000 Čechů a Slováků ve světě stojí za to. (Podpis:) Bartoš

3) Z dopisu majora Antonína Bartoše ze 14. 8. 1991 předsedovi vlády:

Podepsaný major Antonín Bartoš M C žádá o navrácení ČESKOSLOVENSKÉHO OBČANSTVÍ, které mu bylo uzmuo komunisty v r. 1948 po odchodu do zahraničí.

Není-li dosud zákon, dle kterého tato žádost by byla vyřízena (kladně), máte zákonodárný sbor ... Národní shromáždění ... jako každá demokracie. SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ tak udělily občanství Martině Navrátilové.

BOJI PROTI NACISMU JSEM SI VYBOJOVAL ZÁSLUHY, NA NICHŽ EXISTUJE ČESKOSLOVENSKÁ SVOBODA!

S krajanským přáním všeho ZDARU

major Antonín Bartoš M C,

Zahraniční voják Západní Brigády,

Velitel para-skupiny CLAY-EVA

Poslanec, Národní shromáždění do 24.2.1948

P.S. Přílohy: Domovský list / služební záznam / MILITARY CROSS / Odevzdání velvyslancem sirem Anthony Acklandem / Federální ministerstvo národní obrany ČS – potvrzení

V Ý P I S

Z ROZKAZU MINISTRA OBRANY ČSFR

(ve věcech personálních)

číslo **0102** ze dne **22. V. 1991**

I. Jako výraz částečné politické a vojenské rehabilitace bývalých čs. vojenských parašutistů postižených za své občanské a politické postoje po roce 1948 a v souladu s předpisem Všeob-P-2 (práv.), článek 25, se dnem 1. června 1991 m i m o ř á d n ě p o v ý š u j e do hodnosti

p l u k o v n í k a ve výslužbě

<p>2. major Antonín Bartoš, M C narozen 12. srpna 1910 ZÁŘÍ 25-20 Bydliště: 14 Place ASTORIA, New York 11102 USA nepřijímá povýšení na plukovníka ve výslužbě z ve l m i m n o h ý c h a z á v a ž n ý c h d ů v o d ů a " V Ý P I S " v r a c í . . .</p>
--

major Antonín Bartoš, M C
major Antonín Bartoš MC

Ministr obrany ČSFR

Luboš DOBROVSKÝ v.r.

Za správnost:

Náčelník personálu

Ing. František GREINER

Kopie výpisu o povýšení, které major Antonín Bartoš ministerstvu v roce 1991 vrátil. [11.2]⁸³

⁸³ Po útěku z Československa byla komunisty Antonínu Bartošovi dne 29. 9. 1949 odňata vojenská hodnost štábního kapitána pěchoty v záloze, k jeho povýšení došlo 26. 1. 1946. Zbavili jej též československého občanství. To mu až do smrti nebylo vráceno, komunisté mu též odňali veškeré nároky na důchod, jenž byl odnětím hodností už tak minimalizován. Když po pádu komunismu ministr obrany ČSFR dal na známost, že rozkazem z 22. 5. 1991 má být mimořádně povýšen do hodnosti plukovníka ve výslužbě, povýšení nepřijal. Napsal, že důvodů bylo víc. Nepochybně měl morální nárok na to, aby mu občanství jako bojovníku za svobodu bylo po mnoha letech ponižování vráceno. Nestalo se tak. „Nekomunistické“ úřady mu nevyšly vstříc ani poskytnutím podkladů, na základě kterých by mohl v USA získat VA benefits (finanční podporu od *Veterans Administration*), ač to byl právě mjr. Anthony Bartos, kdo pro Čechoslováky i Poláky, kteří bojovali na straně spojenců, rozhodnutí vyplácení těchto benefits prosadil. Byl komunisty vyhnán „s holým zadkem“, ve 38 letech začínal

Po jednotlivcích se na vládu s nevalným úspěchem obracely i organizace zastupující československý exil. V ukázce této korespondence se na premiéra a ministra obrany obrátil jednatel Československé obce legionářské v Londýně plk. let. v. v. Marcel Ludikar⁸⁴ dopisem z 13. července 1994. [1.5 s. 41]

plk. let. v. v. M. Ludikar
Nám. Interbrigády 7
160 00 Praha 6 - Bubeneč
13. července 1994

Vážený pane ministerský předsedo, vážený pane premiére,

dovolte, abych navázal na Vaše projevy ke sjezdu Čs Obce Legionářské 9. července a též ostatních řečníků, ve kterých byly tak vysoce oceněny zásluhy druhého odboje za naši vlast. Pevně dofáme, že budoucí generace našeho národa nikdy už nebudou muset procházet zkušenostmi našich životů, ale na druhé straně, že budou i v míru prodchnuti tím idealismem služby a povinnosti k vlasti, který nás vedl do odboje proti nacismu a později také komunistické diktatuře.

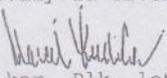
Druhý vojenský odboj v zahraničí se skládal nejen z dobrovolníků krajanů, kteří v tu dobu žili ve svobodném světě, tj. v Anglii, Francii, Spojených státech, Kanadě, Brazílii a jiných zemích. O několik let později mnozí bývalí zahraniční vojáci a letci, kteří museli uprchnout po komunistickém puči, se stali příslušníky států svobodného světa, kde našli útočiště, aniž se vzdali silných citových pout ke své rodné vlasti. Během tohoto skoro půl století exilu, sdružení v ČsOL a Svazu Letců svobodného Československa, bojovali proti komunistickému režimu a reprezentovali svou vlast jak jen uměli nejlépe.

V posledních letech však mnozí byli zklamáni, když se podle nových zákonů stali druhořadými čs. občany, nebo vůbec cizinci bez jakýchkoliv práv v této zemi, i když byli „politicky a morálně“ rehabilitováni jako příslušníci naší armády.

Jak jsem se dnes dozvěděl z novin, trvalý pobyt v ČR již dále nepodmiňuje restituce, ale jen u několika málo našich kamarádů se jednalo o zbavení nároku na restituce jejich majetku; byl jsem však vyrozuměn o těžkostech s navrácením čs. občanství, přidělení bytů, uznání důchodu a podobně z byrokratických důvodů výkladu mrtvé litery různých jiných zákonů, neb předpisů s podmínkami, které byly včera zrušeny v zákoně o mimosoudních rehabilitacích. V mnohých případech se zdá, že právo a spravedlnost jsou dva na sobě naprosto nezávislé pojmy.

Jménem Svazu Letců svobodného Československa v Londýně a jistě s podporou Čs Obce Legionářské, Vás proto, pane ministerský předsedo a Vás pane ministře obrany, žádám, aby vláda projednala otázku spravedlnosti k těm, kteří podle Vašich slov se zasloužili o svobodu této země. Dovoluji si navrhnout úpravu dnešního neuspokojivého právního stavu buď zvláštním zákonem, neb novelou zákona č. 255/46 Sb. asi v tomto smyslu: „Účastníci druhého odboje, uznání zákonem č. 255/46, požívají plné práva občanů České republiky, ať už je jejich dnešní státní občanství jakékoliv a jejich trvalé byliště kdekoliv. Omezení platnosti zákonů a jiných právních nařízení pouze na občany České republiky s trvalým pobytem na jejím území neplatí pro výše uvedené osoby, které bojovaly za osvobození státu.“

Se srdečným pozdravem

M. Ludikar, Plk. let. v. v.
místopředseda

Pan ministerský předseda Václav KLAUS
Pan ministr Antonín BAUDYŠ

Kopie předsedům ČsOL v Praze a Londýně

život v USA, po roce 1989 jsme ho vítali a naši úředníci peníze na jeho zabezpečení ušetřili pro všechny občany. Je to trapné, ale na omluvu pro majora Bartoše je pozdě.

⁸⁴ Genmjr. Marcel Ludikar (28. leden 1920 – 31. říjen 2003), radista 311. peruti RAF, člen posádky Liberátoru, která 27. prosince 1943 poblíž Biskajského zálivu potopila německou loď Alsterufer s velmi cennými válečnými surovinami.

Ochotu projevil ministr obrany Holáň, když v odpovědi ze 7. října 1994, č. j. 71337-1 mimo jiné napsal: „Jsem toho názoru, že podle Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod,⁸⁵ by i držitelé osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. zasluhovali plná práva občanů České republiky.“ [1.5 s. 42] Zatímco odpověď ministra obrany byla vstřícná, premiér Klaus pokračoval v duchu svého komunistického předchůdce a projevil výhrady.⁸⁶ K nápravě došlo až koncem devadesátých let nebo i později.

Časem nastala „otázka, zda ve vztahu k bývalým občanům nedošlo ze strany českého státu k nerovnému zacházení, rozpornému se zásadou rovnosti tak, jak je definována v čl. 1 Listiny základních práv a svobod“ [11.4 kap. 8] a bylo-li tomu tak, proč československá ani následující česká vláda tento problém neřešila a lidem, kteří se proti komunismu postavili, nijak nepomohla? Přitom americké úřady už od roku 1967 naturalizační *Úmluvu* dle rozhodnutí *Afronyim vs. Rusk* z roku 1967 neuplatňovaly. Američané tehdy přijali stanovisko, že státní občanství USA je možno pozbýt jen na základě výslovného, jednoznačného a svobodného zřeknutí se státního občanství. [11.4 kap. 4.5.2.] Opačně jednaly československé a od 1. ledna 1993 české úřady včetně kanceláře prezidenta Václava Klause, jejichž interpretace *Úmluvy* zjevně zůstávala beze změny a v konečném důsledku porušovala základní lidské právo.

Až po dlouhé době se ukázalo, že odpor rozhodujících politiků neměl solidní základ. Ústavní soud České republiky v rozhodnutí *sp. zn. II ÚS 307/97* ze dne 18. 5. 1999 konstatoval, že platnost *Úmluvy* o naturalizaci československých státních občanů na území USA byla suspendována po dobu válečného stavu, jehož začátek byl stanoven na 17. září 1938 a konec na 7. května 1957. [11.4 kap. 4.3.] Nebylo třeba zasahovat do Ústavy, stačilo právní ujasnění na podkladě dávných faktů. Exil na to čekal více než deset let, major Antonín Bartoš se nedočkal.

Praxe byla mírně řečeno zálužná, když každý mohl věřit, že pounorové rozsudky komunistické „justice“ byly zrušeny a že poškozeným exulantům žijícím v USA bylo odňaté občanství nyní navráceno a směli být účastni restituce zabaveného majetku. Praxe byla jiná, a kdo se přes velkou vzdálenost a náročnost vybavování pokoušel uplatnit své nároky, utržil další políčky. Aby bylo jasno, čím se Ústavní soud zabýval, citujeme: „**Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 4. 1997, č. j. 18 Co 52/97-37, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 20. 3. 1996, č. j. 16 C 182/95-12, se zrušují.**

Odůvodnění

Stěžovatel se svou ústavní stížností s odvoláním na porušení čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a zejména čl. 36 odst. 3 Mezinárodní úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") domáhal zrušení shora uvedeného rozhodnutí Městského soudu v Praze, kterým byl zamítnut restituční nárok stěžovatele, opírající se o zák. č. 87/1991 Sb., v podstatě s odůvodněním, že neprokázal podmínku státního občanství ČR vzhledem k úmluvě mezi ČSR a USA, publikované pod č. 169/1929 Sb., a to přesto, že o propuštění ze svazku českého občanství nepožádal, a dále přesto, že citovaná úmluva je neplatná. Navíc pro případ, že by citovaná úmluva byla brána jako platná, vyslovil stěžovatel přesvědčení, že podmínka státního občanství je v rozporu s Ústavou ČR a Listinou."

⁸⁵ [Listina základních práv a svobod](#) byla nesena ústavním zákonem č. 23/1991 Sb. Jejím přijetí Federálním NS předcházela dlouhá historie. Na počátku stála [Všeobecná deklarace lidských práv](#) z roku 1948. Při hlasování valného shromáždění OSN 10. prosince 1948 se Československo stejně jako Sovětský svaz zdrželo.

⁸⁶ V odpovědi plk. M. Ludikarovi 23. září 1994 napsal: „Ani při respektování neopominutelných zásluh této skupiny občanů o svobodu naší republiky nemohu s tak výrazným zásahem do našeho právního řádu souhlasit.“ [1.5 s. 43]

Muselo uplynout desetiletí nebo i podstatně **delší doba**, než velká část exulantů a jejich příbuzných mohla uplatnit nároky na odstranění „některých křivd.“ Nad rozsahem restituace majetku vyplundrovaného během komunismu a po něm mnohdy nebylo proč jásat. Nastal pocit usmíření? Bylo by to snazší, kdyby se nynější představitelé naší republiky za průtahy omluvili.

„Dva zákony z roku 1999, zákon č. 193/1999 a zákon č. 194/1999 legalizovaly v širokém měřítku výkon dvojí státní příslušnosti u českých občanů na Slovensku a československých emigrantů“, dokonce i amerických, „přestože tyto osoby nabyly cizí státní občanství na vlastní žádost. Zcela zřetelně tak rušily dosavadní zásadu jediného občanství!“ [11.5 s. 62] Zákon č. 193/1999 Sb. účinný od 2. 9. 1999 „upravoval obnovu státního občanství československých emigrantů ... kteří pozbyli občanství v emigraci v období od 24. února 1948 do 28. března 1990 podle zdeformovaných komunistických právních norem!“ [11.5 s. 62] Byl nahrazen zákonem č. 186/2013 Sb. s účinností od 1. 1. 2014: „Jako největší změna oproti předchozí zákonné úpravě je vnímáno to, že zákon programově umožnil vznik dvojího (vícerého) státního občanství, když jako podmínku pro udělení státního občanství ČR nepožaduje zánik dosavadního státního občanství žadatele.“ [11.7 s. 108]

Zákony dlouho diskriminovaly občany Spojených států českého a slovenského původu: Kongresman Henry Hyde ze státu Illinois, se o nich vyjádřil jako o „uzákoněné krádeži.“ [1.5 s. 51] Tzv. postkomunistické vlády premiérů Čalfy i Klause odmítaly vyjít americkému exilu vstříc. Odmítaly i žádosti o úpravu zákonů předložené veterány a hrdiny, kteří s nasazením života bojovali za svobodu Československa, proti nacismu. Jejich věci nepomohl ani nejdéle sloužící ministr vnitra Jan Ruml (od 22. 7. 1992 do 7. 11. 1997). Díky několika vytrvalcům se odnětím občanství za komunismu i odmítavým postojem vlád jmenovaných prezidentem Václavem Havlem zabývaly soudy. Předkladatelé prohrávali dál, ale nevzdali se. Jejich spor vyřešil teprve Ústavní soud. Veteráni zvítězili v květnu. Bylo to v roce 1999 ☺, jednapadesát let po vítězství komunismu a téměř deset let po jeho pádu.

11C Jiří Štokman [11.8–11. 10]

Jakmile se převalila fronta, skončilo ukrývání. Celá skupina CLAY navštívila Strakovy v Tvrdonicích a pak se pustila dál na Lanžhot, aby doprovodila velitele Bartoše domů. Pomalu si zvykali na novou situaci. Jiří Štokman se měl hlásit u vojska v Břeclavi a najednou se k němu hrne mladá paní a prohlíží si ho. „Vy jste Jiří Štokman, že?“ On kroutil hlavou, že není. Ona na to: „Ale ano, ty jsi Jiříček Štokman a už je po válce!“ Zatímco Jiřímu začalo svítat, že už nebezpečí pominulo, mladá paní pokračovala: „Já jsem Štokmanová Marie, žena Otty Štokmana a poznala jsem tě.“ Potom se už přiznal a nechal se odvést do Buchlovic. Tak praví rodinná kronika Štokmanů, zápis nejstaršího z bratrů, Jana Štokmana.

Velitel Bartoš, který byl hned po osvobození v Košicích, aby generálu Bohumilu Bočkovi a plukovníku Karlu Palečkovi podal hlášení, se na Moravu vrátil už jako kapitán a oběma kamarádům **přivezl nové uniformy** poručíků. K vojsku se Jiří Štokman přihlásil v Břeclavi u zvláštní skupiny VO 3 a odtud byl převelen do Brna. Koncem léta, 31. srpna 1945, už v hodnosti nadporučíka, se stal instruktorem šifrování na Vojenské akademii v Hranicích. [1.8 s. 160] Jeho hodnocení v té době byla velmi dobrá. Osvědčil se jako příkladný voják i charakterní člověk. Koncem války i v prvních letech po válce byl vyznamenáván a povyšován. [1.7 s. 65]

Jiří Štokman byl 7. března 1944 dekorován vojenskou pamětní medailí se štítkem F-VB, 19. května 1944 Československým válečným křížem 1939, 20. srpna 1945 druhým Československým válečným křížem 1939, a téhož dne Československou medailí za chrabrost a Československou vojenskou medailí za zásluhy I. stupně. [1.6 s. 298] Dne 4. října 1946 byl jmenován instruktorem bojové zdatnosti ke skupině důstojníků pěchoty z povolání. V tom roce se také přestěhoval se svou matkou k bratrovi Ottovi do Buchlovic č. p. 360.

Vojáci Jiřího Štokmana znali jako Juru. V Buchlovicích a doma mu většinou říkali Jirko. Z Hranic na Moravě domů jezdil sice nepravidelně, ale často. Jezdil na svém DKV „jako čert“ a děvčata se bála za Jirkou na tandemu sedět. Když jednou vezl švagra ze Zlína domů, musel mu v Uherském Hradišti zastavit a švagr šel raději pěšky.

Kpt. Jiří Štokman v roce 1946. [1.3 s. 208n.] [11.8 s. 3]

Jiří Štokman na Velehradě v roce 1946 v hodnosti npor. pěch. v zál. [11.8 s. 1]

Po únoru 1948 se armáda **radikálně změnila**. Byli z ní odstraněni téměř všichni důstojníci, kteří během války působili pod vedením MNO v Londýně, zkrátka na Západě. V den svých 28. narozenin 17. dubna 1948 byl i kapitán Jiří Štokman odeslán na nucenou dovolenou, což se rovnalo vyhazovu.

Na nic nečekal a Hranice opustil. Zicháčkovi v Bystřici pod Hostýnem mu poskytli úkryt, jakoby ho hledalo gestapo. Vojtěch Zicháček zprostředkoval kontakt na Leopolda Sobotu, vlastence a aktivního Sokola, který přes své obchodní kontakty Jiřímu Štokmanovi pomohl dostat se na Západ. [10.16 s. 53] Dne 23. dubna 1948 překročil hranice do Rakouska a přes Švýcarsko zamířil do Francie. Odtamtud bratru Sobotovi poslal zašifrovanou zprávu, že je na svobodě. Již 18. 5. 1948 bylo proti němu krajskou vojenskou prokuraturou v Brně zahájeno trestní stíhání v nepřítomnosti. Ke dni 2. srpna 1948 byla Jiřímu Štokmanovi rozhodnutím MNO ČSR č. j. 9455-dův.Tp/1948 spolu s československým občanstvím odňata všechna vyznamenání ☹.

V Paříži se setkal s bývalým velitelem CLAY majorem Antonínem Bartošem a zapojil se do zpravodajské služby brigádního generála Františka Moravce s působností v západním Německu. Mezi tím byla v Československu Jiřímu Štokmanovi odňata jak vojenská hodnost, tak i všechna vyznamenání a československé občanství. [1.8 s. 160]

Podle informací z archivu I. správy MV bylo organizování československých zpravodajských skupin pod patronací amerických zpravodajských služeb zahájeno na území americké okupační zóny Německa již v létě roku 1948. Štáb Moravcovy zpravodajské skupiny sídlil v Bensheimu na malebné [Bergstrasse](#). Skupina byla bez přímého dozoru⁸⁷ podřízena Ústřední zpravodajské službě USA CIC a Jiří Štokman zde byl zařazen ve funkci instruktora v obranném oddělení.

Po ukončení zpravodajské činnosti v Bensheimu odešel do Anglie, kde se v roce 1952 v Londýně oženil s Češkou Milenou Hlavatou, rodačkou ze Železného Brodu.

Svatba Jiřího Štokmana.

Jiří Štokman uprostřed; po jeho levé ruce jeho manželka Milena rozená Hlavatá, po jeho pravé svědek Antonín Bartoš, v Londýně roku 1952. [11.8 s. 23]

V roce 1953 se jim narodil syn Michal. Poté byl Jiří Štokman kontaktován zástupci velitelství americké armády pro své znalosti zpravodajské a odbojové práce a počátkem roku 1954 celá rodina odjela do New Yorku v USA. V roce 1955 se přestěhovali do Monterey poblíž San Franciska v Kalifornii, kde Jiří Štokman působil jako jazykový instruktor v Ústavu obrany státu ve vojenské jazykové akademii Pentagonu, *Army language School*, California, Presidio of Monterey (Amádní jazykový ústav Kalifornie v pevnostním komplexu Monterey), později nazývané „Defenese Language Institute“ (Jazykový ústav ministerstva obrany USA, DLI). Za období 25 let byl několikrát nominován na nejlepšího instruktora a dvakrát získal ocenění Nejlepší jazykový instruktor akademie Pentagonu v Monterey. Ve středisku

⁸⁷ Což mělo následky po zamíchání kartami StB při zatčení Rudolfa Slánského (zdroj v [angličtině](#) nebo [němčině](#)): V roce 1952 byla Moravcova skupina přesídlena do Mnichova a za několik let úplně zrušena.

cizích jazyků v Monterey se školili zaměstnanci CIC, FBI, NSA (*Národní bezpečnostní agentura USA*), vládních agentur a institucí. Tehdy zde bylo zaměstnáno více než tisíc instruktorů. V době války ve Vietnamu se z důvodů úspor upravovaly početní stavy a také proto, že vznikly zvýšené požadavky na výuku vietnamštiny, mnoho instruktorů bylo propuštěno nebo zaměstnáno na částečný úvazek. Jiří Štokman byl v ústavu zaměstnán jen na část úvazku a vykonával také funkci instruktora na ústavu obrany námořních operací. Dále učil v různých postgraduálních školách např. námořních, v cestovním ruchu, a aby udržel určitou životní úroveň i syna na studiích, přivydělával si jako barman, číšník, prodavač převážně ve vojenských zařízeních, jako byla u nás např. důstojnická jídelna, ARMA apod.. Po ukončení vietnamské války 1. května 1975 se situace v jazykovém ústavu začala zlepšovat a Jiřímu Štokmanovi byl postupně zvyšován pracovní úvazek až na téměř 100 %.

Mezitím v Československu došlo k dočasné liberalizaci režimu. Jiřího bratři Jan a Otto doufali, že Jiří je bude moci navštívit. Na základě amnestie prezidenta republiky armádního generála Ludvíka Svobody bylo vyšším vojenským prokurátorem plukovníkem JUDr. Františkem Srbou dne 30. 7. 1969 trestní stíhání pro zločin zběhnutí, zločin přípravy úkladů proti republice a zločin vojenské zrady, k čemuž byl Jiří Štokman po svém druhém útěku do zahraničí v nepřítomnosti odsouzen, shledáno jako nepřipustné s tím, že nebylo nikdy prokázáno. [11.8 s. 25] Jiří Štokman se však nedůvěry ke komunistické vládě nikdy nezbavil a naopak, Husákova „normalizace“ ho utvrdila v přesvědčení o zvrácenosti tohoto politického systému.

Jiří Štokman v roce 1974.

Fotografie archiv Michael Stockman.

Jiří a Milena Štokmanovi se synem Michaelem u příležitosti Michaelovy svatby v roce 1979.

V létě v roce 1980 Štokmanovi koupili nový dům ve městě Carmel v Kalifornii a zdálo se, že životní sny se naplnily. Avšak při rutinní lékařské kontrole v prosinci 1980 byla Jiřímu diagnostikována rakovina jater. K léčení byly použity nejmodernější lékařské metody pomocí optických vláken a zdálo se, že uzdravení by bylo možné, ale zasáhla další rána, žloutenka, a naděje se začala vytrácet. V té době se projevila solidarita mnoha pracovníků z jazykového ústavu. Všechno, především však finančně, pomáhali manželce i synovi Michalovi k pokrytí nákladů spojených s léčbou. Za Jiřím několikrát přiletěl

velitel jejich skupiny CLAY Antonín Bartoš z New Yorku. Let přes celou Ameriku mu trval šest hodin, ale rád kamaráda viděl a podpořil.

Jiří Štokman zemřel v nemocnici v Carmelu odpoledne 17. července 1981 ve věku 61 let. Vzpomínkové služby se konaly následující středu v kapli *Presidio Monterey*. Zádušní mši v malé kapli u moře sloužil kaplan Pavel Monturai. Popel zesnulého byl pak rozptýlen na úpatí pohoří Sierra Nevada. Jiří Štokman odešel z tohoto světa, aniž by znovu vkročil do rodného kraje, za jehož svobodu bojoval, a který po nástupu komunistů musel znovu opustit.

Dne 18. června 1990 „jako výraz částečné politické a vojenské rehabilitace bývalých čs. vojenských parašutistů postižených za své občanské a politické postoje po roce 1948“ mu byla vrácena hodnost „kapitána in memoriam“.⁸⁸ Zároveň byl mimořádně povýšen do hodnosti podplukovníka *in memoriam* a byla mu udělena Medaile za zásluhy o ČSLA – I. stupně. [11.8 s. 27] Mohli bychom se domnívat, že mu bylo automaticky vráceno občanství odebrané komunisty, ale nebylo tomu tak. Kdyby se Jiří Štokman dožil roku 1990, o občanství by se ucházel více než deset let marně, viz [Občanství](#). Co neumožnila vláda, to alespoň symbolicky napravili lidé daleko od Prahy. Parašutistům bylo dne 19. března 1990 uděleno čestné občanství města Bystřice pod Hostýnem, Jiřímu Štokmanovi *in memoriam*. [11.8 s. 26]

Dne 30. dubna 2009 byla odhalena [pamětní deska na jeho rodném domě](#) v Buchlovicích. [11.11] Na desce stojí úvaha Ferdinanda Peroutky: „NÁRODU, KTERÝ SI NEVÁŽÍ SVÝCH HRDINŮ, HROZÍ, ŽE NEBUDE ŽÁDNÉ MÍT, AŽ JE BUDE SKUTEČNĚ POTŘEBOVAT.“

[Pamětní deska v Buchlovicích](#)

⁸⁸ „Částečná“ čili neúplná rehabilitace mohla být zklamáním dotčených. V rozkazu č. 0268 je uvedeno zmatečné sdělení Ministra národní obrany ČSFR Miroslava Vacka: „vracím dnem 18. června 1990 odňatou hodnost ... kapitána in memoriam a současně ruším rozhodnutí MNO ČSR čj. 9455 dův. TP/1948 o odejmutí vojenské hodnosti.“ Ministr vrátil hodnost „kapitána in memoriam“, zatímco v roce 1948 mu byla odňata hodnost „kapitána.“

11D Čestmír Šikola

Čestmír Šikola v roce 1946. [1.1 s. 142n]

Byla to nádhera. Jaro v osvobozené vlasti! Čestmír Šikola byl plný optimismu a měl velké plány, ale přišel o hodinky. Byl na procházce v civilu a najednou před sebou vidí dva ruské vojáky. Jeden z nich naň mířil samopalem: „Daváj časý!“ Představitel vítězné mocnosti hodinky dostal a jejich původní majitel na ně zapomněl. Až syn povyrostl, ptal se otce, zda měl ve výzbroji z Anglie nějaké hodinky. Ano, hodinky do výzbroje dostal, ale byly obyčejné, nezajímavé. Pak synovi popsal, jak se to seběhlo. „A ty’s mu je dal?“, zeptal se syn. Otec prohru se „spřáteleným“ vojákem přiznal, ale nepřímou: „To by mě přišly pěkně draho.“⁸⁹

Čestmír Šikola se těšil na Prahu a na pokračování ve studiu chemie, ale zatím cítil povinnost zůstat v nově se tvořící československé armádě. Velitel Bartoš mu z Košic, už jako kapitán, stejně jako šifrantovi Štokmanovi přivezl uniformu poručíka. Radista se přihlásil ke spojařům štábu Ministerstva národní obrany generála Svobody a s vojskem se přes Břeclav a Hodonín dostal do Brna. [1.1 s. 56]

„Konečně nadešel 23. května okamžik, na který jsem čekal více než pět let. Po dlouhém putování světem jsem se opět vrátil do svého rodného kraje na Malou Skálu, šťastně se shledal s otcem a později v Jičíně i s bratrem Břetislavem a jeho rodinou. Kamarádi a kamarádky z bezstarostných předválečných let si mně hned první večer odvedli do Bílkovy restaurace a povídání nebralo konce. Srdečné přivítání mě i Pepu Drobníka⁹⁰ čekalo i v rodném Mukařově.“ [1.1 s. 57]

Neméně srdečná byla setkání s věrnými pod Hostýnem. Počátkem června se podařila společná cesta trojice parašutistů skupiny CLAY do osvobozené Bystřice pod Hostýnem i Blazic. Krásné bylo [shledání s věrnými pomocníky](#). Avšak smutné bylo vzpomínání na vlastence, kteří se svobody nedočkali, ač se o ni zasloužili nejvíce ☹. V Bystřici pod Hostýnem takových bylo příliš!

Časem pracovní vytížení klesalo a Čestmír Šikola si v rodném kraji našel vážnou známost. Hanu Vavřichovou, narozenou 6. června 1926, z Děčína, kde její otec sloužil jako výpravčí u dráhy. Vyprávěla mu, že byla ještě školačka, když na rodinu dolehly následky Mnichovské dohody. Otec byl výpravčí na děčínském nádraží a najednou musel Sudety opustit. Vavřichovi přesídlili na nádraží v Mělníku. Na Malou Skálu, odkud pocházela její maminka, rozená Müllerová, a kde rodina vlastnila rodinný domek, se Hana dostala dříve než rodiče, ještě za Protektorátu, když byla totálně nasazena. Díky známostem rodičů byla Hana přidělena do hotelu Kavka. Čestmír ji politoval, ale věřil, že už nikdy nebude ponižována a ohrožována jako za Protektorátu. Obdivoval její sečtělost i veselost a Hana Čestmírovi upřímnost i odvahu. Hledali oporu a přilnuli k sobě. Svatbu měli v roce 1948.

A jak se Čestmírovi Šikolovi dařilo v armádě? Povýšený do hodnosti poručíka jako spojař na štábu MNO byl v červnu 1945 přidělen ke 2. oddělení Hlavního štábu v Praze. Tomuto útvaru od dubna velel

⁸⁹ Archiv Čestmíra Šikoly ml.

⁹⁰ Josef Drobník, rodák z Mukařova, byl letcem 311. perutě. [10.15 s. 149]

plukovník Paleček. Dobře ho znal z Anglie, *tátu Palce*. Nyní se pod jeho vedením zúčastnil přípravy podkladů a dokumentů pro sestavování a výcvik jednotek speciálního hloubkového průzkumu, které měly být, v případě nové války, vysílány do týlu nepřítele. Od srpna do prosince 1945 byl, již v hodnosti nadporučíka, velitelem Vojenské radiové ústředny v Praze Na Petřinách, [1.1 s. 57] která zajišťovala spojení do ciziny nejen pro MNO, ale i pro ministerstvo zahraničí. Povýšení a vyznamenání Čestmíra Šikoly jsou uvedeny v bibliografiích [1.6 s. 302] a [zde].

Armáda se však rychle měnila a politizovala. Hlavní slovo dostali příslušníci kontrašpionáže a tzv. osvětoví důstojníci. [1.1 s. 65] V podstatě šlo o politické komisaře podle sovětského vzoru. Palečkova skupina byla začátkem prosince 1945 na nátlak plukovníka Bedřicha Reicina rozpuštěna. [1.1 s. 58] Čestmír Šikola se nechal přeložit z Prahy do Turnova a působil jako instruktor na tamním spojovacím učilišti. To však bylo přeloženo do Nového Mesta nad Váhom. Tam pobyl dva měsíce a v listopadu 1947 byl převelen do Prahy na 2. oddělení hlavního štábu v Dejvicích, kde vydržel do začátku roku 1948. Reicinovi a jeho slídilům neušly jeho styky s Antonínem Bartošem, který v parlamentu Reicina kritizoval, takže byl znovu přeřazen. Stal se zástupcem velitele spojovacího praporu v Ruzyni. V těch samých kasárnách, do kterých ho po 17. listopadu 1938 dovedli nacisté a odkud jim **utekl**.

Exponenti 5. oddělení Hlavního štábu pod vedením **plukovníka Bedřicha Reicina** pečlivě sledovali všechny komunistům nepohodlné osoby. Nebyl to jen poslanec Bartoš, který byl z armády uvolněn, nebo jeho kamarád Šikola. Týkalo se to všech vojáků ze Západu, včetně letců a parašutistů. [6.2 s. 162] Jakmile komunisté ovládli rozhodující místa v armádě, došlo k **propouštění důstojníků**, o kterých věděli, že komunisty nebudou podporovat. Věděli, jak Čestmír Šikola v květnu volil, v jeho obálce našli **bílý lístek**.

V prvním kroku vedoucím k jeho propuštění byl Čestmír Šikola 1. října 1948 odeslán „ze služebních důvodů na zvláštní dovolenou.“ V odůvodnění stálo, že: „omezoval politickou výchovu podřízeného mužstva. Nenašel kladný poměr k lidově demokratickému řádu.“ (Jan Břečka, HaV 2008/2 s. 140.) Proto se rozhodl pokračovat ve studiu. Byl rád, že se stihl zapsat na vysokou školu a mohl pokračovat ve studiu chemie na VŠCHT již od zimního semestru 1948. Netrvalo dlouho a Čestmíra Šikolu navštívil bývalý poručík čs. armády, který po komunistickém puči utekl do Francie. Nyní se tajně vracel a tentokrát si chtěl odvést svou snoubenku. Na žádost Antonína Bartoše, tehdy se zdržujícího v Paříži, se měl zeptat Čestmíra Šikoly, jestli s nimi nechce odejít. Ten však plánoval rodinu a odchod odmítl.

Agentka StB Zora Adamová se o návratu poručíka a jeho úmyslu dozvěděla. [1.1 s. 70] StB ho zatkla a podrobila tvrdému výslechu, při němž své setkání s Čestmírem Šikolou prozradil. Když StB parašutistu na Malé Skále hledala, byl právě v Krkonoších na lyžích. Manželka jej chtěla telefonicky varovat, ale estébáci už předtím na poště jakékoliv telefonování pro paní Šikolovou zakázali. Dva dobří kamarádi, Milouš Kovář a Miroslav Plátek, se za Čestmírem vydali na lyžích, ale na Luční Boudě, kam plánoval vyrazit, ho nenalezli. Nikdo nevěděl, že změnil trasu a vydal se na Labskou boudu. Tam byl 21. dubna 1949, ani ne půl roku po své svatbě, zatčen. Policisté, kteří ho zatýkali, mu sice dali zřetelně najevo, že s ním solidarizují a zdálo se, že mu nabídli možnost útěku. Z obavy o manželku, která mezitím otěhotněla, myšlenku na útěk zavrhl. Během kolotoče úporných výslechů a vyšetřování se 22. května dozvěděl, že má syna. Před senátem Vrchního vojenského soudu, kterému předsedal Karel Vaš, si 18. června vyslechl rozsudek: dva a půl roku těžkého žaláře ☹ pro „neoznámení trestného činu.“ Zároveň přišel o hodnost kapitána a všechna vyznamenání – dva Válečné kříže 1939, medaile Za chrabrost a Za zásluhy I. stupně, a Pamětní medaili.

Setrvání v republice po komunistickém převratu pan Šikola později odůvodnil takto: „*Věřil jsem, že se nový režim záhy položí. Navíc jsem si říkal, že tohle je má vlast, něco jsem pro ni udělal a mám právo tu zůstat stejně jako ti bolševici.*“ [11.12 s. 16]

Čestmír Šikola, vězeňská fotografie z Pankráce. [1.8

s. 183, 5.2 s. 25] „Pamatuji se například na plukovníka Lukase, bývalého legionáře z první války, člověka s vysokým morálním profilem. Na Pankráci jsem byl umístěn ve vedlejší cele. Při výslechu ho estébáci tak zbili, že na následky týrání zemřel.“ [11.12 s. 16]

Svůj nespravedlivý trest si v plné výši „odseděl“ ve věznici na Pankráci, ve vojenském vězení na Hradčanech, v bratislavské vojenské věznici a ve vojenské trestnici v Opavě. Jednou na Pankráci „dozorci do cely dovlekli staršího muže, který měl obličej samou podlitinu, z nosu mu tekla krev a silně kulhal. Byl to major zahraniční armády v Anglii [Květoslav Prokeš](#). Ošetřoval jsem ho celou noc kapesníkem namáčeným ve vodě. Dalo se s ním jen velmi těžko dorozumět, protože měl proražený ušní bubínek. Druhého dne jej zase odvedli.“ [1.1 s. 69]⁹¹ Než se dostal na svobodu, setkal se Čestmír Šikola ve vězení s mnoha západními vojáky, i dříve zmíněnými majorem Rudolfem [Pernickým](#) a generálem Karlem [Kutlvašrem](#). [10.11 s. 622]

Při jednom z rozhovorů s novinářem Pavlem Charouskem na dotaz: „Jaké to bylo v komunistických kriminálech?“ pan Šikola odpověděl: „*To se nedá vyprávět, člověk to musí prožít... Mrzí mě, že lidé, kteří napáchali tolik zla na nevinných obětech, dodnes nebyli spravedlivě potrestáni. Ať jim soud pro stáří či nemoci tresty zmírní nebo zruší, ale ortel musí být vyneseno. Jinak k očištění národa nikdy nedojde.*“ [11.12 s. 16]

Ve vězení byl Čestmír Šikola přidělen k pracovnímu komandu a pracoval jako stavební dělník. V Opavě ho manželka navštěvovala každý měsíc. Vždy nalezla srdečné pohostinství v rodině [Františka Hájka](#) z Blazic, který v té době působil jako celní úředník v Opavě. Hana Šikolová se starala o malého Čestmíra, avšak neměla pravidelný příjem a přivydělávala si jako švadlena šitím pro známé. Živila je vlastně její maminka, která pobírala vdovský důchod ve výši 150 Kčs a musela do práce jako pomocná síla. Kdyby paní Šikolová neměla maminku na blízku, byla by to úplná katastrofa. Rodiny, které byly postiženy v době Protektorátu, musely v době komunismu trpět znovu. Pomáhali přátelé, Šikolově rodině především spolupracovníci skupiny CLAY. Nezapomínali na ně v Tvrdonicích, Prušánkách ani v Bystřici pod Hostýnem. [1.1 s. 75] Zicháčkovi [organizovali tajné sbírky](#) a pomoc posílali na Malou Skálu. Balíčky přicházely od Štokmanových, od Hlavatých ze Železného Brodu, což byly rodiny [manželky Jiřího Štokmana](#) Mileny, i od Šikolova přítele Honzy Šulce, který po roce 1948 emigroval do Argentiny.

⁹¹ Skupina majora Prokeše připravovala na 17. květen 1949 [puč proti komunistické diktatuře](#). Plán internování Klementa Gottwalda a obnovy demokratických poměrů byl prozrazen několik dní před smyšleným provedením. Následoval *monstrproces* u Státního soudu v Praze, jehož výsledkem bylo šest poprav, tři odnětí svobody na 25 let a početné další tresty.

Z vězení byl Čestmír Šíkola propuštěn 21. října 1951 a jen s obtížemi hledal zaměstnání. Podle vzpomínek jeho syna: „Otec po návratu z vězení na Malé Skále ani na okolí nedostal práci, krátce pracoval u firmy Baraba jako pomocný dělník při opravě tunelu v Lišném, [5.3 s. 119], než utrpěl úraz. Po čase si sehnal místo laboranta v Břasích u Plzně, v Západočeských keramických závodech.“ Čestmír Šíkola ml. v roce 2018 vzpomíná: „Nejprve jsme bydleli hrozně, ve zrušené staré hospodě, s plísněmi na zdích do výšky cca 1 metru, výčep a místnost přes chodbu, kadibudka přes dvůr. Další malá místnost byla neobyvatelná.⁹² Později dobře, ve dvou místnostech v rozpůleném podnikovém bytě, v tzv. Parlamentě, s ústředním topením a společným příslušenstvím. Zdejší vedení podniku se k otci chovalo slušně. Když se firma spojovala s ZKZ Horní Bříza, přišel příkaz otce na hodinu propustit. Ředitel a předseda závodního výboru ROH se ale za něj postavili a dosáhli toho, že propuštěn nebyl. Matka byla po celou dobu až do mých 15 let v domácnosti a vydělávala si načerno šitím.“

Hana a Čestmír Šíkolovi po propuštění Čestmíra z vězení.

Foto: archiv Čestmíra Šíkoly ml.

V Břasích Čestmíra Šíkolu uznávali jako výborného chemika. Vedení podniku mu umožnilo pokračování ve studiu na VŠCHT, když došlo k uvolnění poměrů po roce 1956. Studovat musel při zaměstnání, aby uživil rodinu. Nedlouho před ukončením studia jej estébáci vyzvedli na nádraží ve Stupně a přes jeho protesty jej odvezli na zkoušku do Prahy svým autem. Po úspěšné zkoušce ho vzali do vinárny, koupili mu dvě deci vína a přemlouvali ho, aby jim podepsal spolupráci. Řekl jim: „Pánové, já si opravdu myslím, že pro vlast jsem toho udělal už dost.“ Nevzdávali a pokusili se o kompliment: „Ještě byste něco mohl udělat, přece nejste ještě tak starý...“ Bylo to nepříjemné, ale žádné výhody nečekal a neustoupil.

V roce 1963, ve svých 44 letech, téměř 24 let po prvním přerušení studia, získal titul inženýra chemie. [11.13 s. 411] Jeho syn vzpomíná, že jakmile on sám dokončoval základní školu, otec si našel práci ve Výzkumném ústavu skla a bižuterie VÚSAB v Jablonci nad Nisou. Rodina se ještě v roce 1963 odstěhovala na Malou Skálu do domku babičky Vavřichové. [10.11 s. 622] Čestmírovi Šíkolovi se na čas podařilo estébákům zmizet z očí.

⁹² „To, že jsem musel v pěti letech opustit Malou Skálu, to dodnes beru jako vyhnanství a komunistům to nikdy neodpustím.“ [Archiv Čestmíra Šíkoly ml.]

Nejlepším kamarádem Čestmíra Šikoly se po návratu ze studia stal parašutista [Jaroslav Klemeš](#). „Jarda“ se narodil v česko-slovenské rodině v Čadci a s otcem i mladším bratrem se v roce 1939 dostal na Moravu, když otce jako Čecha zbavil Slovenský štát úřednického místa a musel zemi opustit. Znali se už z výcviku v Británii, ale pozdější pronásledování je sblížilo. Také npor. Jaroslav Klemeš, radista operace [PLATINUM-PEWTER](#), byl vyhozen z armády, zatčen a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a degradován. Později si postěžoval: „Pořád jsme si s kamarády říkali: Tak nacisté nás nedostali a [naši lidé nás vězní](#).“ Před uplynutím trestu bylo „zjištěno“, že se dostatečně „nenapravitel“ a tak místo na svobodu putoval na rok do [tábora nucených prací](#) ☹.

Když se Jaroslav Klemeš konečně dostal na „svobodu“, byl o něm veden *kádrový posudek* s pokyny, jaké zaměstnání smí a nesmí vykonávat. S podobným problémem se potýkal Čestmír Šikola a všichni, jimž komunisté chtěli škodit. Pracoval jako zahradník, skladník, závozník a později řidič nákladních aut. Svě štěstí však našel v soukromí. V Ústí nad Labem se seznámil se svou budoucí manželkou Drahomírou. Svědkem na jejich svatbě v roce 1954 byl kamarád Čestmír.⁹³ Z manželství vzešla dcera Jarmila. Na důchod se Klemešovi přestěhovali do Petrovic, kam za nimi Čestmír rád jezdíval. Vídávali se často na slavnostních [akcích veteránů](#) poté, co 2. odboji byla vrácena čest a úcta. V Praze byl jako veterán obzvláště vítán a několikrát vyznamenán. V den 70. výročí ukončení války byla Jaroslavu Klemešovi udělena hodnost generálporučíka. Byl jedním z nejmladších parašutistů *Zvláštní skupiny D*, kteří se dožili konce války a zemřel jako poslední ze všech 7. srpna 2017 ve věku 95 let.

Čestmír Šikola zůstal při výzkumu skla až do důchodu. Byl vysoce ceněným a váženým výzkumným pracovníkem. O svých dramatických válečných zážitcích dlouho nehovořil; trápily ho vzpomínky na spolubojovníky, kteří přišli o život.

Estébáci si zase vzpomněli a uvažovali, že se bude bát o své nové postavení. Dostával jejich „návštěvy“ s nabídkami spolupráce, naposledy v roce 1988. Všechny nabídky odmítl [[1.8 s. 183](#), [5.3 s. 119](#)] a styky s přáteli na Moravě udržoval nadále.

Začátkem září 1989 byl Čestmír Šikola v Rakousku a po dlouhých letech se setkal s Antonínem Bartošem. V polovině září odjela výprava čtyřiceti čtyř československých válečných veteránů do města Agde ve Francii, aby vzpomněla na 50. výročí založení československé zahraniční armády. Čekalo je slavné přivítání s vojenskou hudbou a čestnou četou cizinecké legie. Opět po padesáti letech pochodovali pod svými prapory. Navštívili také hřbitovy s hroby kamarádů, kteří padli ve druhé světové válce.

V říjnu 1989 byli Čestmír Šikola a další parašutisté přijati velvyslankyní USA paní Shirley Temple-Blackovou u příležitosti návštěvy amerických válečných parašutistů.

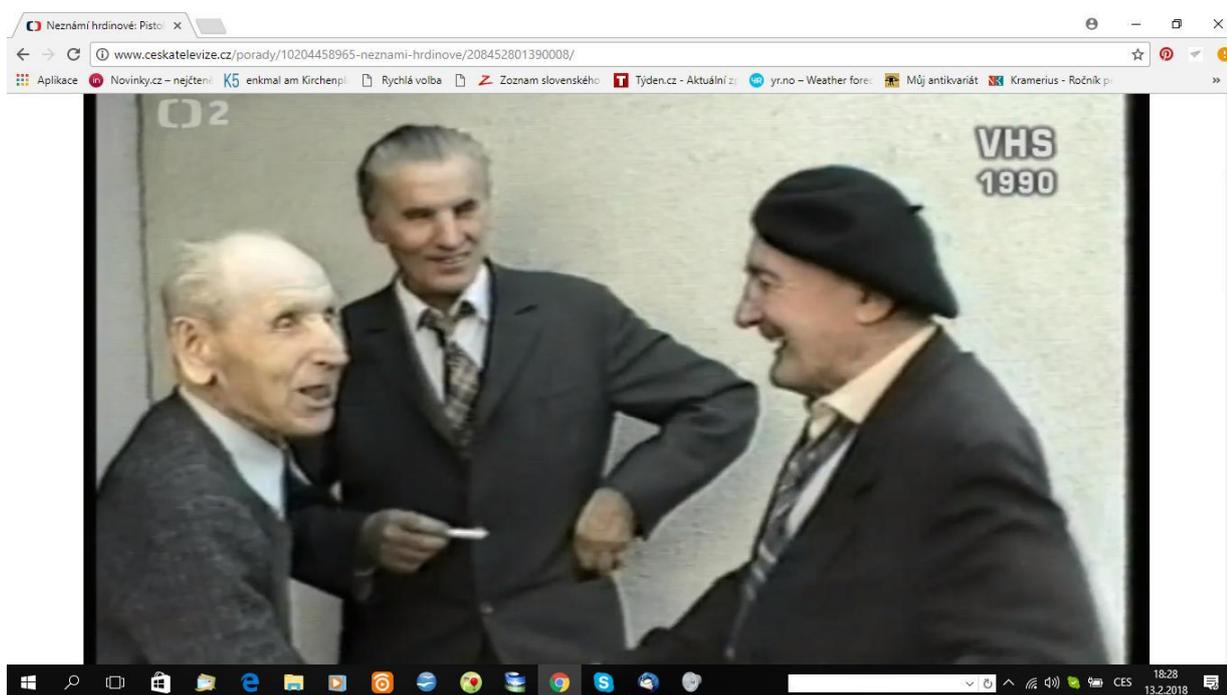
V březnu 1990 se Antonínu Bartošovi a Čestmíru Šikolovi dostalo bouřlivého uvítání v Bystřici pod Hostýnem. Jiří Štokman se této události bohužel nedožil. I někteří bystřičtí odbojáři, jako Vojtěch Zicháček a Bohumil Mikulěnka se nedožili osvobození z područí Sovětského svazu. Města Bystřice pod Hostýnem, Jablonec nad Nisou, Agde ve Francii a obce Malá Skála a Hostišová udělila plukovníku inženýru Šikolovi čestné občanství.

Na pozvání exilové Československé obce legionářské se v červnu 1990 mohl Čestmír Šikola s dalšími zahraničními vojáky podívat do Británie do míst, kde za 2. světové války sloužil.

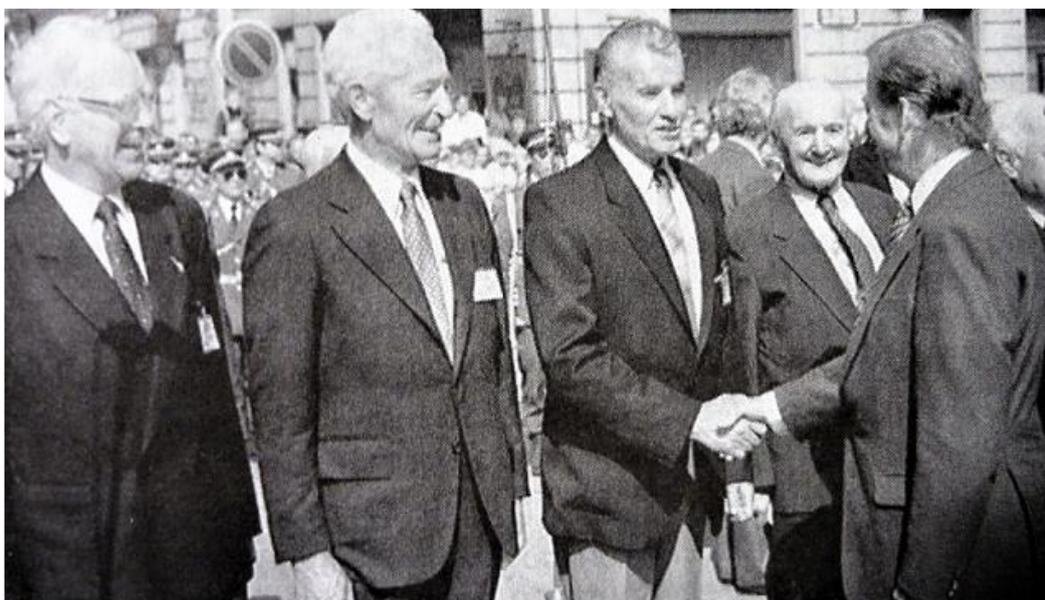
⁹³ Podle záznamu na Wikipedii byl v letech 1959–62 veden jako spolupracovník StB, ale není známo, jestli chtěl mít konečně pokoj, anebo pro estébáky opravdu něco udělal; jeho evidence byla po třech letech ukončena.

Ing. Čestmír Šíkola ve Francii v září 1989. [1.1 s. 142 násl.]

Setkání kamarádů u domu se skrýší v roce 1990. Z pořadu **Čt Pistole** [11.14].
Zleva: František Hradilík, Ing. Čestmír Šíkola, mjr. Antonín Bartoš.

Setkání bývalých parašutistů s prezidentem Václavem Havlem v roce 1990.

Vůči prezidentovi zprava: Antonín Bartoš, Čestmír Šikola, Jaroslav Šperl (radista operace CARBON-JARMILA) a Jan Vavrda (radista operace SPELTER-LENKA). [5.2 Fotopříloha]

Oldřich Pelc⁹⁴, Čestmír Šikola a Jaroslav Šperl. Záběr neznámého autora z 18. června 1992 ukazuje zastávku průvodu Hradní stráže ve Václavské ulici, před kladením věnců u kostela svatého Cyrila

⁹⁴ **Oldřich Pelc** (14. listopadu 1908, Choceň – 1. dubna 1994, Choceň) parašutista výsadku **POTASH**. [1.3 s. 150] V březnu 1948 utekl před komunisty do Německa. Žil v Austrálii a od roku 1991 znovu v Československu.

a Metoděje. Bylo to v den padesátého výročí posledního boje sedmi parašutistů v podzemních prostorách kostela. Josef Bublík (výsadek BIOSCOP), Josef Gabčík (ANTHROPOID), Jan Hrubý (BIOSCOP), Jan Kubiš (ANTHROPOID), Adolf Opálka (OUT DISTANCE⁹⁵), Jaroslav Švarc (TIN) a Josef Valčík (SILVER A) tehdy 7 hodin [odolávali stonásobné přesile](#).

Událostmi nabitý rok 1990 vyvrcholil pro Čestmíra Šikolu 4. října, když jej s delegací československých válečných parašutistů přijal na Pražském hradě prezident [Václav Havel](#).

Mimo jiné jim prezident řekl:

„Nebylo mojí vinou, že za vše, co jste vykonali pro svou vlast, vám totalitní režim připravil po únoru 1948 tak krutý osud. Ale jako hlava státu považuji za svou povinnost vyslovit vám své hluboké politování i omluvu za všechna příkoří, jichž se vám dostalo.“

Přijetí parašutistů prezidentem Václavem Havlem 4. října 1990. Hosté zprava: [R. S. Krzák](#), [J. Šperl](#), [Č. Šikola](#), [J. Pojar](#), [R. Pernický](#), [V. Žuk](#), [J. Klemeš](#). Genpor. J. Klemešovi byl v roce 2016 udělen Řád bílého lva. Podobné pocty se dostalo gen. mjr. v. v. R. R. Krzákovi krátce po jeho smrti v roce 2004 *in memoriam* a gen. mjr. v. v. R. Pernickému krátce před jeho smrtí v roce 2005 Řád bílého lva.

⁹⁵ Výsadek OUT DISTANCE byl uskutečněn 28. 3. 1942 u Ořechova nedaleko Telče. [1.3 s. 78] Skupině brněnských vlastenců se v době Husákovy „normalizace“ podařil husarský kousek, když v roce 1973 na paměť npor. Adolfa Opálky a všech obětí boje proti fašismu v letech 1939-1945 [u Ořechova odhalili památník](#).

Slavnostní pochod veteránů v devadesátých letech minulého století na Václavském náměstí. Záběr neznámého autora naproti hotelu Ambassador zachycuje zleva: Vladimíra Maděru⁹⁶, bez baretu Rudolfa Krzáka, Čestmíra Šikolu, Jaroslava Klemeše a [Jana Štursu](#).

Setkání v Tvrdonicích v devadesátých letech. Nalevo František Straka, napravo Čestmír Šikola a Antonín Bartoš [[1.1](#) s. 142n, [5.2](#) s. 31]

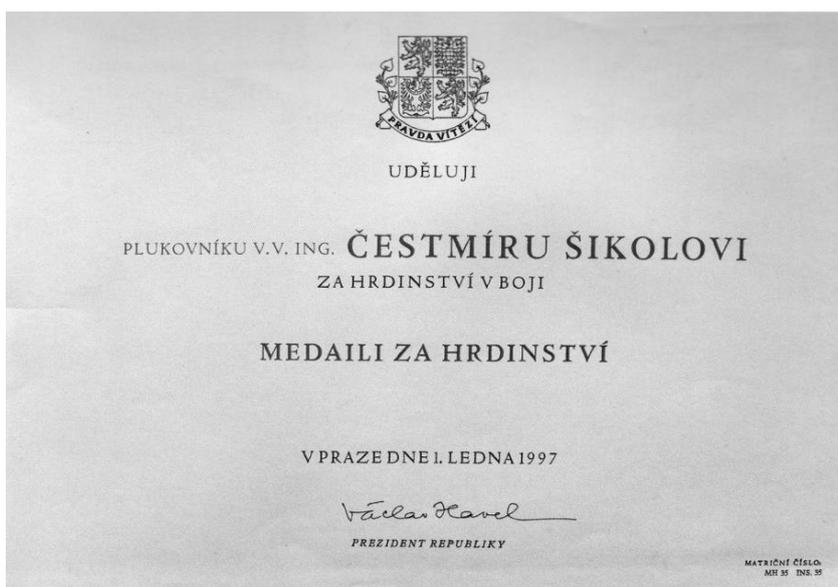
⁹⁶ I Vladimír Maděra, rodák z Velehradu (19. 3. 1917 - 12. 1. 2013), byl při výcviku v Británii vážně zraněn a nemohl být zařazen do žádné operace. Po rekonvalescenci však řídil výcvik v [Leamington Spa](#). Z Anglie byl přesunut do osvobozených Košic. Byl zapojen do budování výsadkového vojska, ale jen dokud se to komunistům hodilo. [V roce 1951 byl major Vladimír Maděra zatčen a vazebně vězněn v Praze na Loretě. 12. 8. 1953 byl odsouzen nechvalně známým soudcem pplk. JUDr. Karlem Vašem údajně za spiknutí a neoznámění trestného činu na dva roky těžkého žaláře a byla mu odebrána vojenská hodnost a všechna čs. vyznamenání.](#) Jemu udělený trest odpovídal věznění ve vazbě. Od roku 1957 pracoval v ostravských dolech, avšak: „[Celá rodina byla utlačovaná, protože jsem byl západák](#)“ . V roce 1972, když mu bylo 55 a měl ze zákona nárok na starobní důchod, zůstal úplně bez prostředků, protože komunisté rozhodli, že mu [nebude vypláceno nic](#) .

Ing. Šíkola s paní Zicháčkovou v Bystřici pod Hostýnem v polovině devadesátých let minulého století. [1.1 s. 142n]

Čestmír Šíkola dále žil v rodinném domku na Malé Skále a angažoval se v místním Sokole [5.3 s. 119]. Rok 1990 mu zastínila ztráta manželky Hany, na kterou se mohl vždy, i v nejtěžší době po zatčení spolehnout. Držela při něm při všech podrazech ze strany komunistů a pro něj stejně jako jejich syn byla důvodem komunistům neustoupit a nepřiznat jim vítězství.

Plné rehabilitace se dočkal v roce 1992, kdy došlo ke zrušení rozhodnutí komunistického soudu z padesátých let. Povýšení do hodnosti plukovníka v záloze se mu dostalo 29. ledna 1993 [5.3 s. 119]. Dne 1. ledna 1997 byla Čestmírovi Šikolovi prezidentem Václavem Havlem udělena *Medaile za hrdinství* a o rok později *Záslužný kříž III. stupně*.

Fotografie Čestmíra Šikoly [1.8 s. 185] a kopie listiny udělení Medaile za hrdinství. Z archivu Čestmíra Šikoly ml. a [5.2 s. 30].

Není divu, že se bouřil proti komunistické propagandě, která pokračovala i po roce 1989 a podle níž parašutisté už v Anglii měli dostat příkaz nebojovat proti nacistům, ale rozbít komunistický odboj. [1.1 s. 88] V devadesátých letech minulého století se kvůli tomu dostal do sporu s komunistou Miroslavem Grebeníčkem, o kterém v jednom televizním pořadu řekl, že je to „historik-fušer.“ [1.1 s. 88, 10.11 s. 623, 11.13, 11.14] „Otec nikdy nerozlišoval lidi na levičáky nebo pravičáky. Podle něj byl člověk buď dobrý, nebo špatný,“ vzpomenu Čestmír Šikola ml. Dostupná historická fakta jednoznačně dokládají vlasteneckou a protinacistickou činnost západního odboje a v pohledu na komunistický výklad dávají plně za pravdu Čestmíru Šikolovi. [10.11 s. 627]

Jednou na oslavě narozenin kamaráda akademického malíře Josefa Jíry v Praze se Čestmír Šikola zeptal tehdejšího předsedy poslanecké sněmovny Václava Klause, zda by ho nemohl *propašovat* do sněmovny. Na otázku politika: „Proč?“, odpověděl, že by potřeboval dát pár facek jednomu komunistickému poslanci za lži, které v knize se spoluautorem Nováčkem o parašutistech napsali. Předseda poslanecké sněmovny „pašování“ odmítl. O několik let později na okraji malířovy vernisáže na Malé Skále synovi parašutisty odmítnutí jeho otci diplomaticky vysvětlil: „ale tudy cesta nevedla...“

Manželé Šikolovi, kolem roku 1990. Z archivu Čestmíra Šikoly ml. [5.2 s. 30]

Čestmír Šikola zemřel 29. února 2008 na Malé Skále ve věku nedožitých 89 let. Nekrolog za plk. v. v. Ing. Čestmírem Šikolou z pera Jana Břečky brilantně vystihuje jeho osud i charakter a nesmlouvavost s jakýmkoliv omezováním svobody či pravdy, ať už nacisty nebo komunisty. Čestmír Šikola získal uznání i jako absolvent chemik, přestože diplom pražské VŠCHT získal, kvůli zásahu nacistů proti československému vysokému školství a komunistů proti západnímu odboji, až 52 semestrů po prvním zápisu na studium. [11.13]

V neděli 13. dubna 2014, přesně 70 let od výsadku skupiny CLAY, byl v centru obce Malá Skála odhalen pomník radistovi slavného výsadku CLAY plukovníku inženýru Čestmíru Šikolovi za účasti asi tří stovek lidí.

Pomník inženýra Čestmíra Šikoly na Malé Skále. Autory památníku jsou Petr Roztočil, akademický sochař a restaurátor, a Radek Mareš, umělecký kovář.

V sobotu 29. listopadu 2014 byla na rodném domě plk. Ing. Čestmíra Šikoly v Mukařově č. p. 76 u příležitosti jeho nedožitých 95. narozenin odhalena [pamětní deska](#). Byla zhotovena z prostředků spontánní sbírky občanů Malé Skály, kterou zorganizoval pan Josef Sulke.

Pamětní deska Ing. Šikoly, radisty CLAY-EVA, v Mukařově.

11E Věznění velitelů, poprava parašutisty, popravy partyzánů a další oběti

Od února 1948 do konce vlády komunistů bylo v Československu vykonáno [227 poprav odpůrců komunistického režimu](#). Komunisté útočili nejen na aktivní odpůrce, ale na každého, kdo jim neprokázal dostatek loajality, přičemž míra požadované spolupráce stoupala s postavením dotyčné osoby. Tresty třeba jen za jiné smýšlení neměly hranic, mohlo jít doslova o život. Jiné smýšlení komunisty ohrožovalo, ochranu jejich systému zajišťoval [dříve uvedený zákon z 6. října 1948 na ochranu lidově demokratické republiky, Zákon č. 231/1948 Sb.](#) Několik paragrafů tohoto zákona umožňovalo udělit trest smrti. Například mohla být odstraněna osoba, která měla styky se zahraničím, za tímto účelem byl využíván [§5 Vyzvědačství](#). Životu nebezpečné bylo uvažování o změně režimu, neboť StB dokázala zcela ve své vlastní režii odbojovou činnost řídit anebo provokovat. Zatím co odsouzených byly statisíce, na tomto místě si všímáme jen několika případů z okruhu odboje blízkého skupině CLAY a také několika odsouzených partyzánů. Perzekuce postihla každého, kdo komunisty „neposlechl“, i vlastence s mimořádnými zásluhami o osvobození Československa. Přitom nehrálo roli, zda šlo o západní nebo východní odboj. Co do počtu postižených byl na tom západní odboj o mnoho hůř než východní.

[iDNES.cz](#) k tomu 14. ledna 2008 napsalo: „K jedné z největších komunistických lží, na niž upozorňuje badatel Čvančara, patří glorifikace partyzánů. Totalitní režim se jich ve skutečnosti velmi obával. *„Dokázali totiž, že když to okolnosti vyžadují, když je demokracie v jejich vlasti ohrožena, tak jsou schopni sáhnout po zbrani a nebojí se nasadit ani život. Proto byli komunistům tolik nebezpeční,“* vysvětluje historik Eduard Stehlík.“

Karel Paleček (28. ledna 1996 v Plzni – 12. ledna 1962 v Praze) [[1.3](#) s. 285, [11.15](#) s. 57]

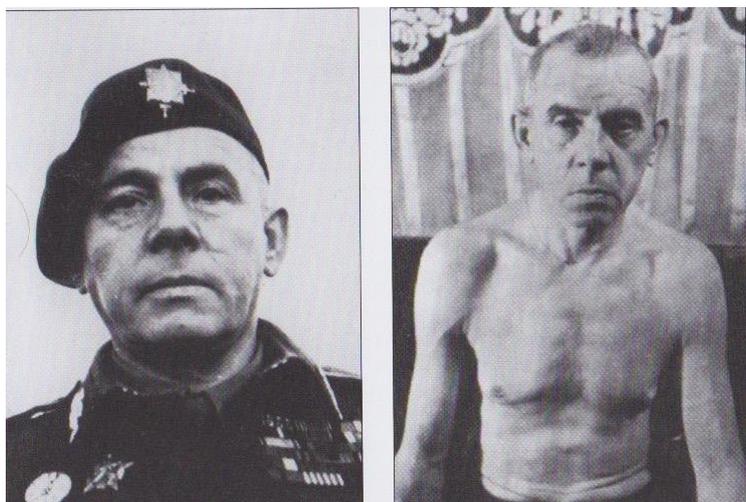
Rudolf Severin Krzák (6. dubna 1914 v Bernarticích – 22. dubna 2004 v Poděbradech) [[11.15](#) s. 59]

Velitelská sekce [Zvláštní skupiny D](#) při MNO exilové vlády v Londýně byla od roku 1943 řízena pplk. [Karlem Palečkem](#). V této sekci působil i npor. Rudolf Severin Krzák. [[1.3](#) s. 33] Paleček byl ruský legionář a jeden z příslušníků „[Moravcovy jedenáctky](#)“, zpravodajských odborníků, kteří byli několik hodin před okupací spolu se zpravodajskými dokumenty, které zachránil jejich šéf, dopraveni letadlem do bezpečí. Až do pádu Paříže vedl tamní zpravodajskou ústřednu „Karel.“ Pplk. Paleček byl mimořádně oblíben a vojáci naň vzhlíželi s úctou i respektem. Mezi sebou jej možná právě proto nazvali „táta Palec.“ Již 28. března 1945 odletěl z Londýna a na nově konstituovaném košickém MNO byl potvrzen ve funkci velitele [Zvláštní skupiny D](#). Jeho úlohou však bylo skupinu likvidovat. Donašeči Reicinova oddělení zaznamenávali Palečkovy kritické poznámky a záznam byl za několik let použit proti němu. Po rozpuštění [Zvláštní skupiny D](#) se dostal na 2. oddělení hlavního štábu. [[1.1](#) s. 57] V říjnu 1947 stál plk. Paleček u [zrodu výsadkových jednotek](#).⁹⁷ V roce 1948 byl, již v hodnosti brigádního generála, jmenován do funkce velitele výsadkového vojska. V proslovu před svými vojáky v Zákupech 2. března 1948 nabádal ke klidu a důvěře ke změnám. [[1.7](#) s. 126]

Avšak zanedlouho, v listopadu 1949, byl spolu s náčelníkem štábu [pplk. gšt. Rudolfem Krzákem](#) zatčen. [[1.7](#) s. 223] Většina parašutistů, které v Anglii vycvičili, byla v té době už v exilu. Oba velitelé [Zvláštní skupiny D](#) spolu s [genpor. Jaroslavem Klemešem](#), parašutistou operace [PLATINUM-PEWTER](#), která spolupracovala s [Radou tří](#), a Janem Bartejsem, účastníkem operace [POTASH](#), čelili absurdnímu

⁹⁷ V březnu 1946 se plk. pěch. K. Paleček stal členem skupiny jednotek dopravovaných vzduchem (JDV) [[11.1](#) s. 45], počátkem r. 1947 bylo zřízení prvního výsadkového útvaru odsouhlaseno hlavním štábem [[11.1](#) s. 47].

obvinění z přípravy státního převratu v říjnu 1945 ☹. [1.7 s. 353] Odsouzením důstojníků Palečka a Krzáka v prosinci 1950, kdy byli oba odsouzeni k trestu odnětí svobody na 9 let, ☹ a jejich kolegů do jisté míry kulminovala vlna procesů proti bývalým západním výsadkářům.

Brigádní generál Karel Paleček.

Vlevo jako velitel výsadkového vojska čs. armády a vpravo po dvou a půl roce stráveném v komunistickém vězení.

[1.7 s. 224]

Karel Paleček byl vězněn na Borech v Plzni a v Leopoldově. Po procesu s Bedřichem Reicinem byl Palečkův soud obnoven. Z Leopoldova byl v roce 1952 v zuboženém stavu propuštěn. Na váze ztratil téměř čtyřicet kilogramů. Ironií osudu by se dalo říct, že měl štěstí. Většina odsouzených parašutistů, někteří odsouzeni k více než dvacetiletému žaláři, museli dít a trápit se v uranových dolech. Po propuštění zůstal mimo armádu. Žil s rodinou v ústraní v Praze, kde v roce 1962 zemřel. V roce 2004 mu byl udělen Řád bílého lva *in memoriam*.

Plk. gšt. Krzák byl původně v rámci operace **SILICA-SOUTH** v noci z 8. na 9. září 1944 vysazen u Monte Castellina v Itálii. Po bojích po boku partyzánů se vrátil do Anglie, kde byl povýšen do Velitelské sekce *Zvláštní skupiny D. I* on po válce zůstal u armády. Od 1. září 1948 se stal náčelníkem štábu Velitelství výsadkových vojsk. O rok později ho stihl stejný osud jako jeho kolegu Palečka. V září 1985, když mu bylo přes 70, zahájila StB ve spolupráci se sovětskou KGB celostátní akci VOSA s důchodcem Rudolfem Krzákem jako jedním z podezřelých z vyzvědačství pro americkou CIA. Ve snaze prokázat zvýšený zájem podezíraného důchodce o vojenskou činnost byly nedaleko místa jeho zdržování provedeny klamné manévry sovětských jednotek ☹. [1.7 s. 315]

Parašutista a jeden z vůdců Pražského povstání Jaromír Nechanský (4. prosince 1916 v Praze – 16. června 1950 v Praze) [1.3 s. 285, 1.7 s. 215, 11.16, 11.17]

Moc komunistů v armádě i soudnictví nejtíže dopadla na parašutistu Jaromíra Nechanského, velitele čtyřčlenné skupiny **PLATINUM – PEWTER**. Jeho skupina přistála v okolí Nasavrk v časných hodinách 17. února 1945; byla později rozdělena a její velitel se spolu s radistou **četařem Jaroslavem Klemešem** a radiostanicí ANNOU přesunuli do Prahy. Sehráli důležitou roli v přípravě Pražského povstání. Vysílání fungovalo výborně a kapitán Nechanský byl od 28. dubna 1945 v neustálém spojení s Londýnem, Košicemi a Českou národní radou. Na návrh *Rady tří* se stal členem ČNR a **velitelem její vojenské sekce**. [1.8 s. 96] PLATINUM mělo na 37 spolupracovníků a splnilo všechny svěřené úkoly. Po válce byla činnost tohoto člena ČNR záhy omezována. Důvodů nepřízně z řad komunistů bylo hned několik „provinění“, mezi něž patřilo kupříkladu vojensky nezbytné přijetí podpory povstání ze strany vlašoviců, jednání s Američany o jejich příjezdu do Prahy a snad především přijetí kapitulace německé

posádky v Praze. Z tohoto důvodu byl odsouzen i jeho kolega z ČNR [generál Karel Kutlvašr](#). Osvobozením hlavního města pod velením ČNR byla poskvrněna svatozář Rudé armády jako jediné osvoboditelky. [1.7 s. 59]

Jaromír Nechanský VHA [1.11 s. 301]

V roce 1945 musel Jaromír Nechanský překonat různé nepříjemnosti v armádě, avšak v roce 1946 získal hodnost majora. Stal se agentem Bedřicha Reicina [1.7 s. 215] a současně udržoval kontakty se západními zpravodajskými důstojníky, přičemž není jasné, kdy pro kterou stranu pracoval více. Mohl nastoupit studium na Vysoké škole válečné, kterou už v roce 1948 úspěšně ukončil. Oženil se s Olgou Laušmanovou, dcerou levicového sociálního demokrata [Bohumila Laušmana](#), který byl v první vládě Klementa Gottwalda ministrem a vášnivým znárodnovatelem průmyslu, a po únorovém převratu dokonce vicepremiérem. Scházel se s několika přáteli, které znal z odboje, nejčastěji s ornitologem [Veleslavem Wahlem](#). Stavěli se kriticky k mocenským způsobům komunistů a uvažovali o odboji.

Bývalý člen ČNR major Nechanský byl jeden z mála parašutistů, kteří po únoru 1948 v republice zůstali. Od vyjednávání ČNR s pražskou německou posádkou měl u sovětských „přátel“ vroubek. Jeho postavení silně oslabilo v létě 1948, když skončila politická kariéra jeho tchána. Už 5. září 1949 byl zatčen a 22. dubna 1950 odsouzen. StB shromáždila množství materiálů, kterými měla být celá skupina Jaroslava Nechanského usvědčena z „protistátní“ činnosti. [11.17] K tomu je třeba poznamenat, že protikomunistické bylo zaměňováno s protistátním a že „důkazy“ StB, pokud se jejich záznamy zachovaly, nebyly důvěryhodné, ale z velké části vyfabulované. Přestože skupina vedle debat nerozvinula žádnou praktickou činnost proti režimu, soud vynesl trest smrti ☹. [Bezpečnostní pětka](#) o jeho odsouzení a trestu [rozhodla již 5. dubna 1950](#). Navíc požadovala rozsáhlou medializaci soudu. Za několik týdnů, ve věku nedožitých 34 let byl Jaromír Nechanský, bez nadsázky jeden ze zachránců města Prahy, popraven. Na rozloučenou napsal: „Opakuji znovu, že jako socialista souhlasil jsem v podstatě s většinou sociálních opatření, ale měl jsem ty zásadní výhrady proti autoritářství, nedemokratičnosti a nespravedlnosti tohoto režimu. Kdybych takto umíral za poslední války v důsledku své tehdejší činnosti, nebylo by to tak bolestné jako nyní, kdy Čech Čecha odsuzuje k nejtěžšímu trestu v takovém množství.“ [1.7 s. 223]

Poprava se konala ve věznici na Pankráci v 5:38 hodin. Parašutista Jaromír Nechanský byl popraven těsně po svém příteli, ornitologovi a studentu práva, Veleslavu Wahlovi. „Před šibenici byli přivedeni za aplausu dozorců. Jaromír Nechanský pak byl několikrát udeřen do tváře ☹, když se nechtěl dívat, jak věší jeho přítele Slávka.“ [1.8 s. 96] Veleslavovi Wahlovi byl v roce 1995 udělen Řád bílého lva *in memoriam*.

Před Jaromírem Nechanským komunisté popravili devět československých důstojníků a po něm ještě dvanáct. [Mjr. Ctibor Novák](#) byl jako poslední z nich popraven 2. května 1955 [10.13 s. 165] Major Novák, bratr [Zdeny Mašínové st.](#) (narozena 20. května 1907 v Olomouci, zemřela těžce nemocná v táboře nucených prací ☹ v Poděbradech 12. června 1956) byl účastníkem 2. i 3. odboje. K jeho pozoruhodné činnosti v 2. odboji patří cílevědomé přihlášení se k německé národnosti, změna příjmení na Nowak a získání místa tlumočnicka na Hlavním říšském bezpečnostním úřadě v Berlíně. V září 1939 navštívil z Berlína Československo a při návratu převzal od švagra [Josefa Mašína st.](#) dva kufry s náložemi, které odpálil před důležitými budovami v Berlíně. Utajení i účinky byly vynikající. V témže

roce byl však zatčen, vyslýchán gestapem v *Pečkárně*. Nic neprozradil, ale až do konce války byl vězněn. Po válce z armády odešel. V roce 1951 byl zatčen komunisty, kteří pronásledovali bratry Mašiny kvůli uchování zbraní, a jako oni byl také mučen. Pro nedostatek důkazů byl propuštěn. Po úspěšném útěku *Ctirada* a *Josefa* Mašínových spolu s *Milanem Paumerem*, padl major Novák znovu do rukou StB, která z něj, když už jí Mašínové upláchl, udělala hlavu protistátní skupiny. Popraven byl spolu s význačným a perzekuovaným členem 2. *odboje* a na začátku 50. let tentokrát komunisty perzekuovaným *kulakem*⁹⁸ *Václavem Švédou* a dále se *Zbyňkem Janatou*, také členem skupiny bratří Mašínů, v Praze na Pankráci ☹☹☹.

Partyzán SNP major Viliam Žingor (narozen 30. července 1912 v Bystričke nedaleko Martina). Justice tvrdě trestala nejen západní odboj, ale každého, kdo kritizoval „lidově demokratické“ zřízení a jeho představitele. V jednom z tajně rozšiřovaných textů *major Žingor* upozorňoval na nepravdivost komunistických slibů: *„Slováci! Žijete už druhý rok v ľudovej demokracii. Všetci už z vlastnej skúsenosti poznáte socialistický poriadok, ktorý vraj má priniesť blahobyť na večné veky. Poznali ste smutný rozdiel medzi rečami a sľubmi terajších verejných predstaviteľov a medzi skutočnosťou. Presvedčili ste sa o pravdivosti slov, že socializmus v skutočnosti môže rozdeliť každému rovnako len biedu, no nie je v stave rovnako rozdeliť blahobyť: že je to podľa Vášho doterajšieho poznania len teror, násilie, bezprávie, vyzdvihovanie do popredia hlúpych pováh, vadných a čím ďalej, tým väčšia bieda a nechť k životu!“*

Bývalý partyzánský velitel a poslanec Slovenské národní rady za Komunistickou stranu Slovenska, ze které však v červnu 1947 vystoupil, [10.16 s. 96] byl kvůli svým názorům vystaven tvrdé perzekuci a od jara 1949 se skrýval v horách. Zatčen byl 27. listopadu 1949, k trestu smrti odsouzen 21. října 1950. Viliam Žingor byl oběšen ☹ 18. prosince 1950 v Bratislavě.

Po válce se objevilo množství oportunistů, kteří se dostali do nízkých i vysokých pater komunistické hierarchie na úřadech a v továrnách a tvrdili, že byli partyzány, ač jimi nebyli. Do „strany“ vstoupili i udavači, kteří dříve partyzány zrazovali. Viliam Žingor měl mezi komunisty mnoho nepřátel, neboť mezi skutečnými a samozvanými partyzány rozlišoval. Praktiky posledně jmenovaných prohlédl a nazýval je bez obalu „ho... partyzáni“. Takřka neomezené možnosti StB manipulovat fakty a samotnými zatčenými, spolu s početnými paragrafy zákona „na ochranu lidově demokratické republiky“ (č. 231/1948 Sb.) umožňovaly komunistům opozici v zárodku potlačit a obviněné jakkoliv potrestat, třeba smrtí.

O trestech v bratislavském „monstrprocesu“ s téměř 30 obžalovanými vydávaly doporučení v předstihu *Bezpečnostní pětky* na Slovensku. *Navržené tresty smrti* byly definitivně zpečetěny a v den otevření bratislavského procesu převzaty účastníky porady zástupců Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva národní bezpečnosti v Praze. Porada se konala 18. října 1950 a bylo na ní jednáno o návrzích trestů v celkem 14 procesech. Výsledkem bylo 13 trestů smrti ☹. Porada se zabývala i využitím trestů v propagandě, určila čas, místo a médium pro zveřejnění.

⁹⁸ V roce 1950 v průběhu kolektivizace byla na statek manželky Václava Švédy v Lošanech uvalena konfiskace. V roce 1952 byli s rodinou s dvěma dětmi ze statku násilně vystěhováni. S Mašiny jej spojovala jednak manželka, jejich příbuzná, jednak hospodaření v Lošanech.

Z á p i s

o poradě konané na ministerstvu spravedlnosti dne 18. října 1950.

Přítomni: s. Koptřiva - ministr národní bezpečnosti, s. Dr. Reis - ministr spravedlnosti, s. Šváb - náměstek ministra národní bezpečnosti, s. Žavodský - velitel státní bezpečnosti a s. Dr. Klos - náměstek ministra spravedlnosti.

Předmět porady: Jednání o návrzích na udělení milosti a návrzích na uložení absolutního trestu v trestních věcech níže uvedených.

Po referátě s. Dr. Klose k jednotlivým případům a po provedení rozpravy

u s n e s e n o :

Jméno, věc: Návrh min. sprav.: Usnesení:

14/ Viliam Žingor,
Samuel Bibza,
Ladislav Novák.

-145- část

+ Rozsáhlá ilegální organizace, sledující vyvolání ozbrojeného povstání na Slovensku, shromažďující k tomu účelu zbraně. Skupiny připravovaly provedení různých teroristických a sabotážních akcí.

Trest smrti u Žingora, Souhlas. Bibzy i Nováka. Vzhledem k tomu, že hlavní přelíčení v Bratislavě započalo 18. t. m. skupinou došlo k zatčení řady drobných rozsudkem. lidé jen pro neoznámení trestného činu, denním tiskem a rozhlasem připraví s. Klos a s. sem na Slovensku. V Čes. Žavodský zprávu o kým tisku zpráva o postupu v těchto přelíčeních a v nedělním tisku pádech. 22. t. m.

Mimo poradí projednáno:

1/ Trestní věc proti Č a p l o v i /v souvislosti s věcí Kevič/.

U s n e s e n o : Odložití rozhodnutí o soudním projednání věci do příchodu s. Širokého.

2/ Otázka výkonu trestu smrti na odsouzeném V á v r u - S t a ř í k o v i

U s n e s e n o : Provést výkon do doby jednoho týžně.

Návrh udělení trestu smrti Viliamovi Žingorovi, Samuelovi Bibzovi a Ladislavovi Novákovi ☹
na poradě ministerstva vnitra. Náměstci ministra spravedlnosti jako zde uvedený Dr. Karel Klos měli za úlohu do nejmenších detailů dohlížet nad průběhem politických procesů.

Pozoruhodný je také návrh „širokého“ mediálního využití procesu. Na konci výtahu tohoto dokumentu z Národního archivu, Fondu ÚV KSČ, Bezpečnostní komise ev. II, Složka 6, list 145–151 je usnesení, podle kterého měl být **Josef Vávra-Stařík** usmrcen „do doby jednoho týžně“, mávnutí nad životem ☹. Byl to bývalý partyzán, který byl vídán s gestapem a po osvobození s Rudolfem Slánským, byl v službách StB a estébáci mu připravili šibenici. Po jeho **mučení** následovalo „**vytěžování**“ a po odsouzení tříleté oddalování popravě. Josef Vávra-Stařík⁹⁹ byl přímo či nepřímo zapleten nebo

⁹⁹ Za Protektorátu měl Josef Vávra-Stařík styky s partyzány i s gestapem. Po osvobození prosazoval výhody pro partyzány a snažil se o vysokou funkci v jejich organizaci. Podařilo se mu to na jistou dobu ve Zlíně, avšak podlehl snaze Bedřicha Reicina a A. Schramma podmanit partyzány centrálnímu řízení. [11.18] Svě postavení se snažil posilnit službami Rudolfu Slánskému a StB. [6.1 s. 135, 270] Z pověření R. Slánského, B. Reicina a A. Schramma odešel na Západ a po násilném návratu byl svědkem v procesech s JUDr. Miladou Horákovou i skupinou Světлана a také „vytěžovatelem“ uvězněného

zasvěcen do špinavých akcí StB a sovětských poradců, mezi něž patřila např. [vražda Jana Masaryka](#)¹⁰⁰, „fabrikace“ a poprava vraha, který měl odstranit [majora Augustina Schramma](#), [10.11 s. 283] křivá obvinění [JUDr. Milady Horákové](#), i zákeřnosti typu „Akce Světлана“ namířené proti odbojové skupině „Světлана.“ [10.11 s. 269, 421] Případy, které souvisely s činností bývalého partyzána Josefa Vávry-Staříka pro StB [10.11 s. 305] jsou v podání Jaroslava Pospíšila poutavou ilustrací marastu, do kterého byli komunismem zavlčeni naši předkové.

Bojovníkem za svobodu a demokracii duší i tělem byl Vojtěch Klečka (17. února 1921, Luleč u Vyškova – 22. června 2012, Praha), autor *Leopoldovského pomníčku*, vzácného dokumentu o životě a utrpení ve věznicí. Vojtěch Klečka přečkal za války mimořádná dobrodružství v nepřímé službě pro sovětskou špionážní síť [Rudá kapela](#), jejímž členem byl jeho bratr František. Zatímco pro Františka bylo samozřejmostí pokračovat po válce ve službách komunistické rozvědky, mladší Vojtěch se rozhodl bránit demokracii a zapojil se do [třetího odboje](#). V červnu 1949 byl zatčen. Souzen byl za převádění osob i materiálů pro CIC. Byl odsouzen k trestu smrti v listopadu 1950. Trest byl snížen na doživotí. [Bratrovu nabídku](#) získat svobodu za práci pro 5. oddělení Hlavního štábu odmítl. Jeho žena Libunka ho podpořila a nedovedla si představit, že by spolupráci komunistům podepsal. Dočkala se jeho propuštění až v roce 1963. Útlak ovšem pokračoval mařením jeho snah získat kvalifikaci a odbornou práci. Příběh obránce demokracie Vojtěcha Klečky potvrzuje, že pro komunistický režim byla rozhodující oddanost komunismu anebo alespoň naprostá poslušnost. Boj proti nacismu byl v nejlepším případě polehčující okolností.

Statkář, odbojář a partyzán Vladimír Velecký (21. srpna, Hrušky – 8. listopadu, Bratislava).

Vladimír Velecký, rodák z Hrušek u Kyjova, vystudoval zemědělskou školu. Po první světové válce koupil velkostatek na pokraji města Vráble nedaleko Nitry. Přátelil se s prezidentem T. G. Masarykem, který jezdil do nedalekých Topolčianek. Ve Vráblech se stal starostou a po vzniku Slovenského štátu se přidal k odboji. Pomáhal utečencům, někteří z nich se Balkánskou cestou dostali do Francie. Byl zatčen a odsouzen k trestu smrti. Zachránili jej partyzáni, kteří věznicí přepadli. V ilegality se připojil k partyzánské skupině Jánošík. Po válce se s rodinou odstěhoval do Bratislavy, kde podnikal v lihovarnictví. Jako člen Agrární strany se dostal do konfliktů s komunisty. Byl zatčen a obviněn z vlastizrady. StB ho mučila a vyráběla „důkazy“,¹⁰¹ které zločinnému soudu postačily k tomu, aby Vladimíra Veleckého poslal na smrt. Milosti se nedočkal, oběsili ho v bratislavském Justičním paláci ☹. Jeho manželka Marie, rozená Součková, byla také zatčena. Týrána byla ve vazbě i ve vězení a krátce po propuštění v roce 1955 zemřela ☹.

Jeden ze zakladatelů Rady tří generálmajor Josef Robotka (narozen 25. února 1906 v Tašově u Třebíče). V Protektorátu zůstal ve státní službě, což se neobešlo bez formálního slibu věrnosti „vůdci“ Adolfu Hitlerovi. Brzy se zapojil do Obrany národa. Komunisté zatím vyčkávali na pokyny z Moskvy, která se [paktovala s Hitlerem](#). V roce 1942 se vzdal úřednického místa a nastoupil jako lesní

předúnorového ministra spravedlnosti za ČSNS [Prokopa Drtiny](#). [6.1 s. 273, resp. 235] Tahanicemi mezi StB a stranickým aparátem byl Josefovi Vávry-Staříkovi život prodlužován, avšak k jeho popravě nakonec došlo 26. srpna 1953.

¹⁰⁰ Definitivní důkazy byly zahlazeny anebo jsou pod trvalou pokličkou moskevského archivu. Pomalu třicet „let po pádu komunismu se takový výsledek zdá být tristní, ale ukazuje nevelký zájem společnosti dobrat se pravdy ve vztahu k minulému režimu a jeho nejdůležitějším causám, ale možná i nezájem dobrat se pravdy vůbec.“ [11.19 s. 326]

¹⁰¹ Rozsudky proti jedenácti souzeným oznámilo [Rudé právo 21. června 1951](#): 2× trest smrti, 4× doživotí, ostatní po 14–25 letech odnětí svobody ☹. V soudní síni se obviněného Vladimíra Veleckého tázal předseda senátu: „Proč jste se obrátil na Lockharta,“ podle deníku „odpornou stvůru, starého protisovětského špiona a válečného štváče [Bruce Lockharta](#)?“ V archivech se nelze dopátrat, čím StB donutila obviněného, aby, jak oznámilo Rudé právo, odpověděl: „Protože nám dával největší naději, že bude válka a že bude odstraněna lidová demokracie.“

dělník v Košíkách nedaleko Uherského Hradiště. Čas věnoval organizování a pomoci partyzánům a výsadbům z Anglie. Působil v *Radě tří* a po smrti [generála Vojtěcha Luži](#) vykonával funkci zmocněnce *Rady tří* na východní Moravě. Po válce studoval na Vyšší vojenské akademii generálního štábu v Moskvě a zažil několik přeložení. V létě 1948 „utrpěl“ zdravotní dovolenou jako předehru definitivního zproštění činné vojenské služby ještě téhož roku. V příštím roce byl zatčen a pomocí výše uvedeného mechanismu komunistické StB, komise *B5*, prokuratury a „soudu“ obviněn i odsouzen. Jeho poprava byla vykonána ☹ v pankrácké věznici 12. listopadu 1952. V roce 1997 byl vyznamenán *Řádem bílého lva in memoriam*.

Ušetřeni nejhoršího byli:

Vojenský velitel Pražského povstání generál František Slunečko (narozen 2. října 1886 v Mladé Vožici, zemřel 10. prosince 1963 v Praze). [Gen. František Slunečko](#), legionář a protinacistický odbojář, který přes pět let vedl zpravodajskou skupinu *Alex* v ilegalitě. Na začátku Pražského povstání podřídil všechny své oddíly ČNR, [převzal vojenské velení](#) a úspěšně koordinoval bojové akce obsazení rozhlasu, telefonní ústředny, nádraží, hlavní pošty. Po osvobození odevzdal velení skupiny *Alex* generálu Zdeňku Novákovi, kterého gestapo věznilo na Pankráci, brzy nato odešel do výslužby. O generálu Františku Slunečkovi bylo znovu slyšet v roce 1950, kdy byl zatčen. Nebyl odsouzen, ale „pouze“ degradován na vojína a nuceně vystěhován z Prahy ☹. Jeho bytem byl odměněn komunist, jehož jméno zůstává neznámé. V roce 1998 byl div. gen. Františku Slunečkovi udělen Řád bílého lva *in memoriam*.

Nástupce generála Slunečka, legionář a odbojář generál Zdeněk Novák se nemusel nikam stěhovat, komunisté ho v roce 1954 odsoudili na 18 let do vězení ☹. Věrně tím dodržovali *Smlouvu o přátelství* v duchu Stalinově i po jeho smrti. Generála, vlastně vojína v záloze Zdeňka Nováka sice po dvou letech ze žaláře propustili, avšak hodnost a pensi mu vrátili až v roce 1967.

Komunisté se mstili všem, kteří je nepodporovali. Jako jeden příklad z mnoha lze připomenout legionáře a pozdějšího **velitele povstaleckých jednotek v oblasti Prahy div. gen. Karla Kutlvašra** (viz [výše](#)), kterého [odsoudili k doživotí](#) ☹. Zkusil slasti jejich kriminálů na Mírově a v Leopoldově a nic z toho nemůže odčinit udělení Řádu bílého lva v roce 2017 *in memoriam*.

Všechny uvedené rozsudky následovaly po vykonstruovaných obviněních, za které nesla zodpovědnost tehdy vládnoucí Komunistická strana Československa. Vypořádá se někdy dnešní pokračovatelka této strany ve vší transparentnosti se zodpovědností za všechny hrůzné činy od konce války do konce její vlády a omluví se pozůstalým? Uzná, že i tehdejší platné zákony, za které vládnoucí strana nesla veškerou zodpovědnost, byly v rozporu s lidskými právy?

- [11.1] Jiří Šolc: Červené barety. Nakl. NAŠE VOJSKO, Praha, 2003.
- [11.2] Archiv Antonína Bartoše *ml.*, Springfield, VA, USA.
- [11.3] Jan Břečka: Moravské Slovácko a československé výsadbkové operace ze Západu v letech 2. světové války, vydalo Moravské zemské muzeum, Brno, 2015.
- [11.4] Klára Poláčková: [Navracení státního občanství bývalým československým státním občanům po roce 1989](#). Diplomová práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 2006.
- [11.5] František Emmert: Česká republika a dvojí občanství. Nakl. C. H. Beck s. r. o., Praha, 2011.
- [11.6] Zdeněk Volf: [Vývoj institutu státního občanství v československých ústavních dějinách](#) Diplomová práce, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Praha, 2009.
- [11.7] Jiří Hřebejk: [Vývoj institutu státního občanství na území dnešní České republiky a recentní stav](#). Dizertační práce, Právnická fakulta UK, Praha, 2017.
- [11.8] Jan Štokman: Jiří Štokman, parašutista operace Clay. Nakl. Úřad městyse Buchlovice, Buchlovice, 1992.

- [11.9] [Buchlovský zpravodaj 4/2010](#) s. 25.
- [11.10] Jan Štokman, Jan Břečka: Buchlovice a čs. zahraniční odboj v letech 1939–1945. Nakl. Městys Buchlovice, 2013.
- [11.11] [Příloha Buchlovského zpravodaje, červen, 2009.](#)
- [11.12] Pavel Charousek: [Věřím, že i dnes by lidé za svou vlast bojovali.](#) Dobrá adresa 11 (2005) 14–16
- [11.13] Vladimír Pliska: [Čestmír Šikola: Několik výročí jednoho z chemiků 17. listopadu 1939.](#) Chemické listy 45 (2014) 2, 409–412.
- [11.14] Česká televize: [Neznámí hrdinové. Pohnuté osudy. Pistole.](#)
- [11.15] Miroslav Juříček: Zapsali se zlatým písmem. V: Daga Minkewitzová *a kol.:* [Výsadkáři 60 let v čele armády.](#) Vyd. Ministerstvo obrany ČR, Praha, 2007.
- [11.16] Miroslav Šiška: [Znamení trojského koně / Životní příběh Jaromíra Nechanského](#) Právo, 20. 12. 2008, s. 19.
- [11.17] Vladimír Marek: [Dvě tváře neobyčejného vojáka.](#) Válka.cz 21. 2. 2015.
- [11.18] Petr Mallota: [Josef Vávra-Stařík \(1902–1953\).](#) ÚSTR.
- [11.19] Pavel Kosatík a Michal Kovář: Jan Masaryk – pravdivý příběh. Nakl. Mladá fronta a.s., Praha, 2009.

12. Čtyři příběhy spolupracovníků skupiny CLAY

Σ Pevný charakter násilí neustoupí

Na předcházejících stránkách byl již několikrát vzpomenut podíl široké sítě spolupracovníků skupiny CLAY na jejím úspěchu. Zapojených byly tisíce a většině se musíme omluvit, když připomínáme osudy jen několika z nich. U Zicháčků se parašutisté nejen ukrývali, ale také odtamtud vysílali. [Paní Bohuslava Kouřilová, rozená Zicháčková vzpomíná](#), že gestapo často nablízku slídilo se zaměřovacím autem, ale vysílání neobjevilo. Možná to bylo tím, že dům s vysílačkou stál mezi železniční tratí a vedením vysokého napětí.

12A Manželé Zicháčkovi v Bystřici pod Hostýnem

Vojtěch Zicháček se narodil 8. října 1910. Pocházel ze staré bystřické rodiny; jeho otec Alois Zicháček byl dělník a staříček Augustin Zicháček rolník. Maminka Františka, rozená Hradilová, pocházela z Mrlínu. Vojtěch se oženil v roce 1934 na Svatém Hostýně s Bohuslavou Bartlovou. Za první i za druhé republiky sloužil u četnictva, ale když koncem roku 1943 odmítl protektorátní nařízení při pozdravech *hajlovat*, musel se svého zaměstnání vzdát. Stejně tak jeho kolega Karel Kučera. Oba zůstali věrni republice, oba se po příchodu skupiny CLAY stali členy jejího poradního sboru. Vojtěchovi po ztrátě zaměstnání nezbylo, než načerno pracovat v Impregně. Jeho zálibou byla turistika, v Hostýnských horách znal kdejaký kout. Jak on, tak Karel Kučera i jejich kamarádi z bystřického Sokola vydatně podporovali odbojáře v Hostýnských horách, [6.1 s. 293] již dávno před příchodem skupiny CLAY.

Manželé Zicháčkovi po celou 2. světovou válku velmi obětavě ukrývali lidi, kteří byli v ilegalitě. Od konce listopadu 1941 do 28. prosince 1944, kdy museli sami do ilegality, skrývali celkem tucet lidí; od poloviny října 1944 u nich byli i členové skupiny CLAY. Zicháčkovi si byli vědomi toho, že ohrožují svou existenci i životy. V životním nebezpečí byla i dceruška Bohunka, která se jim narodila v roce 1941.

Zde uvádíme úryvky ze vzpomínek paní Bohuslavy Zicháčkové v rozhovoru s Jindřichem Fialou. [1.1 s. 96]

Manželé Zicháčkovi v době 2. světové války. [1.1 s. 142n.]

„Kdy jste začali s Vaším mužem pracovat v odboji?“

Manžel se hned po okupaci zapojil do práce pro skupinu, jejíž členové pomáhali lidem v odchodu za hranice. Rozličnými způsoby také podporovali ženy, jejichž manželé se buď vydali do zahraničí, nebo byli uvězněni. Později se organizace starala o ukrývání stíhaných osob. Můj muž byl ve skupině potřeba jakožto policajt, který stále chodil venku a o všem věděl...

U nás doma přebývalo od 29. listopadu 1941 do 28. prosince 1944 celkem 11 lidí.¹⁰² Všichni se nacházeli ve velké tísní, a tak neměli ani peníze, ani šatstvo. Bylo jim proto potřeba opatřit nejen stravu, ale i vše potřebné...

Jak se Vám za války dařilo sehnat jídlo pro tolik lidí?

Chovala jsem slepice, kuřátka, morky, kačenky, husy a ještě prasátko jsem vykrmila. Po domech chodily kontroly, jestli lidé něco na černo nepěstují. Komisi, která kontroly prováděla, tvořili dva Němci v civilu a provázal je zvěrolékař Josef Stojan. Když měla být prohlídka, pan doktor nám řekl, co máme schovat...

Dokázala byste si vybavit okamžik, kdy k Vám parašutisté přišli domů?

Večer 15. října 1944 mi manžel dovedl dva pány... Poznala jsem, že to jsou parašutisté. Dva tisíce, co Bartoš položil na stůl, jsem nevzala. Řekla jsem „Toničku, prosím tě, tu máš ty dva tisíce a pěkně si je nechte pohromadě. Budu vás živit a obsluhovat zadarmo z vlastenecké a sokolské povinnosti.“ – „A z čeho nás budete živit?“ divil se Bartoš. „Počkejte ráno, až se probudíte, pustím zvěřinec a půjdete se podívat z okna...“

Radiotelegrafista Čestmír Šikola, třetí člen parašutistické skupiny, se u vás ukrýval také?

Ano, ale přišel až o měsíc později... přišel Jan Filip, bývalý strážmistr u četnictva, a říkal Bartošovi „Prosím tě, kam mám toho Čestmíra umístit, když už ho nikdo nechce?“ Manžel mu řekl „Doved' ho k nám... dokud to půjde, budou u nás všichni tři.“

Jak dlouho u vás byli parašutisté ukryti?

Přes tři měsíce. Bartoš odešel 18. prosince do rodiny Ševčíkových. Říkal, že nemůžou zůstat všichni tři na jednom místě. Paní učitelka Ševčíková parašutistům pomáhala šifrovat zprávy, protože jich bylo velice mnoho. Jiříček s Čestmírkem u nás zůstali až do osudného 28. prosince 1944.

Co se tehdy přihodilo?

Kubič,¹⁰³ který od nás roku 1942 odešel k partyzánům, se vrátil ještě téhož roku (1944), ale ukryl se u manželů Plucnarových. Nebyl však dosti opatrný. To se jemu, Plucnarovým, paní Ševčíkové, Oldřichu Procházkovi, co přijal parašutisty jako první, a mnoha dalším stalo osudným. Zahynuli v koncentračním táboře.¹⁰⁴

Jak jste se o zatýkání u Plucnarů dozvěděli?

Karel Kučera... zjistil, že k Plucnarům, rodičům jeho manželky, jedou vojáci... jeho žena... hned poznal, že je to gestapo... Bouchala na dveře... Čestmírek právě vysílal. Otevřeli jsme: „Zle, zle je! Rodiče odvezlo gestapo! Musíte okamžitě pryč!“... Čestmír... proto uzavřel vysílačku a dal ji do batohu. V kuchyni jsme pod podlahou měli tajný úkryt pro tři lidi, kam jsme vysílačku schovali. Mezitím přišel

¹⁰² Přechovávání několika odbojářů u Zicháčků detailně zaznamenal Pavel Kopeček. [2.8 s. 226]

¹⁰³ Hoteliér na turistické chatě na Tesáku. [1.1 s. 96] Po odchodu od Plucnarů do Ostravy, kde navštívil bratra Edvarda, byl zrazen. Oba byli 27. prosince 1944 zatčeni a popraveni v Mauthausenu ☹.

¹⁰⁴ Dne 10. dubna 1945 bylo v koncentračním táboře Mauthausen popraveno dvacet pět spolupracovníků parašutistické skupiny CLAY. Během druhé světové války ztratilo život více než čtyřicet spolupracovníků této parašutistické skupiny ☹.

náš další spolupracovník Jan Filip a naléhal na mě: „Musíš vzít dítě a jít okamžitě pryč!... Loučili jsme se s pláčem. Jirka mi přitom vložil do ruky malou pistoli a říkal: „... ten, kdo ukrýval parašutisty, bude trpět a bude zavřen a zastřelen. Máš tam šest nábojů. Když se ti podaří, s pěti se braň a šestý si nechej pro sebe...“ Rozloučila jsem se s parašutisty. Na zahradě je čekal Jan Filip, který je odvedl přes les až do Blazic...“

Osudného 28. prosince 1944, kdy gestapo zatýkalo v Bystřici pod Hostýnem, museli Zicháčkovi neprodleně odejít z domu. Skrývali se odděleně na různých místech. Ani Bohunka, které ještě nebyly čtyři roky, nemohla být jistý čas s maminkou. [12.1] Domů se vrátili 5. května 1945. Zachránili se i Kučerovi, kteří ostatní varovali. Ti, co je neuposlechli, gestapo podcenili a těžce na to doplatili. [6.1 s. 326]

Zicháčkovi v období po válce

Ze vzpomínek paní Bohuslavy Kouřilové, dcery manželů Zicháčkových [1.8 s. 186, 12.2]

Politické změny v únoru 1948 udaly směr jejich osudu. Zicháčkovi navázali na zkušenosti z války a opět ukrývali pronásledované. Tentokrát nešlo o ukrývání před gestapem, ale před komunisty. Tato hra s ohněm se rodině málem stala osudnou, když StB poslala agenty provokatéry a nastražila na Vojtěcha Zicháčka past. Na stejného Vojtěch Zicháčka, který v roce 1947 obdržel Československý válečný kříž 1939 od prezidenta Dr. Edvarda Beneše. Dva agenti se měli jako uprchlíci dostat k Zicháčkům, a tím jim StB chtěla prokázat, že pracují proti republice. Ukrytí se provokatéři dožadovali pod pohrůžkou střelby, přestože paní Zicháčková měla v náručí malého syna. Podivné chování návštěvníků a černý automobil postávající u nedalekého hřiště vzbudil v paní Zicháčkové podezření, že se jedná o komunistické provokatéry a odmítla je.

Událost s nastrčenými agenty měla dramatické pokračování. Pan Zicháček byl dvakrát vyslýchán v Uherském Hradišti a jednou v Novém Jičíně. Paní Zicháčková to popsala takto: „V Uherském Hradišti dostal strašlivě nařezáno. Měli ho tam tři dny a tři noci. Po posledním výslechu ho dovezli k nám a hodili ho na dlažbu ke dveřím. Nemohl vůbec vstát. Otevřeli jsme a vtáhli manžela dovnitř. Byl úplně ztýraný, dlouho trvalo, než jsem ho trochu vykurýrovala. U soudu v Novém Jičíně ho nakonec osvobodili, že nemá nic společného s tím, že by něco kazil komunistům.“

Manželé Zicháčkovi koncem sedmdesátých let minulého století. [1.11 s. 988]

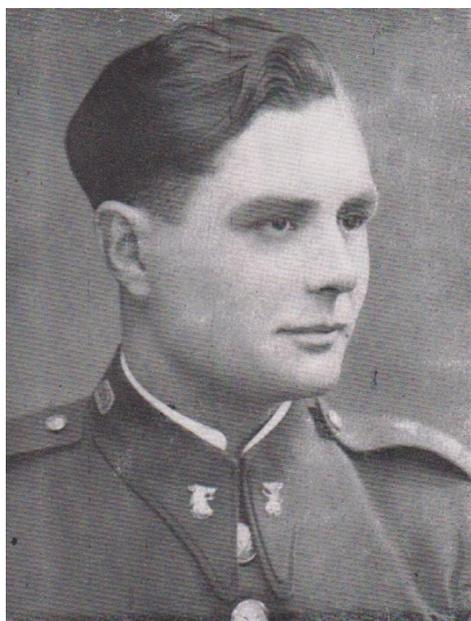
Neblahé osobní zkušenost a politické změny včetně zákazu Sokola způsobily, že se Vojtěch Zicháček zatvrdil a při pokusech o vzkříšení třetího odboje v Bystřici účastníky od činnosti spíše odrazoval. Nevěřil, že proti komunismu je možné bojovat beze zbraní. Přesto se však nebál darovat potraviny rodině Čestmíra Šikoly v době jeho věznění. Zicháčkovi sice nedostali zákaz korespondence se zbylými členy výsadku CLAY, avšak veškeré dopisy určené pro Ameriku museli vozit na městský národní výbor do Holešova, kde je kontrolovala StB. [1.1 s. 110] Vojtěch Zicháček byl až do konce života sledován agentem StB, svým strýcem ☹. Útlaku komunistů a StB byli vystaveni i Kučerovi a další pomocníci odboje, kteří se ke komunistům nepřidali. Obavy z komunistů měli téměř všichni, kteří se k nim nepřidali. Avšak partyzána Karla Bubeníčka se jim zlomit nepodařilo: „Bubeníček hnal od svého domu každého provokatéra klackem.“ [6.1 s. 328]

Vojtěch Zicháček pracoval nejprve v mlékárně a poté jako zámečník v podniku Impregna, což byla [továrna na napouštění dřeva](#). Bohuslava Zicháčková zůstala až do roku 1955 v domácnosti. V letech 1946 až 1956 se věnovala pořádání letních táborů pro děti, poté pracovala jako kuchařka ve školní jídelně, jako pomocnice v zahradnictví a nakonec jako došíváčka kojeneckého oblečení v podniku Loana.

Osud manžely Zicháčkovy rozdělil roku 1980, kdy ve věku 69 let zemřel Vojtěch Zicháček. Paní Zicháčková se dočkala pádu komunistického režimu i setkání s Antonínem Bartošem a Čestmírem Šikolou v roce 1990. (viz Kap. [11 C.](#))

Paní Bohumila Zicháčková zemřela 19. května 2003 ve věku devadesáti let.

12B Jan Marek v Bystřici pod Hostýnem a Holešově

Por. pěch. Jan Marek, velitel okresu Holešov. Foto z doby kolem r. 1938 [1.2 s. 192 násl.]

Poručík Jan Marek (nar. 20. ledna 1913, ubit 4. ledna 1945 v Bystřici pod Hostýnem) nikdy nevěřil, že by nacistické Německo zvítězilo ve válce. Jan Marek byl zpravodajským důstojníkem československé armády. Po jejím rozpuštění se stal technickým úředníkem bystřické Impregny, jejíž centrální ředitel Karel Bazika s celou rodinou velmi účinně podporoval odboj ve městě i v okolí. [6.1 s. 300, 311, 325] Jan Marek se také záhy zapojil do odboje a brzy po příchodu skupiny CLAY navázal kontakt s kpt. Bartošem. [1.2 s. 146, 7.2 s. 7] Byl jím pověřen vojenským velitelstvím v okrese Holešov [1.2 s. 171, 282] a mimořádně se zasloužil o růst organizace v dalších okresech. Podával i zpravodajská hlášení, např. o protektorátním četnictvu v Holešově a ve svém bytě zorganizoval schůzku velitele se zástupcem Přerova, pod krycím písmenem K, úředníkem Východomoravských elektráren Vladimírem Vincenou, který pravidelně jezdil do Impregny. [1.2 s. 159, 161] Poručík Marek umožnil napojení na velký počet zpravodajských i vojenských spolupracovníků v Přerově, který vynikal co do aktivity odbojářů i důležitosti města jako centra průmyslu a dopravy. [1.2 s. 285, 2.8 s. 228] Pro spolupráci dále získal [poručíka Otakara Wollnera](#), [1.11 s. 893] který byl zaměstnán na okresním úřadě ve Vsetíně a byl přitom činný v odboji. Por. Wollner pak otevřel cestu pro velmi plodnou oboustrannou spolupráci mezi Josefem Sousedíkem a skupinou CLAY. [10.4 s. 39]

Následuje část *Hlášení o činnosti por. Marka*, které bylo vypracováno po válce paní Marií Markovou, pozůstalou manželkou Jana Marka. [1.2 s. 315–318]

„Po rozpuštění československé branné moci si můj manžel našel místo úředníka u firmy Impregna v Bystřici pod Hostýnem, poněvadž v odchodu za hranice mu bránila synovská povinnost ke starým, churavým rodičům, kteří z velké části byli odkázáni na jeho podporu. Rozhodl se zůstat ve vlasti a vyčkat dalších pokynů ze zahraničí, aby se pak mohl zapojit do odboje doma. Již koncem roku 1942 se zapojil do odboje¹⁰⁵. Burcoval národní vědomí, poučoval o nutnosti odboje a bedlivě střežil činnost zdejších Němců, zrádců a kolaborantů. Pořizoval si podrobné záznamy a seznamy všech těchto osob. Pečlivě je ukrýval, neboť věřil, že Německo tuto válku prohraje. Tyto seznamy byly po osvobození již odevzdány národním výborům podle příslušnosti. Jeho činnost byla postupem času rozšiřována i na venkov, kde získával své spolehlivé spolupracovníky. V roce 1943, když již sám na všechno nestačil, požádal o spolupráci další dva důstojníky – nadporučíka letectva Františka Pecla z Chomýže a poručíka letectva Jana Rolka z Holešova. Kromě toho jsem byla i já do všeho zasvěcena, takže, když nemohl manžel, jezdila jsem jako spojka já sama, hlavně na Valašsko a na Přerovsko. Nikdo z našeho okolí neměl nejmenší tušení o tom, co se připravuje.

Někdy na jaře roku 1944 navázal můj manžel spojení s parašutistickou zpravodajskou skupinou CLAY. Od té doby začala jeho aktivní činnost, která, stejně jako jeho myšlenky, patřila jen národu a zotročené vlasti. Pomocí dobrých spojek, kterých měl mnoho, podával zprávy skupině CLAY. Když viděl, že sám na práci nestačí, pověřil organizací odboje na Holešovsku poručíka Rolka. Sám pak navazoval další spojení na Přerovsko, Vsetínsko a částečně i na Slovácko. Na příkaz skupiny CLAY byla sestavena družstva pro plánovaný výsadek zbraní. Dále byl zjišťován stav všech důstojníků a poddůstojníků ve zdejších kraji, v obcích měly být připraveny tajné seznamy pro ustavení národních výborů. Asi měsíc před svou smrtí navázal spojení s I. čs. partyzánskou brigádou Jana Žižky prostřednictvím profesora dr. Plajnera a poručíka Rolka. Usilovali o navázání spojení Východu se Západem, ale předčasnou smrtí mého manžela k tomu už nedošlo. Po jeho smrti se celá organizace na krátký čas zastavila, ale poněvadž já i můj otec – Alois Jurčík z Holešova – jsme byli do všeho zasvěceni, pokračovala organizace dále na díle, které manžel započal, ale nedokončil.

Dne 4. ledna 1945 kolem jedenácté hodiny dopolední byl v kanceláři na nádraží v Bystřici pod Hostýnem přepaden dvěma gestapáky. Snad si uvědomil, že dostanou-li ho živého, budou se snažit, aby všemi prostředky z něho vynutili doznání o činnosti a jména spolupracovníků. Nechtěl být zrádcem, a proto se s nimi pustil v nerovný boj. Oni vyzbrojeni a on jen holými pěstmi. Oba gestapáky srazil k zemi a utíkal ven. Tam však stál třetí, který ho skolil. Ještě na zemi ho tloukli řetězy, až vypustil svoji čistou a šlechetnou duši. Podle svědectví očitých svědků patřil jeho poslední vzdech vlasti, pro kterou obětoval život. Naložili ho do auta a odvezli do nemocnice do Přerova. Tam však již dovezli jen mrtvolu. Mně i rodině bylo zakázáno pátrat po něm, ale podle zprávy, kterou jsme dostali od dobrých přátel, byl teprve 19. ledna zpopelněn v krematoriu v Olomouci a urna, vedená pod číslem 3062, byla kriminální policií odvezena do Brna.

Po spáchaném bestiálním činu na mém manželovi přijeli gestapáci z Brna a Přerova dvěma auty před dům, ve kterém jsem bydlela, a vnikli do bytu. S napřaženými revolvery mne vyslýchali a vykonali domovní prohlídku, ale marně. Byla jsem na všechno připravena, a proto jsem mohla včas všechny věci ukrýt. Nedostali ze mne ani slůvko, ač mi hrozili, že mne vezmou s sebou a pak že budu mluvit. Z peněženky mně ukradli pět set korun a z náprsní tašky mého manžela šest set korun. Byla jsem přítom

¹⁰⁵ Spolupracoval s Janem Rolkem v Holešově, který později také patřil do sítě skupiny CLAY. Po jeho odchodu na jižní Moravu začali oba pracovat v TVCO, která byla napojena na Murzinův štáb 1. československé partyzánské brigády Jana Žižky, [2.8 s. 237] avšak život Jana Marka byl záhy zničen.

statečná, jak si můj milovaný manžel přál. Úřední zprávu o jeho smrti jsem nedostala. Farní úřad v Bystřici pod Hostýnem dostal jen vyrozumění pro zápis do matriky zemřelých.

Jedinou útěchou, která mi po manželovi zůstala, je vědomí vykonané práce pro vlast a národ, vědomí, že jeho práce nebyla marná. Svou hrdinnou smrtí zachránil mnoho desítek lidí od koncentračního tábora a případně i smrti.“

Jan Filip, spojka skupiny CLAY přijel 6. ledna do Moravské Nové Vsi stejným vlakem jako radista Šíkola. V Tvrdonicích pak skupině vyprávěl o zatčení továrníka Josefa Sousedíka ve Vsetíně i o usmrcení vojenského velitele Jana Marka v Bystřici pod Hostýnem: „Ještě den před svou smrtí sešel se Marek náhodou se Zicháčkem a při rozhovoru si poklepal na kapsu a prohlásil, že teď se ničeho nebojí, poněvadž si opatřil pistoli. Chudák, netušil, že ani ta pistole jej nezachrání. 4. ledna ráno přišel jako obvykle do kanceláře a před desátou hodinou byl telefonicky odvolán k přednostovi železniční stanice k projednání některých dopravních záležitostí. Zatímco jednal s přednostou, vstoupili do kanceláře

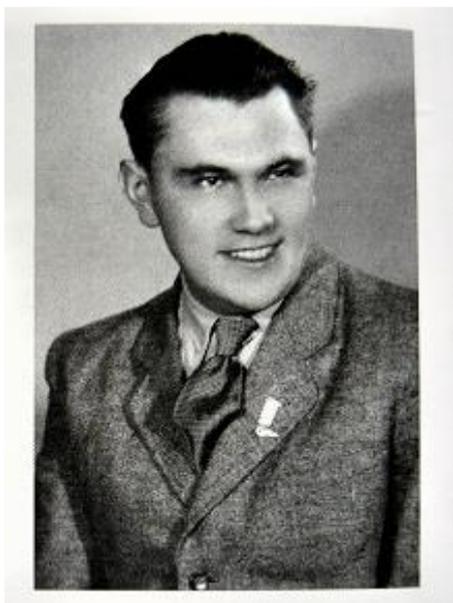

dva muži. Ptali se po Markovi. Marek se přihlásil a tu jeden z nich k němu přistoupil a představil se jediným slovem: gestapo. Marek ihned věděl, kolik uhodilo. Neztratil však rozvahu. Uchopil botu s bruslí, která ležela na přednostově stole, uhodil jednoho z gestapáků do čela, druhého prudce odstrčil a vyběhl z přednostovy kanceláře na nástupiště. Tam však čekal třetí gestapák v záloze. Viděl prchajícího a vystřelil. Marek uběhl ještě několik kroků, potom mu nohy poklesly v kolenou a bezvládně se zhroutil na zem. S vypětím všech sil se snažil vytáhnout pistoli, ale zatím již vyběhli z kanceláře druzí dva gestapáci, a všichni tři počali těžce zraněného kopat. Železniční úředníci a zřízenci se stali strnulými svědky této bestiální zhovadilosti. Když gestapáci viděli, že Marek již nevstane, nechali ho přinést do auta a odvezli jej k lékaři. Ten poskytl smrtelně zraněnému první pomoc a potom gestapácké auto odjelo do nemocnice k Přerovu. Cestou upadl Jan Marek do agónie. Když auto přijelo před nemocnici a zraněný byl přenesen dovnitř, nařídil jeden z průvodců službu konajícímu lékaři, že musí zraněného uchovat při životě tak dlouho, dokud nepromluví. Ale lékař jen pokrčil rameny a prohlásil, že zde již je všechna lidská pomoc marná. V té chvíli už nebyl statečný důstojník mezi živými“, končil své vyprávění v Tvrdonicích Jan Filip. [1.3 s. 221]

Podle dostupných informací udal Jana Marka gestapu František Bednář. [6.1 s. 325]

Pamětní tabule por. pěch. Jana Marka na budově nádraží v Bystřici pod Hostýnem. Činnost poručíka Jana Marka jako vojenského velitele organizace CLAY v okrese Holešov byla komunisty zamlčována.

12C František Straka ml. v Tvrdonicích

František Straka v roce 1940.

[1.1 s. 142n.]

František Straka (narozen 7. ledna 1911 v Tvrdonicích, zemřel 6. února 2004) se během svého života postavil na odpor dvěma zločinným režimům – nacismu a komunismu. Zatčení a uvěznění gestapem unikl, komunistickému žaláři ne. Jeho životní postoje nejvíce ovlivnili rodiče a profesori břeclavského gymnázia. Dál podle vzpomínek Františka Straky [1.1 s. 113]:

František Straka se narodil v Tvrdonicích na Slovácku. Jeho otec byl sedlák, zakladatel Sokola v obci a delší dobu starosta. Maminka Jindřiška byla rozená Orlová z Valašského Meziříčí. V útlém věku osiřela a vyrůstala u strýce Zgabaje v Rožnově. Ten byl volebním pomocníkem T. G. Masaryka. Když se Masaryk v roce 1907 se Zgabajovou pomocí dostal do Říšské rady, zeptal se ho, čím by se mu mohl odvděčit. Zgabaj si vzpomněl

na Jindřišku, kterou nechal vystudovat na obchodní škole ve Vídni a která právě absolvovala poštovní kurz. Zeptal se, zda by jí nemohl pomoci s umístěním. Netrvalo dlouho a slečna Orlová obdržela dopis se dvěma nabídkami. Vybrala si Tvrdonice. Vdala se za sedláka Straku, a když rodina měla děti, byla to ona, kdo se staral o vzdělávání.

Mladý František byl nadaný. Už od mala hodně četl a nebylo divu, že ho poslali na gymnázium do Břeclavi. Tam se setkal s Tondou Bartošem, pozdějším velitelem skupiny CLAY. Po maturitě, v letech 1937 a 1938, spolu sloužili na nádražní poště Břeclav 2. Když v roce 1940 Antonín Bartoš odcházel z Brna za hranice, aby se zapojil do boje, byl jeho přítel již ženat. Strakova žena Pravoslava, rozená Ciprysová, se nedávno vážně zranila při nehodě na motocyklu. A doma měli malého synka Ctirada. Nemohl je opustit. Antonín Bartoš mu říkal: „Zůstaň, možná tě budeme potřebovat.“ A to se nakonec vyplnilo.

František Straka ml. dále pracoval na poštovním úřadě Hodonín 1. V polovině května 1944 mu předala učitelka Ljuba Novotná, neteř továrníka Sousedíka ze Vsetína, (kap. 12D) dopis s instrukcemi psaný neviditelným písmem. Ljuba Novotná byla zapojena v odbojové skupině jako spojka. [1.2 s. 247] Straka přišel domů a psaní vyvolal nad kamny: „Ještě dnes vidím, jak písmena vyskakují. Už podle písma jsem poznal, že ho psal Tonda Bartoš, říkal si. V dopise stálo: „Jsme kamarádi, věřím ti, že rozjedeš velký odboj na Moravském Slovácku. Věřím, že na Moravském Slovácku budou lidé obětaví.“

Kpt. Bartoš svého kamaráda ustanovil zpravodajským důstojníkem okresů Břeclav a Hodonín. Veškeré úmluvy a předávání tajných zpráv zprostředkovávaly spojky. Odbojáři kolem Františka Straky hlídali hlavně železniční spojení, po kterém se na východní frontu dopravovala nacistická armáda i výzbroj. Hodonín byl hlavním skladištěm a překladištěm zbraní a všeho muničního materiálu na trati Vídeň-Varšava. Mezi spolupracovníky byli dva doručovatelé, *expresáci*. Řekl jim: „Hoši, všechno německé, co sem dojde a odejde, mi řeknete.“

Na nádražní poště měl také lidi. Těm řekl, aby mu hlásili všechny transporty, které v Hodoníně nezastaví. Na poště dvě telefonistky odposlouchávaly německé hovory.

Takto shromažďoval zprávy a učitelka Novotná je vozila do Bystřice pod Hostýnem, kde je předávala Bartošovi. Odtud putovaly po rádiových vlnách našemu ministerstvu národní obrany do Londýna. Jeho prostřednictvím se pak Sovětům dostávaly informace o síle, která jde proti nim. Pro odboj získal František Straka ml. přes padesát spolupracovníků.

Po zásahu gestapa v Bystřici pod Hostýnem v prosinci 1944 se kpt. Bartoš se svou skupinou přesunul do Tvrdonic. V noci 29. přišli Bartoš se Štokmanem ke Strakům. (kap. 9.) Pro Františka Straku mladšího nastala houževnatá práce. Musel zjistit, která místa na Moravě nejsou ohrožena, aby se zase rozjelo obstarávání zpráv a musel najít úkryt pro parašutisty, protože na Strakově statku byla pošta a docházelo tam mnoho Němců.

František Straka ml. se 9. února 1945, po přepadu domu *U Poláčků* gestapem, musel uchýlit do ilegality. Asi týden se ukrýval u Cyrila Bystřického a potom až do konce války v Hodoníně. Domů se vrátil 5. května 1945.

Františka Straku staršího zatklo gestapo a přes bití a týrání ve vězení se dočkal konce války.

Po válce

Jak bylo uvedeno v knize *CLAY-EVA ve vzpomínkách radisty skupiny a spolupracovníků*, [1.1 s. 113] František Straka ml. se po válce zapojil do řízení obce a její poválečné obnovy. Zvolil si práci v sociální oblasti. Měl informace o skutečných poměrech panujících v Sovětském svazu a o pokřivené vedoucí úloze komunistické strany. Proto usiloval o to, aby na radnici bylo rovnoměrné zastoupení všech politických stran. Nesouhlasil s únorovým převratem v Československu v roce 1948 a veřejně proti němu vystoupil. Avšak moc na radnici převzal *Místní národní výbor NF*, který byl v područí KSČ. František Straka musel odejít ze Sokola i z rady národního výboru. „KSČ měla moc a právo nad veškerým děním v obci.“ [1.5 s. 3]

Společně s Jakubem Bartošem, jmenovcem velitele skupiny CLAY, měli spojení přes agenty chodce na Antonína Bartoše, který musel uprchnout před komunisty. Šířila se fáma, že Antonín Bartoš tajně dochází do republiky a chystá protikomunistický odboj. Proto dopisem varovali Antonína Bartoše, aby se nepokoušel spojit s Františkem Strakou ml., protože ten je pod dohledem bezpečnosti. Ze zadržených dopisů a výsledku¹⁰⁶ spojky s agentem-chodcem věděla StB o kontaktech Františka Straky ml. na Antonína Bartoše.

Třetího září 1950 Františka Straku ml. zatkla StB. Obvinila ho ze špionáže a velezrady za to, že udržoval kontakt s Antonínem Bartošem, že v Tvrdonicích vytvářel opozici proti poválečným komunistickým agitátorům, že prosazoval spravedlivé politické zastoupení v zastupitelstvu obce. [12.3]

František Straka ml. s manželkou a synem Ctiradem v roce 1948. (Podle komunistů „špinavým dítětem vesnických boháčů“)

¹⁰⁶ O průběhu „výslechu“ svého přítele František Straka napsal: „Komunisté ho mučili takovým způsobem, že to nešlo vydržet. Nejprve ho strašlivě stloukli, hrozně ho ztýrali a pak ho zavázaného v pytli potápěli do řeky ☹. Ponořili ho, na chvíli vytáhli, zeptali se ho a zase ponořili...“ [1.1 s. 131]

Nejprve ho odvezli do Břeclavi, kde byl podroben šesti těžkým výslechům. „Lámali lidem ruce a nohy, mlátili nás pendrekem přes chodidla. Zacházeli s člověkem tak, aby naprosto potupili jeho důstojnost.“ [1.1 s. 135] Vyslýchané týrali fyzicky i psychicky. Františka Straku ml. se snažili přimět, aby doznal nejen spojení s Antonínem Bartošem, ale i přípravu protikomunistického povstání. Toto obvinění však bylo zcela smyšlené a mělo posloužit jako preventivní hrozba proti těm, kdo by se chtěli postavit komunistům na odpor.

Fotografie Františka Straky ml. z roku 1950. Byla pořízena StB během vyšetřování. Mladého hospodáře, živitele rodiny a bojovníka za svobodu poslali komunisté do pracovního tábora. Zobrazenou poznámku přidal sám „oceněný“ o půl století později. [1.7 s. 56]

František Straka ml. strávil rok ve vazbě, než došlo k soudu. U něj se hájil sám. Vyvracel falešná obvinění a říkal, jak vše bylo. V soudní síni byla přítomna jeho manželka a ta ho posunky prosila, aby se nehádal. Naznačovala mu, že mu hrozí provaz. Když po krátké přestávce soudního jednání znovu vcházel do soudní síně, podíval se na manželku. Ta mu znovu ukazovala rukou kolem krku a vrtěla hlavou. Pan Straka přikývl. Už se nehádal.

Konečně v roce 1951 byl František Straka ml. odsouzen jako člen nikdy neexistující jednatřicetičlenné protikomunistické skupiny k osmnácti letům v pracovních táborech!¹⁰⁷ Na hospodářství zůstala manželka se syny Radkem a mladším Františkem a stářím poznačenou tchyní. Hlava rodiny strávila v lágrech deset let, deset let nelidského zacházení. [1.5 s. 17násl.]

František Straka ml. byl propuštěn v roce 1960 na základě amnestie. Doma našel těžce nemocnou manželku. Napětí, nedostatek peněz, ústrky v práci a zanedbaná lékařská péče způsobily podlomení jejího zdraví. Zemřela v roce 1969, což František Straka ml. velmi těžce nesl.

Starší syn Ctirad měl zákaz studia. [1.1 s. 140] Mohl navštěvovat pouze odborné učiliště pracovních záloh pro energetiku v Ostravě. To mu ale nezabránilo v pozdějším dálkovém studiu na střední a vysoké škole. Mladší syn František měl rád především fyzickou práci a vyučil se stavebním tesařem. Od propuštění z vězení byl František Straka ml. zaměstnán jako tesař ve stavebnictví. Roku 1981 odešel do důchodu. Po pádu komunismu se věnoval kulturnímu rozvoji obce a pracoval jako místopředseda okresního výboru, Českého svazu bojovníků za svobodu a Československé obce legionářské v Břeclavi.

František Straka kolem roku 2000.

František Straka ml. zemřel 6. února 2004 ve věku devadesáti dvou let.

¹⁰⁷ V Příbrami se „sešel“ s Josefem Bartošem, bratrem velitele skupiny CLAY. [1.1 s. 140]

12D Josef Sousedík ve Vsetíně

Josef Sousedík, nar. 18. 12. 1894 na Vsetíně, zastřelen 15. 12. 1944 ve Vsetíně

Mezinárodně uznávaný vynálezce hybridního *elektromobilu*,¹⁰⁸ továrník a odbojář **Josef Sousedík** byl elektrotechnik, o němž se říkalo, že je *va-lašský Edison*, vynálezce, politik a dlouholetý starosta města Vsetín, vydavatel a velký vlastenec. [12.4 s. 11 a násl., 10.6 s. 11] Ve Vsetíně počínaje rokem 1919 budoval továrnu na výrobu elektromotorů, byl vlastníkem mnoha patentů a vývojářem elektrických pohonů různých dopravních prostředků např. *Slovenské strely*. Jako starosta města Vsetín se v letech 1927–38 zasloužil o vybudování několika důležitých městských budov a zařízení.

Slovenská strela byla uvedena do provozu v roce 1936. Před válkou zkrátila spojení mezi Prahou a Bratislavou na 4:20 hod. Po válce bylo toto spojení obnoveno. Bylo však, s použitím různých souprav, prodlouženo o půl hodiny a ke zkrácení na dnešní necelé 4 hodiny došlo až v roce 2010. Tato skvostná *kulturní památka* byla vyrobena v kopřivnické Tatře s elektromotory vyvinutými samotným Sousedíkem.

Slovenská strela na Wilsonově nádraží

¹⁰⁸ Viz [mezinárodní seznam elektrotechniků VDE, Verband der Elektrotechnik Elektronik Informationstechnik](#).

Prezident T. G. Masaryk se starostou Vsetína Josefem Sousedíkem prochází čtvrtí Svárov, v červnu roku 1928. [12.4 s. 97]

V době ohrožení celistvosti Československa v proslovu 1. května 1938 Josef Sousedík řekl: „Manifestujeme pro demokracii a mír a odmítáme jakoukoliv ideologii, poněvadž jsme přesvědčeni, že svoboda a demokracie je nejvyšší stupeň úrovně kulturní, hospodářské i sociální spravedlnosti.“ [12.5]

Ještě v květnu se konaly volby, při nichž zvítězili komunisté. Sousedíkova *Občanská strana* získala pouze tři mandáty a zakrátko skončilo i vydávání Sousedíkových *Občanských novin*. Nacistické vojsko obsadilo Vsetín 15. března 1938. Vsetínskou synagogu vypálila *Schutzpolizei* o několik dní později. Pro Sousedíka znamenala ztráta svobody odboj: „Od toho okamžiku musí jít všechno stranou a všechny síly a prostředky je nutno vynaložit na odpor proti nacizmu.“ [2.7 s. 139] Josef Sousedík se zapojil do *Obrany národa*, kterou vedl místní řídící učitel Vladimír Drápala a která mu pomáhala převádět dobrovolníky rozhodnuté zapojit se do boje proti nacizmu v zahraničí (viz Balkánská cesta). Na této činnosti se tehdy podílel i pozdější zrádce František Bednář (Kap. 10). Josef Sousedík pomáhal finančně i materiálně. Krátce po 28. říjnu 1940 byl zatčen a vrátil se až za několik týdnů, ale nesměl už chodit do své továrny. Později, v únoru roku 1940 byl přeložen do Prahy k firmě Ringhoffer-Tatra, odkud skoro každý týden dojížděl domů. Dne 10. července 1940 byl Sousedík pro působení v *Obraně národa* už podruhé zatčen. Byl uvězněn v Sušilových kolejích v Brně a propuštěn gestapem až 21. října se slovy, že je to pro něj: „na zásah shora jako osobu prospěšnou pro průmysl a doporučují, aby se cele věnoval elektrotechnice a zanechal odboje, jinak, až se příště dostane do rukou gestapa, už živý nevyvázne.“ [12.6] Vše se událo zřejmě na žádost barona Ringhoffera, kterého poprosila o pomoc Sousedíkova manželka Zdenka. [Hanuš Ringhoffer](#)¹⁰⁹ byl velkým příznivcem Josefa Sousedíka, s nímž

¹⁰⁹ Hanuš Ringhoffer, poslední ředitel koncernu Ringhoffer-Tatra, byl po válce zatčen a předán do rukou NKWD. Zemřel v sovětském koncentračním táboře v Braniborsku. Předtím podporoval celou řadu protinacistických odbojářů.

Ringhofferův koncern spolupracoval již od dvacátých let. V důsledku světové hospodářské krize došlo v roce 1934 k fúzi Sousedíkovy továrny s koncernem Ringhoffer. [2.7 s. 100]

Josef Sousedík odboj nepolitizoval: Podporoval západní i partyzánský odboj. Od května 1944 byl zpravodajským důstojníkem skupiny CLAY v okrese Vsetín. [6.1 s. 350, 2.7 s. 228]. Kupříkladu veliteli CLAY podal podrobné hlášení o stavu zbrojní výroby ve vsetínské Zbrojovce, které bylo ihned odvysíláno pro VRÚ v Londýně. [1.2 s. 207] Jeho vlastní organizace, do které zapojil i členy své rodiny, čítala v září 1944 více než dva tisíce osob. [1.2 s. 333] Mezi spojky patřili švagr Oldřich Londin [1.2 s. 348] i neteř Ljuba Novotná, která zprostředkovala zpravodajský styk s jižní Moravou. (Kap. 12B) Svou první dceru Zdenku již jako čtrnáctiletou zasvětil do struktury odbojové organizace s tím, že je za potřebí „...něco podle svých sil dělat pro vlast.“ [2.7 s. 196] Jednou ze spojek jeho skupiny byl i tehdy třináctiletý Jan Hronek. [12.7] V osvobozeném Vsetíně byl Jan Hronek jako nejmladší partyzán vyznamenán generálem Klapálkem při slavnostním nástupu na hřišti sokolovny 5. května 1945. [10.4 s. 41] Intenzivní spolupráci se skupinou CLAY i partyzány a činnost nespočetných odbojářů, Sousedíkovým zástupcem npor. Františkem Juppou [12.8 s. 111, 10.4 s. 39aj] počínaje a MUDr. Wiedermanem konče, popsala koncem 60. let ve svých vzpomínkách na manžela paní Zdenka Sousedíková. [6.1 s. 351]

Níže uvedené schéma Sousedíkovy odbojové organizace naznačuje existenci vícero odbojových organizací na Vsetínsku, se kterými tento vlastenec spolupracoval. Mezi nimi byly i různé skupiny vedené Aloisem Garncarzem z Pržna. [10.4 s. 24] Pod tlakem gestapa se mnozí z jeho druhů museli uchýlit do ilegality. Alois Garncarz i jeho syn Vladimír¹¹⁰ tak učinili 28. října 1944, když se připojili k partyzánské skupině I. P. Stěpanova. [1.2 s. 342, 10.4 s. 25] S nimi k partyzánům odešlo i jedenáct Belgičanů, kteří byli nasazeni ve Zbrojovce Jablůnka. Alois Garncarz se svými druhy přivodil okupantům velké materiální škody; mimo jiné 29. ledna 1945 spolu s Vladimírem Krajčíkem, zvaným Jerry, úplně zničili vsetínskou spínací stanici.

I na Vsetínsku se ukázalo, že mezi spolehlivé odbojáře patřili především prvorepublikoví vojáci a četníci, kteří složili přísahu věrnosti republice. Byli výborně obeznámeni s terénem a dobře znali kolegy v sousedních obcích. Četníci i bývalí četniční strážmistři z dědin podél Vsetínské Bečvy jako Jan Žůrek, Václav Fojtík, Jindřich Švidrnoch a další [1.2 s. 333, 2.7 s. 160, 12.8 s. 101, 104] se přidali k odboji a podíleli se na ničení železniční tratě i transportů na Slovensko a spolu se zaměstnanci Zbrojovek ve Vsetíně a Jablůnce se též podíleli na tajném vynášení zbraní z továren. Důležitou složkou jejich činnosti byla zpravodajská spolupráce se skupinou Josefa Sousedíka, [2.7 s. 160] jakož i se skupinou CLAY [1.2 s. 146, 329] a s partyzány 1. čs. partyzánské brigády Jana Žižky. [12.8 s. 101]

¹¹⁰ Vladimír Garncarz se účastnil nejen druhého, ale i 3. odboje. [12.8 s. 108] Jeho svobodného ducha nezlomil ani pětadvacetiletý trest. Polovinu trestu strávil v komunistických věznicích, ale i po propuštění byl vystaven útlaku. Komunistům se nepoddal a dočkal se pádu jejich režimu i rehabilitace. Jako plk. v. v. přijal v roce 1995 od prezidenta Havla Řád Bílého lva. „Jeho celoživotní postoj je názorným příkladem rezistence proti zvlí totalitních režimů.“ [12.8 s. 130] Kdyby Josefa Sousedíka nezastřelil gestapák, po válce by se jistě přidal na Vladimírovu stranu.

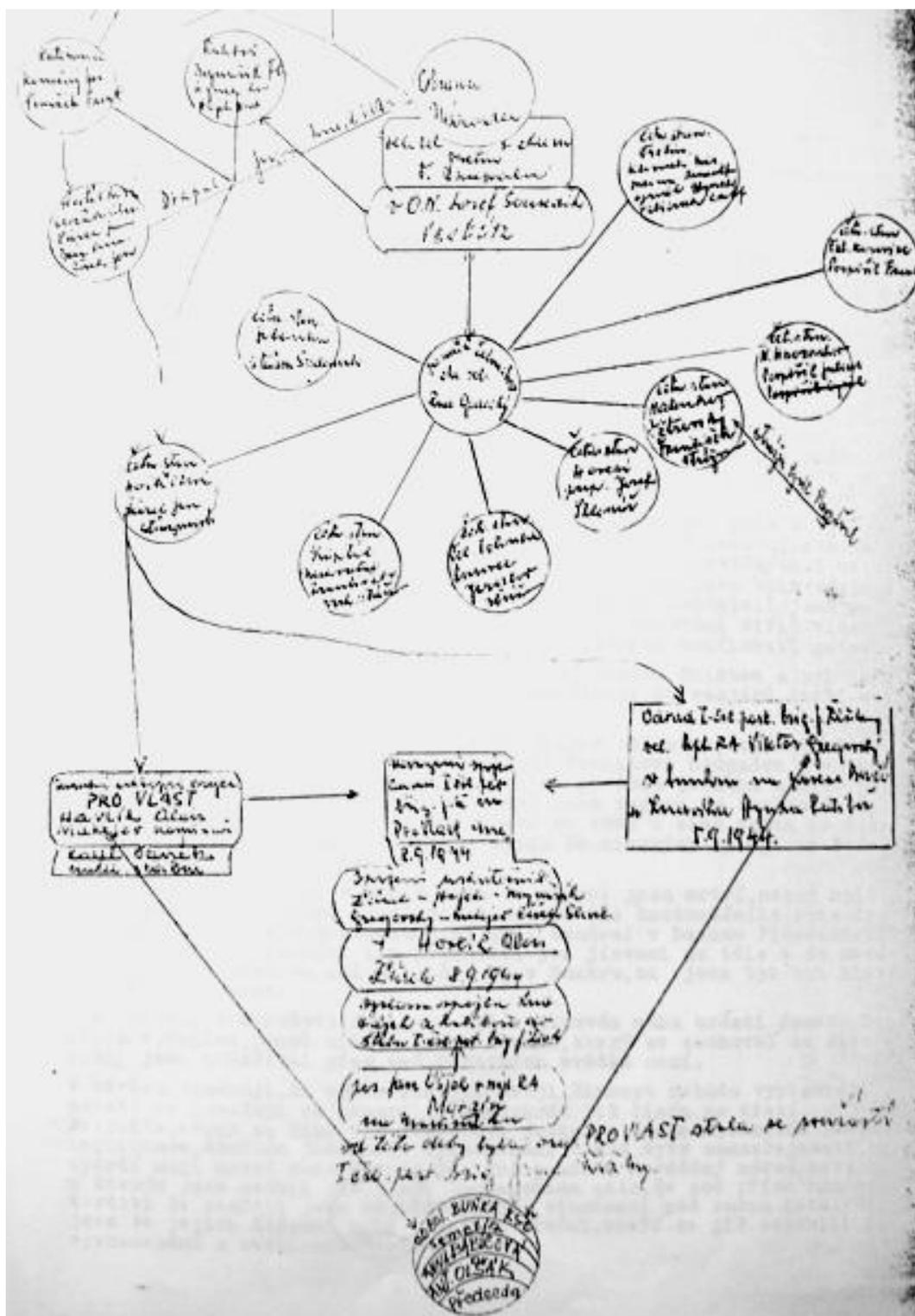

Schéma Sousedíkovy odbojové organizace. [12.4 s. 104]

Josef Sousedík byl několikrát zatčen a vyslýchán. Během posledního výslechu dne 15. prosince 1944 zaútočil na důstojníka gestapa a byl zastřelen ☹. V roce 1945, 15. prosince mu byl prezidentem Dr. Edvardem Benešem udělen Československý válečný kříž 1939, *in memoriam*. V roce 1994 byla Josefu Sousedíkovi předsednictvem Českého svazu bojovníků za svobodu udělena Pamětní medaile „Za věrnost 1939–1945“ *in memoriam* za zásluhy o osvobození Československa. Prezident republiky Miloš

Zeman udělil Josefu Sousedíkovi 28. října 2016 *in memoriam* medaili *Za hrdinství*. (Michal Burda: [Valašský deník 29. 10. 2016](#))

Za komunismu byly vzpomínky na Josefa Sousedíka potlačovány a jeho rodina, vdova Zdenka Sousedíková, rozená Londinová se synem Tomášem, dcerami Zdenkou a Danuší, vystavena perzekuci. Továrna byla „znárodněna“ již v roce 1945 spolu s firmou [Ringhoffer](#). [2.7 s. 192] Komunisté pozůstalým po Josefu Sousedíkovi zabavili v roce 1954 rodinnou vilu a v roce 1955 je nechali násilně vystěhovat ☹. Vila jim nebyla vrácena ani v roce 1968. [2.7 s. 203] Po jedné z perzekučních akcí dcera Danuše „vmetla předsedovi závodní rady ROH Vévodovi do tváře: *Němci nám zabili tatínka. To nám vy, komunisti chcete zabít i maminku?*“ [2.7 s. 195]

Pro obrovskou práci Josefa Sousedíka, jeho příbuzných a jeho rozsáhlé organizaci komunisté nenašli dobrého slova proto, že továrník byl jejich „třídní nepřítel“. Znevažovali jeho obrovský přínos pro odboj, stejně tak jako pomlouvali CLAY a celý západní odboj tvrzením, že „cílem jejich odbojářského úsilí [nebyl boj proti hitlerovcům](#).“ (citát a podrobnosti viz [6.1 s. 351])

Pamětní deska, která byla Josefu Sousedíkovi odhalena na místě jeho zastřelení v budově okresního úřadu 15. prosince 1946, v den druhého výročí, byla po únoru 1948 odstraněna. [2.7 s. 202, 229] Deska byla znovu odhalena o 21 let později, avšak v době Husákovy „normalizace“ byla zase odstraněna. [2.7 s. 230] Věřme, že odhalení 4. května 1990 bylo definitivní.

[12.1] Bohuslava Kouřilová: <http://www.pametnaroda.cz/witness/clip/id/3230/clip/14261>

[12.2] Bohuslava Kouřilová:
<http://www.pametnaroda.cz/search?query=Bohuslava+Kou%C5%99ilov%C3%A1>

[12.3] Jiří Plocek: [Nepoddajní hrdinové](#). Kulturní noviny 19/2015.

[12.4] Veronika Kopečková: [Osobnost Josefa Sousedíka \(1894–1944\)](#). Magisterská diplomová práce, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity Brno, 2012.

[12.5] Jiří Padruba: *Sté výročí narození a padesáté výročí úmrtí starosty Josefa Sousedíka*, 1994, s. 4. Soukromný archiv Danuše Sousedíkové.

[12.6] Příběh obyčejného člověka Ing. Zdenky Veselé-Sousedíkové. Soukromný archiv Ing. Zdenky Veselé.

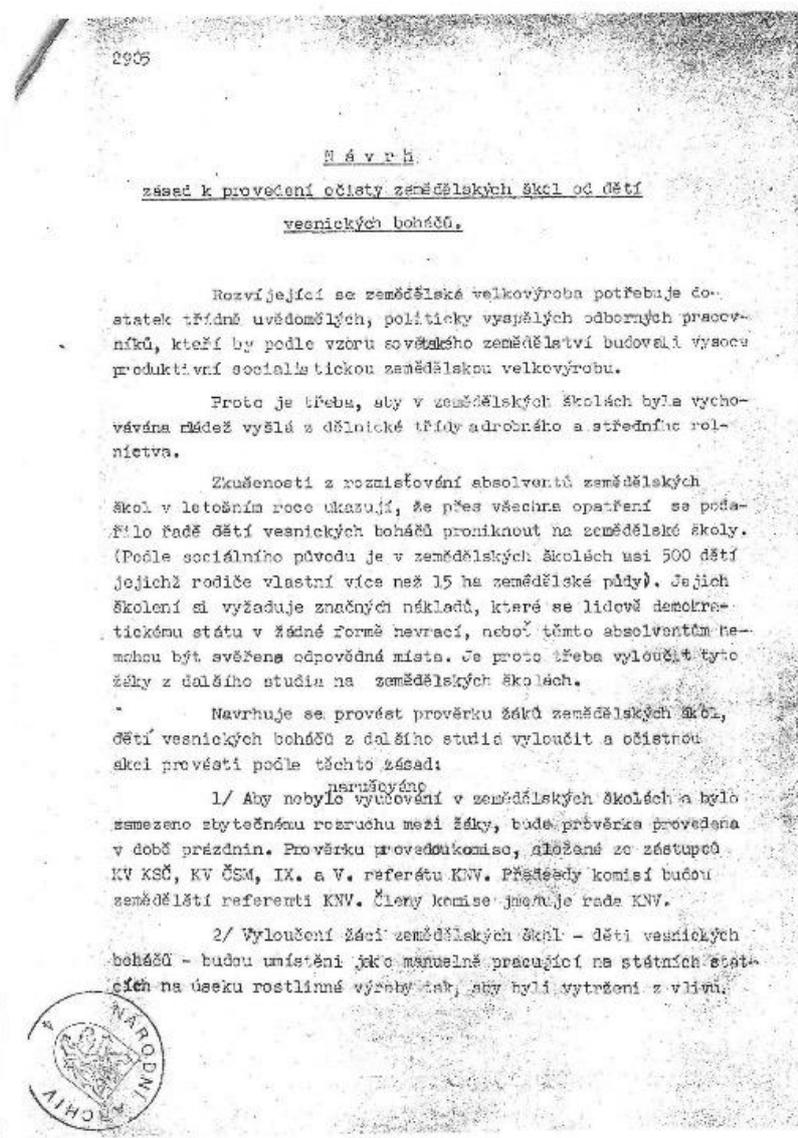
[12.7] Jan Hronek: [Nikdy neházej flintu do žita](#). Příběhy 20. století, 6. 2. 2015.

[12.8] Luboš Kokeš: [V soukolí dvou totalit. Protinacistický odboj a protikomunistická rezistence Vladimíra Garncarze a Ladislava Fojtíka](#). Securitas Imperii/USTR 30 (2017) 01, 98–135.

13. PŘÍLOHY

13A Návrh zásad k provedení očisty zemědělských škol od dětí vesnických boháčů

Komunisté si všimli, že přes veškerou jejich bdělost, se některým dětem „vesnických boháčů“ podařilo „proniknout“ na zemědělské školy. Údajně se to podloudně podařilo asi pěti stovkám dětí, jejichž rodiče vlastnili více než 15 ha půdy. Tisícům jiných se to nepodařilo. Tvrdě bylo s osudem vesnických dětí nakládáno v době násilné kolektivizace. Tu měli komunisté na agendě od léta 1948. Na začátku padesátých let minulého století vrcholily násilnosti i podíl soudních jednání spojených s kolektivizací na celkovém počtu souzených (asi 40 %). „... později byl schválen návrh ministra zemědělství na očistu středních zemědělských škol“ – viz níže. Pošlapávání lidských práv těch nejslabších spojený s útlakem celých rodin byl jedním z projevů komunistické zloby a ubohosti – podle „sovětského vzoru“!

svých rodičů, aby byla umožněna jejich převýchova. Žáci z českých krajů budou umístěni především na státních statcích v kraji Olomouc a Ostrava, kde je nedostatek pracovních sil.

Při posuzování, zda rodiče žáků jsou vesnickými boháči, je třeba postupovat individuálně. Je nutné vidět živého člověka, jeho hospodářské postavení nejen dnes, ale i v minulosti a celou hospodářskou činnost v celé souvislosti. Důležitě je třeba dbát na to, aby za vesnické boháče nebyli považováni střední rolníci, kteří zaměstnávají námezdní pracovní síly v sezóně.

Pro určení vesnického boháče není rozhodující výměra půdy. Žádná hranice nemůže být směrodatná, neboť většina vesnických boháčů u nás má menší výměru než 20 ha, zejména v oblastech šepařských a obilnářských a v oblastech, kde se pěstuje ovoce, zelenina, chmel, vinná réva a jiné speciální plodiny. Tam i rolníci s menší výměrou jsou typickými vykořisťovateli a vesnickými boháči, neboť takovému intenzivní zemědělské výroba vyžaduje značné množství námezdních pracovních sil. V těchto oblastech bývají často vesnickými boháči majitelé technických zařízení, na př. majitelé závlahových zařízení ze linářských, sušáren chmele, palíren a pod. V oblastech chovatel-ských bývají vesnickými boháči chovatelé plomenného dobytka, i když vlastní menší výměru půdy než 15 ha.

Velké procento vesnických boháčů je mezi vesnickými hostinskými, mlynáři, zahradníky, řezníky, obchodníky a povozníky, kteří současně drží i menší výměru půdy, i když již nejsou vlastníky své bývalé živnosti, i když se stali vedoucími komunálních, družstevních nebo národních podniků.

Je třeba též vidět, že i v osídlenacích obcích, jako v obcích vnitrozemských platí leninská poučka, že "malá výroba plodí kapitalismus ustavičně, denně, každou hodinu živelně v masovém rozsahu". I když do pohraničí šli především proletářské a poloproletářské živly, jsou tam vesničky boháčů. Jsou to zejména ti, kteří obvykle osídlili nejživěji, zabrali

nejlépe vybavené usedlosti, nejlepší půdu, nejvíce strojů, nářadí, dotyky a pomocí těchto výrobních prostředků nyní vykořisťují ostatní rolníky a obyčejně bývají hlavní brzdou rozvoje JZD.

Při určování vesnických boháčů je třeba postupovat s vědomím, že vykořisťování stálých námezdních pracovníků není dnes jako dříve základní formou vykořisťování. Vesnický boháč ochotně půjčuje drobným rolníkům i kovořolníkům stroje i pota-
hy, dává jim půdu k užívání, přenechává jim chovný dobytek a podobně. Za tyto "úsluhy" požaduje pak od nich nebo od jejich rodinných příslušníků veliké množství práce, které zdaleka není úměrné poskytnuté "pomoci".

Nesmíme při posuzování kdo je vesnický boháč zapo-
mínat na to, že zvláště rafinovaným vesnickým boháčům se po-
dařilo proniknout do JZD a některým i do strany.

Organizační zajištění.

Očistnou akci provede ministerstvo zemědělství ve
spolupráci s ministerstvem vnitra takto :

a/ Ministerstvo vnitra bude všechny předsedy krajských národních výborů informovat o zásadách čistoty zemědělských škol od dětí vesnických boháčů a zašle jim vzor dotazníku, obsahující kritéria, podle nichž možno posoudit třídní původ žactva. /příloha č.1/

b/ Zemědělské referáty KNV si vyžádají od ředitelů zemědělských škol základní údaje o všech žácích. Dotazník /příloha č.1/ zašlou do 30.6.1952 místním národním výborům v by-
dlištích rodišů žáků. Místní národní výbory vrátí vyplněné dotazníky do 15.července 1952.

c/ Zemědělské referáty KNV, oddělení výchovy kádřů, přešetří údaje v dotazníku a připraví prověřovací komisi návrhy k posouzení.

d/ Prověřovací komise prozkoumá návrhy, přešetří ne-
jasnosti, případně se poradí s ředitelem školy. Po prozkoumání
opozve žáky, navržené k vyloučení, k individuálnímu pohovoru. Na
základě pohovoru s nimi připraví návrh na vyloučení ze školy
pro radu KNV.

e/ Po schválení návrhu na vyloučení žáka z dalšího studia a radou KNV posvou komise vyloučené žáky, vysvětlí jim proč není žádateli, aby dále studovali a projednají s nimi jejich umístění ve výrobě. Upozorní vyloučené na to, že podle toho, jak překáží kladný poměr k republice svým výkonem na pracovišti, budou moci po určité době dále studovat.

Komise oznámí ředitelům škol jména žáků, kteří byli z dalšího studia vyloučeni. Každý vyloučený bude mít možnost odvolat se proti rozhodnutí rady KNV do 8 dnů k ministru zemědělství, který rozhodne s konečnou platností.

f/ Po zahájení nového školního roku zajistí krajské národní výbory ve spolupráci s KV ČSM a KV KSČ napařádání besed se žáky zemědělských škol, na nichž bude ujasněna otázka třídního boje v období budování socialismu. Ředitel školy přítom zůvodní proč byly vyloučeny děti vesnických boháčů.

g/ Prověřovací komise předloží o provedené čistě zprávu radě KNV.

Provádění těchto opatření je třeba svěřit politiky vyspělým pracovníkům, kteří budou zárukou odpovědného rozhodování a správným postupem zajistí úspěch této akce.

13B JZD a vyhazování rodin z hospodářství a obcí: Tři kulaci ve Stříteži n. B.

Ve Stříteži, valašské obci v údolí Rožnovské Bečvy, s krásným výhledem na Radhošť, komunistickou „rozšafnost“ pocítily tři rolnické rodiny s velkými grunty. Hlavy těchto rodin byli **Emil Volek** (28. září 1893 – 15. července 1954), **Emil Dobeš** (15. srpna 1897 – 24. listopadu 1954) a **Jan Jadrníček** (11. srpna 1893 – 2. listopadu 1977)¹¹¹. Dvěma z nich komunisté zničili život i zdraví, zemřeli v roce 1954. Třetího zachránili psychiatři. V souvislosti s komunismem, stejně jako s nacismem, je sice známo, že psychiatrie byla zneužívána proti nepoddajným občanům, ve skutečnosti však většina psychiatrů nesloužila komunistům, ale pacientům, mnohdy „zdravým nemocným“. Ochráňovali je před pronásledováním. Dříve, než Jaroslav Hašek napsal Švejka, ubránil se Jan Jadrníček svým způsobem před rakouskou vojenskou komisí a vyhnul se nasazení na frontě. Později stejnou taktikou zachránil

¹¹¹ Přes strýce z matčiny strany byl Emil Dobeš bratrancem Jana Jadrníčka; přes tetu z otcovy strany byl bratrancem Emila Volka; níže uvedená Rozína Dobešová byla prababička všech tří.

životy příbuzných ze spárů nacistů a sám se alespoň zčásti vyhnul katastrofám, které neminuly jeho dva výše zmíněné bratrance.

Rodina Emila Volka odedávna udržovala v paměti a úctě svůj původ ze Solance. Jejich předci tam již v 16. století hospodařili na pastvinách, chovali ovce a dobytek, na chudobných kamenitých polích a také v lese. Emilova prastaříčka, fešného a zručného Josefa si z Volkova horského statku v roce 1828 na střítežské fojtství „odvezla“ vdova Rozína Dobešová, rozená Kantorková z Rožnova. Tehdy se všichni evangelíci znali z kostela a znali se z daleka a široka, protože reformační kostel byl povolen nekatolickým podaným jen tam, [kdežto se 100 familiích vynachází](#), tedy v obcích s nejméně 100 rodinami augsburského anebo helvétského vyznání. V údolí Rožnovské Bečvy bylo jen jedno takové místo, takže evangelíci z okolí Rožnova se všichni scházeli v kostelíku na [Velké Lhotě](#), který tam stojí dodnes. Znali se všichni, i ženichy a nevěsty bylo z čeho vybírat.

Jak bylo tehdy zvykem, fojt Josef Volek vedl chlapce odmala k pracovitosti. Svě i svého nevlastního. Jednou měli složit fůru dříví a tak dobře se jim odpočívalo, že nedbali, co jim otec opakoval, až je pohnal karabáčem. „Tatulko, proč bijete a honíte do práce jen nás a proč ne Jana?“ měli chlapi Volkovi na mysli nevlastního bratra Jana Dobeše. Tatulka jim *odpověděl*: „Protože Jan je Fojt!“ Josef, syn úřadujícího fojta, s nevlastním bratrem Janem však velmi dobře vycházeli. Když dospěli, slíbili si, že budou mít svatby ve stejný den. Slib dodrželi, i když se svatby udály na vzdálených místech. Josef Volek ml. postavil v roce 1860 *Na háji* jeden z prvních zděných domů v obci. Jeho potomci v něm, s přestávkou v době kolektivizace, žijí dodnes. Když *Na háji* hospodařil Emil Volek (1893–1954), vnuk Josefa Volka ml., prošla rodina zkouškami Protektorátu a komunismu.

Božena a Emil Volkovi se synem Otakarem u příležitosti Otakarovy konfirmace v červnu 1944.

Sourozenci Ludmila Trhlíková a Jindřich Volek-Velecký na bratra Emila, který zemřel dlouho před ostatními, v sedmdesátých letech vzpomínali takto: „Emil usiloval o zavádění moderních metod do zemědělství. Jako první ve Stříteži začal pěstovat travní semena. V Rožnově byla totiž založena *Zemská výzkumná travinářská a pícninářská stanice*. Její vedoucí pracovník Dr. Ing. Brada vzbudil u rolníků v obcích na Rožnovsku zájem o pěstování dobrých travin na semena. Emil začal se dvěma měřicemi kostřavy červené. V pozdějších letech pěstoval **kostřavu** luční, **jílek** anglický, **ovsík** zlatý a **jetel**. Semena se dobře prodávala.

Během druhé světové války koncem roku 1944 se v jeho zemědělské usedlosti na okraji vesnice skrývaly gestapem hledané osoby a konaly tajné schůzky a porady ilegálních skupin. *Na háji* se spolu s učitelem Blažkem ukrýval i synovec Emila Volka, syn sestry Růženy, Jarmil Malina z Horní Bečvy č. 1.

Po druhé světové válce v roce 1945 byl v tisku zaznamenán tento příběh: *Kolem třetí hodiny ranní náhle obklíčili zemědělskou usedlost Boženy a Emila Volkových Němci. Učitel Blažke vyzbrojen granáty a Jarmil Malina s pistolí v ruce byli připraveni ve výměnku zbraněmi chránit svůj únik. Fašisté prováděli namátkovou kontrolu. Emil Volek je vedl napřed do sklepa, kde jim nabídl rybízové víno. Němečtí vojáci dali přednost dobrému vínu, provedli prohlídku dvora a okolí, výměnek vynechali a ve veselé náladě odjeli. Tím se oba ilegální pracovníci zachránili.“*

Velkou oporou Emilovi byla manželka Božena, která pocházela z prastarého rodu Brůnů z Kozlova u Jihlavy. Dále o ní a osudu Emila Volka **podle zápisu Františka Dobeše**, jakž zaznamenal tucet let po bratrancově smrti. [10.24 Díl I., s. 233–236]

„Emilova žena Božena přinesla do Stříteže nejen značné zkušenosti z rodného gruntu, ale také velkou porci snahy a dobré vůle. Velmi si Emila vážila, neboť byl nejen k ní a k rodičům ale i k chasé a k cizím lidem laskavý, dovedl se ovládat a i nepříjemné věci snášel s rozvahou. Nikdy na nikoho nekřičel, ani nepoužil hrubého slova, vždy se choval umírněně a ohleduplně. Po té stránce se mu ze střítežských hospodářů snad ani jeden nemohl vyrovnat.

Na gruntě se tedy hospodařilo pokrokově. Kromě traviček hlavním pramenem příjmů byl odchov prasat. Mívali 6–8 prasnic. Koní bylo 3–5 a vždy se přichovávala i hříbata. Hovězího bylo kolem 16 kusů. Roku 1946 na jaře postavil Emil kurník pro 200 slepic, v němž zpočátku choval leghornky, později odolnější vlašky koroptví. Později postavil ještě druhý kurník pro chov 300 kuřat. Kromě hospodářů pracoval na gruntě pacholek a 3 služební. Za celou dobu hospodaření zůstala výměra gruntu asi 32 ha celkem nezměněná: některé vzdálenější a neúrodnější kusy půdy byly sic odprodány, ale úrodnější a bližší zas přikoupeny, takže celková hodnota gruntu byla zlepšena.

Rodina se těšila poměrnému blahobytu. Bylo tu jediné dítě a tak peněz bývalo dost. Nevydávaly se však na osobní potřeby, ale spíš k zlepšování gruntu. Byla pořízena řada nových strojů: výfuk na seno i na zrno, nová žačka, secí stroj, kultivátory atd., byly upraveny svinčíky, vypraven byt pro zaměstnance atd.

Emil neměl „koníčků.“ Ale velmi se zajímal o to, co se děje ve světě a rád o tom rozmlouval se známými. Měl velmi bystrý postřeh na věci i na lidi a dovedl z nahodilých věcí usuzovat na všeobecné. O lidech i poměrech si nedělal iluzí, spíš na mně shlížel s mírným pesimismem. O veřejné funkce nestál, spíš se jim vyhýbal. Jen ve staršovstvu byl nějakou dobu.“

Ve svých vzpomínkách hodnotí paní Volková svůj život za první republiky: „Život s Emilem byl až do roku 1948 pohádkou, protože on byl vždy plný ohledů, a já byla při něm šťastna. A všechny práce jsem konala ráda a všechno mně připadalo lehké a krásné...“

Avšak každá pohádka jednou končí, a ne vždycky dobře.

Jak bylo již řečeno, první světovou válku prožíval Emil v závětrí svých rodičů a až na ty nemilé odvody, jež však vždy dobře dopadly, se ho přímo nedotýkala. Jinak tomu bylo však za druhé světové války. Její tíhu pociťoval už plnou měrou a ty různé obavy a strachy byly pravděpodobně kdysi v roce 1943 příčinou jeho onemocnění. Jevily se zpočátku jako srdeční potíže, ale při podrobnějších prohlídkách byla zjištěna cukrovka. Hned se začal důkladně léčit.

Ta nemoc se podstatně zhoršila událostmi po osvobození, hlavně však po únorových událostech roku 1948 a v „pohádce“ nastal nečekaný obrat. V letech 1948–1951 při zavádění nových socialistických forem v zemědělství chodila na grunt kontrola za kontrolou a různá šikanování a výhrůžky se stupňovaly. Až dne 6. 6. 1951 ráno přišli místní komunisté s posilou z okresu a zabavili všecko, kde co bylo. Na grunt byl uvalen nucený nájem pro JZD na 3 roky. Důvod: pro nedostatek pracovních sil, jež předtím úřady záměrně odčerpaly, nemůže být půda na gruntě řádně obdělána a je nebezpečí hospodářských ztrát. JZD však prý skýtá záruku, že půdu řádně obdělá.

Rodina zůstala bez prostředků a vystěhovali ji do výminky, kde před tím bydlela „chasa“. Do obytného stavení se nastěhovali Třeštíci, někdejší krmiči od fojtů. Ti nad vším vládli a měli Volky hlídat, nejvíc Emila. Ten se nesměl ze stavení ani hnout, objevil-li se v dědině, hned byl poplach, že narušuje družstevní hospodářství. A na tom všem nebylo ještě dost. Proti „kulakům“ Janu Jadrníčkovi, Emilu Dobšovi a jemu byla v místních novinách, ale i v Rudém právu, rozpoutána nenávistná kampaň, jakoby všichni tři byli zvrhlíci, div ne zločinci.

JZD prodělávalo zpočátku různé potíže, a ty si vzali někteří jeho předáci za záminku, aby zmíněné tři „kulaky“ z obce vystěhovali, neboť prý oni brzdí vývoj JZD. To byl ovšem drzý výmysl. Ale střítežský MNV, lépe řečeno několik jeho členů, jež byli v menšině, to mínili doopravdy a mermomocí chtěli provést svou. V létě roku 1953 MNV „radil“ „kulakům“, aby z obce odešli dobrovolně, kam chtějí, jinak že budou vystěhováni na polské hranice a nebudou si smět s sebou vzít víc než 50 kg zavazadel! Ten zcela protizákonný teror, o němž více v kapitole o Emilu Dobešovi, trval několik týdnů a byl snad ze všeho nejhorší. Emil, blízce zhroucení, odjel na nějakou dobu k sestře Růženě Malinové na Horní Bečvu, aby se uklidnil.

Když se vrátil, posedával na lavičce na zahradě, rouboval stromky, četl a snažil se vyrovnat se nějak se všemi těmi otřesnými změnami, které naň doléhaly. Ale ubýval na váze a slábl. Ještěže měl po boku obětavou ženu, která ho láskyplně ošetřovala i morálně podporovala.

Navštívil jsem ho naposled 6. 6. 1954. Byl hodně změněný, během měsíce prý ztratil dvacet kilo váhy. Objevily se potíže s močovým měchýřem a prostatou. Ale bolestí neměl, ani nebyl duševně pokleslý, naopak projevoval ještě humor a vtipné poznámky. Zajímalo ho vše, co se kde děje. Několik dní před jeho koncem ho navštívil „zázračný“ rožnovský farář. Poznal asi, jak to s Emilem vypadá a hned mu poslal omamný bylinkový čaj. Ten mu hodně ulevil, takže se dočkal svého konce bez větších bolestí. Zemřel 15. 7. 1954 na srdeční slabost, ale byla to prý i rakovina.

Emil byl typická figura střítežských hospodářů z doby mezi oběma světovými válkami. Jeho dobré vlastnosti daleko převyšovaly obvyklé lidské nedostatky. Byl to člověk v podstatě dobrý. Uměl vycházet s lidmi jako málokdo, dovedl říci i nemilé věci ohleduplným, neurážlivým způsobem jako nejlepší taktik. Měl velkou paměť směřující v první řadě k potřebným věcem života, ale překrývající daleko vlastní zájmy. Měl velkou vrozenou inteligenci se smyslem pro humor, neboť dobře chápal souvislost všech věcí a znal lidské nitro. Po této stránce byl výborným psychologem. Rád jsem ho občas navštěvoval, hlavně v posledních deseti letech jeho života, a byl jsem nucen uznat ho za nejbystřejší i nejobjektivnější střítežskou hlavu. Čest jeho památce!“

Vzpomínka Hanky, nejmladší ze tří vnuček Emila Volka, z konce roku 2017: „Mé názory velmi ovlivnila také moje stařenka Božena Volková, která s námi bydlela ve společném bytě o dvou místnostech

v tzv. výmince. Tam se staříčci s naším otcem museli nastěhovat, když jim do jejich domu nastěhovali rodinu prověřených donašečů. Stařenka mi všechno, co zažila, vyprávěla. Nemohla se smířit s tím, že staříček Emil zemřel následkem těch hrozných stresů a toho, jak ukrutné tlaky na něj byly činěny, aby vstoupil do družstva. Myslím, že pokud něco podepisoval, tak již byl hodně nemocen. Podle vyprávění stařenky byl staříček Emil velmi hodný a citlivý člověk a takové ponižování nedokázal snést. No, rod přežil, ale následky si neseme dodnes. Naše stodola je zničená, protože tam JZD uskladňovalo umělá hnojiva, která rozežrala cihly a způsobila zkázu zdí. A o náhradě se nám mohlo jenom zdát...“

Rodina Emila Dobeše byla a je usídlena více než čtyři století na gruntě, který patřival fojtovi.¹¹² V době hospodaření 11. generace, v květnu 1949, přednesl generální tajemník KSČ Rudolf Slánský referát o zemědělství a vykreslil JZD coby světlou budoucnost. Tehdejší hospodář Emil Dobeš po válce některé pozemky prodal nebo odevzdal obci, aby výměra nepřesahovala 50 ha. Jako mnozí jiní si i on sliboval od komunistů hodně a vstoupil do KSČ. Hospodaření chtěl odevzdat synu Jaromírovi a sepsal jeho kupní smlouvu po 100 tisíc na 4 sourozence, Jaromírovi samému by připadlo 100 tisíc a zbytek 200 by byla cena výminku, na kterém by zůstali rodiče. Ovšem okresní úřad objednal odhad nový a odhadce v květnu 1950 určil cenu dvojnásobnou... Emil chtěl však hospodařit, dokud všechny děti nedostudují a do té doby měl Jaromír dostávat plat 2 tisíce na měsíc. Za zády Emil a jeho bratřenci slyšeli výtky na „vesnické boháče“ nebo „kulaky“. JZD už začátkem roku 1950 zakládali otec a syn Josef a Mirek Bártekovi. Ale nikdo nechtěl vstoupit. Do konce roku však po přesvědčování a nátlaku vstoupili skoro všichni. I Emil a jeho bratřenci. Přepočítali se, když si mysleli, že bude klid. Emilovo členství v KSČ, do níž „pro jistotu“ vstoupil, bylo na nic, všichni „kulaci“ byli z JZD vyloučeni. Verbální útoky na „vesnické boháče“ začaly být organizovány veřejně.

Anna a Emil Dobešovi s dcerou Evou a syny (zleva) Janem, Jaromírem a Jaroslavem¹¹³. Rodinná fotografie pořízená kolem roku 1942.

¹¹² František Dobeš v *Kronice rodu Dobešů* (vydané jeho vlastním nákladem ve Valašském Meziříčí r. 1941) na str.15

¹¹³ Bratra Jaroslava po základní škole zapsala do Památní knihy rodu Dobešů v roce 2016 sestra Eva Jeřábková: „Šel na měšťanskou školu, dál na vyšší zemědělskou školu, kterou musel za dva roky opustit a jako syn kulaka nastoupit do pracovních skupin PTP.“

Dále **podle Františka Dobeše** o strastích hospodaření za okupace a plynule dál o **rozšafném** nakládání se třemi střítežskými „kulaky“, ve skutečnosti však o patnáctileté „křížové cestě“ potomka střítežských fojtů, Františkova nejmladšího bratra Emila. [10.24 Díl I., s. 128–134]

„Za nacistické okupace roku 1938/45 se vojsko do Stříteže sice nedostalo, ale samozřejmě německý pořádek i tam byl ihned zaveden. Do obce nepřetržitě přšela různá nařízení a vyhlášky, jejichž smysl byl: zachovat klid, víc pracovat a produkovat, víc odevzdávat, aby válečná mašinerie nevázla. Příkladně potraviny byly snižovány a „samozásobitelské“ dávky nestačily. Všichni zemědělci byli nuceni zásoby uschovávat a s tím bylo spojeno mnoho starostí, námahy i strachu. Emil zakopal dokonce až v Topolí u Bečvy 10 q obilí a později si zapsal, že v tom byla zvláštní boží ochrana, že kontroly na ty a jinde uschované zásoby nepřišly. Byl by za ně býval odsouzen k těžkým trestům. Mnoho lidí se dostalo do kriminálu také pro zabijačky „na černo“. Na štěstí zašovští četníci za pohoštění a výslužku nebrali své povinnosti tak přísně a zamhouřili oko, někdy i obě.

Mnoho strachu vystál Emil při „melasové aféře“. Hostinský Čichoň se vrhl za pomoci několika známých na pálení „samohonky“ z melasy. Melasa však byla přísně obhospodařována jako krmivo pro dobytek. Emil prodal svému známému 6 q v dobré víře, že ten známý melasu upotřebí ke krmení krávy, která prý nemá co žrát. Ale byl to podfuk, melasu dostal Čichoň. O velkovýrobě pálenky se začalo veřejně mluvit a dověděly se o ní i úřady. Do aféry byla zapletena řada lidí. Emil se třásl strachem, když dostal obsílku od Sondergerichtu¹¹⁴ v Ostravě. Ale byl volán jen jako svědek a dobře to pro něj dopadlo. Viníci však byli odsouzeni k vysokým pokutám i kriminálu.

Byly pokuty za nedostatečné a těžko proveditelné zatemňování, byly přísné žňové komise, kontroly při mláčení, namátkové kontroly zásob a při tom všem neúnosně vysoké a nesplnitelné dodávkové povinnosti vajec, mléka a hlavně masa. Tak např. Emil byl nucen koupit pár volů odjinud, aby splnil dodávkovou povinnost. Za voly dostal úřední cenu 5–9 Kč za 1 kg, sám musel zaplatit více než dvojnásobek. Nouze o textilie donutila rolníky chovat ovce, aby směnou za vlnu z nich mohli získat oděvní látky. Přednostně chovali i králíky, husy, kačeny, krůty, ba i kozy, aby čelili nedostatku masa.

Koncem listopadu 1944 zabíjeli na fojtství prase. Den nato, pozdě večer, vyrojilo se do světnice 6–10 mužů-partyzánů a to prase jim z větší části padlo za oběť. Pobrání i jiné potraviny, ale nikomu nevyhrožovali, ani neublížili.

Tehdy vše trnulo strachem, že se přes náš kraj převalí fronta a že kdo ví, kam bude nutno utíkat. Ale dopadlo vše jinak a bez ztrát na životech, i když s určitými ztrátami hmotnými.

Po osvobození dopadlo leccos jinak, než se předpokládalo. Rychlé obsazování pohraničí odčerpávalo mnoho pracovních sil ze zemědělství. Každý chalupník či čeledín si mohl v pohraničí vybrat pěkný grunt i s inventářem, nač by ještě dřel na sedláka. Nastal všude citelný nedostatek pracovních sil a břemeno práce se přesouvalo z čeledínů na hospodáře a jejich rodiny. Ti byli časem dřinou tak zmoženi, že ztráceli o vše zájem a lámali si hlavu, nebylo-li by lépe část gruntu pronajat anebo odprodat.

Emil si vypomáhal německými pracovními silami, dokud nebyly odsunuty do Německa. Rozhlásilo se, že výměra gruntů bude omezena na maximální plochu 50 ha. Snad po staletí nebylo z fojtství nic odprodáváno, nyní však Emil odstoupil obci struhu s vodním právem a poprodal nějaká stavební místa, takže výměra gruntu klesla na něco přes 48 ha.

Po únoru 1948 se tvrdilo, že **zemědělství zaostalo za průmyslovou výrobou**, že individuální hospodaření je přežitek, že se má hospodařit kolektivně. Byla všude zakládána JZD, o nichž by se dalo mnoho,

¹¹⁴ V době nacionálního socialismu docházelo u *Sondergerichtů* ke *zvláštním soudům*, k masovému udělování hrdelních rozsudků nebo uvěznění v koncentračních táborech i za nepatrné přestupky.

mnoho psát. Emil se domníval, že když vstoupí do KSČ, ulomí hrot největšímu nebezpečí a pro každý případ odstoupil grunt synovi Jaromírovi trhovou smlouvou z 4. 11. 1948.

Střítežské JZD bylo založeno na jaře roku 1950. Přihlásilo se několik „kovozezemědělců“, sedláci se bránili zuby nehty. Nakonec podlehli. Na Silvestra téhož roku podepsali přihlášku skoro všichni, včetně všech třech „venkovských boháčů“, totiž Emilova syna Jaromíra, Jana Jadrníčka a Emila Volka.

Za tři měsíce po přijetí je z družstva zas vyloučili, že se do družstva „vetřeli.“ Pak jim nespírali jen po straně do „kulaků“, nýbrž veřejně a přímo. Emila vyloučili i z KSČ.

Situace z JZD vyloučených kulaků se horšila. „Třídními“ předpisy jim byly ukládány nesplnitelné **do-
dávkové povinnosti**. Když se jim zázrakem podařilo najít nějakou pracovní sílu, úřad práce, který se měl o přiděl starat, naopak zakazoval, aby u sedláka pracovala. Hledaly se všemožné záminky, aby jim hospodaření bylo znemožněno. V březnu roku 1951 chodily revize zjišťovat výměru hospodářské půdy. Když u Emila nezjistili závad, vyslali z Gottwaldova¹¹⁵ novou, šesti člennou revizi a ta celý týden přeměřovala, chtěla najít „zatajenou půdu“, za což byly obrovské pokuty. Nenašla zase nic. Brzy na to přišla revize jiná zjišťovat nadměrné zásoby potravin a dokonce i šatstva! Nenašla zas nic a tak Emilovi alespoň vyhubovala za cca 30 litrů slivovice, kterou s dovolením úřadů vypálil a samozřejmě i zdanil.

Když revize neuspěly, rozpoutali proti třem „kulakům“ nenávistnou novinářskou kampaň v místním týdeníku Jiskra i v Rudém právu. Informátoři byli zřejmě Střítežané znalí poměrů, ale články obsahovaly tak nehorázné zkresleniny, polopravdy a ponejvíce lži, že čtenáři žasli, jak je něco takového vůbec možné. Tato kampaň trvala asi půl roku, než se Okresní národní výbor, ONV, rozpřáhl k rozhodující ráně.

Počátkem června roku 1951 dostali všichni tři kulaci od Místního národního výboru ve Stříteži výměr, kterým se podle §3 zák. 55/47 Sb. přikazuje jejich zemědělská půda, budovy, mrtvý i živý inventář do povinného pachtu střítežského JZD na dobu tří let. Důvody: pro nedostatek pracovních sil nemohou majitelé řádně obdělávat půdu a je nebezpečí hospodářských škod. JZD však má 72 členů a 62 ha půdy, takže je záruka, že půdu řádně obdělá. Nikdo z postižených nepodal odvolání. Výměr byl pro ně spíš úlevou, bylo to roztěti „gordického uzlu“, který se kol nich stahoval a hrozil pokutami, vyšetřováním, snad i kriminálem. Emil odevzdal JZD 22 kusů hovězího, 16 kusů vepřového dobytka, 3 koně, 3 ovce, 100 slepic, veškeré hospodářské nářadí a bohaté strojní zařízení. Bylo mu slíbeno, že ty věci mu budou hotově zaplacené, ale nestalo se tak. Po uplynutí tří let byl nucený nájem automaticky prodloužen. Na jeho žádost, aby mu byl vyměřen a placen nějaký nájem, mu bylo řečeno, že nájem byl stanoven ve výši daní, které se z gruntu platí a na něj že nic nezbyvá.

Tak skončilo Emilovo 29leté hospodaření na zděděné půdě, kterou tolik miloval, a na které se tolik nadřel!

Po odevzdání gruntu do JZD byl Emil měsíc doma, obdělal zahrádku, uvedl zanedbané věci v bytě do pořádku a 1. 8. 1951 nastoupil jako dělník v Osevě, závodu na čištění travních semen v Rožnově. Asi za měsíc jsem ho vyhledal na jeho pracovišti. Obsluha čistícího stroje prý není namáhavá, ale moc se při ní práší a neví, zda pro zimu v noci při té práci vydrží. Jinak se díval na vše objektivně a bez sentimentality. Obdivuhodně se smířil se ztrátou svého postavení, byl šťasten, že má konečně klid. Klid, klid, ten je po všech těch úzkostech k nezaplacení.

Jenže ten klid těžce nalezený potrvál jen asi rok. Počátkem roku 1953 rozvířili někteří „mocipáni“ v obci proti „venkovským boháčům“ novou kampaň a snažili se vystěhovat je za každou cenu z obce.

¹¹⁵ Krajského města, dnešního Zlína.

JZD neprosplávalo tak, jak bylo slibováno a přítomnost „boháčů“ prý brzdí jeho vývoj. To bylo nesmyslné tvrzení. MNV „radil“ „boháčům“, aby se „dobrovolně“ vystěhovali z obce, jinak prý k tomu budou přinuceni a pak si nesmějí vzít víc než 50 kg zavazadel. Bylo slyšet, že některé sousedky se už dělí o jejich svršky, ale velká většina občanů odsuzovala tyto násilné úmysly mocipánů a s postiženými sympatizovala. Emil se bránil na obci, na ONV, hledal i v Praze na různých místech ochranu. Bylo mu řečeno, že o vystěhování by mohla rozhodnout toliko vůle většiny občanů v obci. Během žní tato akce vyvrcholila. Mocipáni svolali několik schůzí a zaonačovali to tak, aby občané nepřišli, anebo nemohli přijít, aby mohli vystěhování sami odhlasovat.¹¹⁶ Ale občané se ošálit nenechali a opětovně plány mocipánů mařili.

Ten teror, zastrašování a vyhrožování trval skoro rok a ničil Emila i jeho rodinu. Snad by skutečné vystěhování nebylo pro něj tak zlé, jako ta stálá hrůza před ním. Teprve na podzim se uklidnil. Zdálo se mu totiž, že se ve snu tázal tatínka, má-li se vystěhovat či ne a on mu odpověděl, že ne a že ve svém bytě zůstane.

V tom čase jsem byl zaměstnán také v Rožnově a setkávali jsme se s Emilem denně v závodní kuchyni při obědě. Když jsem ho tak vídal stát shrbeného před vydávacím okénkem ušpiněného a udřeného a když se ke mně obrátila jeho vyčerpaná zestárlá tvář, bývalo mně živelně líto mého nejmladšího bratra.

Koncem ledna roku 1954 jsem ho několik dnů u oběda neviděl. Byl prý nemocen. V únoru jsem ho zastihl doma v posteli. Byl klidný, ale stěžoval si na neutěšená poslední léta svého života. Dřina na gruntě, nahánění do JZD, vyhazov z něj, vše šlo od desíti k pěti. Nikdy tak bíděně nežil, jak nyní a štvavnice s vystěhováním byla tak zlá, že kdo to nezkusil, nedovede si to představit. A teď ta nemoc. Už by zas raději šel do práce.

Netušil, že do práce už nikdy chodit nebude. Že jeho dny jsou sečteny! Ve vsetínské nemocnici zjistili totiž rakovinu plic. Poslali ho pak na kliniku do Olomouce. Tam se dostal v březnu na operační stůl, ale na operaci bylo už pozdě a zas ho zašili. Jemu řekli, že se operace zdařila a že se jeho stav bude zlepšovat. Léčebný ústav v Paskově byl další stanicí na jeho křížové cestě. Když jsem ho tam navštívil, pravil: „To je divné: zde leží všichni na rakovinu, ale v Olomouci mi řekli, že já ji nemám, tak nevím, proč mne sem poslali.“ Jaký to naivní, milosrdný sebeklam!

V srpnu mu začalo ubývat sil. Sedění mu dělalo potíže, ležet nemohl, zmiňoval se o Záhořově loži. Proti vzrůstajícím bolestem bojoval utišujícími prostředky, ty zas působily poruchy paměti a vědomí, takže měl vidiny, nevěděl, kde je a jen chvílemi se vzpamatoval a jeho tělo bojovalo bezúčelný boj se smrtí. Postával na místě ponořen do svého utrpení, únavou usínal vstoje a ta jeho situace byla tak hrozná, že to nelze vypovědět.

Zemřel 24. 11. 1954 a za tři dni byl pochován na střítežském hřbitově. V úzké rakvi se zdál dlouhý, podivně štíhlý a velmi a velmi v tváři pohublý. Tvář o dvacet let zestárlá, hodně změněná nesla na sobě pečeť přestálého utrpení, ale i jakéhosi definitivního povznešeného vyrovnání. Na hřbitově mluvil farář Trégr poněkud odtazité a nesrozumitelně. Dělník z Osevy jménem tamějších zaměstnanců přinesl Emilovi poslední sbohem a nakonec Michal Ondruch mu poděkoval za zásluhy o střítežského Sokola.

¹¹⁶ Na jiném místě kronikář zapsal, že schůze byly svolány po dvakrát na neděli dopoledne. OV KSČ podmínil souhlas s vyhnáním rodin „kulaků“ z obce hlasováním občanů. Střítežští komunisté schůzi svolali dvakrát. Ale nikdy nenapsali, že chystají hlasování o vystěhování jejich sousedů. Předpokládali, že lidé budou na bohoslužbách, že většinu budou mít jistou, bude-li se schůze konat v době bohoslužeb. Ovšem kterýsi z nich se doma rozhovořil a brzy o jejich záměrech věděli všichni. Střítežští evangelíci proto šli na schůzi a ne do kostela. Překvapení komunisté hlasování raději ani nezkoušeli.

Nikdo nemůže být nazván šťastným, dokud nezemře. Tento Solonův výrok platil plnou měrou i o Emilovi. Jeho pohnuté, plně prožívané mládí, úspěchy v hospodaření, štěstí a zdraví v rodině, to vše jakoby bylo vymazáno jeho desítiměsíčním trápením a přetěžkým, přímo příšerným koncem. Dopusťte-li se v životě chyb a slabostí, byly vrchovatě odčiněny jeho utrpením. Ostatně jsme všichni chybující a člověk člověku nemůže být soudcem.

Emil splatil hrozbu (či slib), že si do dvou měsíců přijde pro svou ženu. Zemřela náhle na mrtvici, sotvaže se trochu vzpamatovala z toho všeho trápení s Emilem. Vymohla si už i jakousi penzičku, chystala se na výměnek a mohla zde být ještě po léta oporou rodinám svých dětí, ale bylo souzeno jinak. A tak během jediného roku odešla i bez nuceného vystěhování jedna rázovitá generace na fojtství z labyrintu světa do ráje vzpomínek nás všech, kteří jsme ji znali a přežili. Odpočívajte v pokoji naši milí!“

Rodina Jana Jadrníčka. Prozkoumaná historie rodu Jadrníčků ve Stříteži nad Bečvou sahá do doby předbělohorské. Než se jméno rodu ustálilo, první z nich si říkal Martin Jadrný (asi 1530–1607) a byl zapsán jako vlastník dvou chaloupek. Jeho syn stejného jména koupil od vrchnosti v oku 1611 zahrádku, čtvrt lánový grunt po jistém Zárubovi. Ve třetí generaci si Martinův syn říkal Jan Jadrný. Jako mnoho jiných Valachů se vzpíral pokatoličtění a dostal se na seznam nekatolíků z roku 1670. Jeho syn Jan (1657–1721) se už nechal zvat a psát Jadrníček a rodinu nadále držel mezi tajnými evangelíky. Janův praprávnuk Josef Jadrníček (1799–1876) se už jako katolík dožil konce nevolnictví. Zamiloval se do Anny Fabiánové z tajné evangelické rodiny na Velké Lhotě. Anna se za evangelíka vdala až po otcově smrti, avšak děti vychovávala ve víře její rodiny. Evangelická víra pak rodině zůstala, evangelík byl i její pravnuk Jan Jadrníček (1893–1977). Byl kronikářem rodu Jadrníčků ze Stříteže nad Bečvou č. 30, musel přečkat dvě války a jeho život skončil v době *normalizace*. Toto zapsal nedlouho před svou smrtí v letech 1975–77:

„Měli jsme vysoce intenzivní hospodářství: pěstování trav na semeno, ovocnaření, školku, úředně uznané stádo prasat od roku 1926 a kontrolu hovězího dobytka od roku 1924. Pořídil jsem kdejaký stroj, konečně i traktor Deutz-Diesel 22HP s veškerým závěsným nářadím. Měli jsme dobrou čeleď a nádeníky. Vedlo se nám tak, že jsem mohl postavit dvě nové stáje pro vepře, rozšířit chlív, postavit přístavek u stodoly, elektrizovat všecek provoz v domě, postavit sila i kůlnu pro sušení travních semen. Přikoupil jsem 30 měřic půdy i s lesem. Přestáli jsme druhou světovou válku a Němce. Až přišli bolševici k moci a za neslýchaného útlaku a nepěkných metod z moci úřední nám naši usedlost *fundus instruktus* 3. 6. 1951 vzali. Mne honili po kriminálech a blázincích. Sebrali nám všechny obrazy a počínali si jako bílí proti Indiánům.

Jan¹¹⁷ musel poklízet prasata pro JZD, která byla u nás ustájená. Nedávali mu však potřebná krmiva a chystali ho k potrestání pro sabotáž. Poradil jsem mu, ať se jistí dopisy a pak výpovědí. Dodnes mu střítežské JZD dluží 4 600 Kčs mzdy. S mým přispěním se dostal k zedníkům. Nakonec byl i mistrem. V prověrkách v roce 1956 ho dali k lopatě. Udělal si zkoušky a je již po více let jeřábníkem u stavebních závodů...

Já ale bojoval s JZD marný boj o původní protokol s oceněním našeho vkladu ze dne 3. 6. 1951. Místo původního se prý objevil jeho opis, v němž jen náš dobytek byl oceněn o 27 000 Kčs méně, neobsahoval stroje, náradí a zásoby v hodnotě kolem 70 000 Kčs. Nesl o 10 dní pozdější datum, tj. 13. 6. 1951. Byl to vyložený podvod. Marně jsem se po 3 roky domáhal dohodou i pomocí kontrolní komise ÚV KSČ u ministerstva spravedlnosti i u prokuratury nápravy, hlavně vydání původního protokolu o přebrání našeho movitého majetku. Narazil jsem na třídní justici. Konečně jsem se vzdal v listopadu 1974.“

¹¹⁷ Jan Jadrníček ml., 1926–2007, syn autora, kronikáře rodu.

Marie a Jan Jadrníčkovi s dcerou Marií a syny Janem (vpravo) a Milanem v roce 1950. Omlouváme se, nemáme k dispozici fotografii, na které by byl i prostřední syn Zdeněk.

Dále o osudu Jana Jadrníčka v době nacistického a později komunistického diktátu **podle zápisu Františka Dobeše [10.24 Díl II., s. 38–42]:**

„Vedle lásky ku knihám se mu staly obrazy životní potřebou i útěchou a kdyby prý měl peníze, raději by nejedl a všechny je za obrazy utratil.

Knih má na 5 000 svazků a skoro každý den přečte jednu knihu. Dnes obdivuje hlavně tyto autory: Hugh Walpole, Wassermann, Werfel, Stefan Zweig, Irving, Rolland, Galsworthy, Guldbranson a mnoho jiných.

Hudbu zbožňoval od mládí a i nyní prožívá nejkrásnější chvíle, když leží na pohovce u radia a poslouchá Beethovena, Schuberta, Brucha, Francka aj.

Vraťme se však do doby Protektorátu, kdy každý musel proplouvat různými úskalími. Z mnoha jiných, která Jan prožíval, vzpomenu aspoň tří:

1/ Roku 1943 se octl před *Sondergerichtem*¹¹⁸ pro „zkrácení výživy obyvatelstva“, protože prý prodal nějakou melasu určenou ke krmení dobytka na pokoutní pálení „samohonky“. Byla to velká aféra ve Stříteži a bylo do ní zapleteno 18 osob. Jan vyklouzl, ostatní byli odsouzeni k pokutám a Čihoň, hlavní viník, k šesti měsícům vězení. Jan popíral, že by melasu na pálení prodal. Snad ji prý ukradl jeho pacholek a zašantročil.

2/ Mnohem významnější roli Jan sehrál v procesu proti pěti členům rodiny Štěpánových v Bordovicích. Tito vzdálení příbuzní byli od roku 1943 vězněni v Breslau pro podporování partyzánů a pak byli postaveni v Ostravě před soud. Šlo o hrdlo. Přes krkolomné překážky šel Jan do jámy lvové a usiloval o rozmluvu s předsedou senátu, ředitelem Goede. Když se mu to podařilo, snažil se nějak ho ovlivnit. Ten oslněn Janovou výřečností i jeho úsilím ho sice vyslechl, ale prohlásil, že vše je jasné a že budou

¹¹⁸ V roce 1942 byla protektorátní vláda přinucena prodat [Strakovu akademii](#), načež v ní nacisté usídlili [Sondergericht](#).

padat hlavy. Stejného mínění byl i advokát, kterého Jan pověřil zastupováním obviněných. Došlo k opětovným dramatickým rozmluvám s Goedem, jež se pohybovaly na ostří nože. Po neuvěřitelném Janovu nátlaku, mimo jiné hrozil, že si vezme život, budou-li Štěpánovi odsouzeni, také naň apeloval jako na věřícího evangelíka, připomínal mu jeho vlastní rodinu atd., byl soud po dramatickém průběhu odložen. Získaného času Jan využil k přesvědčování Goedeho, že obžalovaní jsou nepřítel, a když dosáhl slibu, že jejich duševní stav bude přezkoušen, bylo napolovic vyhráno. Při druhém přelíčení 23. 12. 1944 si Štěpánovi svou nešikovnou obhajobou víc uškodili, než prospěli, ale 72 letý, mírný prokurátor, kterého Goede zvláště objednal, přihlédl k psychiatrickým posudkům a věc dopadla slavně. Vlasta dostal „jen“ 6 roků, otec a syn po 2 letech, žena a druhá dcera byly osvobozeny, ale nepropuštěny. Je nutno přiznat, že Jan tehdy vyvinul neobyčejné úsilí, odvalu i houževnatost, že dosáhl takřka nedosažitelného a zachránil životy. Vynaložil na to na 35 000 Kčs vlastních peněz.

3/ Vlastin nápadník Veřmiřovský, člen partyzánského oddílu, navštívil v tu dobu i se svými kamarády mého bratra Emila ve Stříteži na fojtství. Tam se právě zabilo velké prase a tak se dostali partyzáni na správné místo. Jan tam právě byl na návštěvě. Zadrželi ho jako rukojmí. Najednou vzplála nad Zubřím raketa. V tu chvíli se partyzáni vytratili, jakoby po nich zem slehla. Brzy na to se dobývali do Janova obydlí. On je nepustil dovnitř, obávaje se, že jsou to třeba gestapáckí provokatéři. Pro jistotu zatelefonoval videckým četníkům. Ti přijeli a na cestě se srazili s tou tlupou. Došlo k přestřelce a člen té tlupy byl zabit. Jan pak prožíval zlé chvíle v obavě, že se mu partyzáni budou mstít. A po osvobození se hrozil vyšetřování a soudů. Ale pak se dozvěděl, že to partyzáni nebyli, nýbrž jen obyčejní zloději přiznivující se na účet skutečných partyzánů.

Po osvobození nastaly známé potíže pro nedostatek pracovních sil.¹¹⁹ Janovi přidělili několik Němců z Kravařska, jež měli být odsunuti do Německa. Ale ti pracovali jen několik měsíců. Jan se s nimi přátelil a v těch pohnutých dobách jezdil na Novojicko a do Suchdola, snaže se zmírnit radou i pomocí, případně přimluvou těžký a nespravedlivý osud vysídlelců.

Dodávkové povinnosti zemědělců, tak zvané kontingenty, byly vysoké a „třídně“ zvyšovány, ale on je nejen plnil, ale i překračoval. To však nebylo nic platné. Hledali proti němu jako „venkovskému boháči“ kdejaké záminky, aby ho znemožnili. Vyšetřovali ho pro „zatajenou půdu“ a překroutili při tom příslušná ustanovení, obvinili ho, že „vykořisťoval“ nezletilého hochu (Trčku) a napařili mu za to všecko 90 000 Kčs pokuty. Nakonec ho obvinili, že nemá vypletou lipnici a že není schopen grunt řádně obdělávat. MNV ve Stříteži mu poslal 3. 5. 1951 uvědomění, že se na grunt s živým i mrtvým inventářem uvaluje pacht ve prospěch střítežského JZD i současně naň načasovali nenávislnou novinářskou kampaň právě tak, jako na jeho bratrance Emila Dobše a Emila Volka. (O tom více v Pamětní knize rodiny Dobešů ve Stříteži č. 21, str. 253/6.) Mnoho by se dalo psát o tom všem! Byly to neuvěřitelné akty násilí, zastrahování a vydírání. Byla to drastická doba stalinismu, kterou dnes nazýváme „deformacemi“ a chtěli bychom ji odčinit. Jenže, co se jednou stalo, to nelze nikdy nijak odčinit!

Jan se octl ve velmi svízelném postavení. Zbaven gruntu a všech hmotných prostředků měl platit zmíněnou pokutu 90 000 Kčs a k tomu mu hrozilo i vystěhování z obce. Začal se obávat, že bude násilně sprovozen ze světa. A tak v dubnu 1952 uvítal návrh určitých lidí, že ho převedou přes hranici do Německa. Uvěřil jim, byl vždy dost lehkověrný a z toho zas krajně nedůvěřivý, ale ti lidé naň nastražili past a ta sklapla, když se v Brně ubíral na nádraží. Zatkli ho tam, převezli do Valašského Meziříčí, později do Uherského Hradiště a jeho věc vypadala hodně nepěkně. Hned si uvědomil, že by ho mohla zachránit jen jeho stará duševní choroba. Při výsleších zarytě mlčel, odmítl převzít i obžalobu. Po 9měsíčním věznění ho poslali do Kroměříže k zjištění jeho duševního stavu. Tam ho nechali 10 měsíců

¹¹⁹ Několik občanů Stříteže využilo výzvu vlády k [osidlování pohraničí](#) a (na jistou dobu, než nabytý majetek začal chátrat nebo výnosy z hospodaření nespĺnily očekávání) obec opustilo. Následkem jejich odchodu ubylo velkým sedlákům pracovních sil.

v ochranné vazbě. Jednou jsem ho tam i navštívil. Básnil, kreslil a četl. Měl obavy vrátit se do Stříteže, tamější mocipáni předem prohlašovali, že by ho v obci nestrpěli. Po propuštění našel útočiště u faráře Bohuslava Černíka v Heršpicích, manžela své neteře Marie. Tam pobyl asi 3 měsíce, načež se uchýlil k faráři Emilu Ženatému do Miroslavi, kde pobyl také 3 měsíce...

Po dvouleté nepřítomnosti se dostal zase domů. Ven nevycházel, stranil se lidí, neboť cítil kolem sebe nepřátelské a udavačské prostředí. Nadbytek času by byl snadno vyplnil svými zálibami, horší bylo, že neměl z čeho žít, když se staré rezervy postupně strávily. I v jeho případě stanovilo JZD nájem ve výši daní, tj. nedostával ničeho.

V té situaci prodal tu a tam nějaký obrázek ze své sbírky. Když postřehl, že docílil vyšší ceny, než kdysi za obrázek dal, začal se o prodej více starat a současně začal i obrazy nakupovat. Stal se prostě obchodníkem s obrazy. Někteří podřadní malíři vyrábějící líbivé obrázky na běžícím pásu stali se jeho ochotnými dodavateli a odběratelé byli učitelé, lékaři, faráři, a jiní zájemci, za nimiž jezdil do okolních, ale i vzdálenějších míst.. Jeho výřečnost, přesvědčovací talent, psychologický nátlak a houževnatost měly nečekaný úspěch, obchod se rozvíjel a byl podporován také tím, že se Jan spokojoval i s malými splátkami. Tak často mi napadlo: co by naši tatíci asi řekli, kdyby viděli, jak na Jadrníčkově gruntě gazdují nezvaní družstevníci, zatím co hospodář s obrazy pod paží cestuje po světě, improvizuje výstavy „českých mistrů“ a andělskými jazyky vychvaluje jejich kvalitu. Život je vskutku bídná fraška!

Jenže i nebezpečná. Takový soukromý obchod s obrazy je zakázán a smí ho provozovat jen „socialistický sektor“. Soukromý obchod je považován za trestnou spekulaci.

Státní bezpečnost bedlivě sledovala Janovo konání. Získala snadno důkazy o jeho protizákonné činnosti. Nemile nesla jeho někdejší vyklouznutí z kriminálu do blázince a chtěla si to s ním vyrovnat. A tak dne 26. 4. 1961 přijeli pro Jana čtyři členové VB se zatykačem v kapse a odvezli ho na Vsetín, odtud do Ostravy do krajské věznice. Dne 6. 7. 1961 ho postavili ve Vsetíně před soud. Zúčastnil jsem se také tohoto kuriózního jednání, kde neomalený soudce dotíral na Jana otázkami a urážkami. Ale ten se zahalil do mlčení a na nic neodpovídal. Až na konci učinil jakési konfusní prohlášení. Přesto ho odsoudili na 5 let do vězení a vyslovili ztrátu majetku. Při odvolacím stání 10. 3. 1962 u Krajského soudu v Ostravě bylo nařízeno, aby byl přezkoušen jeho duševní stav v Bohnicích. Tam ho měli v práci 2 psychiatři asi 2 měsíce, nakonec ho uznali neodpovědným. Diagnóza: *Parafrenie fantastica*. Vrátili ho ostravskému soudu, ten ho zprostil obžaloby, ale vsetínský prokurátor ho držel v Ostravě ještě 56 dní. Za toho půldruhého roku jeho vazby úřady odvezly z Janova bytu všechny jeho obrazy, i ty, které prokazatelně patřily členům jeho rodiny. Dokonce pátraly i po cizích rodinách, kde měl Jan obrazy deponovány či uschovány a zabavily je.

Od návratu domů až do dnes, tedy šest let, je osou Janova života dostat všechny ty obrazy zpět, neboť v důsledku nových zákonů byly zabaveny a odvezeny neprávem. Věc je ovšem složitá, protože úřady obrazy zčásti prodaly, zčásti věnovaly veřejným galeriím a v neposlední řadě se jich mnoho i „ztratilo“, lépe řečeno bylo rozkradeno. Jan dostal jen malou část obrazů zpět a o ty ostatní tvrdě bojuje.“ „Bombarduje stížnostmi nejen všechny stupně soudů, ale i prokurátory, kontrolní komise, ústřední výbor strany i presidenta republiky! Snad se mu lépe žije, že prázdnotu dnů mu vyplňuje ten neustálý boj o své právo a víra, že se ho jednou domůže. A nynější očista veřejného života a aspekty rehabilitací jsou mu nadějí, že v tom boji zvítězí.“

Jan byl dvakrát ženat. V prvním manželství s Marií Fabiánovou se mu narodila jedna dcera, z druhého s Marií Šrámkovou jedna dcera a tři synové. Na stará kolena měl podlomené zdraví. Když se ho František Dobeš po jeho 75. narozeninách zeptal na jeho přání, odvětil: „bezbolestný konec“. Zachoval si živého ducha i paměť a žil ještě 9 let. Vdova po Janovi Jadrníčkově Marie se dožila konce komunismu, zemřela 19. prosince 1990.

13C Nekrology věnované památce rodičů Antonína Bartoše ml. [11.2]

MAJOR ANTONÍN BARTOŠ (1910–1998)

Několik záběrů z jeho života. Do 10 let vychováván na venkově, otec železničář, matka malorolnice. Nebylo stromu v okolí, počítaje i ovocné susedovy, na který by nevylezl. Do 18 let v době studia na střední škole nebylo knihy v městské a školní knihovně o historii Československa, kterou by nepřečetl. Po maturitě od 18 do 29 let byl zaměstnán jako poštovní úředník. Ve svých 19 až 22 letech byl náčelník v Sokole náčelník, kde organizoval slavnosti. Ve 22 až 24 letech prošel vojenskou službou u 10. hraničního praporu v Trebišově. Ve 24 až 29 letech pracoval jako režisér, sběratel lidové tvorby a písní, v Lanžhotě pak jako chalupnický stárek. Dále byl členem obecního zastupitelstva a předsedou Národně socialistické mládeže obvodu Břeclav-Hodonín-Kyjov.

Na své 29. narozeniny utíká se svými bratry do zahraniční armády v Polsku. V březnu 1940 utíká znovu, přes Slovensko, Maďarsko, Jugoslávii, Malou Asii až do Francie. Prodělává všechny boje 2. pluku a pád Francie. Byla to černá léta. Matka a bratr Josef v koncentračním táboře, poté v lágru Svatobořice, Lutínu, předtím na Pankráci. Marie Šestáková, dnes manželka, její otec, matka a nejmladší bratr ve Svatobořicích. Zahraniční část Bartošů je v Anglii, táta u dělostřelců, Tonek u parašutistů a nejmladší František s Laďou Šestákem, budoucím švagrem, u letců jako piloti.

Po skončení důstojnické školy a po *para* kurzech se v roce 1942 stává velitelem paraskupiny „CLAY-EVA“. Skupina seskočila v dubnu 1944, postavila zpravodajskou a vojenskou organizaci od Břeclavi k Ostravě. Udržela radiotelegrafické spojení, přičemž odeslala 800 depeší a přijala 300 pokynů. Bartoš splňuje své poslání jako velitel „...nejúspěšnější paraskupiny“ podle anglického Special Operations Executive (SOE). Za to mu byl udělen britský Military Cross (MC).

Po válce je navržen Ústředím národně socialistické mládeže do parlamentu a znovu zvolen 1946 za Zlínský kraj. Bojuje v parlamentě za osobní a politickou svobodu dělnictva a zaměstnanců ve znárodněných podnicích a za pořádek ve státním hospodářství. Po únorové katastrofě utíká s manželkou a synkem před komunistickou mstou, za ním následují oba bratři, ale otec je uvězněn do roku 1953, nejmladší bratr František havaroval v Anglii a zabil se, matka úplně sama zůstává doma nemocná.

V roce 1949 mu generál Ingr nabízí možnost zúčastnit se třetího odboje proti komunistům. Stěhuje se z Francie a vstupuje do zpravodajské kurýrní služby generála Františka Moravce, svého bývalého velitele z války proti Německu. V letech 1950 až 1952 vede zpravodajskou skupinu kurýrů, která dodávala spojencům nejnovější zprávy vojenské a ekonomické. Bartošovi kurýři vykonávali i humanitární úkoly, zachraňovaly osoby ohrožené a pronásledované komunisty v Československu.

Po skončení kurýrní služby v roce 1952 odejel s rodinou do Ameriky a okamžitě založil Svaz československých důstojníků v exilu, byl aktivní spolupracovník v Sokole, v Radě svobodného Československa a jiných exilových spolcích a organizacích. Angažoval se, aby bývalí českoslovenští a polští zahraniční vojáci měli vstup do amerických (VA) vojenských nemocnic. Jako bývalý československý poslanec použil svůj vliv u amerických úřadů a vždy hájil zájmy osvobození Československa od komunistické nadvlády.

MARIE BARTOŠOVÁ (1920–2004)¹²⁰

Marie Bartošová se narodila manželům Rozalii, rozené Trávníčkové, a Jakubovi Šestákovým 26. srpna roku 1920 v Československu ve vesničce Lanžhot na jižní Moravě. V malebném Lanžhotě, položeném v krásné a úrodné krajině Moravského Slovácka, lemovaném hustými vinohrady a zahradami, vystavena vlivu tradice folkloru s barevnou bohatostí krojů a emotivních zvuků cimbálu a houslí, moje maminka vyrostla. Základní školu absolvovala v rodném Lanžhotě a ve studiích pokračovala na ekonomické škole v Břeclavi a Hodoníně. Na většinu lidí, kteří ji poznali, zapůsobila svoji přirozenou inteligencí a moudrostí. Od svých mladých let až do počátku 2. světové války se maminka věnovala a zabývala malování vajíček, šátečků a též nádhernými lidovými výšivkami, které byly a stále jsou chloubou Moravského Slovácka a zůstávají stálou tradicí a bohatstvím moravského národního folkloru.

Po mnichovské katastrofě v roce 1939 měla Marie 19 let. Mnoho lanžhotských obyvatel uprchlo před Němci přes nacistické Maďarsko do bezpečné oblasti Jugoslávie. Chtěli se zúčastnit odboje proti Němcům. Mezi nimi byli její bratr Ladislav Šesták, její budoucí manžel Antonín Bartoš s bratrem Františkem a otcem Antonínem starším. Po pádu Francie přešli všichni čtyři do Anglie. Ladislav Šesták a František Bartoš se stali letci v RAF, Antonín prošel parašutistickým výcvikem pod vedením anglického SOE (Special Operations Executive) a stařeček Bartoš se stal členem dělostřelectva díky tvrzení, že je mu o 10 let míň, než mu skutečně bylo. Zbývající členové obou rodin Šestáků a Bartošů, kteří nebyli v Anglii, byli internováni v německých koncentračních táborech. Maminka, Marie Šestáková, její otec, maminka, bratr, budoucí tchyně a švagr byli posláni do tábora [ve Svatobořicích, Lutínu](#), a někteří na Pankrác.

Potom, co Angličany vycvičení čeští SOE parašutisté spáchali úspěšný atentát na Ríšského protektora Reinharda Heydricha v Praze roku 1942, dokončil Antonín Bartoš svůj výcvik v SOE ve Skotsku a v Anglii, byl v roce 1944 vyslán jako parašutista na tajný úkol do nacisty okupovaného Československa. Nacisté pustili Marii a další rodinné příslušníky v naději, že se jim jejich prostřednictvím podaří dopadnout Bartoše. Jako zázrakem všichni čtyři členové rodiny, kteří opustili zemi, aby pomáhali v boji proti nacistům, válku přežili a vrátili se ke svým drahým domů, do Československa. Po skončení války moji rodiče uzavřeli manželství, otec se stal v roce 1946 členem československého parlamentu a manželé se přestěhovali se do bytu v Brně. Ladislav Šesták se oženil se svou láskou Betty z Wallesu. Betty byla členkou WRAF, Women's Royal Air Force. Bohužel, jejich manželství bylo ukončeno tragickou smrtí Ladislava, jež havaroval. Po jeho smrti se narodil syn Jan, můj bratranec. Kratce poté, v červenci roku 1946, jsem se narodil já, Antonín mladší.

Po komunistickém převratu v roce 1948 opustila naše rodina tajně Československo. Otec mě nesl v ruksaku na zádech napříč Sověty okupovaným Rakouskem do západního sektoru přes Švýcarsko do Francie. V Paříži jsme se přihlásili úřadům a požádali o politický azyl. Historie se opakovala, znovu byli všichni členové naší rodiny, kteří neopustili Československo, uvězněni nebo persekuováni; tentokrát českými komunisty. Po usídlení ve Francii si rodiče otevřeli restauraci zvanou "Maryša", která se stala v Paříži střediskem všech československých exulantů. Moji rodiče určitě z této restaurace nezbohatli. Starali se a živili mnoho českých a slovenských uprchlíků, kteří byli chudí nebo hladoví anebo bez práce. V pařížských ulicích se proslýchalo, že pokud jste v beznadějně situaci, zajděte do restaurace

¹²⁰ ZVON časopis krajské komunity v New Yorku 03/2004

Maryša, která patří poslanci Bartošovi a jeho ženě Marii; tam se o každého krajana postarají. Výsledkem bylo, že po dlouhých hodinách vaření a uklízení dostala moje maminka místo zaplacených účtů hodinky, cestovní pasy a bezcenné tretky. Na konci ale vzpomínali pozitivně na Maryšu, protože mohli pomoci mnoha lidem.

V roce 1949 nabídl bývalý československý ministr obrany, generál Ingr mému otci místo v americké protišpionážní službě (CIC) v západním Německu. Úkolem bylo donášet zprávy přes hranice z komunistického Československa a rovněž převádět lidi, kteří byli persekuováni, nebo na ně byl vydán zatykač. Abychom po sobě zahladili stopy, otec jednoduše zmizel, když jsme jeli do Anglie, kde jsem se poprvé setkal se svým bratrancem Janem a tetou Betty, vdovou po Ladislavovi. Po dvou letech v Německu, kde jsme žili v různých CIC bezpečných domech, se rodiče rozhodli přestěhovat do Ameriky. 12. srpna 1952 jsme přijeli do New Yorku.

Po příjezdu do Ameriky jsme se dozvěděli, že můj strýc, František Bartoš, byl zabit během RAF tréninku. Po této události byli rodiče vždy proti, kdykoliv jsem se já nebo později i můj syn František zmínili o letectví jako o možném povolání. Bydleli jsme v Yorkville, což byla stará česká část Manhattanu. Rodiče se stali velmi aktivními členy newyorského Sokola, Klubu Moravan a jiných československých exilových spolků v newyorské oblasti. Maminka využila svého uměleckého talentu k práci jako výtvarnice a z otce se stal technický kreslič. Maminka se přihlásila a navštěvovala New York Fashion Institute of Technology a stala se z ní textilní návrhářka. Nebyli jsme bohatí, ale rodiče se drželi svých morálních principů a zásad. Otec mamince vždy říkával: „Život se mnou není vždycky hezký, ale určité je pestrý...“ A maminka dokázala projít přes všechny životní problémy vždy s úsměvem. Vyrůstat v New Yorku bylo pro mne velmi zajímavé a zábavné, ale vychovávat mě nebylo pro rodiče vždy tak snadné. Vždy, když selhal otcův vojenský způsob disciplíny, vše úspěšně vyřešil mamincin laskavý přístup přesvědčováním. Když otec onemocněl po odchodu do důchodu, maminka o něj láskyplně pečovala až do jeho smrti v roce 1998. Dne 10. září 2000 udělili mému otci, stařečkovi a strýci Františkovi občané Lanžhota pamětní desku za zásluhy. Při této příležitosti pronesla maminka projev k místním obyvatelům „z patra“. Za tento projev se jí dostalo velkého ocenění od Čecho-američana Johna Burra, rodinného přítele, slovy: „Pani Bartošová, to bylo elegantní!“

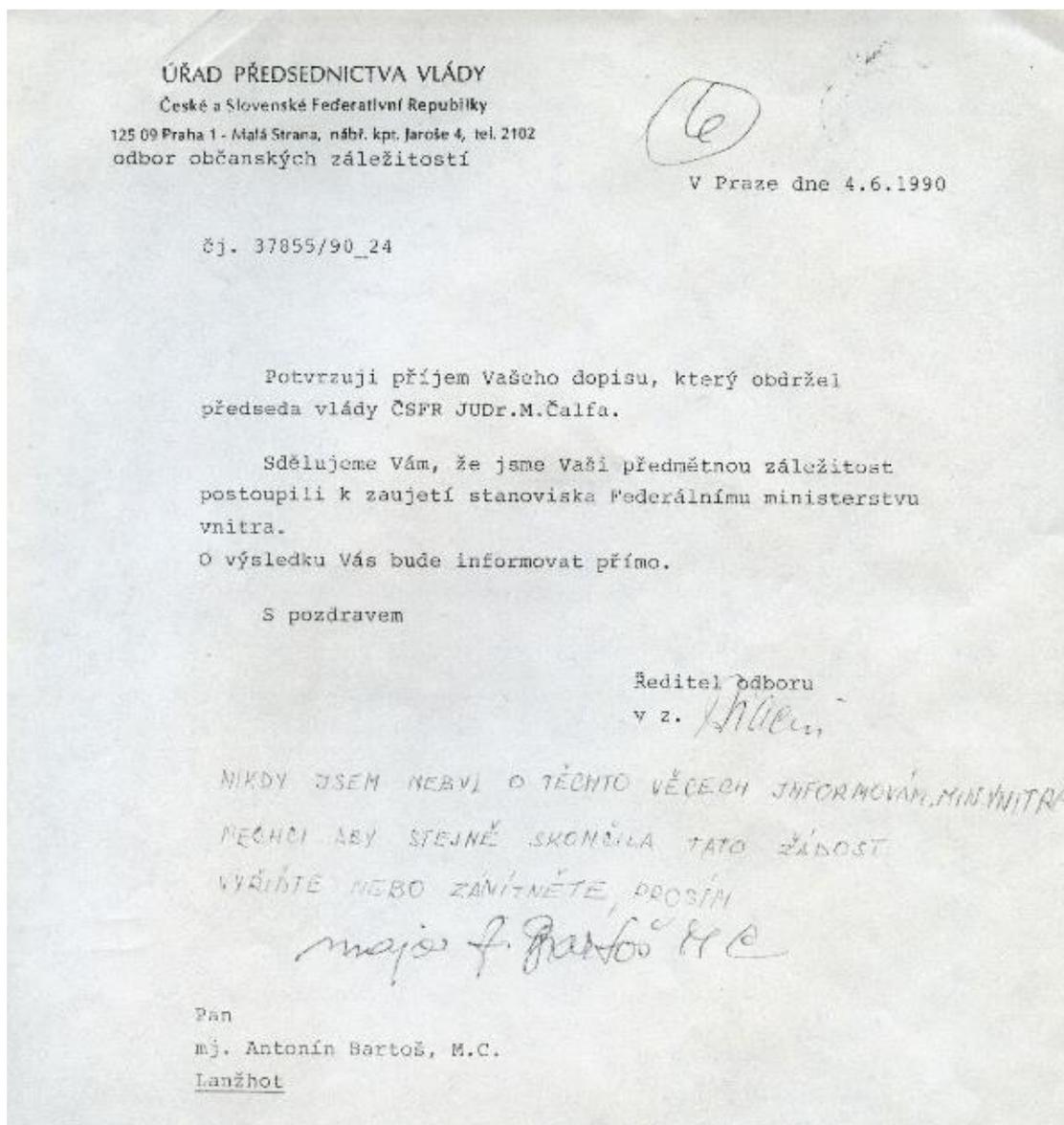
Moje maminka byla ve svém věku 83 let velmi aktivní a šťastná žena. Měla velmi dobrý přehled o současné politické situaci jak v Americe, tak i v České a Slovenské republice. Jejím posledním projektem byla pomoc českým historikům, Janu Rajlovi a Janu Kratochvilovi, kterým dodávala historické materiály o českých pilotech RAF a českých exilových skupinách. Po dokončení publikace, na které se podílela dodáním cenných materiálů, ji Jan Kratochvil požádal o svolení pokračovat v práci, která by se soustředila na určité členy naší rodiny. Maminka toutou myšlenkou nebyla nadšena. Souhlasila až poté, že práce bude zahrnovat i historii jiných rodin, které by si to podle ní zaslouhovaly více. Zmíněná práce se bude těžko dokončovat bez její pomoci.

Moje maminka byla hlavou rodiny Bartošovy a Šestákovy. Svou rodinu milovala nade vše, svou lásku projevovala zvláště ke svým dvěma vnukům, Janovi a Františkovi. Byla velmi hrdá na jejich akademické a profesionální úspěchy. Velmi se zajímala rovněž o život svého prasynovce Robina. Byla pyšná na úspěchy, kterých dosáhl za krátkou dobu svého pobytu v Americe. Velmi se těšila na svatbu Jana s Monikou, radovala se z příležitosti, kdy mohla být obklopena rodinou jak z USA, z Moravy (Robinovou maminkou), tak také s mým bratrancem Janem, který přijel z Anglie se svým synem a se ženou. Milovala Moniku a těšila se na chvíle, které s ní stráví a více ji pozná. Maminka zemřela v úterý, 10. února ve 3:50 ráno, v nemocnici Alexandria, obklopena svými milými. Budeme ji všichni postrádat.

Antonín Bartoš, syn

13D Dochovaná část korespondence majora Antonína Bartoše ve věci obnovení občanství (viz kapitola 11B)

Originály jsou uloženy v Moravském zemském muzeu, Brno, inv. č. S15 361-3. Za informaci o těchto dokumentech autoři děkují PhDr. Janovi Břečkovi, Historické odd. MZM Brno.

Vážený pan ministerský předseda
Československé vlády Praha

Vážený pane předsedo, děkuji za Vaši odpověď
ze dne 4. 6. 67.
že exilu je kolem 500.000 čs občanů,
kteří jsou v komunistické vládě
zadrženi a věchno ^{občanů} ^{na 48, 58,}
~~odněmá~~ ^{Naproti jsem Vám, že jedním}
problémem dnešní demokratické vlády
je nespůsobilost a možnost být občane
na.

Vy jste mi odpověděl, že věchno
je tolik, kolik v minulosti

Když jsem přišel na Min. vnitra
jeden, cestní mě mile přijal, když jsem
mu řekl, že žádám o více občanských
právkách, které mi komunistická vláda kradla
bude a právní mě řekl, pane šarbo, ^{právní}
můžete si o tom promluvit ale občanské
právkách Vám nedá nemohu at' ^{at' let} ^{at' let} ^{at' let}
nebo kabana

Na to měl být ústřední vláda
Nějvíceho věchno am nebun
Zni: jeden domo ate me, který ^{am} ^{am} ^{am}

1980 545
MOŘSKÉ
5
PŘÍZNAK

je jednoduše provedeno, než 500,000
okopisů od každého účastníka
zvlášť.

Tím se im vaše odhodlání
k tomu bych rád přispěl i v domně
čím i pracovním fiktivním
demokratickým správním

P.S. Směl
má vaše
Rádi se seznámíme, 500,000
čechů a Slováků se svými
za to.
P. D. J. e

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

1976, č. 6,
gramofono-
at zpíval při
1980, č. 5,
byl jimi chy-
nětaje schů-
šarpt, která
le v Lanzhořt
č. 1, O ho-
bych byl

Major Antonín Bartoš M C
25-20 14th Place
Astoria, New York, 11102, USA.

New York, 14. srpna 1991.

Vážený pán
p. Marian Čalfa
ministrský předseda Federální vlády
ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

Praha
ČESKOSLOVENSKO.

Podepsaný major Antonín Bartoš M C žádá o navrácení ČESKOSLOVENSKÉHO OBČANSTVÍ, které mu bylo uzmuo komunisty v r. 1948 po odchodu do zahraničí.
Není-li dosud zákon, dle kterého tato žádost by byla vyřízena (kladně), máte zákonodarný sbor ... Národní Shromáždění... jako každá demokracie. SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ tak udělily občanství Martině Navrátilové.

V BOJI PROTI NACIZMU JSEM SI VYBOJOVAL ZÁSLUHY NA NICHŽ EXISTUJE ČESKOSLOVENSKÁ SVOBODA!

S krajanským přáním všeho ZDARU

major Antonín Bartoš M C,
Zahraniční voják Západní Brigády,
Velitel para-skupiny CLAY-EVA,
Poslanec, Národní Shromáždění do 24.2.48.

P.S.

Přílohy: Domovský list
Record of Service
MILITARY CROSS
The presentation by Ambassador Sir Anthony ACLAND.
Federální Ministerstvo Národní Obrany ČS-Potvrzení.

1944–2019

75